

DÖNÜŞEN MİRAS: MARDİN'DE GELENEKSEL EVLERDEN KONAKLAMA YAPILARINA



YÜK. MİMAR MERVE AYDIN
DOÇ. DR. HALE DEMİR KAYAN

**DÖNÜŞEN MİRAS:
MARDİN'DE GELENEKSEL
EVLERDEN KONAKLAMA
YAPILARINA**

**YÜK. MİMAR MERVE AYDIN
DOÇ.DR. HALE DEMİR KAYAN**



***Dönüşen Miras: Mardin’de Geleneksel Evlerden Konaklama Yapılarına
Yük. Mimar Merve AYDIN, Doç.Dr. Hale DEMİR KAYAN***

Genel Yayın Yönetmeni: Berkan Balpetek

Kapak Tasarımı: Merve AYDIN

Sayfa Tasarımı: Hale DEMİR KAYAN

Baskı: Aralık 2025

Yayıncı Sertifika No: 49837

ISBN: 978-625-8698-04-6

© Duvar Yayınları

853 Sokak No:13 P.10 Kemeraltı-Konak/İzmir

Tel: 0 232 484 88 68

www.duvar yayinlari.com

duvarkitabevi@gmail.com

TEŞEKKÜR

Bu çalışma Mardin ilinin çok katmanlı tarihi dokusu, kültürel çeşitliliği ve dönüşüm dinamiklerini içermektedir. Yüzyıllar boyunca farklı ültürelerin iç içe geçerek oluşturduğu zengin dokunun korunması ve geleceğe aktarılması oldukça önemlidir. Bu nedenle tarihi dokuda gerçekleşen işlev değışiklikleri ve bilinçli koruma politikalarının geliştirilmesinde çalışmanın katkı sağlaması en önemli unsur olarak görölmektedir. Çalışmada¹ yer alan yapıların restorasyon proje temininde yardımları dokunan, yüz yüze görüşme ile fikirlerini sunan mimarlara; çalışma boyunca yapılarında fotoğraflama ve gözlem yapmamda yardımcı olan otel sahipleri/işletmecilerine ayırdıkları zaman için teşekkür ederiz.

Yük. Mimar Merve AYDIN

Doç. Dr. Hale DEMİR KAYAN

¹ Bu çalışma Merve Aydın'ın Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde tamamlanan “Mardin'de geleneksel konutların konaklama yapılarına dönüşümünün mekânsal/çevresel/kültürel incelenmesi” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ÖZET

Mardin; bulunduğu konum sebebiyle farklı dil, din, ırka mensup insanların egemenlik kurduğu ve yıllar içinde bu farklılıkların iç içe geçerek kültürel, sosyal, mimari doku oluşturduğu bir kenttir. Kentteki farklılıklar, türüne az rastlanır bir örnek oluşturduğundan çok sayıda ziyaretçiye ev sahipliği yapmaktadır. Yıllar içinde tarihî yapıların yeni yaşam koşulları ve ihtiyaçlara cevap verememesi, kentte yaşayan insan profilinin değişimi, yapı maliklerinin başka kentlerde yaşamaya başlaması gibi sebeplerle yapılar atıl duruma gelmiştir. Turizm nedeniyle kenti ziyaret eden yerli-yabancı ziyaretçi sayısındaki artışla ziyaretçilere yönelik mekân ihtiyaçları oluşmuştur. Ziyaretçilerin tarihî dokuda kalma isteği ve atıl duruma gelmiş/gelecek konutların maddi getirisi olan yapılara dönüşecek olması; mevcut yapılarda bu yoğunluğa cevap verecek işlev değişikliklerini beraberinde getirmiştir. Hediyeelik ürünlerin satıldığı dükkânların arttığı kentte; kafe, restoran vb. fonksiyonlara yönelik işlev değişiklikleri görülmektedir. Kentte özgün durumu konut olan yapılarda en sık görülen işlev değişikliği konuttan konaklama yapısına yönelik dönüşümlerdir. Turizme yönelik konaklama (otel, pansiyon vb.) yapılarına dönüşümdeki kontrolsüz artışın uzun yıllar farklı kültürlerin eklenerek oluşturduğu tarihî kent merkezinde yaşanması, yapı ve doku ölçeğinde yaratılan olumlu veya olumsuz sonuçları araştırmaya itmektedir. Bu bağlamda öncelikle konuyla bağlantılı kavramlarla ilgili literatür araştırması yapılmıştır. Çalışmaya; sit alanı içinde bulunan tescilli konutlardan, konaklama yapısında dönüşmüş olanlar dâhil edilmiştir. Yapıların kent merkezindeki yerleri işaretlenerek bir harita hazırlanmış; her yapı için bina kartı oluşturulmuştur. İşlev değişikliği sonrasında farklı ölçeklerde karşılaşılan problemler irdelenmiştir. Bu amaçla yerinde gözlem ve fotoğraflama ile yapılarda incelemeler yapılmış, betimsel analiz ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Mimarlar ve yapı sahipleri/işletmeciler olmak üzere iki ayrı grupta yapılan görüşmelerde, kentsel doku ve yapıda karşılaşılan ve oluşan sorunlar saptanmıştır. Söz konusu işlev değişikliklerinin yapılarda fiziksel tahribatı önemli derecede önlediği ancak kontrolsüz ve hızla artan bu dönüşümlerin; kurumlar aracılığıyla denetimli olarak gerçekleştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mardin, İşlev değişikliği, Turizm, Kültürel miras, Tarihî kent

ABSTRACT

Mardin; It is a city where people from different languages, religions and races dominate due to its location, and over the years these differences have intertwined and formed a cultural, social and architectural texture. As the differences in the city constitute a rare example of its kind, it hosts a large number of visitors. Over the years, the buildings have become idle due to reasons such as the inability of historical buildings to respond to new living conditions and needs, the change in the profile of people living in the city, and the fact that the owners of the buildings have started to live in other cities. With the increase in the number of domestic and foreign visitors visiting the city due to tourism, space needs for visitors have arisen. The desire of the visitors to stay in the historical texture and the fact that the idle/future houses will turn into structures with financial income; It has brought about functional changes in existing buildings that will respond to this density. In the city where the shops where souvenirs are sold are increasing; cafe, restaurant etc. functional changes are observed. The most common functional change in buildings whose original situation is residential in the city is the transformation from residential to accommodation structure. The uncontrolled increase in the transformation into tourism-oriented accommodation (hotel, hostel, etc.) structures in the historical city center, which has been created by the articulation of different cultures for many years, pushes the positive or negative results created at the scale of structure and texture to research. In this context, first of all, a literature search was conducted on the concepts related to the subject. To work; Among the registered residences in the protected area, those that have been transformed into accommodation are included. A map was prepared by marking the locations of the buildings in the city center; A building card was created for each building. Problems encountered at different scales after the change in function were examined. For this purpose, on-site observations and photographs were used to examine the buildings, and face-to-face interviews were conducted with descriptive analysis. In the interviews with two different groups, architects and building owners/operators, the problems encountered and emerging in the urban texture and structure were determined. These uncontrolled and rapidly increasing transformations; It was concluded that it should be carried out in a controlled manner through institutions.

Keywords: Mardin, Change of Function, Tourism, Cultural Heritage, Historical City

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
İÇİNDEKİLER	1
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	3
TABLolar LİSTESİ.....	9
1. GİRİŞ	1
2. MARDİN KENTİ TARİHSEL GELİŞİMİ	4
2.1 Kentsel Doku Kavramı.....	4
2.2 Kent Kavramı	5
2.3 Mardin Kentinin Tarihî ve Kentsel Doku Gelişimi.....	5
2.3.1 Mardin’de tarihsel gelişim	6
2.3.2 Mardin’in kentsel doku gelişimi	7
2.4 Kültürel Miras.....	12
2.4.1 Somut kültürel miras	13
2.4.2 Somut olmayan kültürel miras.....	14
2.5 Turizm Destinasyonu Kavramı.....	14
2.6 Mardin’in Turizm Destinasyonu Ögeleri	15
2.7 Tarihî Kentlerde İşlevsel Dönüşüm	17
2.7.1 İşlevsel dönüşüm-turizm ilişkisi	18
2.8 Mardin’de İşlevsel Dönüşüm ve Turizm İlişkisi	19
3. ÇALIŞMA ALANI	20
3.1 Çalışma Alanının Tanıtılması	20
3.1.1 Çalışma Kapsamında incelenen yapıların belirlenmesi	21
3.2 Kullanılan Metot ve Değerlendirme Teknikleri	36

3.2.1	Literatür taraması.....	36
3.2.2	İstatistiki bilgi edinme.....	37
3.2.3	Yerinde gözlem ve fotoğraflama	37
3.2.4	Yapılara ait bilgi kartları oluşturma	37
3.2.5	Haritalandırma.....	38
3.2.6	Görüşme yöntemi.....	38
3.2.7	Çalışma kapsamında incelenecek yapıların belirlenmesi.....	40
4.	MARDİN KENTİ TURİZM POTANSİYELİ.....	41
4.1	Mardin Kenti Turizm Verileri.....	41
5.	DÖNÜŞEN MİRAS: MARDİN'DE GELENEKSEL EVLERDEN KONAKLAMA YAPILARINA.....	46
5.1	Yüz Yüze Görüşme Bulguları	46
5.2	Yerinde Gözlem ve Fotoğraflama Verileri	101
6.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	128
6.1	Sonuçlar	128
6.2	Öneriler	136
	KAYNAKLAR.....	141
	EKLER	146

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Mardin'in Türkiye'deki konumu (Wikipedia, 2023).....	6
Şekil 2.2 Albert Gabriel'in 1932 ziyareti sonrası hazırladığı Mardin hali hazır planı (üstte) ve topoğrafya kesiti (altta) (Gabriel, 1940)	8
Şekil 2.3 Nezihe ve Pertev Taner'in 1952 Onaylı 1/2000 Ölçekli Mardin İmar Planı Haritası (Taner ve Taner 1949)	9
Şekil 2.4 1985 onaylı Mardin (Merkez) Nazım İmar Planı (Yekbun ve Altınörs, 2018; Diyarbakır KVK Bölge Kurulu Arşivi, 2017).....	10
Şekil 2.5 1985 onaylı 'Mardin Tarihsel Çevre Koruma İmar Planı' (Yekbun ve Altınörs, 2018; Diyarbakır KVK Bölge Kurulu Arşivi, 2017).....	10
Şekil 2.6 1993 onaylı Mardin Koruma Amaçlı İmar Planı (Yekbun ve Altınörs 2018).....	11
Şekil 2.7 Yürürlükte Olan Mardin Koruma Amaçlı İmar Planı (MBB)	12
Şekil 2.8 Kültürel ve doğal mirasın çeşitlendirilmesi (Aslan ve Ardemagni (2003)'den düzenlenmiştir)	13
Şekil 2.9 Mardin Artuklu Kentsel Sit Alanı Turizm Destinasyonu Öğeleri (Çalışma Kapsamında Hazırlanmıştır)	16
Şekil 3.1 Mardin kent merkezi yerleşimi (Google Earth 2023'ten düzenlenmiştir)	20
Şekil 3.2 Yoğun kullanıma sahip 1. Cadde'nin farklı tarihlerde (Cumhuriyet Meydanı'ndan) durumu soldan sağa; Ekim 2022, Ocak 2023, Nisan 2023	20
Şekil 3.3 Kentte 1. Cadde üzerinde yer alan ve altı dükkân-üstü farklı işlevde kullanılan bazı yapılar	21
Şekil 3.4 Mardin Kentsel Sit Alanı'nda bulunan ve konaklama yapısına dönüştürülmüş -kaydı olmayan- diğer yapı örnekleri.....	21
Şekil 3.5 Çalışma kapsamında incelenen yapılar (KTB Mardin İl Müdürlüğü'nde kayıtlı konaklama listesi baz alınarak hazırlanmıştır)	25
Şekil 3.6 Maridin Otel Güney Cephesi (solda) ve Kuzey Cephesi (sağda) (KA, 2023).....	26
Şekil 3.7 Maridin Otel 1. Kat terası (KA, 2023)	26

Şekil 3.8 Stone Otel; solda güney cephesi, sağda 2. Kat terası güney cephesi (KA, 2023).....	27
Şekil 3.9 Tuğhan Otel (KA, 2023).....	28
Şekil 3.10 Mirsoum Otel (KA, 2023).....	28
Şekil 3.11 Zinciriye Otel (KA, 2023).....	29
Şekil 3.12 Şahmaran Konağı (KA, 2023).....	30
Şekil 3.13 Osmanlı Konağı Otel (KA, 2023)	30
Şekil 3.14 Mardius Tarihî Konak (KA, 2023).....	31
Şekil 3.15 Maristan Tarihî Konak (KA, 2023).....	31
Şekil 3.16 Kasrı Abbas Pansiyon (KA, 2023).....	32
Şekil 3.17 Tarihî Selçuklu Konağı (KA, 2023)	32
Şekil 3.18 Dara Konağı (KA, 2023).....	33
Şekil 3.19 Gazi Konağı Otel (KA, 2023)	34
Şekil 3.20 Merdin Butik Otel (KA, 2023).....	34
Şekil 3.21 Darius Konağı (KA, 2023).....	35
Şekil 3.22 Fairouz Otel (KA, 2023).....	36
Şekil 4.1 Mardin İli ‘Turizm ve Belediye İşletmeli Tesisler’ de toplam ziyaretçi sayısı değişim grafiği (KTB verilerine göre oluşturulmuştur).....	43
Şekil 4.2 Mardin İli Belediye Belgeli ve Turizm (turizm yatırım ve turizm işletme) Belgeli toplam tesis sayısı, oda ve yatak sayısı değişim grafiği (KTB verilerine göre oluşturulmuştur)	44
Şekil 4.3 Protestan Kilisesi ve Stone Otel’e giden sokak	102
Şekil 4.4 Harita üzerinde Protestan Kilisesi ve yakın çevresindeki yapılar	102
Şekil 4.5 Altta Zinciriye Otel 3. Katı ve terası, üstte Zinciriye Medresesi güney cephesi en üstte Mardin Kalesi	102
Şekil 4.6 Harita üzerinde Zinciriye Otel ve yakın çevresindeki anıtsal yapılar	102
Şekil 4.7 Gazi Konağı Otel yanındaki otopark (KA, 2023).....	103

Şekil 4.8 Solda Eski ‘Hükümet Konağı’ Binası (günümüz Mardin Müzesi) önünde, sağda Eski ‘Valilik Binası’ (günümüzde Koruma Kurulu) ve Sabancı Müzesi önünde bulunan ve otopark olarak kullanıldığı görülen cadde	104
Şekil 4.9 Otele yakın yapı/yüzeylerde tabela kullanımı Darius Konağı örneği	104
Şekil 4.10 Otele yakın yapı/yüzeylerde tabela kullanımı Mardius Tarihî Konak örneği.....	105
Şekil 4.11 Tabela kullanımı örnekleri: soldan sağa Fairouz Otel, Şahmaran Konağı	105
Şekil 4.12 Tabela örneği; soldan sağa Stone Otel, Merdin Butik Otel, Zinciriye Otel	106
Şekil 4.13 Tuğhan Otel restoran tabelası.....	106
Şekil 4.14 Darius Konağı giriş sokağına eklenen süslemeler.....	107
Şekil 4.15 Klima dış üniteleri konumu soldan sağa; Fairouz Konağı, Mardin Osmanlı Konağı Otel, Maridin Otel	108
Şekil 4.16 Damda su deposu ve güneş panelleri; Solda Fairouz Konağı, Sağda Maridin Otel	108
Şekil 4.17 Solda ve ortada, Stone Otel güney cephesi klima dış üniteleri; sağda 2. Kat terası güney cephesi klima motorları	109
Şekil 4.18 Kasrı Abbas Pansiyon kuzey cephesi tesisat boruları ve klima dış ünitesi kullanımı	109
Şekil 4.19 Soldan sağa; Dara Konağı giriş cephesinde, avluya bakan cephede, doğu cephesinde klima dış ünitesi kullanımı.....	110
Şekil 4.20 Zinciriye Otel solda güney cephesinde klima üniteleri, sağda terasa bakan cephede klima üniteleri	110
Şekil 4.21 Mardius Tarihî Konak doğu cephesi havalandırma bacası eki.....	111
Şekil 4.22 Darius Konağı damı camekân alanı; soldan sağa kuzey cephe, güney cephe görünümü ve iç mekânı	112
Şekil 4.23 Gazi Konağı Otel damının sonradan camekân alana dönüştürülmesi	112

Şekil 4.24 Merdin Butik Otel restorasyon sonrası ilk durumda açık olan dam katı	113
Şekil 4.25 Soldan Sağa; Merdin Butik Otel günümüzdeki girişi, kapatılan damın zemin kat terasından, iç mekândan görünümü	113
Şekil 4.26 Mardius Tarihî Konak restoran-kahvaltı salonu amacıyla kullanılan ek mekânın; soldan sağa güney cepheden, 1. Kat terasından, iç mekân görünümü	114
Şekil 4.27 Stone Otel 1. Kat ek camekân kahvaltı bölümü	114
Şekil 4.28 Mardin Osmanlı Konağı avlusunda yer alan ek oda mekânları.....	115
Şekil 4.29 Gazi Konağı Otel açık büfe alanı üstünde cam tavan uygulaması .	115
Şekil 4.30 Maridin Otel restoran bölümünde üstü cam tavanlı bölüm (soldan sağa; damdan, terastan, iç mekândan görünüm)	116
Şekil 4.31 Merdin Butik Otel 1. Kat terasındaki ek ahşap sundurma	116
Şekil 4.32 Dara Otel 1. Kat eki.....	116
Şekil 4.33 Kasrı Abbas Pansiyon 2. Kat terasındaki betonarme eklenti.....	117
Şekil 4.34 Kapatılarak resepsiyon olarak kullanılan alanlar soldan sağa; Stone Otel, Maristan Tarihî Konak, Fairouz Otel.....	117
Şekil 4.35 Darius Konağı'nda 5 kişilik oda örneği.....	118
Şekil 4.36 Solda Dara Konağı, sağda Fairouz Otel'de oda örneği	119
Şekil 4.37 Darius Konağı'nda geçişli oda örneği; solda ilk bölüm, sağda ilk bölümden geçilen oturma alanı.....	119
Şekil 4.38 Darius Konağı geçişli odada oturma alanı bölümünden geçilen üçüncü bölüm.....	120
Şekil 4.39 Soldan sağa; Stone Otel, Gazi Konağı Otel, Mardius Tarihî Konak otel odasında ıslak hacim olarak kullanılan mevcut arka bölümler	120
Şekil 4.40 Soldan sağa; Dara Konağı, Tarihî Selçuklu Konağı Otel, Darius Konağı otel odasında ıslak hacim olarak kullanılan mevcut arka bölümler	121
Şekil 4.41 Oda içinde dış oluşmuş örnekler soldan sağa; Zinciriye Otel, Stone Otel, Şahmaran Konağı.....	121

Şekil 4.42 Odada dış oluşmuş örnekler soldan sağa; Merdin Butik Otel, Dara Konağı, Mardin Osmanlı Konağı	122
Şekil 4.43 Odada dış oluşmuş örnekler soldan sağa; Maristan Tarihî Konak, Kasrı Abbas Pansiyon, Dara Konağı.....	122
Şekil 4.44 Odada dış oluşturmamış ıslak hacim örnekleri; soldan sağa Gazi Konağı Otel, Fairouz Otel, Mirsoum Otel.....	122
Şekil 4.45 Odada bulunan nişin kapatılarak ıslak hacim oluşturulması örneği; soldan sağa Osmanlı Konağı Otel, Fairouz Otel	123
Şekil 4.46 Islak hacmin odada 2 ayrı bölümde çözülmesi Mardius Tarihî Konak örneği.....	123
Şekil 4.47 Islak hacmin odada 2 ayrı bölümde çözülmesi Mirsoum Otel örneği	124
Şekil 4.48 Islak hacmin odada 3 ayrı bölümde çözülmesi Mirsoum Otel örneği	124
Şekil 4.49 Islak hacimde taş yüzeylerin özgün şekilde kullanılması örnekleri soldan sağa; Fairouz Otel, Maristan Tarihî Konak, Şahmaran Konağı	125
Şekil 4.50 Islak hacim taş yüzeylerinde kısmi kaplamanın uygulanması soldan sağa; Mardius Tarihî Konak, Darius Konağı, Merdin Butik Otel	125
Şekil 4.51 Islak hacimde seramik zemin kaplamaları örnekleri; soldan sağa Zinciriye Otel, Stone Otel, Kasrı Abbas Pansiyon	125
Şekil 4.52 Islak hacim ahşap-taş kaplama malzeme örnekleri sağ Fairouz Otel, diğerleri Mirsoum Otel	126
Şekil 4.53 Islak hacimde elemanların doğrudan duvara monte edilmesi; 1-2 Darius Konağı, 3 Maristan Tarihî Konak, 4 Dara Konağı, 5 Merdin Butik Otel, 6 Fairouz Otel	127
Şekil 4.54 Islak hacimde evye-lavabo gibi elemanlarla taş duvar arasında cam uygulaması; solda Tarihî Selçuklu Konağı, ortada ve sağda Mardin Osmanlı Konağı	127
Şekil 5.1 Kentte çeşitli sebeplerle terk edilmiş-atıl duruma gelmiş yapılar	129

Şekil 5.2 İşlev değişiklikleri ile kentte kafe ve restorana dönüştürülmüş yapı örnekleri.....	129
Şekil 5.3 Fairouz Otel büyük metrekareli odalara örnek 5 kişilik odası.....	131
Şekil 5.4 Darius Konağı'nda birbirine geçişi olan 3 odanın 5 kişilik aile odası olarak kullanılması	132
Şekil 5.5 Klima dış ünitesinin teras veya damda konumlandırıldığı yapı örnekleri; soldan sağa Maristan Tarihi Konak, Gazi Konağı Otel cephesi, Gazi Konağı Otel damı	134
Şekil 5.6 Klima dış ünitesinin görünür cephelerde olduğu örnekler; soldan sağa Kasrı Abbas Pansiyon, Darius batı ve doğu cephesi	134

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 3.1 Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nde kayıtlı konaklama yapılarının durumları	22
Tablo 4.1 Mardin İli 'Turizm İşletme Belgeli Tesisler'de konaklayan/geceleyen kişi sayısı yıllık değişimi (KTB verileri baz alınarak hazırlanmıştır)	42
Tablo 4.2 Mardin İli 'Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri'nde konaklayan/geceleyen kişi sayısı yıllık değişimi (KTB verileri baz alınarak hazırlanmıştır)	42
Tablo 4.3 'Belediye Belgeli Turizm Tesisleri' oda sayısı ve yatak sayısının yıllara göre değişimi (KTB verileri baz alınarak hazırlanmıştır)	43
Tablo 4.4 Mardin İli 'Turizm Belgeli Konaklama Tesisleri' oda ve yatak sayısının yıllara göre değişimi	44
Tablo 4.5 Kentte 1. Caddede yer alan dükkânlarda satılan ürünlerin sayı ve oranları (Ekim 2022 tarihinde mevcut dükkânlar baz alınarak hazırlanmıştır). 45	
Tablo 5.1 Yapıların Karşılaştığı- Yarattığı Sorunlarda Farklı Ölçeklerde Ortaya Çıkan Başlıklar	136
Tablo 5.2 Çalışma Yapıları Mevcut Durumları ve Öneriler	140

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Kısaltma	Açıklama
Env.	Envanter
GEEYAK	Gayrı Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
ICCROM	Uluslararası Kültürel Varlıkların Korunması ve Restorasyonu Çalışmaları Merkezi
KM	Kültürel Miras
KA	Kişisel Arşiv
KAİP	Koruma Amaçlı İmar Planı
K.S.A.D.	Kentsel Sit Alanı Dışında
KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
KVK	Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu
KUDEB	Koruma Uygulama ve Denetim Büroları
MBB	Mardin Büyükşehir Belediyesi
No.	Numara
Otop.	Otopark
PVC	Polivinil klorür
s	Sayfa
SOKÜM	Somut Olmayan Kültürel Miras
UNESCO	United Nations Educational, Scientific And Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
UNWTO	Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü
Vd	Ve Diğerleri
YİGM	Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü
yy	Yüzyıl

1. GİRİŞ

Gündüz seyranlık gece gerdanlık...

Mardin kenti, gündüz gezilecek yerlerin çokluğu, gece topoğrafya nedeniyle kent ışıklarının gerdanlık görünümünde olmasından dolayı böyle tanımlanmaktadır. Mardin “Bereketli Hilal” olarak anılan ve eski çağlarda birçok medeniyete beşiklik eden “Yukarı Mezopotamya” bölgesinde bulunmaktadır (Günel, 2006). Topoğrafyaya uyumlu organik dokusu, mimari yapıları, birbirine yakın konumlanmış farklı dinlere ait ibadet yapıları, dar sokakları ve abbaraları² ile ülkemizin önemli kentlerinden biridir. Mardin ili, mimari, etnografik, arkeolojik, tarihî ve görsel değerleri ile zamanın durduğu izlenimini vermektedir (Karasu, 2013).

Tarih boyunca Hristiyanlık, Yahudilik, Müslümanlık, Yezidilik gibi farklı dinden ve Türk, Kürt, Arap, Süryani gibi farklı dil ve etnik kökenden toplumlara ev sahipliği yapan kentin, kendine özgü mimari yapısı, bahsi geçen farklı kültürlerin oluşturduğu sosyal ve kültürel dokusu ziyaretçilerin ilgisini çekmekte; özellikle turistler açısından oldukça fazla merak uyandırmaktadır.

Mardin Ulucami, Latifiye, Şehidiye, Melik Mahmut Camileri; Mor Şumuni, Mar Behram (Kırk Şehitler), Mar Hürmüzd, Meryem Ana Kiliseleri; Kasimiye, Zinciriye ve Sitti Radviyye (Hatuniye) Medreseleri, Olgunlaşma Enstitüsü (Tarihî Kız Meslek Lisesi), Turizm Otelcilik Binası (Şatana Konağı-eski PTT binası) kent içinde; Mor Yakup, Mor Ozozel, Meryem Ana, Deyrulzafaran ve Mor Gabriel (Deyrul-Umur) Manastırları, Dara Antik kenti; çevresinde yer alan somut kültürel miras öğelerini oluşturmaktadır. Süryani kültürünü yansıtan çörek, kahve ile kente özgü badem şekeri gibi yeme-içme ürünleri, kentin önemli el sanatlarından olan telkâri ve bakır işlemeciliği ise kentin somut olmayan kültürel mirasının örneklerindendir. Tüm bu somut ve somut olmayan kültürel miras öğeleri Mardin’i önemli turizm destinasyonlarından biri yapmakta ve bu sebeple ziyaretçi sayısı her geçen gün artmaktadır.

Ziyaretçi sayısındaki artış ile birlikte kentte turizmin önemli bir dönüştürücü güç haline geldiği görülmektedir. Kent dokusunun ana aksı olan 1. Cadde’nin kuzeyi ve güneyi boyunca sıralanan dükkânlarda satılan ürünlere bakıldığında turizme yönelik ürünlerin oldukça fazla yer tutması da bu durumu destekler niteliktedir.

² Abbara: Eğimli topoğrafyaya yerleşmiş Mardin kent dokusunda; sokaklar ve yapılar arasındaki bağlantıyı sağlayarak çıkmaz sokak oluşumunu engelleyen ve sokak devamlılığını sağlayan; üstü özel mülkiyet, altı kamuya ait kentsel geçiş elemanı

Turizmin sebep olduğu ve en sık rastlanan dönüşümlerden biri de yapıların kullanım şeklindeki değışimlerdir. Zamanla, kentte daha fazla vakit geçirmek için geceleme isteyen ziyaretçilerin kalabilecekleri yapılara ihtiyaç oluşmaya başlamıştır. Kentin sıkışık dokusu ve sit alanı olması sebebiyle tarihî dokuda yeni yapılara izin verilmemektedir. Bu durum var olan yapı stoğunun işlev değışikliği ile turizme yönelik kullanılmasına sebep olmuştur. Düzenli ve Düzenli (2019)’ye göre “... zamanla, tek günlük müze kent deneyimlerinin süresinin arttırılması amacıyla eski kent içinde elverişli görülen birçok yapı, restorasyonu tamamlanarak özellikle 2009 yılından itibaren otel olarak hizmete açılmaya başlanmıştır”.

Kentteki geleneksel konutlar incelendiğinde; bir kısmının büyük bir aileye ait olması, çok hisseli olması veya konut sahiplerinin başka şehirlerde yaşamaları sebebiyle kullanılmadığı görülmektedir. Gerekli bakım ve onarımları yapılmadığından yapılar köhneleşmeye başlamıştır. Bu noktada turizm faaliyetlerindeki artış, yapıların girişimciler tarafından satın alınmasına ve turizme yönelik işlevler verilerek yeniden kullanılmasına neden olmuştur.

İşlev değışiklikleri geleneksel konutlarda büyük oranda konaklama yapısı, restoran, kafe/kitap kafe, canlı müzikli yeme içme mekânları iken; kamu kurumlarına ait binalarda, müze (“eski Kışla Binası”-“Sakıp Sabancı Mardin Kent Müzesi”ne), okul (“Tarihî Kız Meslek Lisesi”-“Olgunlaşma Enstitüsü”ne, “Eski Hükümet Konağı”-“Artuklu Mimarlık Bölümü”ne) ve kurum binası (“Eski Vali Konağı”-“Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Mardin İl Müdürlüğü”ne, “Mardin İl Milli Eğitim Müdürlüğü”-“İl Eğitim Tarihî Müzesi ve Artuklu Halk Eğitim Satış Merkezi”ne, geleneksek bir konut-“Mardin Gençlik Merkezi-Genç Ofis”e) şeklinde değışimler de bulunmaktadır. Bu bağlamda restore edilerek veya bakımı sağlanarak yeniden işlevlendirilen yapılarda fiziksel anlamda yıpranmanın önüne geçilmiştir. Yapılar fiziksel olarak geleceğe taşınırken; kullanım amacının değışmesinden dolayı kültürel ve sosyal yapıda değışimler yaşanmaya başlamıştır.

Kentte farklı tarihî süreçlerden günümüze kadar gelebilen çeşitli izlerin, mevcut özelliklerini koruyarak geleceğe de aktarılabilmesi önem taşımaktadır. Tarihî sit alanında geleneksel konut olarak kullanılan binalar hızlı bir biçimde konaklama yapılarına dönüştürülmektedir. Çalışma kapsamında Mardin geleneksel konutlarda işlev değışikliklerinde konaklama yapılarının tercih edilmesinin turizm ile ilişkisini incelemek, işlev değışiklikleriyle yaşanan tasarım

problemlerini ortaya koymak ve karşılaşılan problemlere çözüm önerileri sunmak amaçlanmaktadır.

Ayrıca araştırmanın özgün yönü alanda konu ile ilgili daha önce bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır. Bu bağlamda konu kapsamında tarihî bir konak veya geleneksel bir konut iken turizm etkisi ile konaklama yapılarına dönüşen yapılardan Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nde kaydı olanlar listelenerek, bunlardan sit alanı içinde yer alan ve tescilli olan yapılar seçilmiş ve çalışmaya dâhil edilmiştir.

Kentin ana aksı olan 1. Cadde üzerinde yer alan dükkânlarda nelerin satıldığı ve bunların artan turizmle ilişkisine yer verilmiştir. Çalışma kapsamında yapıların restorasyon proje müellifi mimarları ve yapı sahibi/işletmeciler olmak üzere iki grupta yapılan yüz yüze görüşme sorularından elde edilen sonuç ve değerlendirmeler anlatılmıştır. Saha çalışmasında araştırmaya dâhil yapılara ilişkin bilgi kartları hazırlanmış, yerinde gözlem ve fotoğraflama yoluyla elde edilen veri ve çıkarımlar ortaya konmuştur. Çalışmada elde edilen tüm veri ve bulgular sonuçlandırılarak konuya dair önerilerde bulunulmuştur.

2. MARDİN KENTİ TARİHSEL GELİŞİMİ

Yapılan araştırmalar sonucunda; alanda, işlevi konaklama yapısı olarak değişmiş geleneksel konutlarla ilgili herhangi bir araştırma yapılmadığı görülmektedir. Araştırma, tarihî kentsel bir doku içinde yapıldığından öncelikle literatürde yer alan “Kent, Kentsel Doku, Kültürel Miras, Turizm Destinasyonu” gibi kavramlarla ilgili çalışmalar incelenmiştir. Çalışma alanındaki yapılarda işlev değişikliğine en büyük etken olan kent turizmi ile ilgili kaynaklar, yapılarda işlev değişimleri, turizmin etkisinde olan tarihî kentlerdeki dönüşümler, Mardin ve turizm ilişkisi gibi konularda bilimsel dergilerde yer alan makaleler, bildiriler, sempozyum sunumları ve ilgili konularda yazılmış kitaplara bu bölümde yer verilmiştir.

2.1 Kentsel Doku Kavramı

“Kentsel Doku” kavramını, Kentbilim Terimleri Sözlüğü’nde Keleş (1980); “Bir kentin, anayollar ve ikincil yollarla bölünmüş, oturma, çalışma, alım satım, işleyim, dinlenme yerlerini kapsayan yerbölümlerinden, adacıklardan ve komşuluk birimlerinden oluşan toprak kullanım biçimi” şeklinde tanımlamıştır (s. 69).

Kentlerde bulunan somut unsurlar “kent dokusu” kavramını oluşturmaktadır (Özgeriş, 2018).

Seçkin Gündoğan’a (2020) göre “Geleneksel dokular tarih boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapan, kentlerin kültürlerini yansıtan ve kentin kimliğinin oluşmasında önemli bir role sahip olan yapıları çevrelerdir. Bir kentin geleneksel dokusu o kentin, tarihine, iklimine, topoğrafyasına, coğrafyasına, sosyolojik yapısına ve kültürel değerlerine bağlıdır” (s. 261).

“Tarihî kent dokuları, geçmiş uygarlıkların sosyal ve kültürel ve ekonomik yapısını, yaşam felsefesini, estetik kaygılarını yansıtan, insan ölçeğinde düzenlenmiş mekânlardır” (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007, s. 205). “Bu çevrelerde, o kültürün kullanıcı profilinin, sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik ve estetik boyutları ve aralarındaki uyumun objeden binaya, binadan bina gruplarına ve kent düzeyine kadar, tüm mekânsal boyutlara yansıtıldığı” görülmektedir (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007, s. 207).

Yalnızca bulundukları bölgenin değil tüm dünyanın ortak mirası olarak görülen geleneksel kent dokuları, birçok uygarlık ve medeniyetin yansımasıdır (Seçkin Gündoğan, 2020).

2.2 Kent Kavramı

Kent kavramı birçok farklı biçimde tanımlanabilmektedir. Kentler; “sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidişgeliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı” yerlerdir (Keleş, 1980, s. 67-68). Küçük komşuluk birimlerinden müteşekkil ve tarımla uğraşan kişi sayısının az olduğu, köylerden nüfus yönünden daha yoğun olan yerleşme birimidir (Keleş, 1980).

Sosyolojik açıdan kentler; ekonomik faaliyetlerin gelenekselin dışında yoğunlaştığı, iş kollarında çeşitlenmeye bağlı meslekleşmenin arttığı, örgütlenme ve yapılanmanın fazla olduğu yerleşim alanlarıdır (Yahyagil, 2011).

Tarih boyunca çoğu dönemde insanlar arasındaki sosyo-kültürel değişimleri içeren ve bunu biçimlendiren, demografik ve ekonomik bakımdan çeşitlilik gösteren fiziksel yaşam mekânlarıdır (Kaypak, 2010).

Özgeriş’e (2018) göre ise kentler, somut ve soyut öğeleri bulunduran, kendine has bir dinamizmi olan ve insanların ortak yaşama zorunlulukları sonucunda oluşmuş yaşam çevreleridir.

“Geçmişin kültürel zenginliğini bünyelerinde taşıyan kentler, binlerce yılın birikimini günümüze taşıyan ve bu bağlamda sözü edilen birikimlerin bir toplamı olarak başta giyim, mimari olmak üzere geçmişteki ve mevcut toplulukların kültürlerini yansıtan mekânlardır ve bu anlamda çok çeşitli coğrafi görünümler sunan yerleşmelerdir” (Işık ve Güneş, 2014, s. 449).

Kent sürekli gelişme eğiliminde olan, birden fazla işlevi bünyesinde taşıyan bir organizasyondur (Kuşkun ve Yılmaz, 2003).

“Kentler, sanayi kenti, kültür kenti, eğitim kenti, ticaret kenti, hizmet kenti gibi faklı ama temel niteliğe vurgu yapan yönleri ile de değerlendirilebilmektedir” (Kaypak, 2010, s. 374).

2.3 Mardin Kentinin Tarihi ve Kentsel Doku Gelişimi

Mardin Türkiye’de Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin Dicle bölümünde bulunan ve Suriye ile sınır komşusu olan bir şehirdir. Kuzeyinde Diyarbakır ve Batman, batısında Şanlıurfa, kuzeydoğusunda Siirt ve doğusunda Şırnak bulunur (Wikipedia, 2023) (Şekil 2.1).



Şekil 2.1 Mardin'in Türkiye'deki konumu (Wikipedia, 2023)

2.3.1 Mardin'de tarihsel gelişim

Cöhce (2006) Mardin'i "yeryüzünde tarımın doğduğu, neolitik ve kalkolitik kültürlerin geliştiği 'Bereketli Hilâl' içerisinde en önemli yörelerden birisi" olarak ifade etmiştir (s. 3). Bölgenin yazılı tarih kaynaklarında ilk olarak Hitit döneminden bir Boğazköy metninde, daha sonra ise Asur kitabelerinde yer alan Kaşari/Kaşyari Bölgesinin batı kesimlerini oluşturduğu düşünülmektedir (Cöhce, 2006).

Azimli (2006), Mardin'in İslam öncesi dönemde Subariler, Sümerler, Akadlar, Babilliler, Hititler, Asuriler ve Urartular'ın hâkimiyetine girdiğini ifade etmiştir.

Gürbüz' e (2006) göre, bölgede İslamiyet'in yayılmasıyla birlikte Mardin'de sırasıyla; 8. yy. da Abbasiler, 9. yy. da Hemedaniler ve 10. yy. da Mervaniler hâkimiyet kurmuştur.

Çevik (2006), "Mardin'i sadece askerî harekâtların üssü olmaktan çıkarıp el-Cezire'nin en önemli siyasi, kültürel ve ekonomik merkezlerinden biri haline getiren gelişmeler ise, XII. yüzyılın başındaki Artuklu hâkimiyetiyle başlar" demiştir (s. 65). Mardin Artukluları olarak anılan ve 300 yıl devam eden bu süreçte şehir, tarihinin en parlak dönemini yaşamış; bu dönemde camiler, çarşılar, medreseler, hanlar ve hamamlar yapılmıştır (Çevik, 2006).

Daha sonra şehirde Moğollular (İlhanlılar), Timurlenk, Karakoyunlu Dönemi, Akkoyunlu ve Safaviler Dönemi yaşanmıştır (KTB Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, n.d.).

1516 yılında gerçekleşen Çaldıran Savaşı ile birlikte Mardin, Osmanlıların idaresine girmiştir. Zamanının idari uygulamalarına sadık kalınarak Mardin,

“Diyarbakır Eyaleti”ne liva olarak bağlanmıştır. 19. yüzyıla değin bölgedeki problemler dolayısıyla el değıştirmiş olsa da tekrardan Diyarbakır’a bağlanmıştır. 1923 yılında Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte Mardin il olmuştur (Çağlayan, 2022).

2.3.2 Mardin’in kentsel doku gelişimi

Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde bulunan Mardin şehri, kayalık bir bölgede yer almaktadır.

Şehrin tarihi, esas olarak orta çağa dayanmaktadır. Bir kale ile taçlandırılmış; kayalık bir tepenin yamacında yer almaktadır. Diyarbakır ve Mardin çevresindeki bu çorak, taşlık bölge; Şanlıurfa ve Gaziantep’e kadar uzanmaktadır. Geleneksel taşı, dinî ve yöresel mimarisi ve teraslamalı kentsel dokusuyla bir bütün olarak şehir, Anadolu toprağının en iyi korunmuş örneğidir (UNESCO, n.d.).

Mardin; kale ve kalenin eteklerindeki asıl şehir olarak iki bölümden oluşmaktadır. Kale eteklerindeki bölüm, “dış mahalle” olarak da isimlendirilmektedir (Alioğlu, 2000).

Mardin tarihî kenti, Mazı Dağları’nın güney yamaçlarında konumlanmış olup üzerinde kurulduğu topoğrafya nedeniyle doğu-batı doğrultusunda gelişmiştir. Doğü-batı yönünde yaklaşık 2500 metre uzunluğunda ve 500 metre genişliğinde bir alana yayılmış olan kentin kuzey ve güney kesimleri arasındaki kot farkı 50 metreden 150 metreye kadar çıkmaktadır. Yerleşimin en yüksek kısmında yer alan Mardin Kalesi’nden itibaren yapılar ovaya doğru teraslar halinde oldukça sıkışık bir biçimde yer almaktadır. Yapıların tümü güney bakılı olup; Mardin ya da daha çok bilinen adıyla Mezopotamya Ovası’na yönelmiştir (MBB, 2022, s. 8).

Mardin kent dokusunun, Anadolu’daki birçok eski yerleşmenin de karakteri olan en belirgin özelliğı, organik düzendeki sokaklarıdır. Kent dokusunu; sivil, dinî mimarlık örnekleri ve özellikle de evler oluşturmaktadır (Alioğlu, 2000).

Kentteki evlerde, cami, kilise, medrese ve hamamlarda Ortadoğu’nun çeşitli kültür tabakalarına referans veren izlere rastlanabilmektedir (Alioğlu, 2000).

Eğime paralel uzanan çizgisel sokaklar ve bunları dikine kesen geniş basamaklı sokaklar, bazen çıkmaz sokaklarla son bulmaktadır. Çıkmalar ve

kabaltılar³ sokaklara hareketli görüntüler kazandırır. Eğimli bir yerleşme alanına sahip olan kent dokusunda, geleneksel evler, düşeyde gelişen, arazi eğimi ile uyumlu bir planlama anlayışı gösterir, böylece topoğrafyanın teraslamalar biçiminde kullanımı söz konusudur. Evler bazen araziye düzleyerek, bazen de doğal zemini olduğu gibi kabul ederek inşa edilmiştir (Tunçer, 2013, s. 99).

Mardin, tarihî süreçte doğu ticaret yollarının kesişiminde olması sebebiyle önemli bir yerleşimdir. Kent dokusunda cami, medrese, kilise, manastır, gibi farklı etnik karakterde anıtsal yapılar yoğun şekilde yer almaktadır. Bu anıtsal yapıların yanı sıra, Müslüman, Arap ve Türklerin; Hristiyanların, Süryani, Kürt, Şemsi ve Yahudilerin yaşadıkları ve dokudaki egemen olan asıl yapı türünü geleneksel evler oluşturmaktadır. Bu yapılar bulundukları topoğrafyaya eğimden faydalanarak teraslamalar biçiminde yerleşmektedir (MBB, 2022).

Topoğrafyaya teraslama yaparak oturmuş yapılar, Albert Gabriel'in 1932' de kenti ziyaretinden sonra hazırladığı ve kente ait ilk hâlihazır harita ve topoğrafya kesitinde görülmektedir (Şekil 2.2).

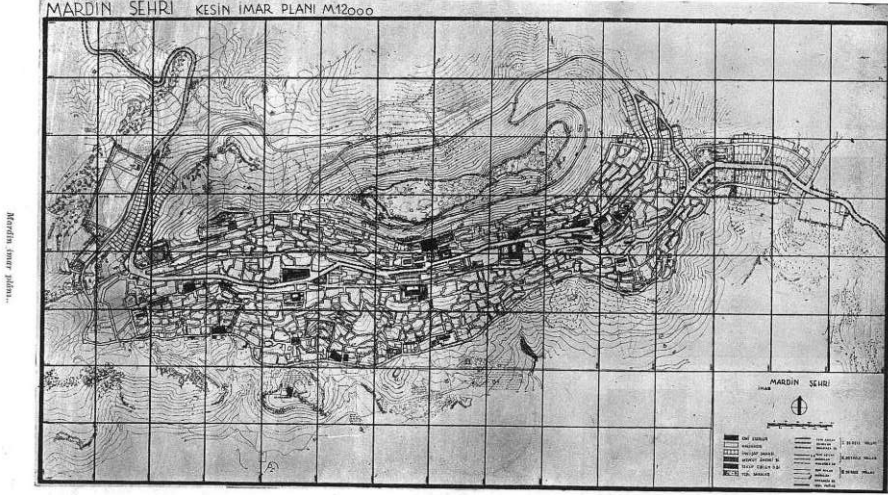


Şekil 2.2 Albert Gabriel'in 1932 ziyareti sonrası hazırladığı Mardin hali hazır planı (üstte) ve topoğrafya kesiti (altta) (Gabriel, 1940)

³ Kabaltı: Abbara

2.3.2.1 Mardin tarihî kentsel dokuda imar planı çalışmaları

Mardin’inde ilk imar planı çalışması (Şekil 2.3, Ek 1) Yüksek Mühendis Mimar Nezihe Taner ve Pertev Taner tarafından 1949 senesinde yapılmıştır (Çağlayan, 2022).

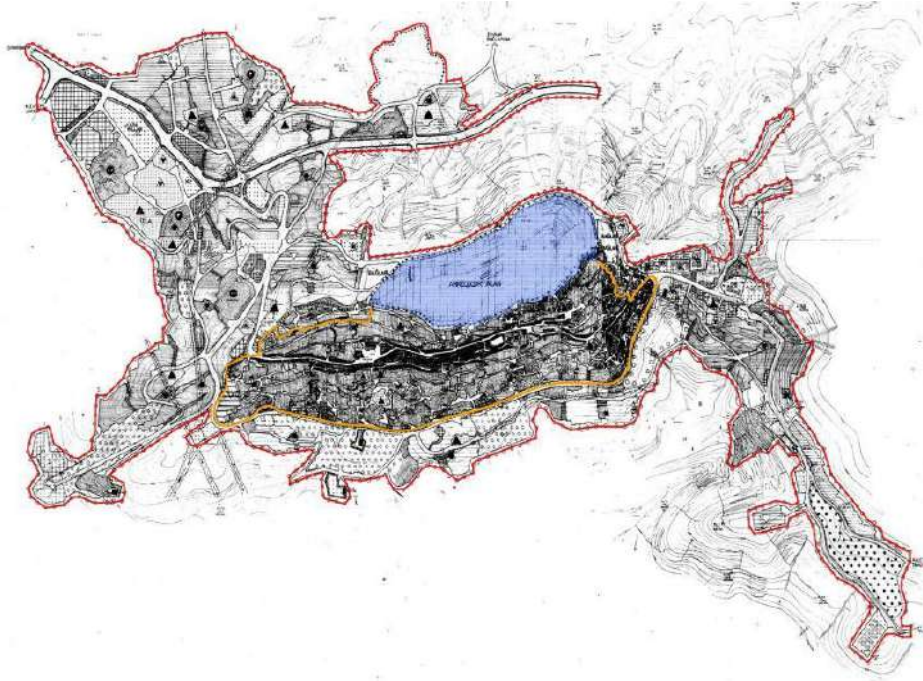


Şekil 2.3 Nezihe ve Pertev Taner’in 1952 Onaylı 1/2000 Ölçekli Mardin İmar Planı Haritası (Taner ve Taner 1949)

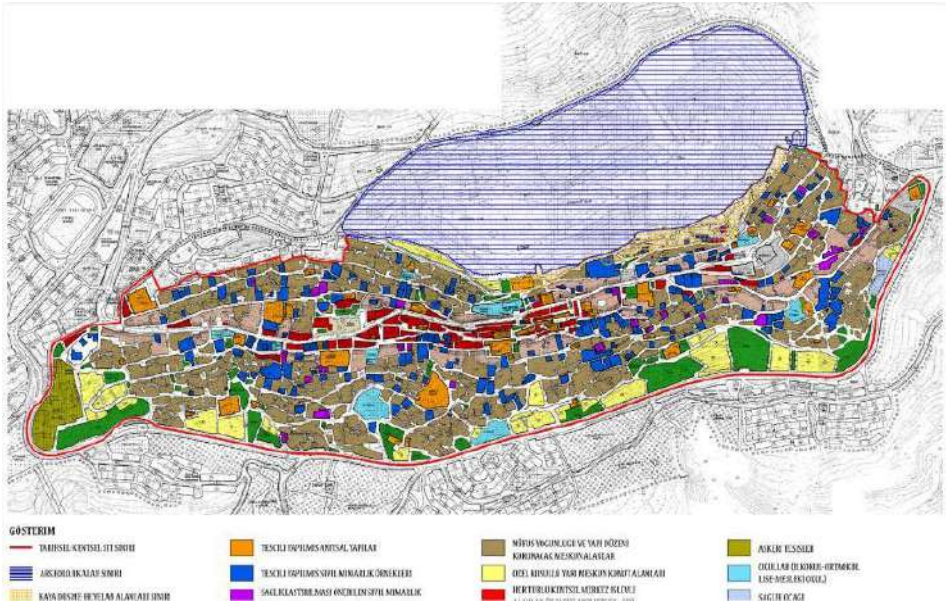
1/2000 ölçekli yapılmış ‘Mardin Şehri Kesin İmar Planı’ 1952 yılında onaylanmıştır (Yekbun ve Altınörs, 2018). Bu imar planı koruma amaçlı değildir ve tadilatlarla 1971 yılına kadar kullanılmıştır (Alioğlu, 1933).

1973 yılında hazırlanan imar planıyla kentteki tarihî doku ve anıtların korunması gerektiği vurgulanmıştır. 1979 yılında GEEYAK tarafından alınan kararla, İlk resmi koruma çalışmaları başlamıştır. Bu kararla Mardin’in geleneksel kent dokusu, kentsel sit alanı ilan edilmiştir (MBB, 2022).

1979 tarihli kararla kentin sit alanı olarak belirlenmesi ve kentte toplu tescil kaydı çalışmalarının yapılması, alandaki tarihî yapıların korunması açısından önemli bir gelişme olmuştur (Yekbun ve Altınörs, 2018). 1979’ da 90 adet anıtsal yapı, 272 adet sivil mimarlık örneği (Canatan, 2012); 1985 yılında 100 adet anıtsal, 400’ e yakın sivil mimari yapı tescillenmiş ve ‘Mardin Tarihî Çevre Koruma İmar Planı’ ve ‘Nazım İmar Planı’ onaylanmıştır (Yekbun ve Altınörs, 2018) (Şekil 2.4, Ek 2 ve Şekil 2.5, Ek 3).



Şekil 2.4 1985 onaylı Mardin (Merkez) Nazım İmar Planı (Yekbun ve Altınörs, 2018; Diyarbakır KVK Bölge Kurulu Arşivi, 2017)



Şekil 2.5 1985 onaylı 'Mardin Tarihsel Çevre Koruma İmar Planı' (Yekbun ve Altınörs, 2018; Diyarbakır KVK Bölge Kurulu Arşivi, 2017)

“Mardin Kalesi 1985 yılında arkeolojik sit alanı ilan edilmiştir” (MBB, 2022).

Esat Durak 1990 yılında sit alanı ve dışında kalan alanlar için farklı ölçeklerde planlar hazırlamış ve 1990 yılı sonunda Dr. İsmet Okyay Koruma Amaçlı İmar Planı (KAİP) çalışmalarına başlamıştır. Dr. İsmet Okyay'ın başlattığı çalışma, Işık Nural ve ekibi tarafından devam ettirilmiştir. 1/1000 ölçekli KAİP (Şekil 2.6, Ek 4) 1993 yılında koruma kurulu onayı ile yürürlüğe girmiştir (MBB, 2022).



Şekil 2.6 1993 onaylı Mardin Koruma Amaçlı İmar Planı (Yekbun ve Altınörs 2018)

“1979 yılında “Kentsel Sit Alanı” ilân edilerek koruma altına alınan Mardin geleneksel şehir dokusu, 2000 yılında “Mardin Kültürel Peyzaj Alanı” adıyla Dünya Mirası Sözleşmesi Uygulama Rehberi kriterlerine göre UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi’ne alınmıştır” (Çağlayan, 2021).

2012-2020 yılları arasında kentsel sit alanını ve bitişiğindeki arkeolojik sit alanını da içeren Mardin Koruma Amaçlı İmar Planı (Şekil 2.7, Ek 5) çalışması yapılmış; 1/5000, 1/1000 ve 1/500 ölçeklerde hazırlanan bu çalışma Koruma Bölge Kurulu tarafından uygun bulunarak Mardin Büyükşehir Belediye Meclisi'nde onaylanmıştır (Egeplan, n.d.)



Şekil 2.7 Yürürlükte Olan Mardin Koruma Amaçlı İmar Planı (MBB)

2.4 Kültürel Miras

Kültürel miras; fiziksel mevcudiyeti olan, insanlar tarafından meydana getirilmiş ve geçmişten miras kalan, geleceğe miras bırakılması arzulanan her türlü esere denir. Bu eserler bir topluma ilişkin değerler bütünüdür (Can, 2009).

1972 yılında Paris’te gerçekleşen Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) 16. Genel Konferansı’nda; “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme” kabul edilmiştir. Sözleşmenin 1. maddesinde, “Kültürel Miras” kavramını açıklanmıştır. Bu sözleşme ile:

“Anıtlar: Tarih, sanat veya bilim açısından istisnâ evrensel değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman birleşimleri,

Yapı toplulukları: Mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnâ evrensel değere sahip ayrı veya birleşik yapı toplulukları,

Sitler: Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnâ evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik siteleri kapsayan alanlar” kültürel miras sayılacaktır (UNESCO, 1972).

Kültürel miras; somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras olmak üzere iki çeşittir (Akmeşe, 2018) (Şekil 2.3). Onu oluşturan toplumun kültür değerleriyle ilişki kurması gereken kültürel miras; somut ve somut olmayan kültürel miras vasıtasıyla insanların kimliklerini korumaktadır (Aslan ve Ardemagni, 2003).

2.4.1 Somut kültürel miras

Somut Kültürel Miras “toplumda kuşaklar arası oluşturulan, korunan ve geleceğe aktarılan fiziksel eserlerdir.” Toplumun kültürel bakımdan önemli görülen; bina, anıt benzeri inşa edilmiş mirasları, sanatsal yaratımları ve buna benzer insan eliyle üretilmiş yaratıcı fiziksel ve somut ürünleri buna dâhildir (Riches, 2014).

Kültür ve miras turizmi; yerli halk ve turistlerin ziyaret edilen yerin tarihîni-kültürünü tanınmasında, kültür varlıkları ile doğal-kültürel alanların koruma altına alınmasında rol oynamaktadır. Ziyaretlerin doğurduğu bu sonuçlarla yerel halk ve hükümetlere yarar sağlanmış olmaktadır (Huh, 2002; Meydan Uygur ve Baykan, 2007).

Somut kültürel miras; taşınmaz ve taşınır olarak ikiye ayrılmaktadır (Akmeşe, 2018) (Şekil 2.8).

KÜLTÜREL MİRAS		DOĞAL MİRAS
Somut Kültürel Miras		Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM)
Taşınmaz K.M.	Taşınır K.M.	Somut ve Taşınmaz
Mimari işler Anıtlar/abideler Ören yerleri Tarihî merkezler Yapı grupları Kültürel peyzajlar Tarihî parklar ve bahçeler Botanik bahçeler Sanayi/endüstriyel arkeoloji	“Müze koleksiyonu, Kütüphaneler, Arşivler”	“Müzik Edebiyat Tiyatro Dans Sözlü gelenekler Gelenek ve görenekler Sosyal uygulamalar Dini törenler El sanatları vb.”
		“Ekolojik açıdan önemli doğal/deniz parkları Jeolojik/fiziksel oluşumlar Doğal manzaralar”

Şekil 2.8 Kültürel ve doğal mirasın çeşitlendirilmesi (Aslan ve Ardemagni (2003)’den düzenlenmiştir)

2.4.2 Somut olmayan kültürel miras

Ekim 2003’ te Paris’te toplanan UNESCO 32. Genel Konferansı, ‘Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’ni kabul ederek bu kavramı açıklamıştır. İnsanların yakınlaşmasını ve aralarındaki değiş tokuşu, toplumdaki kimlik ve aidiyet duygusunu, anlayışı sağlayan ‘somut olmayan kültürel miras’; toplumsal refahı ve kültürel çeşitliliği sağlamakta rol almaktadır (UNESCO, 2003).

“Somut olmayan kültürel miras, toplumların sahip olduğu ve kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel değerleri ifade etmektedir.” (Pelit ve Türkoğlu, 2019).

“Somut olmayan kültürel miras” toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar anlamına gelir” (UNESCO, 2003).

Yine UNESCO’ya (2003) göre somut olmayan kültürel miras; ritüeller, el sanatları, gösteri sanatları, doğ/evrenle ilgili bilgi ve uygulamalardan oluşmaktadır.

İnsanlığın nesilden nesile aktarma yoluyla yaşattığı sanat, edebiyat, şölen, bilgi ve becerilerinden oluşan ortak hafızası; somut olmayan kültürel mirası oluşturmaktadır (Yakıcı, 2013).

Türkiye’de Gazi Üniversitesi SOKÜM Müzesinde sergilenen bölümlere bakıldığında somut olmayan kültürel miras öğelerinin Türkiye üzerinden örneklendirilmiş olduğu görülmektedir. Özünel (2013) bu müzede masal anlatma ve âşıklık geleneğinin; meddahlık, Karagöz, orta oyunu gibi Türk tiyatrosundan örneklerin; halk hekimliği, halk inançları ve geleneksel kutlamaların; geçiş dönemlerine ait uygulamalar, yeme içme kültürü, göçer kültürü, hayvancılık, geleneksel çocuk oyunlarının; kalaycılık, bakırcılık, nalbantlık, sepetçilik, ahşap oymacılığı gibi günümüzde az sayıda uygulayıcısı mevcut geleneksel mesleklerin uygulamalarına yönelik görsellerin yer aldığını ve örnek olarak sergilendiğini aktarmaktadır.

2.5 Turizm Destinasyonu Kavramı

Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) (2010) bir turizm gezisindeki ana destinasyonu, gezi için karar verilen ana/merkezi nokta, ‘ziyaret edilen yer’ şeklinde tanımlamıştır.

Bazen bir ülkeyi, bazen bir Şehir, kasaba veya bölgeyi ifade eden destinasyonlar (turizm bölgeleri), turistler (tüketiciler) için birleŐtirilmiŐ hizmetlerin ve turistik ürünlerin derlenmesinden meydana gelmiş coĒrafi bölgelerdir. Bu bölgeler tüketicilere, içinde bulundurdukları turizm ürünleriyle alakalı deneyim sunarlar (   ek ve Ilgaz, 2015).

Destinasyon, söz konusu bölgeyi ziyaret eden turistlerin deneyimlerinde gereksinim duyacakları Şeyleri karŐılama amacıyla, birbirleriyle doĒrudan veya dolaylı Şekilde iliŐkide olan farklı farklı unsurların bir araya gelmesidir (Usta, 2014).

“Kentlerin sahip olduĒu tarihî ve kültürel  ekicilikler kendilerine özgü bir deĒere sahiptir. Her geçen gün hızlı bir Şekilde gelişim gösteren turizm endüstrisinde yer alan bu tarihî ve kültürel çekiciliklerin ekonomik olarak destinasyona önemli katkıları olduĒu düşünülmektedir” (Atsız ve Kızılırmak, 2017).

2.6 Mardin’in Turizm Destinasyonu   eleri

Medeniyetler beŐiĒi Mardin; günümüze deĒin çeşitli etnik grupların bir arada yaşadığı kozmopolit kentlerden biridir. Kentte yaşamış bu farklı etnik grupların çeşitli yaşam tarzları ve inançları kente kültürel anlamda zenginlik katmıŐtır. Buna baĒlı olarak sahip olunan mimari, tarihî ve görsel deĒerleri sebebiyle turistler tarafından sıkça turistik destinasyon merkezi olarak tercih edilmekte ve bu yönde geziler ya ılmaktadır (Atsız ve Kızılırmak, 2017).

Mardin’de bulunan tarihî ve kültürel deĒerler, kentin topoĒrafya ve iklimine uygun tasarlanan konut ve sokaklar bu yere özgü turizm potansiyelini ve ilgiyi artırmaktadır (Koç, 2019).

Askeri, dinî yapıları, kendine has konut dokusu ile din, inanç, kültür ve etnik kökenlerden çeşitli toplulukların oluŐturduĒu somut olmayan kültürel mirasıyla Mardin, nadir rastlanan bir kültürel peyzaj alanıdır (Geyik, 2020).

Mardin Şehri, topoĒrafyanın sunduĒu imk nlar sayesinde, coĒrafi manzara açısından birer çekicilik oluŐurmaktadır. Mardin Şehrinin coĒrafi manzarası turistlerin ilgisini çekmektedir. Ayrıca tarihî/kültürel  ekicilikler açısından önemli potansiyele sahip olması ile birlikte, y re, barındırdığı turizm deĒerleri açısından da çeşitlilik (farklı dinî gruplar ve farklı kültürlere ait tarihî eserler gibi) göstermektedir. Bu da farklı kültürlere sahip ve farklı alanlardan turistlerin Mardin ve çevresini ziyaret etmesi ile

Mardin'in Türk Patent ve Marka Kurumu'nda kayıtlı tescilli 18 ürünü vardır (EK 28). Bunlar; Derik Halhalı Zeytinyağı (2022), Kızıltepe Kırmızı Mercimeği (2022), Midyat Tandır Ekmeği (2022), Midyat Zeynebi Üzüümü (2022), Midyat Turşusu/Midyat Acur Turşusu (2022), Midyat Telkârısı (2021), Midyat İnciri (2021), Ömerli Karfoki Üzüümü (2021), Mardin Kiliçesi/Kiliçe Çöreği (2021), Midyat Acuru (2021), Midyat Kavunu (2021), Mardin Bulguru (2019), Mardin Taşı (2011), Mardin İmlebbes (2009), Mardin Kaburga Dolması (2009), Mardin Kibe (2009), Mardin Sembusek (2009), Mardin İkbebet (2009) ürünleridir. (Türk Patent ve Marka Kurumu, n.d.).

2.7 Tarihi Kentlerde İşlevsel Dönüşüm

Toplumların geçmişteki yaşam tarzını, sosyo-ekonomik düzeyi ile kültürel değerlerini yansıtan anıtsal yapılar; insanları geçmişe bağlamakta böylece ait oldukları çevrenin karakter ve kimliğinin oluşmasına yardım etmektedirler. Kültür varlığı olarak nitelendirilen ve taşıdıkları izler vasıtasıyla geçmiş, bugün ve gelecek arasındaki sürekliliği sağlama görevi olan bu yapıların korunması gerekmektedir (Yaldız ve Asatekin, 2016; Altınoluk, 1998). Kentsel gelişmeler sebebiyle asıl bağlamından kopmuş yapılar fonksiyonlarının eskimesi ve yetersiz konfor koşulları sebebiyle atıl kalmaktadır (Eyüboğlu ve Faiz Büyükçam, 2022).

Toplumun süreç içinde değişen yaşam biçimine bağlı farklı istek ve gereksinimleri sonucunda bu anıtsal yapılar özgün işlevini kaybederek; bu işlevden daha farklı bir amaçla kullanılmak üzere uyarlanmaktadır. Yapıların gelecek kuşaklara doğru şekilde aktarılabilmelerinin en iyi yolu sürekli kullanımı yoluyla yaşamlarını sağlamaktır (Yaldız ve Asatekin, 2016; Altınoluk, 1998).

Toplumsal hafızada yer edinmiş, kültürel mirasın meydana gelmesi ve sürekliliğinde değer taşıyan yapıların, meydana gelen değişimler neticesinde, yeni kültürel kimliğe uyum sağlamak için değişmesi gerekmektedir (Büyükarıslan ve Güney, 2013).

“Anıtsal yapıların, günümüzde kullanılabilmeleri ve bu kullanımın devamlılığı, yapının taşıdığı değerlerin ve özgün niteliklerinin korunduğu, yeni işlev-özgün mekân nitelikleri arasındaki dengenin sağlandığı yeni işlevler verilerek değerlendirilmeleri ile mümkün olmaktadır” (Yaldız ve Asatekin, 2016).

Koruma amacıyla yeni işleviyle kullanılan tarihi yapılar, sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasındaki önemli araçlardan biridir. Yeniden kullanıma

uyarlanan bu tarihî yapılar; kimliğin, toplumsal belleğin, sosyal-kültürel ve ekonomik değerlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılmasında rol almaktadır (Eyüboğlu, Faiz Büyükçam, 2022).

2.7.1 İşlevsel dönüşüm-turizm ilişkisi

İnsanlar kendilerinden önceki kültür ve medeniyetlerin izlerini görmenin yanı sıra farklı kültürleri de merak etmektedirler (Arınç, 2002; Meydan Uygur ve Baykan, 2007). Kültürel çekicilikleri sebebiyle ziyaret edilen yörelerde, kültür ve turizm kaynaklarının bir araya getirilmesi ülkelere kazanç getirebilmektedir (MacDonald ve Jolliffe, 2003; Meydan Uygur ve Baykan, 2007).

Turizm, eski yapıların asıl değerleri korunarak modern bir görünüme ve yeni bir kimliğe sahip olmalarında ve böylece çekiciliklerinin artmasında etkin rol almaktadır (Kousis, 2000; Meydan Uygur ve Baykan, 2007).

Kültürel miras öğelerinin gelecek nesillere aktarılabilmesi; kültürel mirasın korunması, geliştirilmesi, turizm için kullanılması yoluyla sağlanmaktadır. Anıtsal yapıların restore edilerek turizm için kullanılması özendirilmelidir. Kültürel ve doğal kültürel miras unsurlarının turistlerin turizm faaliyetine dâhil olmasına sebep olan önemli bir faktör olması, bu varlıkların pazarlama aracı olarak kullanılabilmelerini sağlamaktadır. Turistler, ziyaret ettikleri yerin yerel kültür öğelerini tanımak ve doğal çevrede bulunmak istemektedirler (Baykan, 2007).

Kültür varlıklarını yaşatmak yüksek maliyete yol açtığından kendi ayakları üzerinde durabilen bir yapıya kavuşmalarını sağlamak önem taşımaktadır. Kültür mirasını korumak ve yaşatmak için bu mirasın görünürlüğünü, kullanılabilirliğini arttırmak, toplumun daha geniş kesimleri tarafından sahiplenilmesini sağlamak adına pazarlamanın çeşitli biçimlerini değerlendirme yoluna gidilebilir. Turizm yönüyle kültürel varlıkların turizme kazandırılması olgusu ele alınacak olursa turizm endüstrisinin karşılaştığı çeşitli sorunların aşılması için kültür mirasının öneminin daha iyi anlaşılacağı görülecektir (Karakaş ve Karakaş, 2015, s. 307).

“... turistlerin tatillerini geçirmek için seçecekleri destinasyon seçiminde de kültürel değerler önemli bir rol oynamaktadır. Bu bakımdan kültürel varlıklar, şehirler ve ülkeler için hem bir tanıtma aracı hem de ekonomik açıdan dünyanın en önemli sektörleri arasında gösterilen turizmden yararlanmak için kullanılabilir” (Polat ve Aktaş Polat, 2014).

2.8 Mardin’de İşlevsel Dönüşüm ve Turizm İlişkisi

Mardin’de geleneksel ve modern yapıların bulunduğu tarihî kent dokusunda çeşitli talepler sonucunda geleneksel konut dokusuna müdahaleler yapılmaktadır. Dokudaki geleneksel konutlar turizm sebebiyle ekonomik getirisi bulunan kafe-restoran ve konaklama yapılarına dönüşmektedir. Mevcut tarihî ve kültürel değerlerin denetimli olarak turizme katkı sağlaması önem taşımaktadır (Koç, 2019).

Mardin tarihî kent dokusunun 2000 yılında UNESCO Dünya Miras Geçici Listesine alınması kentin cazibe merkezine dönmesine sebep olmuştur. Böylece kent için turizm temel sektörlerden biri olmuştur (MBB, 2022).

Kaygalak vd. göre (2013) Yukarı Mardin’de çarşılar, butik oteller, gümüşçüler ve benzeri örneklerle bakıldığında giderek turistler için çekim merkezi haline geldiği anlaşılmaktadır.

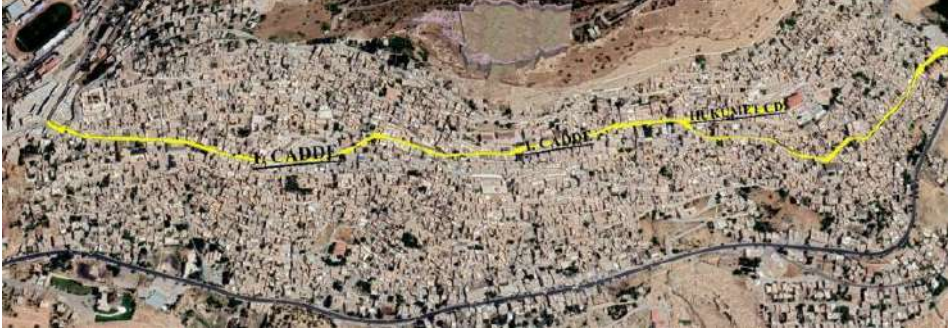
Turizm; çok hisseli metruk konakların, yatırımcılar tarafından satın alınarak butik otellere dönüşmelerine vesile olmuştur. Bu da hem sivil hem de anıtsal eserlerin restorasyonlar ile gelecek nesillere aktarılmasını sağlamıştır...Kamu ya da özel teşebbüslerle yapılan restorasyon ya da renovasyonlar şehirde evi bulunan yerli halka da ilham vermiştir. Sivil mimarlık örneği olan tarihî evler onarılıp, yeniden işlevlendirilmeye başlanmıştır. Bugün, kentsel sit alanında kırka yakın butik otel, otel, pansiyon ve birçok turistik tesis vardır. Bunların sayısı giderek artmaktadır” (Çağlayan, 2021, s. 11-12).

3. ÇALIŞMA ALANI

Mardin'deki konaklama yapılarına dönüşen geleneksel evlerdeki tasarım problemlerinin araştırılacağı çalışmada, araştırma alanı ve çalışma kapsamındaki yapılar tanıtılmış; çalışmada kullanılacak metotlar açıklanmıştır.

3.1 Çalışma Alanının Tanıtılması

Çalışmanın yapılacağı alan; Mardin ilinin tarihi kent merkezidir. Bir yamaca kurulu kent sıkışık bir dokuya sahiptir (Şekil 3.1.). Yapılar kent merkezini yatayda bölen ana güzergâhın (1. Cadde) kuzey ve güneyinde bulunmaktadır. Birçok medeniyetten izler taşıyan alanda sivil mimari örnekleri, dinî, endüstriyel ve ticari yapılar gibi farklı nitelikte yapılar mevcuttur.



Şekil 3.1 Mardin kent merkezi yerleşimi (Google Earth 2023'ten düzenlenmiştir)

1. Cadde kentte hem turistlerin hem yerli halkın ana güzergâhı olarak en sık kullandığı cadde olup; yılın hemen her mevsiminde yoğun kullanıma sahiptir (Şekil 3.2.).



Şekil 3.2 Yoğun kullanıma sahip 1. Cadde'nin farklı tarihlerde (Cumhuriyet Meydanı'ndan) durumu soldan sağa; Ekim 2022, Ocak 2023, Nisan 2023

Çoğunlukla altı dükkân üstü farklı işlevde kullanılan yapılar 1. Cadde boyunca lineer biçimde konumlanmıştır (Şekil 3.3). 1. Cadde'ye bakan dükkânlarda sabun, gümüş (telkâri) ve bakır hediyelik eşyalar, Süryani çöreği, Süryani şarabı, kurukahve, badem şekeri ve benzeri kente özgü ürünler satılmaktadır. Dükkânların üzerinde ise çoğunlukla sivil mimari örneği yapılar bulunmaktadır.



Şekil 3.3 Kentte 1. Cadde üzerinde yer alan ve altı dükkân-üstü farklı işlevde kullanılan bazı yapılar

Kentte yer alan konutların konaklama yapısına dönüşümünde her geçen gün sayıca artma yaşanmaktadır. Çalışma kapsamına alınmamış henüz restorasyon aşamasında olan veya konaklama yapısı olarak hizmete başlamış ancak Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü'ne kaydı yapılmamış konaklama yapı örneklerine bakıldığında (Şekil 3.4) kentte her geçen gün söz konusu dönüşümlerin hızla arttığını anlaşılmaktadır.



Şekil 3.4 Mardin Kentsel Sit Alanı'nda bulunan ve konaklama yapısına dönüştürülmüş -kaydı olmayan- diğer yapı örnekleri

3.1.1 Çalışma Kapsamında incelenen yapıların belirlenmesi

Turizme yönelik konaklama yapılarındaki artışa bağlı olarak çalışma kapsamında Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü'nde kayıtlı konaklama yapılarından (EK-6 ve EK-7) Artuklu ilçesinde olanlarla bir tablo oluşturulmuştur (Tablo 3.1). Tabloda yapıların tescil durumları, sit alanında bulunup bulunmadıkları ve özgün işlevleri saptanarak her yapıya ait ilgili yerlerde belirtilmiştir.

Tablo 3.1 Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nde kayıtlı konaklama yapılarının durumları

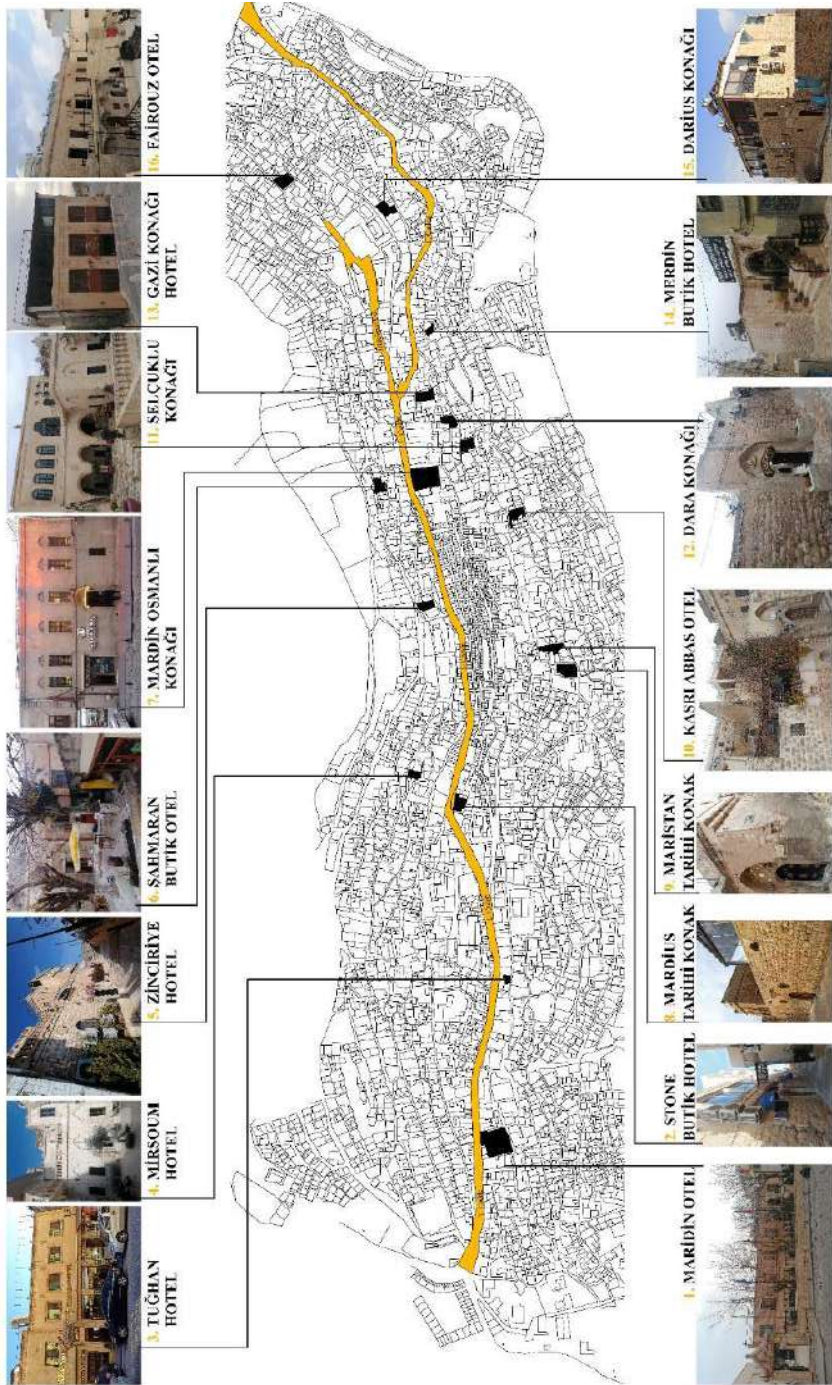
	No	İSİM	TESCİL DURUMU	KONUMU
BASİT KONAKLAMA İŞLETME BELGELİ OTELLER	1	DARIUS KONAĞI	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
	2	ŞAHMARAN KONAĞI	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
	3	ARTUKLU KERVANSARAY OTEL	TESCİLLİ (ÖZGÜN İŞLEV KONUT DEĞİL-KERVANSARAY)	SİT ALANINDA
	4	BÜYÜK MARDİN OTELİ	TESCİLLİ DEĞİL / BETONARME	K.S.A.D.*
	5	BAŞAK OTEL	TESCİLLİ DEĞİL / BETONARME	SİT ALANINDA
	6	YAY GRAND OTEL	TESCİLLİ DEĞİL / BETONARME	K.S.A.D.
	7	ARTUKLU OTEL	TESCİLLİ DEĞİL / BETONARME	K.S.A.D.
	8	STONE OTEL	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
	9	NUHOĞLU HOTEL	TESCİLLİ DEĞİL / BETONARME	K.S.A.D.
	10	KASİMİYE HOUSE PANSİYON	TESCİLLİ DEĞİL / BETONARME	K.S.A.D.
	11	MARDİN OSMANLI KONAĞI	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
	12	KAYA NİNOVA	TESCİLLİ DEĞİL	SİT ALANINDA
	13	GAZİ KONAĞI OTEL	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
	14	MERDİN BUTİK OTEL	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
	15	DARA KONAĞI	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
	16	HH BABİL KONAĞI	TESCİLLİ DEĞİL	SİT ALANINDA
	17	MARDİN APART OTEL	TESCİLLİ DEĞİL / BETONARME	SİT ALANINDA
	18	FAİROUZ	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
	19	KASRI ABBAS PANSİYON	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
	20	PAŞA KONAĞI	TESCİLLİ DEĞİL / BETONARME	SİT ALANINDA
	21	ZİNCİRİYE KADİM OTEL	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
	22	ZİNCİRİYE OTEL	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
	23	MARİSTAN TARİHİ KONAK	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
	24	TARİHİ SELÇUKLU KONAĞI	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
5 YILDIZLI OTELLER	25	RAYMAR MARDİN OTEL	TESCİLLİ DEĞİL / BETONARME	K.S.A.D.
	26	RAMADA PLAZA BY WYNDAM	TESCİLLİ DEĞİL / BETONARME	K.S.A.D.

Tablo 3.1 (Devam)

4 YILDIZLI OTELLER	27	MEZOPOTAMYA GARDEN OTEL	TESCİLLİ DEĞİL / BETONARME	K.S.A.D.
	28	HILTON GARDEN INN MARDİN	TESCİLLİ DEĞİL / BETONARME	K.S.A.D.
	29	YAY GRAND OTEL	TESCİLLİ DEĞİL / BETONARME	K.S.A.D.
3 YILDIZLI OTELLER	30	AZD HOUSE OTEL	TESCİLLİ DEĞİL / BETONARME	K.S.A.D.
	31	TUĞHAN OTEL	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
ÖZEL TESİSLER	32	MARDİUS TARİHİ KONAK	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
	33	MARİDİN OTEL	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
	34	REYHAN KASRI OTEL	TESCİLLİ DEĞİL	SİT ALANINDA
	35	MİRSOUM OTEL	TESCİLLİ	SİT ALANINDA
BUTİK OTELLER	36	İZALA HOTEL	TESCİLLİ (ÖZGÜN İŞLEV KONUT DEĞİL)	SİT ALANINDA
	*Kentsel Sit Alanı Dışında			
	ÇALIŞMA KAPSAMINDA İNCELENEN KONAKLAMA YAPILARI			

Yapılardan Artuklu ilçesinde olup kentsel sit alanı içinde bulunanlar ve tescilli olanlar çalışmaya dâhil edilmiştir. Artuklu ilçesine kayıtlı yapılar incelendiğinde (EK-6 ve EK-7) “Basit Konaklama İşletme Belgeli Oteller” olarak kaydedilmiş yapı sayısı 24 adet iken; 2 adet “5 Yıldızlı Oteller”, 3 adet “4 Yıldızlı Oteller”, 2 adet “3 Yıldızlı Oteller” olarak kaydedilmiştir. “Özel Tesisler” 4 adet iken “Butik Oteller” 1 adettir.

Kayıtlı toplam 36 adet yapı bulundukları konum, tescil durumu ve özgün işlev açısından değerlendirilmiştir (Tablo 3.1). Yapıların 6 adedi kentsel sit alanı içinde olup; tescilli olmadığından, 11 adedi ise hem tescilli olmayıp hem de kentsel sit alanı dışında (K.S.A.D.) bulunduğundan çalışmaya dâhil edilmemiştir. İncelenen yapılardan 2 adedi sit alanı içinde ve tescilli olmasına rağmen özgün işlevinin konut olmaması (Artuklu Kervansarayı özgün işlevi kervansaray ve İzala Butik Otel özgün işlevi kamu binası olması) nedeniyle çalışmaya dâhil edilmemiştir. Değerlendirmeler sonucunda 17 adet yapı değerlendirme kriterlerini sağladığı için bu kapsamda çalışmaya uygun bulunmuştur. Yapılardan Zinciriye Kadim Otel fotoğraflama ve yüz yüze görüşme için izin alınamadığından araştırmaya dâhil edilememiştir. Böylece çalışmaya dâhil olan yapı sayısı 16 adet olarak sınırlandırılmıştır. Belirlenen yapılar sit alanını gösteren kent planı üzerinde işaretlenerek bir harita oluşturulmuştur (Şekil 3.5)



Şekil 3.5 Çalışma kapsamında incelenen yapılar (KTB Mardin İl Müdürlüğü'nde kayıtlı konaklama listesi baz alınarak hazırlanmıştır)

1. Maridin Otel (Env. No.:342)

Mardin Artuklu ilçesi Diyarbakırkapı Mahallesi’nde, 1. Cadde üzerinde ve Şeyh Çabuk Camii’ne yakın konumda bulunmaktadır. Otelin ismi, Mardin’in Arapça kaynaklarında geçen ismi olan ‘Maridin’⁴den gelmektedir. Yapı zemin ve üstündeki iki kattan oluşmaktadır. Zemin katına güneyden, 1. katına kuzey cepheden 1. Cadde’den giriş yapılmaktadır. Yapının zemin katının Artuklu döneminde yapıldığı ve son halini kentin soylu ailelerinden olan Kendir ailesi tarafından 19. yy. da aldığı söylenmektedir (Maridin, n.d.). Yapının özgün hali bir konut iken belli bir dönem çocuk yetiştirme yurdu olarak kullanılmıştır. 2010 yılında restore edilerek otel olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 3.6 ve Şekil 3.7). Zemin katındaki restoran otelden bağımsız da hizmet vermektedir (Yapı bilgi kartı: Ek 29).



Şekil 3.6 Maridin Otel Güney Cephesi (solda) ve Kuzey Cephesi (sağda) (KA, 2023)



Şekil 3.7 Maridin Otel 1. Kat terası (KA, 2023)

⁴ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Mardin>

2. Stone Otel (Env. No.:523)

Mardin Artuklu ilçesi Latifiye mahallesinde yer alan yapı, Mardin Protestan Kilisesi ve Mardin Latifiye Camii'ne çok yakın bir konumda bulunmaktadır. Yapının adı, (yapı taş yapılarıyla bilinen bir kentte bulunduğu) taş kelimesinin İngilizcesinden gelmektedir. Yapının girişi güney cepheden ve dar bir sokaktan sağlanmaktadır. Zemin ve üstündeki 2 kattan oluşan yapı özgünde konut iken restore edilerek butik otel olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1. katındaki teras günümüzde kapatılmıştır (Şekil 3.8) (Yapı bilgi kartı: Ek 30).



Şekil 3.8 Stone Otel; solda güney cephesi, sağda 2. Kat terası güney cephesi (KA, 2023)

3. Tuğhan Otel (Env. No.:509)

Mardin Artuklu ilçesi Şar Mahallesi'nde yer alan otel Cumhuriyet Meydanı ve Keldani Katolik Kilisesi'ne yakın bir konumda bulunmaktadır. Yapının adı, Orta Asya'da hükümlerlik sembolü olan "Tuğ" sözcüğünden gelmektedir. Yapının 1. kat ve restoran olarak kullanılan zemin katı ayrı girişlere sahiptir. 1. katına giriş kuzey cephe ve 1. Cadde'den sağlanmakta, otelden ayrı hizmet verebilen restoran katına ise batı cephesinden geçilmektedir. Hakkında verilen bilgilere göre (Tuğhan Hotel, n.d.) İskender Atamyran Konağı'nın bir bölümünü oluşturan yapının, bodrum katındaki restoran bölümünün 200 yıllık geçmişi olduğu düşünülmektedir. 2014 yılında restore edilen yapı 3 yıldızlı otel ve otelden bağımsız da hizmet veren bir restoran yapısına dönüştürülmüştür (Şekil 3.9) (Yapı bilgi kartı: Ek 31).



Şekil 3.9 Tuğhan Otel (KA, 2023)

4.1 Mirsoun Hotel (Env. No.:311)

Mardin Artuklu ilçesi Şar Mahallesi'nde yer alan yapı zemin ve 1. kattan oluşmaktadır. Mardin Keldani Katolik Kilisesi'ne yakın konumda bulunmaktadır. Otelin adı, Mardin'de bulunan köklü ailelerden (aşiretlerden) birinin adı olan "Mirsom" dan gelmektedir. Yapının girişi güneyden ve zemin kattan sağlanmaktadır. Yapı özgün hali konut iken 2021 yılında restore edilmiş ve otel olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 3.10) (Yapı bilgi kartı: Ek 32).



Şekil 3.10 Mirsoun Otel (KA, 2023)

5. Zinciriye Otel (Env. No.:12)

Mardin Artuklu ilçesi Medrese Mahallesi'nde bulunan yapı Tarihî Kız Meslek Lisesi (günümüzde Olgunlaşma Enstitüsü) ve Sultan İsa Zinciriye Medresesi'ne çok yakın bir konumda yer almaktadır. Otel ismini yakın konumunda bulunan Zinciriye Medresesi'nden almıştır. Zemin ve üstü 2 kattan oluşan yapıya zamanla taştan mekânlar eklenmiştir. Özgün hali konut olan yapı 2007 yılında restore edilerek otel olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 3.11). (Yapı bilgi kartı: Ek 33)



Şekil 3.11 Zinciriye Otel (KA, 2023)

6. Şahmaran Konağı (Env. No.:40)

Mardin Artuklu ilçesi Medrese Mahallesi'nde yer alan yapı, Şatana Konağı (günümüzde Turizm Otelcilik binası) ve Şehidiye Medresesine yakın konumda bulunmaktadır. Yapının ismi bölgede turizm destinasyon ögesi olarak da kullanılan 'Şahmaran'⁵ efsanesinden gelmektedir. Yapıya giriş güney cepheden sağlanmaktadır (Şekil 3.12). Zemin ve 1. kattan oluşan yapıda zemin katta, bağımsız hizmet veren canlı müzikli bir kafe mevcuttur. 1. katında sonradan eklenmiş betonarme birimlerin de olduğu bir balkon-teraz yer almaktadır. Özgün hali konut olan yapı restore edilerek konaklama yapısına dönüştürülmüştür (Yapı bilgi kartı: Ek 34).

⁵ Şahmaran: yılanların şahı anlamındaki Şahmaran belden aşağısı yılan, üstü kadın olan efsanelere konu olmuş varlık



Şekil 3.12 Şahmaran Konağı (KA, 2023)

7. Osmanlı Konağı Otel (Env. No.:69)

Mardin Artuklu ilçesi Teker Mahallesi'nde 1. Cadde üzerinde yer alan yapı Şehidiye Cami, Reyhaniye Camii, Emir Hamamı ve Şeyh Çabuk Camii'ne yakın konumda bulunmaktadır. 1878 yılında Şahtene (Şatana) ailesi tarafından yaptırıldığı ve yapının doğu bölümünün bir dönem ilkokul olarak kullanıldığı söylenmektedir (Mardin Osmanlı Konağı, n.d.). Yapının adı Mardin'de hüküm süren devletlerden biri olan Osmanlı'dan gelmektedir. Zemin, üstündeki iki kattan oluşan yapı 2001 yılında restore edilerek otel olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 3.13). Yapıya giriş 1. kat kuzey cephe ve 1. Cadde'den sağlanmaktadır. Restore edilirken yapının zemin katında bulunan avluya 2 kattan oluşan oda bölümü eklenmiş ve bu bölümün dam-terası camekân kapatılarak kahvaltı salonu-restoran bölümü oluşturulmuştur (Yapı bilgi kartı: Ek 35).



Şekil 3.13 Osmanlı Konağı Otel (KA, 2023)

8. Mardius Tarihî Konak (Env. No.:211)

Mardin Artuklu ilçesi Teker Mahallesi'nde yer alan yapı Ulu Cami'ye yakın konumda bulunmaktadır. 15. yüzyılda yapıldığı aktarılan yapı (Mardius Hotel, n.d.),

uzun bir süre yapıyı kullanmış olan Ensari ailesi tarafından işlev değişikliğine uğramıştır. Otelin adı, bölgede hüküm sürdüklerinde şehri imar eden Sâsânî komutanlarından birinin de adı olan Mardius' tan gelmekte ve bir dönem şehrin eski ismi yerine bu komutanın isminin kullanıldığı söylenmektedir. Yapının farklı katlardan girişi olmakla birlikte asıl girişi zemin kat güney cepheden sağlanmaktadır (Şekil 3.14). Zemin ve üstündeki iki kattan oluşmaktadır. Özgün hali bir konak olan yapı restore edilerek 2014 yılında otel olarak kullanılmaya başlanmıştır. Restore edilirken yapının 1. katına camekân ile kapatılarak oluşturulan kahvaltı salonu-restoran bölümü eklenmiştir (Yapı bilgi kartı: Ek 36).



Şekil 3.14 Mardius Tarihî Konak (KA, 2023)

9. Maristan Tarihî Konak (Env. No.:638)

Mardin Artuklu ilçesi Tekir Mahallesi'nde yer alan yapı Ulu Cami'ye yakın konumda bulunmaktadır. Yapının adı Mardin şehrinin isminden türetilmiştir. Yapıya giriş zemin kat güney cepheden sağlanmaktadır. Zemin ve üstündeki 2 kattan oluşan yapıda bir ara kat mevcuttur. Özgün hali konut olan yapı 2020 yılında restore edilerek turizme yönelik konaklama yapısına dönüştürülmüştür (Şekil 3.15) (Yapı bilgi kartı: Ek 37).



Şekil 3.15 Maristan Tarihî Konak (KA, 2023)

10. Kasrı Abbas Pansiyon

Mardin Artuklu ilçesi Teker Mahallesi'nde yer alan yapı Emir Hamamı ve Reyhaniye Camii'ne yakın konumda bulunmaktadır. Yapı farklı dönemlerden ve 3 farklı dinden izler taşımaktadır. Otelin adı, yapının ilk Müslüman sahibi olan Abbas Bey'den gelmektedir. Zemin ve üstündeki 2 kattan olmaktadır. Yapının zemin katına güneyden, 2. katına kuzeyden giriş yapılabilmektedir. Yapının özgün hali bir konut iken restore edilerek otel olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 3.16). (Yapı bilgi kartı: Ek 38).



Şekil 3.16 Kasrı Abbas Pansiyon (KA, 2023)

11. Tarihi Selçuklu Konağı (Env. No.:160)

Mardin Artuklu ilçesi Teker Mahallesi'nde yer alan yapı Şehidiye Camii'ne yakın konumda bulunmaktadır. Yapının adı bölgede bir süre hüküm sürmüş Selçuklulardan gelmektedir. Bodrum kat, zemin ve üstündeki 2 kattan oluşan yapıda ara katlar bulunmaktadır. Yapıya giriş zemin kat batı cephesinden sağlanmaktadır. Özgün hali konak olan ve 19. yüzyılda adliye sarayı olarak hizmet verdiği (Selçuklu Konağı, n.d.) söylenen yapı restore edilerek otel işlevinde kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 3.17). (Yapı bilgi kartı: Ek 39).



Şekil 3.17 Tarihi Selçuklu Konağı (KA, 2023)

12. Dara Konağı (Env. No.:11)

Mardin Artuklu ilçesi Şehidiye Mahallesi'nde yer alan yapı Şehidiye Camii'ne yakın konumda bulunmaktadır. Yapı ismini, Mardin'e 30 km uzaklıkta bulunan ve milattan önceki dönemlerde Pers Kralı III. Darius ile Büyük İskender'in savaştığı yer (Mardin Valiliği, n.d.) olan -adını da bu savaşta ölen Darius'tan alan- Dara antik kent yerleşiminden almaktadır. Zemin ve 1. kattan oluşmaktadır. Yapının girişi zemin kat güney cepheden sağlanmaktadır. Özgün hali bir konak olan yapı restore edilerek 2011 yılında otel olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 3.18). Restore edilirken yapının 1. katına terasa çıkma amacıyla betonarme merdiven eklenmiştir (Yapı bilgi kartı: Ek 40).



Şekil 3.18 Dara Konağı (KA, 2023)

13. Gazi Konağı Otel (Env. No.:507)

Mardin Artuklu ilçesi Şehidiye Mahallesi'nde yer alan yapı Şehidiye Camii'ne çok yakın bir konumda bulunmaktadır. Yapının adı işletme sahibinin babasının adı olan 'Gazi'den gelmektedir. Birden çok binadan oluşan yapıda girişin sağlandığı bina bodrum, zemin ve üstündeki iki kattan oluşmaktadır. Yapıya zemin kat kuzey cepheden giriş yapılmaktadır. 2011 yılında otel olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 3.19) (Yapı bilgi kartı: Ek 41).



Şekil 3.19 Gazi Konağı Otel (KA, 2023)

14. Merdin Butik Otel (Env. No.:677)

Mardin Artuklu ilçesi Şehidiye Mahallesi'nde yer alan yapı Şehidiye Camii ve Sakıp Sabancı Müzesi'ne yakın bir konumda bulunmaktadır. Yapının adı tarihte Mardin için kullanılan isimlerden biri olan 'Merdin' isminden gelmektedir. Zemin ve üstündeki iki kattan oluşmaktadır. Zemin ve 1. kat özgün olup; 2. kat camekân ile kapatılarak oluşturulan ve kafeye dönüştürülmüş bir kattır. Otele ait kafe olarak kullanılan 2. katından yapıya girilmektedir. Özgün hali bir konut olan yapı 2017 yılında restore edilerek otel olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 3.20) (Yapı bilgi kartı: Ek 42).



Şekil 3.20 Merdin Butik Otel (KA, 2023)

15. Darius Konağı (Env. No.:47)

Mardin Artuklu ilçesi Savurkapı Mahallesi Mimarbaşı Serkisyan Sanat Sokağı'nda yer alan yapı Sakıp Sabancı Müzesi, Sitti Radviye Medresesi-Hamamı ve Hükümet Konağı eski binası yakınlarında konumlanmaktadır. Yapının adı, kentte milattan önceki dönemde Büyük İskender ile savaşında ölen (Mardin Valiliği, n.d.) Pers Kralı III. Darius'tan gelmektedir. 1700 yıllık bir yapı üzerine kurulduğu (Darius Konağı, n.d.) söylenen Darius Konağı bodrum, zemin ve üstündeki bir kattan oluşmaktadır. Zemin kat, kuzey cepheden giriş sağlanan yapının özgünde damı olan 2. katı; restorasyonundan sonra camekân şeklinde kapatılarak restoran-kafe-kahvaltı salonu şeklinde kullanılmaktadır. Özgün hali bir konak olan yapı restore edilerek 2014 yılında otel olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 3.21). (Yapı bilgi kartı: Ek 43).



Şekil 3.21 Darius Konağı (KA, 2023)

16. Fairouz Otel (Env. No.:64, 518)

Mardin Artuklu ilçesi Savurkapı Mahallesi'nde yer alan yapı Sakıp Sabancı Müzesi, Sitti Radviye Medresesi-Hamamı ve Hükümet Konağı eski binası yakınlarında konumlanmaktadır. Yapının adı yarı Mardinli yarı Lübnanlı şarkıcı olan Feyruz'dan gelmektedir. Zemin ve üstündeki iki kattan oluşmaktadır. Günümüzde yapının ana girişi 1. kat batı cephesinden sağlanmaktadır. Özgün hali bir konak olan yapı restore edilerek 2019 yılında otel olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 3.22) (Yapı bilgi kartı: Ek 44).



Şekil 3.22 Fairouz Otel (KA, 2023)

3.2 Kullanılan Metot ve Değerlendirme Teknikleri

Mardin kentsel sit alanı içinde yer alan ve tarihî konaktan konaklama yapılarına dönmüş yapıların inceleneceği çalışmada kullanılan yöntemler bu bölümde anlatılacaktır. Yerinde gözlem ve fotoğrafılama yapılarak incelenen yapılara ilişkin bilgi kartlarının ve kent haritalarının oluşturulacağı çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden ‘betimsel analiz’ ile ‘yüz yüze görüşme’ teknikleri kullanılacaktır.

Bu çalışma kapsamında hazırlanan yüz yüze görüşme soru formunun, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Çalışma ve Yayın Etiği Yönergesine aykırı olmamasına dikkat edilmiştir. Yüz yüze görüşme yönteminde kullanılan soruların etik bakımdan değerlendirilmesi Dicle Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı tarafından yapılmıştır. Değerlendirme sonucunda yüz yüze görüşme yönteminde kullanılacak olan görüşme sorularının bilimsel etik açısından uygun olduğu 22.02.2023 tarih ve 452449 sayılı olur ile kararlaştırılmıştır.

3.2.1 Literatür taraması

Araştırmaya başlarken kentte ‘geleneksel konuttan-konaklama yapısına’ şeklinde işlev değişikliğinin oluşturduğu durumlar ile ilgili bir çalışmanın yapılmamış olduğu görülmüştür.

Belirlenmiş konuyla benzer kapsamda yapılmış akademik düzeyde çalışmalar araştırılmıştır. Yapılacak çalışmayla ilgili araştırılacak alt başlıklar belirlenmiş ve bu başlıklarla ilgili literatürde yer alan kitaplar, bildiriler, makaleler, sempozyum sunumları ve kitapçıklardan yararlanılmıştır.

3.2.2 İstatistiki bilgi edinme

Çalışmanın başında Mardin'deki yapılarda işlev değişiminin ana sebepleri araştırılmıştır. Bu sebeplerin başında kentteki turizmdeki artış geldiği, kente ilişkin ziyaretçi sayılarının yıllık değişimiyle anlaşılmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı yıllık verileri kullanılarak kentte günübirlik ve konaklayan ziyaretçi sayısına, konaklama tesis sayılarındaki değişime bakılarak istatistiksel değişim grafikleri ve tablolar oluşturulmuştur. Konaklayan sayısındaki değişim ile kentin turistlere yönelik sunduğu konaklama mekânları sayısındaki değişim ilişkisi ortaya konmuştur.

3.2.3 Yerinde gözlem ve fotoğraflama

İşlevi değişerek konaklama yapılarına dönen geleneksel konut yapılarının bu işlev değişikliği ile yarattığı durumlar ve dönüşüm esnasında yapı sahiplerinin karşılaştıkları problemlerin ortaya konması için yapılar yerinde incelenmiştir. Yapıların mevcut durumlarının fotoğraflanması önem taşıdığından mekânlara ait içten ve dıştan çekilmiş fotoğraflara yer verilmiştir. Özellikle konut iken yaşam birimi-oda olarak kullanılan mekânların günümüzde dönüştüğü otel odaları fotoğraflanmış; oda içine eklenen ıslak hacim mekânları ayrıca incelenmiştir. Islak hacim mekânlarıyla odalar arasındaki ayırıcı bölme ve bu mekânların zemin-duvar-tavan kaplamalarında yapılan uygulamalar fotoğraflanmıştır. Yapıların özgün cephesinde yapılan müdahaleler değerlendirilmek istendiğinden yerinde gözlem ile cephedeki değişiklikler fotoğraflanarak çalışmaya dâhil edilmiştir.

3.2.4 Yapılara ait bilgi kartları oluşturma

Çalışma kapsamında incelenecek yapılarla ilgili bilgi kartları oluşturulmuştur. Yapıların künyelerini oluşturan bilgi kartları oluşturulurken; envanter numarası, ada/parsel bilgileri, restorasyon yılı, sit alanı içinde yakın olduğu anıtsal yapı/yapılar, kat bilgisi, katlardaki müdahaleler ve benzeri bilgilere yer verilmiştir. Yapı sahipleri veya restorasyonunu çizen mimarlardan, yapıya ait mimari proje temin edilmeye çalışılmış ve edinilen veriler bilgi kartlarında kullanılmıştır. Yapıda otel odalarında restorasyon sonrası uygulanan döşeme malzemesi; wc banyo mekânlarında kullanılan döşeme, duvar, tavan malzemeleri gibi bilgiler ve yapıların otopark, mutfak, sauna, hamam bulundurma durumları da bilgi kartlarında yer almaktadır.

3.2.5 Haritalandırma

Çalışmada yer alan 16 yapının kentsel sit alanını gösteren imar planı üzerinde işaretlendiği bir harita hazırlanmıştır (Şekil 3.5). Harita üzerinde yapılara ait isim, birer fotoğraf ve bulundukları yerler eşleştirilerek gösterilmektedir.

3.2.6 Görüşme yöntemi

Nitel araştırma “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldırım, 1999, s. 10). Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Baltacı’ya (2019) göre; nitel araştırmalarda elde edilen verilerin analizinde ‘betimsel’ ya da ‘içerik analizi’ olmak üzere iki yol kullanılmaktadır. İçerik analizi; elde edilmiş verilerin yapılacak çalışmanın tema, anlam, önyargı ve kalıplarını belirleme amacıyla dikkatli, ayrıntılı ve sistematik şekilde incelenmesi/yorumlanmasıdır (Baltacı, 2019). Betimsel analiz ise; elde edilen verilerin araştırma kapsamında önceden belirlenmiş temalarla sınıflandırılması, özetlenmesi ve yorumlanmasıdır (Özdemir, 2010).

Bu çalışmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Betimsel analiz yönteminde dört aşama mevcuttur (Karataş, 2015). Öncelikle araştırma veri analizi için bir çerçeve oluşturulmaktadır. Verilerin sınıflandırılacağı temalar belirlenmektedir. Sonrasında temalarla belirlenen çerçeveye göre veriler düzenlenir. Düzenlenen bu veriler tanımlanarak daha sonra başvurulabilecek olan doğrudan alıntılar belirlenir. Son olarak elde edilen bulgular sebep-sonuç ilişkisi ile açıklanır, çeşitli olguların karşılaştırılması yapılır ve tüm elde edilen bulgular genellemeler yapılarak sunulur (Özdemir, 2010).

Baltacı (2019) nitel araştırmada görüşme yöntemini “araştırma örnekleminde yer alanların, araştırma konusu hakkında bilgi, duygu ve düşüncelerini aktif olarak açıkladığı, yaşam öyküsünü anlattığı veri toplama tekniği” şeklinde ifade etmiştir. Görüşme yoluyla; araştırılan konu hakkında katılımcıların deneyimleri, yaşanmışlıkları, yaklaşımları, fikirleri, niyetleri, tepkileri ve benzeri gözlemlenemeyen bilgilere erişilebilmektedir (Baltacı, 2019).

Çalışmada araştırma probleminin belirlenmesinde; alanla ilgili literatür taraması yapılarak kentteki değişimin tarihsel süreci ve günümüze kadar yapılan çalışmalar incelenmiştir.

-Çalışma grubunun (evren ve örneklemin) oluşturulması

Çalışmada yüz yüze görüşmenin yapılacağı gruplar belirlenirken; olabildiğince çeşitli görüşlerin saptanması açısından birbirinden farklı iki grup tercih edilmiştir. İlk grup, yapıyı aktif şekilde kullanan, güncel durumu takip edebilen yapı sahipleri/işletmeciler olarak belirlenmiştir. Yapı sahipleri yapıda sürekli bulunmaları, uygulama sonrası görülen sorunları, mevcut problemleri veya çözüme yönelik uygulamaları bilmeleri sebebiyle tercih edilmiştir. İkinci grup olarak, yapıların restorasyon projelerini çizen, projelerin uygulanması aşamasında süreci takip eden proje müellifi mimarlarla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. İşlev değişikliğinden kaynaklanan -projelendirme aşaması ve sonrasında karşılaşılan- çeşitli problemlerin ortaya konması ve mevcut sorunların ticari kaygılar sebebiyle işletmeciler tarafından ifade edilmeme ihtimali sebebiyle mimarlarla da görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan katılımcıların kişisel bilgileri saklı tutulmuştur. Görüşlere metin içinde atıfta bulunulabilmesi için yapı sahibi/işletmeci katılımcılar K1, K2; mimarlar M1, M2 benzeri kodlarla tanımlanmıştır. Çalışma grubu belirlenirken görüşme yapılacak kişi sayısı her yapı sahibi için ayrı görüşme olacak şekilde belirlenmiş, mimarlarla yapılan görüşmelerde yapıların birkaçının müellifi aynı mimar ise tek görüşme yapılmıştır.

-Görüşme sorularının belirlenmesi

Çalışma kapsamında belirlenen ve turizmin etkisiyle işlev değişikliğine uğrayarak konaklama yapısı olmuş geleneksel konutlardaki problemlerle ilgili yapılacak görüşmelerde; araştırma konusunu en iyi şekilde açıklayacak, konunun detaylarını ortaya koyacak ve sonuca ulaşmada en iyi katkıyı sunacak sorular belirlenmiştir. Soruların yapılardaki problemleri ortaya çıkaracak şekilde çeşitlendirilmesine önem verilmiştir. Soruların kolay anlaşılabilir olmasına özen gösterilmiştir. 1. Grup katılımcı (Yapı sahibi/işletmeci) ile önceden belirlenmiş 10 adet açık uçlu soruyla görüşme yapılmış; 2. Grup katılımcı olan proje müellifi mimarlara 8 açık uçlu soru sorulmuştur. Görüşmenin seyrine göre soru eklemeye veya soru çıkarmaya imkân veren yarı yapılandırılmış görüşme türü kullanılmıştır. Görüşme yapılırken yönlendirmeden kaçınılacak, katılımcının kişisel görüşünü en iyi şekilde ortaya çıkaracak yorumlanmaya elverişli sorular hazırlanmıştır. Katılımcıların izin alınarak ses kayıt cihazı ile kaydedilen görüşleri, belli başlıklar halinde kategorize edilerek çalışma sonuçlandırılmıştır.

3.2.7 Çalışma kapsamında incelenecek yapıların belirlenmesi

Çalışmaya dâhil olan konaklama yapıları seçilirken Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü'nde kayıtlı konaklama yapılarından (Ek 6 ve Ek 7) Artuklu ilçesinde olanlarla bir tablo oluşturulmuştur (Şekil 4.1.). Tabloda yapıların tescil durumları, sit alanında bulunup bulunmadıkları ve betonarme olup olmadıkları belirlenerek her yapının yanına yazılmıştır. Tescilli olmayan veya sit alanı içinde bulunmayan yapılar çalışmaya dâhil edilmemiştir. Çalışılacak yapılar, eski kent merkezinde sit alanında yer alan, özgün hali geleneksel konut olan ve tescilli 17 yapıyla sınırlandırılmıştır. Yapılardan Zinciriye Kadim Otel izin alınamadığından araştırmaya dâhil edilememiştir. Belirlenen yapılar sit alanını gösteren kent planı üzerinde işaretlenerek bir harita oluşturulmuştur.

4. MARDİN KENTİ TURİZM POTANSİYELİ

Mardin eski kent merkezinde geleneksel konuttan işlevi değişerek konaklama yapısına dönüşmüş yapıların tasarım problemlerine ilişkin yapılan çalışmada kentteki işlev değişikliğinin sebeplerinin başında gelen turizm verileri bu bölümde yer almaktadır.

4.1 Mardin Kenti Turizm Verileri

Yapılan çalışmada öncelikli olarak kente ait turizm verilerine (konaklayan, geceleleyen kişi sayıları, tesis sayılarına) ilişkin istatistiki bilgilere yer verilmiştir.

Kentin sit alanı ilan edilmesi ve bulundurduğu kültürel miras öğeleri sebebiyle ziyaretçi sayısındaki artış hem kent içindeki yoğunluk gözlemlenerek hem de resmi verilere (Tablo 4.1, Tablo 4.2, Tablo 4.3 ve Tablo 4.4) bakılarak anlaşılabilmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB) her yıl turizm istatistikleri içinde konaklama istatistikleri (KTB YİGM (a), n.d.) yayınlamaktadır. İşletme (Bakanlık) Belgeli Tesis Konaklama İstatistikleri (KTB YİGM (b), n.d.) ve Belediye Belgeli Tesis Konaklama İstatistikleri (KTB YİGM (c), n.d.) yer almaktadır. Bölge ve şehir bazlı aylık ve yıllık ziyaretçi sayısının gösterildiği tablolar arasından Mardin ilinin verileri alınmış ve kentte söz konusu ziyaretçi artışının yıllar içindeki değişimini karşılaştırabilmek amacıyla belli aralıkta yıllar seçilmiştir.

KTB’ de yayınlanan İşletme (Bakanlık) Belgeli Tesis Konaklama İstatistikleri ve Belediye Belgeli Tesis Konaklama İstatistiklerinden alınan verilerle bu çalışma kapsamında oluşturulan tablolar incelendiğinde (Tablo 4.1, Tablo 4.2) 2000 yılında otellerde konaklayan⁶ yerli ve yabancı toplam kişi sayısının 69.401 olduğu, 2010 yılına gelindiğinde bu sayının toplamda 110.668 olduğu görülmektedir. 2020 yılında bu toplam 162.667 kişi iken 2022 yılında bu sayının 289.571 kişiye ulaşarak, 1 yıl arayla neredeyse 2 katına çıktığı anlaşılmaktadır. Aynı tabloda otellerde geceleleyen⁷ yerli ve yabancı yıllık toplam kişi sayısına bakıldığında 2000 yılında 72.766 iken,

⁶ Konaklama (Tesis geliş): Turizm İşletme Belgeli konaklama tesislerine geceleme yapmak amacıyla yapılan giriş sayısıdır. Tesis geliş sayısı kişi bazlı bir değişken olmayıp, aynı turistin farklı zamanlarda yaptığı girişler ayrı girdiler olarak kaydedilmektedir

⁷ Geceleme: Turizm İşletme Belgeli konaklama tesislerinde konaklayan turistlerin tesislerde geçirdikleri gecelerin sayısı

2010 yılında 166.069 kişi, 2020 yılında 270.431 ve son olarak 2022 yılında 461.088 kişiye ulaştığı görülmektedir.

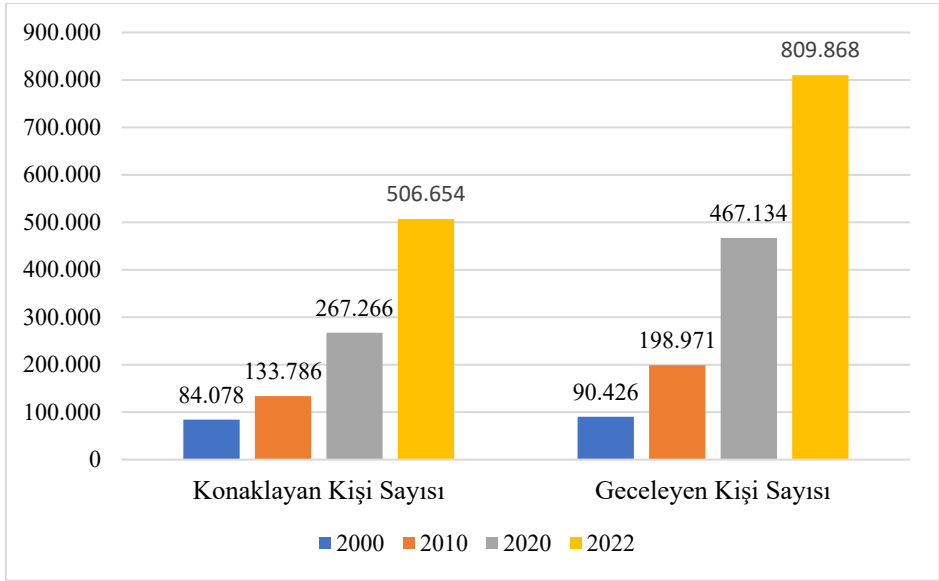
Tablo 4.1 Mardin İli ‘Turizm İşletme Belgeli Tesisler’de konaklayan/geceleyen kişi sayısı yıllık değişimi (KTB verileri baz alınarak hazırlanmıştır)

	OTELLERDE KONAKLAYAN KİŞİ (TESİSE GELİŞ) SAYISI			OTELLERDE GECELEYEN KİŞİ SAYISI		
	Yerli	Yabancı	Yıllık Toplam	Yerli	Yabancı	Yıllık Toplam
2000	2.206	67.401	69.607	2.556	70.210	72.766
2010	9.855	100.813	110.668	16 909	149.160	166.069
2020	154.308	8.359	162.667	258.809	11.622	270.431
2022	29.701	259.870	289.571	43.999	417.089	461.088

Tablo 4.2 Mardin İli ‘Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri’nde konaklayan/geceleyen kişi sayısı yıllık değişimi (KTB verileri baz alınarak hazırlanmıştır)

	OTELLERDE KONAKLAYAN KİŞİ (TESİSE GELİŞ) SAYISI			OTELLERDE GECELEYEN KİŞİ SAYISI		
	Yerli	Yabancı	Yıllık Toplam	Yerli	Yabancı	Yıllık Toplam
2000	321	14.150	14.471	383	17.277	17.660
2010	3.078	20.040	23.118	3.936	28.966	32.902
2020	2.910	101.689	104.599	4.337	192.366	196.703
2022	11.836	205.247	217.083	20.395	328.385	348.780

Tablo 4.1 ve Tablo 4.2’ de yer alan yerli ve yabancı yıllık toplam kişi sayısının aynı yıla ait verileri toplanarak 2000, 2010, 2020 ve 2022 yıllarına ait artış grafiği (Şekil 4.1) hazırlanmıştır. Grafiğe (Şekil 4.1) baktığımızda her 10 yıl için sürekli artışın olduğunu, 2022 yılındaki toplam kişi sayısının 2020 yılının neredeyse 2 katı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca 2020 ile 2022 arasındaki son 2 yıldaki artışın 2010 ile 2020 arasındaki 10 yıllık artıştan fazla olduğu görülmektedir.



Şekil 4.1 Mardin İli ‘Turizm ve Belediye İşletmeli Tesisler’ de toplam ziyaretçi sayısı değişim grafiği (KTB verilerine göre oluşturulmuştur)

Zamanla artan ziyaretçi sayısına bağlı olarak gelen ziyaretçilerin konakladığı yapılar ve tesislerde de artış olmuştur. Bu artış Kültür ve Turizm Bakanlığı verileri (KTB YİGM (d), n.d.) göz önüne alınarak tablolastırılmıştır (Tablo 4.3, Tablo 4.4).

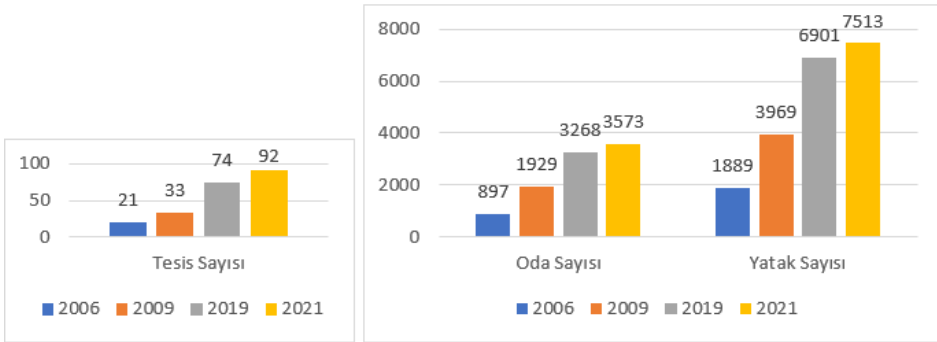
Tablo 4.3 ‘Belediye Belgeli Turizm Tesisleri’ oda sayısı ve yatak sayısının yıllara göre değişimi (KTB verileri baz alınarak hazırlanmıştır)

	BELEDİYE BELGELİ		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
2006	12	367	757
2009	12	378	772
2019	42	1 330	2 895
2021	56	1 564	3 440

Tablo 4.4 Mardin İli ‘Turizm Belgeli Konaklama Tesisi’ oda ve yatak sayısının yıllara göre değişimi

	TURİZM YATIRIMI BELGELİ			TURİZM İŞLETMESİ BELGELİ		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
2006	3	254	565	6	276	567
2009	10	1 005	2 099	11	543	1 098
2019	9	828	1 780	23	1 110	2 226
2021	8	577	1 214	28	1 432	2 859

Tablo 4.3 ve Tablo 4.4 incelendiğinde kentteki turizm hareketliliğine, kenti ziyaret eden kişi sayısındaki artışa bağlı olarak tesis sayılarının, tesis oda ve yatak sayılarının da yıllar içinde arttığı görülmektedir. 2006 yılında turizm belgeli (yatırım ve işletme belgeli toplamı) 9 adet, belediye belgeli 12 adet iken; 2009 yılında turizm belgeli 21 adet, belediye belgeli 12 adet konaklama tesisi kaydedilmiştir. Bu sayının 2019 yılında belediye belgeli 42, turizm belgeli 32; 2021 yılında belediye belgeli 56, turizm belgeli 36 adet tesis olacak şekilde arttığı görülmektedir.



Şekil 4.2 Mardin İli Belediye Belgeli ve Turizm (turizm yatırım ve turizm işletme) Belgeli toplam tesis sayısı, oda ve yatak sayısı değişim grafiği (KTB verilerine göre oluşturulmuştur)

Belediye belgeli ve turizm belgeli (yatırım ve işletme belgeli) tesis sayısı toplamı göz önüne alındığında (Şekil 4.2), 2006 yılından 2021 yılına tesis sayısının 21 adetten 92 adede çıktığı saptanmaktadır. Kentte ilgili kurumlara kayıtlı olmayan diğer konaklama (pansiyon, butik otel, konak otel) yapıları düşünüldüğünde bu sayının çok daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Kentte turizmin etkisiyle konaklama amaçlı kullanılan yapı sayısındaki artış, ticaret yapılarında (özellikle dükkânlarda) turizme yönelik satılan ürünlerde de kendisini göstermektedir. Özellikle kentin en işlek caddesi olan 1. Cadde’de yer alan (yaklaşık 300 adet) dükkânlarda satılan ürünlere bakıldığında (Tablo 4.5) kentin turizm hareketliliğine katkı sunan tanıtımlarda kullanılan ürünlerin yoğun olarak tercih edildiği görülmektedir.

Çalışma kapsamında yapılan değerlendirmelerde turizme yönelik ürünleri satan dükkân yüzdelik oranının yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.5). Örneğin; Hediyelik Eşya/Yöresel Ürünler, Yöresel Yemek/Restoran-Kafe, Gümüş-Telkâri, Sabunculuk, Kuruyemiş-Kahve-Şekerleme, Şarapçılık gibi başlıklarda ürün satışı yapan dükkân yüzdelerinin yüksek oranı dikkat çekmektedir.

Tablo 4.5 Kentte 1. Caddede yer alan dükkânlarda satılan ürünlerin sayı ve oranları (Ekim 2022 tarihinde mevcut dükkânlar baz alınarak hazırlanmıştır).

DÜKKAN İŞLEVİ	ADEDİ	YÜZDESİ	DÜKKAN İŞLEVİ	ADEDİ	YÜZDESİ
GÜMÜŞ-TELKÂRİ	35	12%	BANKAMATİK	4	1%
KUYUMCU	30	10%	BANKA	3	1%
GÜMÜŞ&ALTIN	4	1%	ECZANE	3	1%
TESPİH	6	2%	KIRAATHANE	2	1%
TESPİH-GÜMÜŞÇÜLÜK	3	1%	TERZİ	2	1%
BAKIRCI	5	2%	KIRTASIYE	1	0%
KURUYEMİŞ-KAHVE-ŞEKERLEME	30	10%	SAHAF	1	0%
BÜFE-MARKET	11	4%	AVUKAT	1	0%
SABUNCULUK	15	5%	KUAFÖR/BERBER	2	1%
YÖRESEL YEMEK-RESTORAN-KAFE	25	8%	EKMEK/FIRIN	4	1%
ŞARAPÇILIK (SÜRYANİ ŞARABI)	14	5%	KASAP	1	0%
YÖRESEL İÇECEK (ŞERBET-MIRRA-KAHVE)	1	0%	MÜZİK YAPIM	2	1%
GELENKSE LEZZET(HELVACI)	2	1%	FOTOĞRAFÇI	1	0%
HEDİYELİK EŞYA/YÖRESEL ÜRÜNLER	25	8%	DERNEK/ÇATOM/	2	1%
ÇÖREK-SABUN-KURUYEMİŞ (KARMA)	3	1%	TELEKOM	1	0%
PARFÜM-GÖZLÜK-OPTİK-KOZMETİK	11	4%	DİCLE EPSAŞ	1	0%
GİYİM	13	4%	ELEKTRİK	1	0%
TOURİSM İNFORMATION	3	1%	RENAULT BAYİ	1	0%
TUR OFİSİ/SEYAHAT ACENTASI	3	1%	TEKEL BAYİİ	4	1%
TAKI TASARIM	1	0%	SAYISAL LOTO	2	1%
CEP SHOP+ELEKTRONİK	7	2%	TÜRKÜ-BAR	1	0%
SAAT TAMİRCİSİ/ SAATÇİ	4	1%	BOŞ	3	1%
BEYAZ EŞYA	4	1%			
TOPLAM					298

5. DÖNÜŞEN MİRAS: MARDİN'DE GELENEKSEL EVLERDEN KONAKLAMA YAPILARINA

Mardin kenti turizm potansiyeli yüksek bir yerleşimdir. Tarihi doku, bu potansiyelin yükseltilmesi amacıyla dönüştürülmektedir. Bunun en iyi ve nicelik olarak fazla örneği geleneksel konut yapılarında ortaya çıkmaktadır. Bu amaçla çalışma da konutların konaklama yapılarına dönüşüm süreci değerlendirilmiştir. Kültürel mirasın bu dönüşüm süreci gerek turizm potansiyeli gerek yeniden işlevlendirme de karşılaşılan durumların literatüre kazandırılması açısından önemlidir. Bu dönüşüm incelenirken farklı teknikler kullanılarak bütüncül bir analiz çalışması yapılmıştır. Yapı sahipleri ve mimarlar ile yapılan yüz yüze görüşme bulguları bu bölümde yer almaktadır.

5.1 Yüz Yüze Görüşme Bulguları

Çalışmada, başvuru alan yüz yüze görüşme tekniğiyle elde edilen bulgular bu bölümde sunulmaktadır. Çalışmada 2 ayrı görüşme uygulanmış; yapı sahipleri/işletmecilere yöneltilen sorular ile yapıların restorasyon proje müellifi mimarlarına yöneltilen sorular farklı tutulmuştur. Bu görüşmelerde ifade edilenler doğrudan alıntı yapılarak kullanılmış, katılımcıların her soruya karşılık verdiği cevaplarda ilgili yerlerden alınan katılımcıların fikirlerine yer verilmiştir. Çeşitli değerlendirme ve yorumlamalar yapılarak sonuçlar elde edilmiştir.

1. Grup Katılımcılara (yapı sahipleri/işletmecilerine) yöneltilen yüz yüze görüşme soruları, özet aktarımlar ve değerlendirmeler;

Soru 1: Yapıyı nasıl dönüştürdünüz?

“...Sonra bir süre metruk bir bina halindeydi...Evet biz sadece odaların içini restore ettik.” (K1)

“...Ailede yaşayanların işte her bir evli çiftin bir yatak odası vardı ama salonda toplanıp birlikte yer içerlerdi ve avluda da bir tuvaletleri vardı. Yani sistem buydu. Mesela o konutlar iş yerlerine çevrildiği zaman ne yaptık? Daha pratik, daha rahat yaşam için odalar oluşturduk. Onların içerisinden de banyo tuvaletler yaptık. Mesela burası bir odaydı. Burayı böldük 2 oda yaptık, şu alan. Şurayı da açtık club yaptık” (K6).

Görüşmede verilen cevaplar göz önüne alındığında otele dönüştürülen geleneksel konutların bir bölümünün ciddi herhangi bir restorasyon görmeden küçük revizyonlarla dönüştürüldüğü belirlenmiştir (K1, K6).

“Biz burayı satın aldığımızda tamamen harabe bir haldeydi. Özellikle üst kattaki birçok duvar tavanla ayrılmaya başlamıştı. Bir incir ağacı vardı. Yapıyı bayağı bir bozmuştu. Burada bazı çöken kısımlar vardı. Yani aslında ana kapıdan girdiğimizden itibaren ciddi bir harabe vardı ve bunu dönüştürmemiz gerekti. İşte çürümüş bir ağaç vardı, onu söküp yerine bir zeytin ağacı diktik...Tavanlar kapalı olur genelde, eskiden kullanıp bırakırken sıvayla kapatılmış olur. Bütün tavanların sıvası açıldı. Duvardaki çimentolar söküldü. Yerine beyaz çimento kullanıldı. Bütününüyle derzlerin tamamı yenilendi. Bazı çürümüş taşlar vardı. Yapının kendi içerisinde onlar temizlendi ve yerine yenileri yapıldı...Bu iki duvar yeni, evet. Bunlar normalde birleşik bir salon şeklindeydi. Odaya çevrilmek için her ikisini de birer duvar örüldü” (K4).

“Şu an zaten burasını direkt biz hiçbir şekilde yapıya zarar vermeden orijinalini koruyarak zaten dikkat etseniz de normal duvar örerek banyoyu farklı bir ambiyans yaratarak orijinalini biz koruduk. Hiçbir şekilde zarar vermedik. Taşları temizledik, tesisatını çektik ister istemez zeminini yıktık. Yani zemini tesisat su, elektrik tesisatını bunları çekmek için zeminini sadece onun dışında hiçbir şekilde zarar verilmedi zaten” (K9).

“Öncelikle mesela bizim burası iki kısımdır, iki kısma ayrılır. Yukarıda standart betonarme odalarımız var, bir de şu kapıdan itibaren taş odalarımız var. Onlar işte bin yıllık evler. Parça parça alıp biz birleştirdik tepede. Dediğim gibi otel iki ayrı parçadan oluşuyor. Buranın üst kısmı dönem ekidir, 1950 de yapılmış. Diğer kısımda da 1000-1500 yıl arasında değişiyor...Şimdi bu sıfır inşaat olmadığı için, yıkma falan yok. Sadece kötü taşları, tek tek söküyoruz, derzlerini açıyoruz. O taş tekrar kullanabilirse kullanıyoruz, kullanamazsak onun yerine yeni bir taş kullanıyoruz, o şekilde temizliyoruz duvarları. Şey betonarme olan yerleri, sonradan beton yapılmış işte duvardır, ne bileyim tuvalettir, banyodur falan onları yıkıyoruz” (K13).

“Mesela sana nasıl anlatayım? Mesela size dedim ya 4 ev oturuyorduk, mecburen o geniş bir avlumuz vardı. O avlunun içine banyo ekstra tuvalet ekstra havuz, ekstra betonarme su depoları...Onları kaldırdık. Betonarme olan her şeyi kaldırdık. Bir tane oda yapılmıştı. Hepsini kaldırdık, mesela o işlemleri kapatan çatı yapılmıştı, su avluya akmasın diye nasıl derler o, demirden bir çatı yapılmıştı, onları hepsini kaldırdık. Yani yapıyı, yapıya eklenti olan bütün eklentileri kaldırdım...Hepsini kaldırdım. Odaların içinde de onlar da ektiler, ekleri kaldırdım. Mesela üstte bir oda var. Mesela bir odada düşün, oda geniş odanın içinde ya bir kapı daha var şu an banyo tuvalet olarak kullandığımız yerlerden birisi bir tanesini banyo olarak kullanıyorduk. Bir diğer odadaki diğer odanın içindeki odayı mutfak olarak kullanıyorduk. Üst katta teyyare odası⁸ var. Çalışma odası gibi kullanıyorduk, şu anda otel odası olmuş. Bütün odalar otel odası olmuş. Yalnızca bir odayı resepsiyon yaptık. Açıkta -şu anda kapalı olan yer- dam, mesela açıktı. Daha doğrusu etrafı briketle kapatılmıştı. Yapılmıştı, orijinali öyle değildi. Briketler eklentiydi kaldırdık onu, ondan sonra odunluk yapılmıştı tekrar, küçük bir oda, onu da kaldırdık. Yani kaldırdıklarımız daha fazla yaptıklarımızdan. E zamanında herkes bir şey eklemiş. Tabii bu binaya zarar verir, çünkü hepsi eklenti, hepsi betonarme yük biniyor. Diğer otellerde, mesela adamın büyük bir odası var. Ortadan taşla, beyaz taşla veya normal taşla bölüyor, ikiye bölüyor, 2 oda çıkarıyor veya odanın içinde tekrar duvarla banyo yapıyor, tuvalet yapıyor. Yani farklı ihtiyaca binaen yapıyor. Bizim binada öyle bir şey yok. Evet, evet, orijinali neyse. Bırakın tamamen orijinali sanki bu şekilde tasarlanmış gibi görünüyor...Bizim de tabi boya yapılmış şeyden sıvanmış, onları da çıkardık mesela o size mülk suresi dediğim taş sıvanmıştı, boyalardan gözükmüyordu. Tabii güzel bir işçilikle, evet çıkarıldı. Üst odada da o resepsiyonda da 2 tane yazılı Arapça vardı çıkarıldı” (K15).

“...Aslında başlıca olaylardan biri bu derz olayı denebilir...Yani dikkat ettiyseniz hani hiçbir yerde beyaz alçı bile neredeyse bırakmadık, sadece bir bölgede var. Eee elimizden geldiğince tüm

⁸ Teyyare: asma kat

taşları açığa çıkardık...Bir de yani hani karlıklara⁹ kadar tutmaya çalıştık, hani karlıkları bile bozmamaya çalıştık tüm çizgileri hani işte olukları aynı şekilde bırakmaya çalıştık. Her çizgiyi koruduk elimizden geldiğince...Yani Mardin taşı kaplama...Tabi o yani çünkü bir olay aslında bu bir otel için büyük bir çabadır da. Hem hijyen için, temizlik için büyük bir çabadır. Yani normalde bir ahşap temizleme belki beş dakika sürüyordu fakat bu on beş yirmi dakika süren bir olaydır. Bu çizgi bozulmamalı. Duvarlar aynı şekilde. Mesela çok otelde görüyorum. Ahşaplar, seramikler her yerdeler yani kaplıyorlar duvarları, yerleri, tavanları, zeminleri her yeri kapatıyorlar. Yazık ve bu Mardin yöresinde kullanılan genel mobilya hep cevizdi. Biz otelde de bunu yansıttık. Yani her yerde ceviz ağacı kullandık, kapılarda, masalarda vesaire her yerde kullandık o çizgiyi yine koruduk. Buna bence dikkat edilmeli” (K16).

Yapıların bir kısmının dönüşümünde restorasyon sürecinde daha kapsamlı düşünüldüğü, yapıda zamanla eklenmiş muhdes ek, çimento harç, sıva ve boyaların kaldırıldığı, döşeme ve kaplamalarda kullanılan malzemelerin yapının özgün haline sadık kalmaya çalışılarak seçildiği görülmektedir (K4, K9, K13, K16).

“...Mesela bizim patronların yaptığı çok güzel bir şey var. Birçok şeyi camla kontamine etmiş. Yani mesela atıyorum odanın içine bir duvar örmemiş ya da atıyorum şeyin içine bir kapı yapmamış. Her banyo geçişine falan. Hep camla çözmeye çalışmışlar...Aynen şey var onların üstünde de Pablo Picasso’ nun aslında eserlerini yapıştırmışız. Yani çok böyle geçmişin ve geleceğin...böyle modern bir yapı elde etmek için yaptım, yapmışlar daha doğrusu...Camla, her yeri camla yapmaya, çözmeye çalışmışlar. Yani dediğim gibi her şeyi en iyi kısmını... şey girdiğinizde zaten hep böyle cam sistemler bir de bir böyle oymalar, şeyler hep aktif durmuş. Hani o çok böyle dokunulmamış oynanmamış, yok.” (K11)

⁹ Karlık: kış aylarında çatı veya terasta biriken karların dışarı atılması amacıyla parapet duvarda tasarlanmış boşluklar

Odalara sonradan eklenen ıslak hacim bölümünü odadan ayırmak için kullanılan malzemelerde, estetik kaygılar güdüldüğü ve bu sebeple cam malzeme kullanımının tercih edilebildiği anlaşılmaktadır (K11).

Soru 2: Yapıyı dönüştürürken karşılaştığınız problemler nelerdi?

“Sıkıntı işte işçilerin sıkıntısı var. Yani eşya meşya gelirken. Ha. Sokaklar dar, zorlanıyoruz işte” (K2).

“İıı ama bizim şimdi otel mantığıyla yapılmadığı için bizi çok zorlamadı. Çünkü neden burası bizim otel yöneticilerimizin dedelerinden kalma bir konak. Onu, kâr getirisi düşünülerek yapılan bir şey değil, anlatabildim mi ama kâr getirisi düşünersek çok daha farklı olurdu” (K8).

Yapıların bir kısmında işlev değişikliğinde mekânsal anlamda problem yaşanmadığı ve köklü değişimler yapılmadığı belirtilmektedir (K2, K8).

“Bence şöyle aslında en çok sıkıntı yaşanan şey şu, alan değerlendirmesi aslında en büyük sıkıntı. Çünkü bir odayı yaratırken işte banyosunu koymak zorundasınız, tuvaletini koymak zorundasınız. Mesela o bizim duvar ördüğümüz odaların banyoları, duş kısmını mesela odanın içerisine koymak zorunda kaldık yeterli alan olmadığından dolayı. Tuvaletlerini sadece yapmak zorunda kaldık. Küçük bir alanda olmak zorunda mesela” (K4).

“Yani şöyle problem şu kesinlikle mesela. Tesisat problemi çok oluştu yani çünkü her odada tesisat çekmek çok büyük sıkıntı yarattı. Hani gerçekten bu işin ehli olan insanların yaptırması lazım. Mesela kaç tane usta getirdik bu odamıza su tesisatı çekemediler. En son başka bir tesisatçı geldi. Aşağıdan kırıp bir şekilde tesisatı çekti. Bir gider yoktu, gideri aşağı veremiyorlardı. Mecbur aşağıdan indirmesi lazımdı. Bunun için bayağı sıkıntı çektik o konuda” (K9).

“...Evet banyolarda sıkıntı çekiyoruz. Nasıl sıkıntı çekiyoruz? Hani anıtlar kurulu bize duvar örmemize izin vermiyor. O duvarı ördüğümüzde sıkıntı oluyor. Camla kapatıyoruz bazı yerleri gibi gibi...” (K12).

“...Sonrasında tabi ki şimdi önce planlanan daha önceki planda işte odalar planlanmıştı ve ortak bir lavabo, ortak bir banyo, ortak bir el yıkama alanı çözümlenmişti. Yani bu otele dönerken aslında en zorlayıcı kısımlardan da biri buydu. Her odada, her mekânda... Şimdi bir duvarı ileri geri götürmek veyahut bir duvarı açmak imkânsız. Mümkün değil. Bu yapının taşlarını bozar. Yani gerek statik gerek tasarımı, fonksiyonelliği her şeyi bozacağı için... Zaten izin de verilmiyor. Fakat yani en minimal şekliyle banyo olarak planlanması, duş alanlarının planlanması yapılıyor. Her odada, işte, her odada, daha öncesinde bir evli olan bir aile ferdine ayrılmıştı ve bu odalar artık her bir oda bir konaklama alanı olarak tasarlandığı için özel duş alanları mecburen tasarlandı” (K16).

Yapılarda dönüşüm esnasında karşılaşılan en büyük problemlerden birinin, mevcut oda planlarının otel odasına dönüştürülmesi sırasında odaya eklenen ıslak hacim bölümleri olduğu anlaşılmaktadır (K4, K9, K16). Bu bölümlere eklenen tesisatların bazı odalarda sorun oluşturabildiği saptanmıştır (K9). Bu bölüm için ek duvar yapılmasına (yapının plan tipinde değişiklik olmaması amacıyla) izin verilmemesi yeni ıslak hacimlerin alçıpan, cam, ahşap, PVC ve benzeri başka malzemelerle yapılmasına sebep olmaktadır (K12). İşlev değişikliklerinde bir oda için duş alanı, el yıkama alanı (lavabo) ve tuvaletin bir arada tasarlanabileceği yeterli bir banyo alanı olmadığı durumlarda; duş alanının tuvaletten ayrı şekilde odanın başka bir bölümüne yapılmak zorunda kalınması, tespit edilen durumlardandır (K4, K16).

“Ayrıyeten bir ciddi sıkıntı da şu bu yapılarda. Örnek veriyorum burada falan bu. Mesela şu taşlar, taşların birçoğu yeni koyulmuş taşlar. Ona uygun bir taşı bulmak, sonrasında onu yeni bir taşla değiştirmek oldukça zor. Çünkü binamız, burası yığma bir yapı olduğundan dolayı binanın statliğini değiştirmemeniz gerekiyor. O taşı oradan çıkarttığınızda çökme riski var. Bunların hepsi göz önünde bulundurulduğu zaman bir taşı değiştirmek bile aslında bizim 3-4 saatimizi alıyor en iyi ihtimalle” (K4).

“Konağın en şey tarafı ve çözemediğimiz...birçok kısımda da bunu şey yapıyoruz. Taşların su çekip kusması. Evet. Yani bunun önüne bir türlü geçemiyoruz. Biz ne yapıyoruz? Sürekli onun

tadilatını, sürekli işte boyacılarımız... Konak çok daha zor çünkü dediğim gibi şartlar zor. Sokak aralarındasınız. Atıyorum tadilat zamanlarını söyleyeyim. Oradan o taşların ya da bir yerin kırılması, sökülmesi, bir şey yapılması onların taşınması, gelmesi. Bir de onlar biliyorsunuz izinler dâhilinde dokunabiliyorsunuz. Yani her şeyde zaten kafanıza göre yapamıyorsunuz” (K11).

“Yani şey noktalar mesela eskinin çalışma şekli çok farklı şu anki çalışma şekli çok farklı. Dara konağının bir köşesi yıkılmıştı mesela biz onu eski haline getirene kadar hani çok farklı şeyler yaptık. Çok farklı kalıplar yaptık. Onun ölçüsünü bir türlü tutturamadık. Yaparken taşı nasıl birbirine kilitleyeceğimizde sorun yaşadık gibi gibi şeyler” (K12).

“Böyle yapılarda, eski yapılarda taşıyıcı sıkıntıdır yani. Mesela değiştireceğiniz taş taşıyıcıya denk geliyorsa, bir yüke denk geliyorsa o sıkıntıdır. Onu işte böyle kalaslarla iskeletle falan destekleyip ondan sonra o taşı söküp temizledikten sonra tekrar yerine taktık” (K13).

İşlev değişikliği esnasında karşılaşılan sorunlardan birisi de yapılar tescilli olduğundan müdahale imkanının sınırlı olmasıdır. Geleneksel duvar malzemesi olan taşın yenilenmesi esnasında özgüne yakın şekilde taş bulmanın günümüzde zor olması, nem-rutubet kaynaklı sürekli bir tadilat gerektirmesi ve kalıp ölçülerinin asıl şekliyle devam ettirilmesinde zorluk yaşanması; ifade edilen sorunlardandır (K4, K11, K12). Yapıdaki tahrip olmuş özgün taşlar yenilenirken taşıyıcıya denk gelen bölümlerin daha meşakkatli olması (iskelet kurulumu vb. gerektirmesi) karşılaşıldığı saptanan problemlerdendir (K13).

“...Artı sokaktan dışarıya pardon içeriye su sızıyordu. Tekrar sokağı kendi imkanlarımla baştan başa kadar kazdım, izolasyon yaptım. Böyle nasıl diyeyim? Su yolu gibi böyle bir metreye bir metre gibi hepsini izolasyonunu yaptım. Hatta onu kapatmamayı düşündüm. Sonra kapattım. Yani böyle havuz gibi bir şey yapıp üstüne cam koyup böyle farklı bir şey de düşündüm sonra kapattım. Ama ileriki de zamanlarda düşünebilirim, yapabilirim çünkü yapmışım o, o izolasyonu yaptım sokağa. Ondan sonra alt taraftan da bizim nasıl diyeyim, su kanalları banyo ve de su bu şekilde

sokağın kanalizasyonları bu taraftan yüksek kalıyorlardı. Alt taraftan da sokağa bayağı kazdım, ta o seviyeleri birbirine denk gelinceye kadar. Alt tarafında, o çamaşırhane var. Alt tarafta, oradan sokağı tekrar kazdım ta hemen hemen belki 100 m kazdım, o yolu da kazdım. Bunların hepsini kendi imkanlarımla yaptım. Normalde külfetli işler. Evet, hani külfetli işler. Onları da ekledim. Yani anlatabildim mi size sokağın kanalizasyon şebekesi burada, bizim ev burada. Yani diğeri yüksekte kalıyordu. Bunu aynı seviyeye getirmek için 100 m kazdım” (K15).

Kentte önceki dönemlerde belediyenin yaptığı yeraltı-kanalizasyon çalışmaları sebebiyle yapının özgün taş kanalizasyon sisteminin değiştirildiği, kotlardaki değişimler ve yapıya zarar veren bu durumun dönüşüm sırasında problem yarattığı ifade edilmiştir (K15).

“Bir şeyi ekleyebilirsiniz, bu büyük bir sıkıntı. İnı, kurul... Anıtlar kurulu işlemleri çok fazla geciktirdiğinden dolayı buradaki büyük birçok proje çok fazla beklemek zorunda. Hatta birçoğunu kaçak yapıyorlar. Zaten fark etmişsinizdir belki. Biz aşağıda mesela aralıkta verdiğimiz projeyi Şubat’ın başında görüşecekler. Mesela bu bizim için ciddi bir maliyet kaybı ve bu da ne oluyor? Aslında yatırımcıları buradan uzaklaştırıyor. Çünkü zaten tarihî bir yapıyı yapmak başlı başına bir zorlukken bir de bir proje için işte aylarca beklediğimiz zaman bu projede sizde yarattığı mali kayıp o kadar yüksek ki. Bu da ciddi bir sıkıntı aslında bu genel. İnı, yani, yani gelmeleri ayrı bir süre onaylamaları ayrı bir süre. Sadece şimdi Mardin’e geldi ve Mardin de dâhil bekletiyorlar. Biliyorsunuz Mardin’de Uzmanların ardından yatırmışlar ama hala Urfa’da kurul” (K4).

“Bölme yapılmasına izin verilmiyor...Burada bir tane penceresi var orijinaldir ama zamanında orası kapatılmış. Anıtlar kurulu gelip orayı öyle tescilleyince kapalı olarak, biz şimdi orijinal pencere olmasına rağmen açamıyoruz” (K5).

“Yani en son 4 yılı filan boş kalmıştı zaten. Uzun bir süreci var, böyle insanın bıraktıracak bir süreci var. Bürokrasi gerçekten bürokrasi...özellikle bizim bu bölgede insanı bıraktırıyor. Şimdi

daha kolay. Yani daha kolay artık sanki? Bütün hemen hemen evler, tak tak tak tak şu an onarıldığını görüyorum ama gerçekten bir 10 yıl önce, sıkıntıydı” (K15).

“Bir de yani şimdi bu büyük bir olay da aslında kurulun olması gerçekten güzel bir durum, kötü bir durum değil fakat sürekli karar değişiklikleri güzel bir şey değil. Hoş olmayan şeyler yaşandı ama her yerde bu anıtlar kurulunun disiplini aynı şekilde ilerlerse bu yapılar zaten kendi kendine çıkacaktır...İşte Anıtlar kurulunda bir karar vardı işte korkuluk olmayacak, parapet taş olacak diye biz de taş yaptık. Şimdi bir karar çıktı işte korkuluk olacak, taş olmayacak diye. Hı evet yani öyle bir evet yani” (K16).

Yapı sahipleri tarafından, tarihî yapıların restorasyonu için kurullarda karar alımının uzun sürdüğü düşünülmektedir. Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu’nun günümüze kadar Mardin’de olmaması ve kararların uzun sürede alındığının düşünülmesi, yapılarda kaçak uygulamalara sebep olabilmektedir. Farklı yıllarda anıtlar kurulu kararlarında farklılıklar olması, uygulamalara yönelik kurallarda değişikliklerin olması karşılaşılan problemler olarak saptanmıştır (K4, K5, K15, K16). Bürokratik süreçlerin çok uzun sürdüğü, yıkılma tehlikesi olan yapılarda sürecin daha kısa tutulması gerektiği söylenmektedir (K15).

Soru 3: Geleneksel konut odasını bir otel odasına dönüştürürken mekânın boyutları ile ne gibi durumlar yaşadınız? (Oda çok büyükse bölmek veya küçükse ek mekân oluşturmak gibi)

“Yani pek fazla bir bölme yapmadık zaten. Çünkü biz odaları bölmedik. Hepsi zaten tamdı...Tek parçaydı...Büyük bir konak. O yüzden biz böyle odaları bölme işine girmedik. Hazırlardı” (K1).

“Zaten dokunamıyorsun ki, neyse odur. Eski yapıdır” (K2).

“Boyutlar yeterli geldi. Biz çok küçültmekten yana değildik aslında odaları. Burası haricinde hiçbir odayı bölmedik biz. Yukarıdaki odalar, bunlara göre çok daha büyük yaklaşık iki, iki buçuk katı kadar. Onları daha geniş, daha ferah odalar olsunlar diye sabit bıraktık. Tabii burada oda sayısından feragat etmek zorunda

kaldık ama kalite olarak bir tık daha yüksek oluyor. Bu şekilde” (K4).

“...şimdi otel olarak düşünülmediği için yani hiçbir odayı büyütüp küçültülmedi...Bakın benim odamda da bir arka bölüm var. Diğer odalarımızın birçoğunda arka bölüm var. Olmayanlarda da şimdi diğer yanındaki odanın arka bölümünü açıp birleştirme yaptık...Diğerlerinin hepsinin böyle bir arkası var zaten öyle değerlendirilmiş” (K8).

“Hiçbir şekilde değiştirmedik. Zaten olanı kullandık Ekstra bir ekleme bir şey olmadı zaten. Bu da zaten şu an 7 odalı bir yerdir Ekstra bir odamız da var. Onu yazın kullanıyoruz. Sadece 7 oda hizmet veriyoruz. Sadece zaten 7 oda çıkartabildik. Onun dışında ne bir ekleme yani şey yaptık...Keşke tabi insan zaten tutturduktan sonra işin ticaretine girdikten sonra insan der ki keşke bir 5 odası daha olsaydı, tabii var olan durumu kullandığımız için bir ekleme yapamıyorsunuz. Odanın kendi büyüklüğü de şöyle mesela bu odamızı gördünüz. Çok büyük değil. Diğer odalarımız da büyük, 1-2 tane giriş katı odalarımız büyük değil, normal standart. Onun dışında boyutu iyi yani...Ya şöyle artık yani bizim daha çok misafir profilimiz yabancı misafir profili olduğu için zaten var olan durumu kullandığımızı da bildikleri için sorun çıkartmadılar. Yani hiç kimse sadece daha çok böyle bölgeden gelen insanlardan o sıkıntıyı yaşıyoruz...” (K9).

“Yok biz şey doğal bıraktık, eski hali nasılsa öyle bıraktık. Bölme falan yapmadık. Sadece üstler zaten betonarme idi, sadece onlara ekstra banyo yaptık. Banyolar olmak zorundaydı” (K13).

“Odalarımız çok büyük olduğu için biz bölerek odanın içine banyo yaptık ve bir sorun yaşamadık...Oda büyük olduğu için direkt içine yaptık banyoyu, lavaboyu” (K14).

“Dönüştürürken odaların hiçbir şekilde bizim odaları, belki gezdiniz, çok büyük odalar. Hiçbir şekilde orijinaliyle oynamadım...Yok yani odalar büyüktü zaten kocaman bir oda. Ve eskiden de şu an mesela banyo veya duşluk olarak kullandığımız

yerler ya kiler olarak kullanılıyordu ya mutfak olarak kullanılıyordu. Yani herhangi bir...Buraya duvar ör, burayı kır, burayı...hiçbir, hiçbir odasında yapmadım, hiçbir odasında yapmadım. Mevcut orijinali o şekildedir” (K15).

Otellerin bir bölümünde odalar oluşturulurken mevcut boyutların kullanıldığı ve herhangi bir ek mekân veya mekânı bölme (büyütme-küçültme) müdahalesi yapılmadığı anlaşılmaktadır. (K1, K2, K4, K8, K9, K13). Otele dönüşen yapılarda oda mekânının; (oda küçükse ek alan veya çok büyükse bölüntüye gereksinim duyulması gibi) problemleri yaratmayacak, otel odası olarak kullanıma uygun olacak boyutta olmasının; mekânın özgün boyutuna daha az müdahale imkanını sağladığı; saptanan durumlardandır.

“...Evet, bir tek bu ikisinde (sorun yaşadık) ...Bu iki duvar yeni, evet. Bunlar normalde birleşik bir salon şeklindeydi. Odaya çevrilmek için her ikisine de birer duvar örüldü” (K4).

“Mesela bu oda var. Tek parçaydı öndeki odayla...tek parçaydı dediğim gibi buraya bir tane duvar yaptık” (K5).

“...Yetiyor, yetiyor. Şey, bazı odaları bölüyorsun tabii ki bazı, 2-3 tane oda bölmüşüz mesela orada. Mesela bir alana giriyorsun kocaman bir alandır zamanında belki mutfak oturma alanı bir şey yapmıştır. Biz orayı 3 oda yaptık mesela. Küçülttük” (K12).

“...Kışlık odalar biliyorsunuz ki penceresiz olarak tasarlandı. Bu sebepten ötürü bunların odaya dönüşmesi otel olarak biraz zorlayıcı oluyor. Manzarasız oluşundan ötürü. Aslında bir manzara arayışı da değil aslında. Bir güneşin odaya girişi aslında. Kışlık odalarda daima önemsenen şey şuydu: Havayla teması keselim, sadece bir giriş olsun. Çünkü bu taşlar biliyorsunuz kışın odalarda sıcaklık olan yazın ise serinlik olan bir şekilde yalıtıma sahip bu taşlar. Durum böyleyken pencereleri en alt düzeye indirmişler. Yazlık odalarda ise tam tersi bu pencereleri iyice açık tutmuşlar. Yani hem o olay aslında otel için bir durum, ters bir durum, hem diğer olay otel için ters bir durum. Yani yazlık odaların çok geniş oluşu, kışlık odalarda pencerenin olmayışı. Hani böyle zamanlar için yapıyı bozmadan yapıyı bozmayacak çizgilerle pencerelerin küçültülmesine gidildi.

Bu zorunlu olan bir durumdu. Çünkü bu otel dönmek zorundaydı. 65-70 metrekaresinin olduğu bir oda, tercih edilecek bir oda değildi. Bölünen odalar oluştu yani” (K16).

Yapılarda bulunan ve özgünde eyvan veya ortak kullanım için tasarlanmış büyük mekânların bir otel odası için ihtiyaç duyulandan fazla metrekareye sahip olmaları işlev değişikliği esnasında sorun oluşturmaktadır. Kışlık ve yazlık odaların farklı seviyelerde ışık alımına sahip olması, penceresiz tasarlanan kışlık odaların odaya dönüşümünde zorluk yaşanması; oda tasarımını zorlayıcı unsurlardandır. Çözüm olarak büyük metrekaireli mekânların duvarlarla bölünerek birden çok odaya dönüştürüldüğü görülmektedir (K4, K5, K12, K16).

“Lavabo olarak niş kullandık, nişlerin içine gömdük lavaboları. Tuvalet olarak zaten odanın içinde gördüğünüz küçük alanlar zaten orijinalinde de vardı. Ne amaçla kullandıklarını bilmiyoruz ama biz oraları tuvalete dönüştürdük. Banyo- duş kısmını da odanın içini alarak o çözümü yarattık. Yukarıdaki odalar büyük olduğundan dolayı, o ortadaki odayı görmüşsünüzdür. Oradaki, aslında odayı ahşap bir bölmeyle bölerek, banyo ve tuvaleti odanın içerisinde yine aslında ama bir duvar gibi ahşap bir plaka olduğundan dolayı orada çok göze batmıyor...Yine orada da nişlerin içerisinde lavabolar genelde...Yukarıdaki odalarda, büyük odaların her ikisinde de öyle. Tuvalet ve duş farklı yerlerde. Birbirinden ayrı” (K4).

“...Diğer odalarımızın birçoğunda arka bölüm var. Olmayanlarda da şimdi diğer yanındaki odanın arka bölümünü açıp birleştirme yaptık. O arada şey yapıldı sadece kartonpiyer, suya dayanıklı yeşil kartonpiyer kullanılıp yapıldı. O da çok nadir yerlerde ya 2 banyoda ya 3 banyoda. Diğerlerinin hepsinin böyle bir arkası var zaten öyle değerlendirilmiş” (K8).

“Banyo ve tuvalet için zaten çoğu odamızda mesela ayrı bölmeli olanlar var, mesela şu oda. Normal böyle bir tarafına banyo tuvaleti yaptık, ilk başta duşa kabindi daha çok alçıpanla. Yani bize kurulun verdiği izin şekli oydu. Alçıpan yapabiliyorsunuz, odanın içindeyse alçıpan olabiliyor. Bu anıtlar kurulunun zaten şeyiydi. Alçıpan dışına biz çıkamadık. Onun dışında alçıpanla kapattık. Diğer başka 5 tane odamız daha var. Onlar normalde 2 odalı şekildedir. Yani

odaların arka tarafı var. Arka tarafını banyo yaptık ön tarafı oda. 5 tane odamız öyle. Yani şu anda da bir otel daha açıyoruz. Onu da mesela sadece alçıpan yaptık. Yani 3 tane odamız var alçıpanlı. Sadece şey bize demişlerdi eğer ki banyo diğer odaya geliyorsa - yani ikisi sırt sırta verilebiliyorsa- duvar yapabilirsin, taş yapabilirsiniz. Mesela o 2 odamızı öyle yaptık, taş yaptık. Diğer mesela 2 odamız daha var, alçıpan yaptık” (K9).

Yapılarda oda içine ıslak hacim tasarlanırken mevcut nişlerden yararlanıldığı ve genelde lavabo alanlarının bu nişler içinde çözüldüğü anlaşılmaktadır. Nişlerin büyüklüğüne göre duş ve lavabo alanlarının tasarlandığı, nişlerin yeterli olmadığı durumlarda tuvalet veya duşluk alanlarının odanın bir başka bölümünde ahşap-cam ve benzeri malzemelerle ayrı şekilde çözülmek zorunda kalındığı saptanmıştır (K4, K8). Ek ıslak hacim oluşturulurken odada ek bir arka bölüm yoksa ve odanın içine ek mekân oluşturulacaksa, bu ek mekânın duvarları için (kurul tarafından) taş duvara izin verilmediği ve duvar yapılmak isteniyorsa alçıpan duvar yapma zorunluluğu olduğu dile getirilmiştir (K9).

Soru 4: Odalardaki wc-banyolar için tesisatı nasıl çözdünüz?

“Sihhi tesisat yerden. Duvarlara pek müdahale etmemeye çalıştık” (K1).

“Tesisat iyi gidiyor...He (yerin altından verdik)” (K2).

“Tesisat şöyle, zaten buraların tamamen sıfırdan aynı yapıldığından dolayı yerin bütün zemini değiştirmek zorundasınız. Bütün tesisat yerde. Duvarlarda tesisat, tesisat şansımız yok zaten. Ne yazık ki. Tamamen yer altında” (K4).

“Evet, tesisat veya şeyle ilgili de fazla bir sorun yaşamadık çünkü zeminden çalıştı. Yer altından, çünkü neden yerler gitmişti harap olmuştu beton döküldüğü için. Granit olarak kullanıldı şimdi, değiştirildi. Zemin olarak kullanıldı. Tabi o zaman zorluklarla karşılaşıldı” (K8).

“Yer altından. Zemin. Duvardan çekmesi çok zor oluyor. Taşların arasından çekmek” (K12).

“Tesisatı, ee şimdi banyo için zaten odaların bir kısmını bölüyoruz, içeriden biz seramik yaptık. Şöyle taş küflenebiliyor, bu hijyenik oluyor. Sıva yaptıktan sonra, tesisatını çektik, tesisattan sonra seramiğini yaptık o şekilde. Zeminden de tabii borular geçiyor, gider boruları falan zeminden geçiyor. Zemin ve duvarla birlikte tesisatını çektik” (K13).

“Tesisatı da yine sıva altında. Tuvalet odalardaki tuvalet banyolarında hepsini sıva altından” (K14).

“Hepsi derz altından. Zemini, zemin zaten kötüydü, zemini de değiştirdik” (K15).

“...Öyle zaten o tesisatlar bu kaplamanın altından geçer. Evet o gördüğünüz tüm sistemler, havalandırma vesaire bunların zaten bu taşların altına geçildi. Ama kolay çözüm olan ahşap kullanılmamalı. Çünkü bunun bir çizgisi vardı. Evet, şu an altında bulunan, odaların altında bulunan yerde bahsettiğimiz iletişimler var zaten ama bunun üstünde yine taş kaplama var” (K16).

Yapıda en çok zarar gören bölümlerden birinin döşemeler olduğu anlaşılmaktadır. Yapı zeminine (çimento sıva ile kaplama vb.) fazla müdahale edildiğinden; muhdes döşeme kaldırıldığında ortaya çıkan özgün taş döşemenin tahrip olduğu belirtilmiştir. Islak hacimler için sorunların çözülmesinde tesisatın, zeminde restorasyon esnasında değiştirilen yeni döşeme malzemesinin altından geçirildiği ifade edilmektedir. Duvar kalınlıkları ve tescilli yapıya müdahalenin sınırlı olması sebebiyle genellikle duvar veya tavan kullanılamamakta ve tesisatlar döşeme altından geçirilmektedir (K1, K2, K4, K8, K12, K13, K14, K15, K16).

Soru 5: Odalardaki wc-banyo mekânları için havalandırmayı nasıl çözdünüz?

“Kapıları açık bırakıyoruz havalanıyor...Yok kapıları açıyoruz” (K2).

“Şimdi biz bu konak tek başına ada olduğu için sokağa bakan her bir odanın sokağa bakan bir yeri var. Oradan bir havalandırma açtık biz onlara. Bir bu odada yok...bir de 202 Nolu oda sırt kısmı

mutfağa baktığı için burada yok. Onun dışındakilerin hepsinde var” (K8).

“Tüm odalarımızın havalandırmaları var zaten. Giriş katların pencereleri yoktu, yine havalandırmalar var orada zaten. Ama diğer odaların kendi havalandırmaları. Normal odanın kendi havalandırması, penceresi. Şu oda mesela havalandırması, banyoyu tavana kadar kapatmadığımız için buhar odanın içinde ama çok böyle sırtmıyor. Tavan da çok yüksek olduğu için sıkıntı yaşamıyoruz” (K9).

“Mesela banyo kısımlarında özellikle dışarıya açılan mutlaka bir delik vardır. Yani hani böyle ona özel bir havalandırma sistemi yapmıyoruz. Yapmadık biz yani. Yok daha doğrusu... Tavanda yani, yerde yok. Tavanda. Bir tane odamızın zaten banyo kısmı mesela direkt camla dışarıya açılıyor. Yani camı açtınız mı dışarıdasınız. Kapattınız mı zaten kapanıyor. Evdeki mantık gibi düşünün. Ama ekstra böyle bir havalandırma dersiniz yok. Şöyle var. Şimdi eski konakların çoğunda hep bir pencerelerle desteklemişler. Mesela genelde dikkat ederseniz, aynen yüksekte pencere kısımları var. Onları açtılar mı zaten? Havalandırmayı o şekilde sağlıyorlar” (K11).

“Benim konakta hani her yer hemen havalandırması vardı, kendi pencereleri var. O yüzden çok sıkıntı yaşamadım” (K12).

“... Diğerlerinde pencere var. Dışarıya bakan pencere var. Yani odalar şey alıyor hani. Koku alıyor, nefes alıyor, dışarıdan hava alıyor, sirkülasyon oluşuyor ...” (K14).

Otellerin havalandırmalarının odalardaki mevcut pencere ve kapı açıklıkları ile doğal havalandırma şeklinde gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Otel odasına dönen mekânlarda pencere açıklıklarının bulunmasının havalandırma problemini çözmek açısından önemli olduğu anlaşılmaktadır (K2, K8, K11, K12, K13, K14). Bazı otel odalarında, eklenen ıslak hacim bölümünün duvar yüksekliğinin tavana kadar olmadığı, tavanı açık olan ıslak hacimde havalandırmanın odanın pencereleri ile sağlandığı belirtilmiştir (K9).

“...Yani havalandırma olur belki diye yerden çektik” (K1).

“Havalandırma için burası ve bu kattaki odalar için yapının izin verdiği kadarıyla merkezi bir havalandırma yapıyoruz. Yani merkezi havalandırmadan kastımız; bu bildiğimiz su borularıyla ilerletilerek, yapının en üstüne kadar çıkartılarak, orada en üstte bir vakum şey var, bir fan var. O şekilde çözdük. Üst kattaki odalarda havalandırma yok. Zaten odalar pencereci olduğundan dolayı çok ihtiyaç duymuyoruz. Ama tabii yapı izin vermediği için, çünkü duvarlar çok kalın. Bir duvarı delip de bir havalandırma borusu çıkartmak ciddi bir masraf ve zorluk. Bazı yerlerde hatta imkânımız bile olmuyor. Mesela buranın üstü sokak” (K4).

“Havalandırma, zaten herkesin hepsi bütün şeyler dışarı bakıyor. Taş kısımları da bazılarının direkt dışarı penceresi, duvarı bir şeyi olmadığı için şey yapıyoruz; mesela zeminden 100 lük borular götürüyorum, kafasına fan takıyorum. O şekilde havalandırma sağlanıyor” (K13).

“Zaten asıl büyük problem bu ıslak hacim ve havalandırma. Aslında yalıtım problemi gerçekten büyük bir olay çünkü bunlar daha öncesinde ise derzsiz planlandı, zamanında derzsiz yapıldılar...Yani aslında bu havalandırma tavandan yapmak mümkün olmayan bir durum. Yani kemer olduğundan ötürü bu görselliği bozmamak adına, birçok yapıda buna buna dikkat edilmiyor ama burada bayağı özen gösterildi. Bundan kaynaklı ise birçok yerin havalandırması genelde yerden devam ediyor...Hani eski yapılarda bir ekstra bir gider olmadığı için bu hem yağmur suyunu toplayan hem de bu pis suyu alan boru aslında aynı yerden verilmek zorunda kalıyor. Bu da kötü kokuya sebep oluyor. Bunun çözümlenmesi tabi ki de sağlanabilir ama yapıdan, bazı şeylerden vazgeçerek ilerlenirse eğer sağlanabilir...Yani bu yağmur suyu borusuyla normal evden atılan pis suyun ayrı ayrı borularda çözümlenmesi sorunu çözer. Ama bu da işte yapıda o imkân var mı diye bir kontrol etmek gerekiyor. Restorasyonda bazen dikkat edilmesi gereken konular var. Örnek veriyorum bu yapının içerisinde veyahut başka bir yapının içerisinde farklı planlama olabiliyor. Bu planlama nedir? Yağmur suyunu toplayan, kuyuya

toplayan bir sistem veya ne bileyim yukardan gelen bir su, dağın eteklerinden gelen bir suyu kuyuya toplayan bir sistem. Bu sistemlere dikkat etmek, buna göre tasarlamak gerekiyor. Bunlara dikkat edilmediği süreçlerde restorasyon ne kadar güzelse de bunlar artık faaliyet göstermiyor maalesef. Onunla birlikte işte, zeminlerde zaman zaman bile tabii ki de işte aşınmalar oluyor ve bu da bir alt kat için bir problem oluyor aslında. Su manasında. Bunlara dikkat etmek gerekiyor bunun yalıtımında. Çünkü önceden dediğimiz gibi kullanılmadığı hiçbir zaman bu şekilde ilerlendi. Yani aslında en önemli sorunlardan biri yalıtımdı bence” (K16).

Doğal havalandırmanın imkân vermediği, pencerenin yetersiz olduğu mekânlarda mekanik havalandırma sistemi uygulandığı, önceki sorularda da ifade edildiği gibi duvar kalınlıkları vb. sebeplerle zorluk yaşandığı anlaşılmaktadır (K1, K4, K13, K16). Temiz havanın tesisat boruları vasıtasıyla binanın tavanına iletildiği ve fan sistemiyle otel odalarına dağıtıldığı aktarılmıştır (K4).

Soru 6: Odalarda koku problemi oluyor mu?

“Yok ya...İnsanlar şey tamirciler gelip yapıyor zaten” (K2).

“Koku problemi çok fazla yaşamıyoruz. Ama tabii biraz yaşanıyor. Şu ön iki odada bir tık yaşanıyor. Ama zaten yine pencere olduğu için çok sıkıntı yaşamıyoruz...Evet zaten ikisi de avluya açılıyor bu yüzden çok sıkıntı yaşamıyoruz odalarda” (K4).

“Bizim banyolarımızda hepsinde havalandırma koymuşuz. Çünkü neden her odanın bir sırt bölümü muhakkak dışarı bakıyor. Olmayan 2 oda var. Onlarda da şimdiye kadar yaşamadık. Çünkü odalar büyük geniş odalar” (K8).

“Yani mevsimine göre rutubet bazen oluşuyor tüm odalarımızda değil bazı odalarımızda. 1-2 odamızda rutubetten kaynaklı ya da bir odamız mesela havalandırmadan penceresi de olmasına rağmen onda bir bazen yoğun bir koku oluşabiliyor. Biz onu çözemedik bir türlü ama diğer odalarımız havalandırıldığı için yani çok nadiren...Tesisatçılar, çok şükür o konuda çok şanslıyız. Hiçbir sıkıntı yaşamıyoruz...” (K9).

“Eski yapılarda illa biraz böyle bir rutubet-koku olur hava almadığında ama biz günlük havalandırıyoruz” (K13).

“Biraz koku problemi yaşıyoruz. Yani bütün odalarda değil, bir odada koku problemi yaşıyoruz...Diğerlerinde pencere var...Sadece bir odada koku sorunu yaşıyoruz...” (K14).

Otellerin bazılarında odalarda pencere açıklığı bulunması, oda boyutunun büyük olması vb. sebeplerle genel olarak koku problemi yaşanmadığı dile getirilmiştir (K2, K4, K8, K9, K13, K14). Yapının yalnızca bazı odalarında ve zaman zaman koku oluşabildiği dile getirilmektedir (K4, K9, K14). Yapı sahiplerinin odalardaki koku problemiyle ilgili ticari kaygılarla net konuşmadıkları düşünülmektedir.

“Yani olanlar vardı yani aslında bu giderlerden, tuvalet giderlerinden kaynaklanıyordu geliyordu yerdekilerin. Bunları da çözdük hani sadece duşların içindeydi...Evet gider koyarak çözdük...” (K1).

“Koku en alt odalarda ilk başta, ilk 1-2 yıl yaşadık. Ondan sonra havalandırma sistemi yaptık. Bir oda tamamen kapalıydı. Küçük bir pencere açtık, tak¹⁰ dediğimiz bir şey açtık. En dipteki bir odada güneş alan yerlerden, ondan sonra en dipte. Ondan sonra en alt kuzey cephesinde bir odada da banyo tarafında koku yapıyordu. Ondan da zaten daha önce orada nasıl diyeyim size mutfak tarzı şeyler oluyor ya o eski evlerde. Böyle zeminde yemek pişirme yerleri oluyor. Onun bir havalandırma sistemi vardı zaten. Evet baca gibi bir şey, ama sokak restorasyonları yapmışlardı. su kanalizasyon filan. Onu yapınca kepçelerle bozmuşlardı, orijinalliğini bozmuşlardı. Kalkıp biz tekrar sokağı kazdık. Kendi havalandırmamızı tekrar aktifleştirdik. Ama bu sefer -yani taşlandı, kırılmıştı ya, bozmuşlar ya- mecbur kalkıp boruyla yaptım, boruyla yaptım. Ve bunun gibi bir şey, bu tip banyoya bir aspiratör havalandırma. Yani şu anda öyle bir sıkıntımız fazla yok. Yani oluyorsa da bazen belki olabilir. Yani çok yoğun kullanıldığı zaman

¹⁰ Tâk: Yöresel dilde nişler için kullanılan kelime

veya artık...Ama mevcudu vardı, taştan yapılmıştı, sokağa. Bozmuşlar” (K15).

“Yani o lavabo olayı aslında bahsettiğim olay. Yani aslında o çözümleme iki ayrı şekilde yapılırsa bir problem olmayacak ama burada bir dağın içindeyiz ve karşıdan alınan rüzgâr direkt oralarda dolanıyor, o giderlerde dolanıyor ve bu bir yerlerden çıkmak zorunda oluyor. O da normalde havalandırılma yapılan alandan geri bir iletişim sağlıyor” (K16).

Genel olarak koku probleminin olmadığı, bazı odalarda koku probleminin yaşandığı mekânlar ile ilgili çeşitli çözümlere gidildiği, fanlar, mekanik havalandırma sistemlerinin kullanıldığı; pencere açma, bacadan faydalanma gibi çözümlere gidildiği saptanmıştır (K1, K14, K15, K16).

“Oluyor. Yani taşın kokusu diye. Yani bilmiyoruz taşın kokusu diye şey yapıyoruz. Tabii ki duvar kalındır. Tavanı yüksektir şeyin tavanda da çok bir toprakla şey var, ister istemez şey oluyor, hani koku oluyor. Önceki dönemlerde demek ki kapıları açıktı ya penceresi açıktı ya şeydi. O yüzden çok koku olmuyordu ama şu anda kapılar otel olduğu için kapıları kapatıyoruz, pencereleri kapatıyoruz ya da pimapen yaptığımız için hava almıyor. Koku oluyor” (K12).

Özgün yapısı konut iken her bir oda için mahremiyetin sağlanması gerekmediğinden oda kapı ve pencerelerinin açık tutulabildiği ve koku oluşmadığı, otele döndükten sonra ise her odanın özel alana dönüşmesi sebebiyle kapıların kapalı tutulmasının koku oluşturabildiği düşünülmektedir (K12).

Soru 7: Odalarda ısıtma-soğutma sorununu nasıl çözdünüz? Klima dış motor ünitelerini nereye taktınız? (cepheye, terasa veya dama)

“Evet merkezi klimanız var, işte burada. VRV...Ünitelerini bizim binanın hemen yan tarafında bir yer var. Yani binanın hemen arka tarafında yerimiz var, oraya bir de damda” (K1).

“Klimayla” (K2).

“Merkezi klima sistemi var otelde. Tamamıyla klimayla ısınıyor. 1111 3, 4 odamızda şömine var aynı zamanda. Genelde kışın o odaları kullanmayı tercih ediyoruz. Küçük odalarda klima ile alakalı bir sıkıntı yaşamıyoruz. Yeterince ısıtıyor. Üst kat büyük odaların da ısıtma da zaten şömine var...Damda. (Klima dış motor üniteleri) ...Şöyle bir problem yaşıyorsunuz. Burada her şey insan gücüyle olduğundan dolayı ne yazık ki o devasa motorları da insan gücüyle çekmeniz gerekiyor. Çünkü merkezi sistemi olduğundan dolayı yaklaşık 350-400 kilo ağırlığında motorlardan bahsediyoruz. Onu 3-4 metre yukarıya çekmek aynı zamanda bu merdivenlerden çıkartmak oldukça zor...Ünitelerin cephede olması çok kötü bir görüntü. Kaliteden ödün vermeniz gerekiyor. Bu yapılarda duvarda klima çok çirkin duruyor ne yazık ki. Çok kolay bir yöntem ve çok daha uygun fiyatlara aslında çözülüyor ama biraz da yapıya saygı duymak ve kaliteyi artırmak gerekiyor aslında” (K4).

“Yerden çekmişler galiba...Klimayla, her odanın kliması var...Terasa koymuştuk” (K5).

“Klima sistemi, merkezi sistem. O da zaten borulamayla tüm binanın etrafına...bir de bizim avantajımız binanın dönüşümü için su tesisatı bütün şeyler binanın etrafında şey var, drenaj drenaj sistemi var. Drenaj sistemi kullanarak da tesisat, klima, elektrikliendirmelerin birçoğunu böyle binanın etrafından dönerek yukarıdan aşağıya, aşağıdan da binanın etrafından odalara dağıtmış durumdayız. Ya o konuda iyi çalışılmış klima ünitesi. VRV sistem, damda. VRV sistemi, boylerler, güneş panelleri hepsi damda. Zaten merkezi sistem yapılması lazım. Böyle tarihî konaklarda otellerde merkezi sistem olduğu zaman 2 tane üniteyle bütün her yeri yapabiliyorsunuz. Pahalı biraz daha şey oranı ki biraz daha pahalı şey olarak, VRV sistem diğer klima sisteminden daha pahalı. Çünkü yapan 2-3 firma var, onlar biraz daha üst segment oluyor pahalılığı” (K8).

“Isıtma-soğutma, klimayla. Kışın zaten çok soğuk olduğu zaman klimalar bazen etkisiz kalabiliyor. Ekstra bu konvektör ısıtıcılar var. Ufo kullanmıyoruz kesinlikle, tehlikeden dolayı. Konvektörler var. O konvektörleri biz odalara ekstra katabiliyoruz. Genellikle zaten

oteli kışın açmayı tercih etmiyoruz...Klima için, yani her bir odanın bir dış ünitesi var. 2 tanesi yukarıda, şöyle bir tanesi hemen burada, bir tanesi arka tarafta yani şunun arka tarafında. Yani sadece bir tanesi cephede, şu hemen aşağıdaki o da avluda yani başka çözüm bulamadık. Diğerleri görünmüyor pek” (K9).

“Isıtmayı klimayla yapıyoruz... yok merkezi değil” (K12).

“Klima, klimayla. Klima borularını zeminden geçirdik”. (K13).

“Klima sistemi yer altından. Yeraltından. Bir de klimalarınız da petek tarzıdır. O markanın petek tarzı olanları var...Merkezi ısıtma değil. Ama mesela her 2-3 odaya, bir tane motor. 2-3 odaya 1, 2-3 odaya bir yani 12 odamız var. 4-5 tane motor var. Fazla yok. Onlar da arka taraftalar. Yani herhangi bir yüzeysel, yapıyı bozan bir bir görsel yok odalarda” (K15).

“Tabi ki onu merkezi bir sistemle çözdük. Merkezi sistem ile her odaya bir klima üfleyicisi ve oradan bir hat ile, arka yollardan bir hat ile yani yapının içerisinden görünmeyecek şekilde arka yollardan ve zarar vermeden ana motoruna giden 4, 4 tane motor var. Burada belki görmüşsünüzdür yine çok dikkat çekmeyecek bir konumda duruyor ama durmak zorunda. Çünkü on dokuz tane klima var. Çok kötü görüntü yaratmadan orada merkezi olarak çözümledik. Kolay mıydı? Hayır değildi. Ama bu olay da bayağı bir artış sağladı. Fakat bazı konularda mesela. Derz altına her yerde inemedik. Mesela... Tabii ki elektrik hattı odaların içinde elimizden geldiğince derz altına girdiğimiz noktalar oldu. Fakat sonrasında kabloları dışarıda tuttuk” (K16).

İşlevi otele dönüşen yapılarda ısıtma-soğutmanın klima ile sağlandığı anlaşılmaktadır (K1, K2, K4, K5, K8, K12, K13, K15, K16). Otellerin birinde şömineden de yararlanıldığı (K4), bir başka otelde gerekli görüldüğünde klimaya ek konvektör kullanılabildiği (K9) dile getirilmiştir (K4). Otellerde tarihi yapıya saygı duymak, görselliği bozmamaya özen göstermek ve benzeri sebeplerle bilinçli olarak; klima dış motor ünitelerinin yapının terası, damı veya nispeten görünürlüğü az olan bir cephesine konduğu ifade edilmektedir (K1, K4, K8, K9, K15, K16). Klima dış motor ünite sayısının, yapının görselliğine olan etkisinin minimum tutulacağı şekilde

daha az sayıda yapılabileceği; ancak bu tarz sistemlerin ekonomik sebeplerle bazı oteller tarafından tercih edilmediği saptanmıştır (K4, K8, K15, K16).

“Isıtma konusu mesela bizde şu anda ısıtma yok. Yani bir sistem yok sadece şey sistemi var. Biz klima sistemi kullandık...Merkezi ısıtma değil. Her odanın bir kliması var. Ev mantığında düşünün, o şekilde...Ünitelerini dışarı...Yani dama koyduğumuz da var. Yan cepheye koyduğumuz da var. Değişiyor. Görünürde yani evet. Çünkü şöyle söyleyeyim size. Şimdi her yapının şeyi çok farklı. Sistemi çok farklı. Mesela birinin damını çok aktif kullanabilirken birinin damını çok fazla kullanamazsınız. Mecbur yanlardan, yani yeri gelir mesela bizim atıyorum bir tane şeyimizin şeyi dış ünitesi yan komşunun damında. Hani bu konak tarzı şimdiki yapılar gibi değişler açıkçası. Çok böyle yan komşunuzla çok kontaminesiniz. Çok bitişiksiz yeri gelir sizden sızan su yan komşudan çıkabilir. Yan komşunun suyu sizden gelebilir. Gibi böyle şeyler var” (K11).

“Isıtma soğutmayı derz altı şeyi kullanarak yani derz altında kullanarak klimanın borularını derz altından geçirip üstüne Mardin döşemesi, Mardin döşemesi bildiğimiz inkara¹¹ ile yaptık...Merkezi ısıtmadır. Merkezi ısıtma ve soğutmadır. Klima kullanıyoruz. Klimanın borularını su altından geçirdik sadece. Dış motor ünitesi dışarıda...Aynen cephede kalıyor. Yani yan tarafımızdaki yaşlı bir teyze var, komşu var. Sağ tarafımızda bir komşu var. Evet. Onları rahatsız etmemek amaçlı mecburen kendi cephemize koymak zorunda kaldık” (K14).

Yapıların tarihî bir kentte, sıkışık bir doku içinde bulunması bazı otellerde klima dış motor ünitesi için dam kullanımını kısıtlayabilmektedir. Damların ortak kullanımı, bazı cephelerin bitişik komşu yapı ile ortak bir cephe oluşturması klima dış motor ünitelerinin yapının cephelerinde yerleştirilmesine sebep olabilmektedir (K11, K14).

Soru 8: Yemek hizmeti verebileceğiniz bir mutfak mekânınız var mı? Böyle bir mekâna ihtiyaç duyuyor musunuz?

¹¹ Inkara (Cas) Harcı: “yörede yaygın olarak bulunan alçı taşının fırınlarda yakılıp öğütülmesiyle elde edilen ve içine odun külleri katılarak yapıda kullanılan harç ve siva malzemesi” (Sami, 2010)

“Kahvaltı tek veriyoruz komple zaten 20 misafir alabiliyoruz. He” (K2).

“Kahvaltı veriyoruz sadece, mutfağımız var o da kahvaltısı sadece. Yok yemekli bir restoran zaten açmayı düşünmüyoruz, tercih etmiyoruz. (gelen misafirler) dışarıda yemek istiyorlar genelde. Bir de belli popüler restoranlar var. Hepsi zaten birini tercih etmek istiyor. Hani şu an açacağım yerde de 12 odalı da bir yer daha da büyük. Mutfak yapma, kahvaltı salonu, onun dışında restoran yapma imkânım da vardı. Ben tercih etmedim” (K9).

“Sadece kahvaltıda çıkıyor bizde. Şöyle bizim mutfağımız çok küçük. Biz açıkçası girmek istemiyoruz. Yani o hem çok ciddi bir maliyet gerektiriyor hem daha büyük bir alan gerektiriyor. Bizim, şu an benim anladığım kadarıyla çok önceden kullanılan mutfak zaten süreçte kullanmışlar. O yüzden alan çok küçük. Yani oradan sadece benim şu an çıkarabileceğim 10 oda için kahvaltı. Öğle ve akşam yemeği çok zor. Dediğim gibi onun için ekstra bir maliyet, aşçı, malzeme, yer... Bunlar için ciddi bir şeyi var... Böyle olmasa da olur bizim için kahvaltı bizi kurtarıyor her türlü” (K11).

“Yok kahvaltı veriyoruz sadece, oda kahvaltısı” (K12).

“Var. Restoranımız var. Ama dışarıya hizmet vermiyor. Sadece kahvaltı. Hani bizim mutfağımız da restoranımız da var. Hatta yukarıda terasımız, kafemiz de var. Aktif değil şu an ama” (K13).

“Yemek yok bizde... Ondan sonra kafe tarzı işletmediğimiz için yemek vermiyoruz artık Sadece kahvaltı veriyoruz...akşam yemeği vermiyoruz...Hem yer olmuyor. Hem talep olmuyor. ...Tercih edilmiyor fazla” (K14).

“Yani şu an kahvaltı yalnız veriliyor. Gelen dışarıda yemeği tercih eder, yani düşün gelmişsin. Mardin kebabı, yemek istersin, Mardin yöresel kaburgası mıdır bilmem nesidir yemek istersin. O şekilde...Bir de kafeyi de fazla aktif çalışmıyor şu an, sadece kahvaltı veriyorlar. Yani böyle, bir de dışarıdan müşteri fazla

almıyorlar. Sadece otelde kalan misafirlere açık bir yer, rahatsız da olmuyorlar” (K15).

Otellerde çoğunlukla yalnızca kahvaltı hizmeti verildiği, yemek hizmeti verecek mutfak mekânına sahip olunmadığı anlaşılmaktadır. Mutfak mekânına sahip ve yalnızca kahvaltı hizmeti veren otellerin de olduğu belirlenmiştir. Kente gelen ve konaklayacak ziyaretçilerin, yemek için kente özgü farklı tatları birlikte deneyimleyecekleri restoranları tercih etmesi sebebiyle otellerde akşam yemeği hizmeti sunulmadığı ifade edilmekte, böylece büyük bir mutfağa ihtiyaç duyulmadığı dile getirilmektedir (K2, K9, K11, K13, K14, K15)

“Mutfağımız var. Butik bir otel olduğundan dolayı profesyonel mutfak ekipmanları kullanılmıyor. Daha çok ev tipi. Fakat yemek hizmetini talep olduğu takdirde veriyoruz, akşam yemeğini. Ama genelde kahvaltı dâhil masrafiyla çalışıyoruz. Tabii yani burayı biliyorsunuz. Ünlü restoranları var. O ünlü restoranları yönlendirmeyi tercih ediyoruz. Çünkü onları da görmeleri gerekiyor. Ama bazı misafirlerimiz otelde kalıp otelde yemek istiyorlar genellikle. Aileler. Onlara hizmet veriyoruz.” (K4)

“Mutfağımız var. Akşam yemeği... Misafirlerimiz isterse aşçılarımız var yani, akşam yemeği de veriyoruz.” (K8)

İhtiyaç halinde akşam yemeği verebilen ve bir mutfak mekânına sahip olunan oteller mevcuttur (K4, K8)

Soru 9: Otoparkınız var mı, böyle bir ihtiyacı nasıl gideriyorsunuz?

“Otopark tamamen yönlendirme. ne yazık ki büyük bir sıkıntı ya kapalı otoparka ya da caddenin yukarısında otoparklar var. Oralara yönlendiriyoruz.” (K4).

“Otopark problemimiz şu şekilde, en şanslı olan otellerden bir tanesiyiz. Ben şu an 1. Cadde’ye göre burayı daha çok tercih ederim. Çünkü 1. Cadde’de hiçbir şekilde otopark imkânı yok. Biz burada hem aşağıda yani bir aşağısında hemen de Ulu Cami’nin hemen dibinde yanında, yani bir 50 tane araç bile park edebiliriz, sıkıntı yaşamıyoruz tabii” (K9).

“Bizim otopark yok şahsımıza ait ama bize yakın aşağıda bir kilise var, oranın alanını kullanabiliyoruz. Bir de çok sıkıştığımız zaman şu anda Gazi Konağı’nın otopark kısmı var orayı da kullanabiliyoruz tabi ücreti mukabilinde. Hani sıkıntı yaşamamak adına zaten gidip orada park edip ücretini ödüyoruz.” (K11)

“Yok. Genelde yol kenarına veya yan tarafta Gazi Konağı var, onun otoparkına yapıyoruz.” (K12)

“Otoparkı olan tek oteliz. Bizim öyle bir problemimiz yok” (K13).

“İhtiyacımız var. Tabii. Otoparkımız yok. Yani örnek veriyorum ya Gazi Konağı’ nın otoparkını kullanıyoruz ya da caddede park ettiriyoruz veya mesela sezonda bir üst taraftaki o Sakıp Sabancı’nın da oraya müşterinin arabasını park ettirip misafiri biz getiriyoruz buraya.” (K14)

“Eski Hükümet Konağı’nda zaten park serbest ve 2 adımlık yer. Orda park edip iniyorlar. Ondan sonra araba evin önüne kadar de geliyor. Mahalle arasında, mahalle arasından geliyor.” (K15)

“Şimdi şöyle yani eski bir konağın otoparkı olmayacaktır. Yani ben zannetmiyorum ki bir konağın otoparkı olsun. Otoparkı olan konak da aslında bir otoparka sahip değildir. Şöyle düşünün arkadaş kullanıyordur. Yani evet ya aslında bir yolu kesmiş ve o yolu halka açık olan bir yolu otopark olarak bölmüştür. Aslında bir yoldur orası. Bir iletişim halinde olan bir yerdir. Orayı kesip bir şey yapmış bu. Yani önceden öyle tasarlanmış ama şimdi sokağın sonu diye kesilmiş ve otopark yapılmış aslında bir otopark gerçekten Mardin’de yok. Olmamasının sebebi de hiç düşünülmedi. Problem oluyor mu? Tabi ki ama bu, bu şekilde yani her günümüzde aynı her zaman bu şekilde iletişim kuruldu. Gerek işte hamallarla gelip eşyaların bile iletişimi bu şekilde yapıldı senelerce.” (K16)

Yapıların kendine ait otoparkı bulunmayanlarının ana cadde veya yakın bir otopark alanını kullanarak çözüm bulmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır (K4, K11,

K12, K14, K15, K16). Mardin, eğimli araziye konumlanmış bir kent dokusundan oluştuğundan kentte genel bir otopark problemi yaşanmaktadır. Kentte Cumhuriyet Meydanı kapalı otoparkı, eski Hükümet Konağı önündeki alan ve yapılardan özellikle Gazi Konağı Otel'inin ücretli otoparkı; yakınında bulunan oteller için otopark ihtiyacına çözüm olarak kullanılmaktadır.

Soru 10: Yapı için yönlendirici tabelaları sık kullanma ihtiyacı duyduğunuz mu, bu sorunu nasıl çözdünüz? (Kentte mahalle arasında kalan yapılar için)

“Yönlendirici tabelalarımız var. Caddeden buraya kadar bir tabela sistemi oluşturduk. Yani genelde ihtiyaç duyuyoruz ama böyle daha bilinçli misafirlerde çok fazla ihtiyaç duymuyoruz, çünkü anlatım yeterli oluyor. Ama konum Mardin’de çok kötü çalışıyor. Yenişehir’de dahi oldukça kötü olduğundan dolayı konumla gelmeleri mümkün değil maalesef. Mecburen anlatıyoruz ama biz genelde arabayla da gelseler araçsız da gelseler Kaya Ninova’yı biliyorsunuz oradan bulup misafirleri alıyoruz. Bir çalışanımızı gönderip, oradan eşeklerle valizleri getiriliyor. Çalışanımız da kendilerine eşlik ediyorlar. Bu sayede aslında tarif olmadan hallediyoruz” (K4).

“Yönlendirici tabelamız zaten siz de dikkate etmişsinizdir, Hasan Ammar Çarşısı’ndan indiğiniz gibi ta buraya kadar tabelalarımız var. Şöyle biz zaten misafirlerimize hep eşlik ettiğimiz için -çarşıya çıktıkları zaman- çok rahat bir şekilde zaten tarif ediyoruz. Onun dışında zaten direkt geldikleri zaman da bir şekilde buluyorlar. Zaten hemen tüm misafirlerimiz öncesinde iletişime geçtiğimiz için bizi bilgilendirirler. Onun dışında sıkıntı yaşamıyoruz” (K9).

“Duymuyoruz, yani şöyle tamam duyuyoruz ama...Şeyden, navigasyondan buluyorlar” (K12).

“Yok, zaten merkezi bir konumda, otoparkı olan tek otel. Tabelamız da var. Tam karşıda tabelamız var Gazi Konağı diye. Evet orası kullanılıyor. Burada girişte hemen tabelamız var. Zaten müşteriler misafirler gelmeden önce oteli arıyor, biz tarif ediyoruz” (K13).

“Evet tabela sıkıntımız da var. Örnek veriyorum bir tabela asmıştık. işte bu UNESCO tarafından koruma altında olduğu için şehir, bir de SODES ‘in yaptığı projede tek tip tabela olduğu için bizim tabelamızı söktüler. Şimdi tabela koymamıza izin vermiyorlar...Bir tane var. Hem kapımızın üstünde var hem caddede var. Yani şehre bir şekilde yapılmış. Bir tane daha yapma imkânımız var. E bizim caddede mekânımız olmadığı için o tabelayı bir yere yerleştiremiyoruz yani” (K14).

“İlk başta tabela, tabela koymuşlardı ama şu an fazla yok zaten artık internet üzerinden. Konum bilgisinden. Evet” (K15).

“Bir diğer konu ise bu tarz otelde giriş problemi, aslında algılanmıyor. Evet yani girişin algılanması gerçekten zor. Burası da aynı şekilde bu tarz eski konaklarda yaşanan bir problemdir. Ama bunlar işte aslında bir misafirin gelirken ki göze alması gereken şeyler işte. Ne bileyim taş dökülüyorsa onun göze alınması gereken şeyler.

Büyük tabelalar konması... Evet o da istenmeyen bir durumdur. Hatta hiç tabela olmaması gerekiyor. Eee herhangi bir taş yüzeyin üstüne herhangi bir tabela koymak doğru bir hamle değil ama mecbur kalıyoruz. Aslında biz de küçük küçük tabelalarla ifade ediyoruz. Küçükler. Evet böyle elimizden geldiğince küçük yaptık. Çünkü mecburduk yani insanlar biraz da bu dar sokaklara girmek... Evet biz göz, gözümüz alıştı ama farklı yerlerden, yurt dışından insanlar ağırlıyoruz genelde. Böyle olunca da zaten Mardin’e bir önyargıyla geliniyor o tabelalar da olmadı mı, biz nereye gidiyoruz gibi düşünülüyor ya” (K16).

Yapılarda sıkışık kent dokusu ve mahalle aralarında olan yapılarda algı problemi yaşandığı dile getirilmektedir (K4, K16). Yapı üzerine yerleştirilen tabelaların sınırlı sayıda tutulma zorunluluğu olduğu ifade edilmiştir (K14). Yönlendirici tabelaların yeterli düzeyde bulunduğu, bu konuda sorun yaşanmadığı veya ihtiyaç duyulmadığı, gelen konuklarla tarif yoluyla konumun bulunabildiği ifade edilen oteller de mevcuttur (K9, K12, K13, K15).

2. Grup Katılımcılara (Mimarlara) yöneltilen yüz yüze görüşme soruları, özet aktarımlar ve değerlendirmeler;

1-Özgün durumu konut olan yapıların otel olarak işlev değişikliğine uğramasının sebepleri sizce nelerdir?

“E insanlar bunu yatırım aracı olarak görüyor. Yani son zamanlarda revaçta olan bir şey, böyle maddiyat kazanılabilecek bir şey. Bir de bu piyasa, piyasa büyümüş biraz. Ve bazılarında mesela hani diyelim ki normalde hiç değerlendirmeyi düşünmedikleri veya oturmadıkları evleri bile bir şekilde de ya bu şekilde değerlendirmeye bakıyorlar. Yani şey yayılıyor ya işte; yok bir yatak bir gecelik iki bin lira, beş bin lira vs. bunun peşindeler. Ya kiralama yoluyla bu işin yatırımı yapacak kimseye veriyorlar o evi ya da kendileri yapıyorlar. Böyle hani küçük küçük bir sürü yer yapıldı ve benim bildiğim hemen hemen bütün projeler ona yönelik hazırlanıyor” (M1).

“Yoğun olarak şu anda zaten Yukarı Mardin¹²’de yoğun bir turist akını oluyor, çünkü bu turizmin buraya gelip buradaki turistlerin kalabileceği yer sıkıntısı var özellikle. Şimdi buraya turistler ilk geldiğinde Mardin deyince; bir yukarı Mardin eski Mardin dediğimiz, bir de Midyat akıllarına geliyor. Oradaki tarihî yapılarıyla alakalı bir şey. Şimdi buradaki mevcut yatak sayısı yeterli değil, yeterli olmayınca bunlar...Bizim çoğu projede de oluyor, Vali Bey’le görüşmemizde de o şey diyor turist buraya gelince, onların burada kalmasını, uyumasını sağlayın. Ee şimdi mevcut yatak sayısı yeterli olmadığı için, Yukarı Mardin’de hem zaten bir Yukarı Mardin’e gelip kalınabilecek bir müze olarak bakıyoruz ve diyorum o zaman bu olunca da var olan konut evlerini biz otele dönüştürelim. Yani şu anda mevcut yatak sayısı yetmiyor, mesela o bahsettiğiniz otel sahibi de birinci yerini açtı, ikinci sezon olduğu an dedi ki hemen başka bir yeri restore edip...çünkü çoğu kişi buraya geliyor ve yatak sayımız yetersiz. Yani yatak sayısının

¹² Yerli halk, kentsel sit alanı olan Mardin tarihi kent merkezinden; kentin dağ yamacına yerleşmiş olması, nispeten yeni oluşmuş ‘Yenişehir’ yerleşiminden daha yüksekte kurulması vb. sebeplerle ‘Yukarı Mardin’ olarak bahsedebilmektedir

kapasitesinin az olması nedeniyle bunları biz otele dönüştürüyoruz şu anda (M2).

“Yani artık yapıların konut olarak işlevinin mümkün olmadığı, insanların günceldeki kullanımlara ayak uyduramaması diyebiliriz. Bir de eski Mardin’in biraz topografik özelliklerinden dolayı ulaşım zor, ulaşımdan dolayı zor olmasından kaynaklı insanlar daha çok Yenişehir’e gidiyor. Dolayısıyla bu yapılar işlevsiz hale geliyor; ondan sonra ticaret kaygısıyla beraber işlevleri değişiyor. Ticari kaygılar, turizmi kaygısı, reklam kaygısı” (M3).

“Şöyle Mardin bildiğimiz bir sit alanı ve turist açısından büyük bir yoğunlukla karşı karşıyayız. Ve mevcutta yani Mardin’i gezerken yeni yapılarda kalmaktansa tarihî yapılarda kalmak onlara daha cazip geliyor. Yani genel itibariyle galiba bu yüzden konutları butik otele dönüştürme fikri var. Tabi bunun büyük, bir de maddi olarak getirisi yüksektir o yüzden. Hani hem maddi getirisi yüksek konut açısından hem de orada şöyle bir durum da var açıkçası; orada yaşam zor. Bir insan orada zor yaşar. Yani Yukarı Mardin’de bir insanın yaşaması biraz daha sıkıntılı. Doğalgazı yok, ısınması yok. Ve tek başına bu kadar, ev için harcayamaz yani. İşte böyle VRV sini yap, iklimlendirmesini, ısıtmasını soğumasını...işte bu tür şeyleri yapamaz. Çok çok maddi yönden yani güçlü olması gerekiyor ki bunu yapabilsin. Bunu yapmıyor, o yüzden otele dönüştürüyor ve maddi getirisi de yüksek oluyor” (M4).

“Şimdi en büyük sebebi yığma yapılar oldukları için ve Mardin’in coğrafyası, o yığma yapıların sürekli onarılması gerekmesi, ulaşım ve konforun orada sağlıklı bir şekilde ilerleyememesinden dolayı; buradaki yapılar yıkılmaya yüz tutuyor. İnsanlarda oradan zaten Yenişehir’e, modern yapılara bir göç hali başlamıştı Mardin’de. Şimdi oradaki yapılar yıkılmasın diye böyle bir onarım işine girilmesi...ve tabii şimdi oradaki rakam, insanlar orada ciddi paralar harcıyor ve o paralarından da bir getirisinin olmasından dolayı oraların ticarethane olarak değerlendirmesi bence uygun. Ha oradaki demografik yapının değişmesi büyük bir problemdir ama şimdi orada da iş halka değil, hükümetlere-devlete düşüyor. Çünkü oradaki yapıların sürekli onarılması gerekiyor yani

sürekli izolasyonunun yapılması lazım, oradaki taşların sürekli...yani ciddi bir masraf. Şimdi o masrafı halk kendisi karşılayamadığı için mecburen ticarethanelere döndü. Yani asıl şeyimiz bu...Yani hani başta da anlattım ya bu işin maddi boyutu var bir de konfor boyutu var. Şimdi insanlar, e apartman hayatı konforlu bir hayattır yani insanlar için konfor alanı yaratıyor orası. Şimdi sen burada ısıtma-soğutma senin için bir problem oluyor; yıkanma, mutfak alanları...Çünkü onlar bir konak olarak tasarlanmış yani özel değiller. Özel değil kamusaldır şimdi Mardin evleri, özel yapılaşma koşuluyla yapılmıyor, kamusaldır. Yani orada 4-5 aile bir aile kültürü ile yapılan evlerdir. Yani mesela şimdi bir tane mutfak vardır, bir banyo-wc vardır; onun dışında şey yoktur ki Mardin evlerinde. Herkesin kendi, bağımsız böyle bir birimleri falan yoktur. O yüzden burada yaşam zor...” (M5).

Yapıların konaklama yapısı şeklinde işlev değişikliğine uğramasında görülen sebepler çeşitlenmektedir. Öncelikle yaşam şeklindeki değişime, mevcut tarihî konutların cevap vermemesi sebebiyle kullanıcıların betonarme evlere yönelmesi, bununla birlikte tarihî evlerin atıl duruma gelmesi ve zamanla harabeye dönebilmesi sonucu dile getirilmiştir. Kentte turist yoğunluğu sebebiyle konaklama yapılarına ihtiyacın artması ve bu konaklama yapılarının getirisinin yüksek olmasının yapı sahiplerinde konuttan, konaklama yapısına şeklinde bir işlev değişikliğine yönelmeyi beraberinde getirdiği ifade edilmiştir. Otellerdeki doluluk oranları ve turistlerin tarihî yapıda kalma isteği, yapıların dönüşümünde etkili olan bir diğer sebep olarak saptanmıştır (M1, M2, M3, M4, M5).

2- İşlev değişikliklerinde projelendirme aşamasında karşılaşılan kurumsal (yönetmelik-mevzuat vb.) problemler var mıdır? Varsa nelerdir?

“Şimdi yönetmelikte, projelendirme aşamasında da süreç uzun. Yani bunların böyle rölöve, restitüsyon, restorasyon dediğimiz üç aşamadan oluşan bir proje şeyi var, biz bunu kurula sunuyoruz. Örnek veriyorum; bazı yerlerde malzeme -yani yönetmelik konusunda diyorum- malzemede bizim önümüzü açmıyor, bazen sıkılaştırıyor. Yani o da haklı gerekçeleri var, yok değildir. Mesela örnek veriyorum diyor ki böyle bir tarihî yapıya siz şu müdahaleyi yapamazsınız, siz şu olayı yapamazsınız gibi durumlarla karşı karşıya gidiyoruz. Tabii buna da iki taraflı bakmak gerekiyor.

İşletme sahipleri de burada gelen müşteriye ikna etmek mecburiyetine giriyor...Bir de yani az önce o sorduğunuz o resmi boyut, kurumsallık... Yani koruma kuruluyla ilgili, yani halk bundan sıkıntı çekiyor. Yani mesela adam 50 yıl önce bir eklenti yapmış, e biliyorsunuz kurul kabul etmiyor. E orada da vatandaşa sıkıntı çıkabiliyor; bazen adamın bir katı gidiyor, 4-5 odası falan. Mesela örnek veriyorum; biri belgelendiriyor da diyor ki -işte Maristan Otel’de de oldu mesela bununla ilgili- diyoruz ki burası özgün...Hani anlatabiliyor muyum, mesela bizzat karşılaştığımız bir problemdir. Hani bu zorunluluk var...” (M2).

“Mevzuat-yönetmelik anlamında ben sorun yaşamadım. Yani zaten yapı, otel olarak mevzuat açısından otele dönüştürmeye mümkün olduğu için ben yaşamadım; ama başka arkadaşları bilmiyorum. Benim önüme öyle bir problem çıkmadı şu ana kadar. Yani işlev değiştirmek istediğimiz tüm yapılar şu ana kadar işlevleri değişti yani; butik otel olarak, restoran olarak, kafe olarak...” (M3).

“Şöyle bir sıkıntı yani sıkıntı değil aslında olması gereken diyeyim, Mardin yeni yeni bir kurul geldi biliyorsunuz; Mardin’ın koruma kurulu. E şimdi hocalar veya iller, kurullar değiştiği zaman biz bazen de mesela eski sisteme göre gittiğimizde restorasyon projesinde bazı kararlarımız diğer kurul veya hocalar tarafından kabul görmüyor. Biz o yüzden de değiştiriyorduk, revize ediyorduk sürekli. Onun sıkıntısı dışında böyle kurumsal olarak bir sıkıntı çektiğimizi düşünmüyorum. Yani mevzuatta bir sıkıntı yok. Ama tabii ki şimdi şöyle bir şey var; eğer ki kullanıcı çok ciddi müdahaleler isterse, şahsen bizim firma bizim ofis biz bunun önünü kesiyoruz, istemiyoruz...Bir de şöyle mesela ben yurt dışından örneklerle baktığımda ciddi anlamda restorasyon çalışmaları olduğunda; yeni ve eski malzemeyi çok güzel değerlendiriyorlar. Ama buradaki kurullarda gözüme çarpan; sürekli eski, eskiye yönelik tamamlama oluyor. Aslında tamam, tamamlayalım ama yeni malzemeyle de kullanabiliriz, tamamlayabiliriz. Sürekli o eski malzemeyle tamamlama fikri, biraz bizi şey yapabiliyor. Hem aslında yük de biniyor hem de birkaç yıl sonra eklenen ve eski aynı şey gibi gelecek. Hem ekstradan bir yük zaten, o taşlar ağır taşlar. Onun yerine ahşap-çelik, ahşap-cam detayları gelirse daha iyi olur

dönüşümler. Bu sorunlar ciddi sorunlar aslında...Ee kurulun bazı kararları var; işte bazı elektrik hatlarını sıva üstü çekin tarzında. Bu görüntü kirliliği yaratıyor, yani sonuçta biz o derzleri yeniliyoruz, o derzlerin altından kabloyla gidebiliriz. Müdahale olmaması için diyorlar ama her türlü müdahale oluyor yani o derzleri yenilemek gerekiyor. O derzleri açıyorsun -yani tabi derin derz açmıyorsun; en azından bir dört-beş santim, gerektiğinde daha fazla veya daha az şeklinde- o derzi açıp yeni derz açtığında o kabloyu oradan geçirebilirsin çok dert değil bence. Yani o görüntü kirliliğinden uzaklaşmak daha faydalı olurdu...” (M4).

“Şimdi şöyle o zaman Mardin özelinde konuşacağız. Ben Diyarbakır kuruluyla çalıştım, ondan sonra Urfa kuruluna geçtik, ondan sonra yeni bir Mardin kurulu açıldı. Süreç bu şekilde değişti. Şimdi Diyarbakır kurulunun bize artısı neydi? Çok ciddi bir zaman vermişlerdi Mardin’e. Diyarbakır’dan çok Mardin’i bilen ekipler vardı ve çok uzman insanlar vardı. Bu uzmanların tamamı on-on beş yıldır orayı bilen, oradaki tipolojiye hâkim insanlardı, biliyorlardı. Yani gelen İstanbul’dan, Ankara’dan gelen hocalar -ki onun öncesi Yıldız hocalar falan vardı- onlar Mardin üzerine tezler yazdıkları için her şeye çok hâkimdiler. Kurullarda iş biraz da yani mesela biz proje götürdüğümüzde bir ders niteliğinde ilerliyordu...Şimdi eee restorasyon öyle bir şey ki çok kapsamlı...Şimdi mesela Kayseri Ağırnas’taki tipolojiyi bilen, o taşları bilen insanları gelip Mardin’e getirirsen bu da sana bir problem olur. Yani sadece malzemenin ötesinde yapı, kent...Yani herkes bir özeldir. Mardin kendi içinde bir özeldir, özel bir coğrafyası var. Artuklu, Selçuklu, Hristiyan dönemler var. Çok ciddi evreler geçirdi mahalle...Şimdi biz Diyarbakır’da bütün bu evrelerin hepsini aşmıştık. Gerçekten Diyarbakır’daki uzmanlarımız çok hâkimdi Mardin’e. Neyin ne olacağını, bölünmeler, restorasyonda binaya zarar vermeden nasıl çözeriz. Yani bir parapettir gider. Mardin’de her hocaların restorasyon anlayışı farklıdır. Yani modern anlayış var. Çok daha korumacı ve post modern anlayışlar var. Modernizm var, modern malzemelerle hareket edelim diyen var. Yani binaya saygı gösterdikten sonra iki bin yirmi üç yılında yaptığın uygulamayı yap der. Bu yanlış bir şey değildir. Bu da bir görüştür. Savunulur. Bir tanesi de hayır der modern olmasın. Özgününe gidelim der, o da bir

görüşür. O da doğru bir şeydir, o da yanlış değildir ama. Bütün bunları bir harmanlayıp evet tamam bu şekilde ilerleyelim denilmesi gerekiyor. Yoksa Mardin’de, bir yerde sen korkuluğu taş korkuluk yapıp bir yerde cam, diğer yerde demir yaparsan; hani iş karman çorman bir hale geliyor...Şimdi biz kurula çok proje yolladığımız için ve üç kurulla da çalıştığımız için her üç kurulun da nelerde takılıp takılmadığını öğreniyoruz. Yani şimdi mesela dediğim gibi Diyarbakır Kurulu bu işi biliyordu, çok iyi biliyorlardı... “Mardin tipolojisi bu şekildedir, parapet sistemlerimiz bu şekildedir. Odalarımız bu şekildedir. Çapraz tonozlarımız böyledir, belirli oranlarda yapılır, Mardin’de her şey belirli bir standarda oturtulmuştur, o şekilde yapılmıştır, şu mimarlar tarafından yapılmıştır” diye...Kurulların malzeme kullanımıyla ilgili kurallarına gelirse ya kurullarda işte diyorum ya şimdi kuruldan kurula değişiyor o. Gerçi mesela şey kısmı vardı Diyarbakır’da. Ben çelik cam kış bahçesi yaptım, onaylattım. Antik Sur’ un sırt duvarında kış bahçesi eklettik kurul tarafından onayı aldık, yaptık. Bazı tonozları yıkılmamıştı. Mesela karşıda hemen tonoz vardı, revaklar vardı. Orada revaklar ayakta idi, diğer revaklar yoktu. Biz orada mesela şey detayı kullandık, çelik ahşap detayı kullandık. Yani hoca dedi, modern dir bunu gösterelim insanlar bilsin o yıkılmayı insanlar görsün, dedi. Yani turisttir, sanat tarihçileridir o geçişi izlesinler. Yani görsünler mesela...Yani hayır diyorlar. Yok eskisi gibi yapalım. Yani hepsini taş tonoz, çapraz tonoz falan yapalım -e bu bence doğru değil. Yıl olmuş 2023. Ben niye insanları kandırayım ki? Eskisi gibi birebir yapayım ki” (M5).

Yapıların işlev değişiminde projelendirme aşamasında özellikle koruma kurullarıyla ilgili kurumsal problemlerin yaşandığı anlaşılmaktadır. İfade edilen en büyük problemlerden birinin projelerin koruma kurulunda görüşülmesi esnasında yaşandığı saptanmıştır.

Taşınmaz kültür varlıklarına yönelik belgeleme, koruma, onarma, restorasyon vb. uygulamalarda “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu” söz sahibidir. Kurul yönetmeliğinde¹³ (KTB Teftiş Kurulu Başkanlığı, n.d.) ifade edildiği şekliyle Koruma Bölge Müdürlükleri’nde Bakanlık tarafından

¹³ <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-264568/kultur-ve-tabiatarliklarini-koruma-yuksek-kurulu-ile-koruma-kurullari-yonetmeligi.html> (erişim 30.05.2023)

yetkilendirilen tabii üyeler görev almaktadır. Tabii üyeler mimari, sanat tarihî, şehir planlama vb. konularda uzman kişiler arasında seçilmektedir. Kurulun teknik personel kadrosunda atama yoluyla görev alan raportörler ise proje ile ilgili yapıyı yerinde inceleme sonucunda rapor ve belgeleri kurul toplantı gündemine hazırlama, kurulda yer alan üyeleri sunma ve takip etme görevlerini üstlenmektedir.

Koruma Bölge Kurumları'nda görev alan raportörlerin atamasında ilgili disiplinler konusunda yetkinlik aranmamaktadır. Bu durum yüz yüze görüşme esnasında proje müellifi mimarlar tarafından da dile getirilen yeni mezun kişilerde yetkinlik eleştirisini beraberinde getirmektedir (M2, M3, M4, M5). Kurul gündeminde karar verici uzman üyelerle ilgili de yüz yüze görüşmelerde eleştirildiği görülmektedir.

Bahsi geçen üç farklı şehirdeki kurulda; yapıların restorasyon aşamasında önerilen yeni bölümlerinde kullanılan malzemelerle ilgili görüşlerin farklılaşabildiği, bu sebeple zaman zaman farklı uygulamalara gidilebildiği, her koruma kurulunun tutum ve kararlarında değişiklik olabildiği de ifade edilen problemlerdendir. Genel olarak taş kullanımına yönelik kararların olması, farklı malzeme kullanımına yönelik kısıtlamaların bulunması mimarlar tarafından olumsuz bir durum olarak görülmektedir (M4, M5). Elektrik vb. tesisat hatlarının sıva üstünden geçirilmesiyle ilgili kararın, görüntü kirliliği yaratması sebebiyle olumsuz bulunduğu anlaşılmaktadır. Bahsi geçen kabloların, yapının restorasyon aşamasında yenilenecek olan derzlerin altından da geçirilebileceği, böylece görüntü kirliliğinin azaltılabileceği dile getirilmiştir (M4).

3- Yapıların yeniden işlevlendirilmesinde uygulama aşamasında işçilik-uygulama sorunları nelerdir?

“Uygulama aşamasında, genelde ev sahibi böyle çok müdahale eder, yanlış müdahaleler yapıyor. Genelde bizim yaptığımız bütün projelerde ufak tefek sorunlar çıkıyor o açıdan. Dediğim gibi mal sahibinin çıkardığı sorunlar olabiliyor. Onlar şey diyor mesela, yapsak ne olacak ki ama işte hâlbuki projenin dışındadır” (M1).

“Yaa olmazsa olmazlarımız. Yani şöyle taş yapı olduğu için çok fazla insan bulamıyoruz açıkçası; yani betonarme gibi değil, betonarmeyi herkes yapıyor. O yüzden usta bulmakta sıkıntı yaşıyoruz, nitelikli usta bulamıyoruz. Yani taş ustası anlamında, mesela eskiden bunları yapan çok usta vardı ama şu anda nitelikli taş ustaları yok. Birinci en büyük sıkıntı bence budur. Yani nitelsiz

insanlar var, uygulama aşamasına gittiğimizde örnek veriyorum diyeceğiz ki şöyle bir kemer yapıyoruz, sahaya gittiğimizde öyle bir kemer yok yani yapamıyorlar onun bizzat projedeki gibi yapamıyorlar. Saha zorluğu oluyor. Mardin'in ikinci bir dezavantajı istediğin yere o malzemeyi götürmen. Getirip götürme aşamasında çok sıkıntılı, o sıkıntılar da var. Öyle yani saha zorluğu bu. Nakliyatı, işçi bulma sıkıntısı çok" (M2).

"Yani memnun kaldığımız işler de oldu ama işçilik konusunda bence Mardin'in tamamı sıkıntılıdır. Yani içimize sinen hiçbir iş, hiçbir uygulama işi yapılmadı gibi diyebilirim yani, istediğimiz bir şekilde. Ha projelerimizi uygulatabiliyor muyuz evet uygulatabiliyoruz ama uygulayan müşterilerimiz de var haklarını yemeyeyim ama müşterilerden çok ustaların bazı...hani kendince onlar da haklı artan maliyetlerden dolayı malzemeden kaçma durumları oluyor, ondan dolayı hani ustalarla kaynaklı aslında durumlar söz konusu oluyor. Yani uygulamadan pek memnun değilim; hani projeler çok iyi olabilir ama uygulamanın çok iyi olduğunu düşünmüyorum. Dört dörtlük Mardin'de iyi uygulaması yapılan bir yer ben bilemiyorum" (M3).

"Tabi yaşıyor. Eski ustalarımızın hiçbirisi yok. Tonoza örecek ustalarımız yok. Çapraz tonoz sistemini bilen ustalarımız yok. Oranları bilen ustalarımız yok, yani usta yok. Çıraklar var. Modern yapıdan gelme kalıpcılar var. Briket duvar ören insanlar var. Yani işçilik, ne yazık ki Mardin'de tam bir fiyasko. Son bir usta vardı, Yusuf Usta vefat etti. Arkasından hiç kimse gelmedi. Ve daha sonra...Yani mesele biraz bu. Yani o ustalık falan, onlar yok hikâye. Ben şu anda çok ekiple çalıştım. Usta diyeceğimiz hiçbir insan karşıma çıkmadı yani..." (M5).

İşlev değişikliklerinde uygulama ve işçilik açısından sıkıntıların yaşandığı, ortak görüş olarak değerlendirilmiştir. Taş yapıyı, taş yapı elemanlarının yapım-uygulanması ve buna benzer konularla ilgili bilgi, tecrübeye sahip nitelikli taş ustalarının artık bulunmadığı, genel olarak işçilikten memnun kalınmadığı ifade edilmiştir (M2, M3, M4, M5). Yapı sahiplerinin uygulama esnasında projede değişiklik yapmak istemesi ve projeye uymamaları da saptanan sorunlardandır (M1).

4- Yapıların yeniden işlevlendirilmesinde uygulama aşamasında; malzeme kullanımı veya malzeme teminine yönelik karşılaşılan problemler nelerdir?

“Yok, o konuda bir problem yok. Yani yani istediğin taş bulabilirsin burada Midyat’ta, Nusaybin’de. Bulunuyor genelde” (M1).

“Malzeme kullanımı...yok temin de kullanım da sıkıntısı yok. Sadece yani nakliye konusunda ve işçiliği konusunda şeydir. Hani bir ikinci konu desen, maliyet konusunda nasıldır hani o da temindir sonuçta. Maliyetler arttığı için, bazen temininde sıkıntılar yaşıyorlar. Mesela bazıları buradaki taş ocaklarından yüksek fiyat alıyorlar ya Savur’a gidiyorlar ya Midyat’a gidiyorlar, Urfa’ya, Adıyaman’a. Yani farklı yerlerden temin etmek zorunda kalıyorlar; o da ekonomik boyutu tabi ki” (M2).

“Ben malzemeden şikayetçiyim ama ben oturup hani tutup yeni bir yapıyı da eski bir yapıyı da sıfırdan yaptırdığım ustalar oldu. Hani yapıyorlar mı yapıyorlar ama iyi mi yapıyorlar değil tabii. Fakat bilgileri bu kadar, o da normal yani. Sonuçta bunun işin eğitimini almadıkları için çok fazla da suçlamak istemiyorum” (M3).

“Eskiden vardı ama yeni yeni olmamaya başladı. Yani belki burada kurulların kararları da önemli. Şimdi yeni malzeme dediğimiz şey eğer ki mesela şu an seramiğe izin verilmiyor -ki bence de vermememiz gerekiyor- doğal taşın izin veriyor ama, doğal taş olabilir diyor şimdi. Eskiden sadece Mardin’deki kesme taş, illa o olacak dediği zaman bu ciddi bir sorun. Bulamazsın yani, mümkün değil bulamazsın. Ama seramiğe izin vermesin tamam ama doğal taş, kesme taş, Diyarbakır taşı, Bursa taşları...Yani bu şekilde bir karar verdiyse malzemede bir sıkıntı yaşamıyoruz. Yani biz ıslak hacimde de genelde farklı detaylarla çözüyoruz. Mesela şöyle işte otellerde şunu yapabiliyoruz; camla duvara hani duvardan suyu ayırıp cama onu ankraj edip orada çözüyoruz; yani yeni malzemeler üretilmiş bu da çok güzel. Hava alabilen ama suyu sevmeyen malzemeler. Hava alıyor ama suyu tutmuyor, suyu içine almıyor.

Sürme bir şey gibi sıkıyorsun direkt içine almıyor. Onlar da kullanılabilir artık” (M4).

“Tabii ki çünkü malzeme yok, taş yok. Yani şöyle normalde o taşların işlenme süreçleri falan çok meşakkatli. Yani işte şeyde mağaralardan çıkan o yeni taşın dışarıya çıkarılması lazım, onun toprak altında kalması lazım. O nemini falan hepsini atması lazım. Bir, iki, üç yıl beklemesi lazım, karı kışı geçirmesi lazım. Ve şu anda öyle bir sistem yok ki. Madende kat kat kesilirler, aynı gün madendeki taş hemen servise çıkıyor. O da şu anda o taş da yok...Mardin taşı kalmadı ki. Şimdi Urfa dediğimiz peynir taş yani ytong. Yani ytongu kullanayım daha iyi yani. Ortada büyük ytong diye bir malzeme var. Onu taşıyıcı malzeme olarak kullanamam ki. Ama ne yazık ki şu anda o kullanılmak zorunda...Yok yok yeminle hepsi hikâye. Öyle bir Mardin taşı, yok ya Mardin taşı o taş değildir. O var. İıı zaten bizim biliyorsun diğer malzeme ürünlerimiz cevizdir, mesela kapı doğramalarımız hepsi ceviz diye geçer. Ceviz de yok şimdi. Çam, kereste. Çam, keresteyi kullanıyoruz. Nitekim orda da bir türlü bir şeye oturtamıyoruz. Yani sürekli hareket ediyor malzemeler. Ya her şey fabrikasyon olduğu için, o kaliteyi ister istemez bulamıyoruz. E nitekim ınkara yapan usta yok. Tüm ınkara reçetelerimiz ne olursa olsun -ki bizde reçeteleri var- eee dinlemezler ustalar uğraşmak, uğraşmak istemezler. Beyaz çimento yapıyorlar. Şimdi adamlarda öyle bir anlayış var, yani şey değil biz çimentoya karşıyız diyoruz; adamlar siyah çimentoya karşı olduğumuzu zannediyor. O yüzden beyazı kullanıyorlar. Nitekim kimyasal, biliyorsunuz kusmalar, taştta erimeler falan; bunların hepsi devam ediyor yani. ınkara mesela, yani çok uğraştırır. Yani şöyle birinde mesela bir günde alıyorsun bir tane küreği koyuyorsun hemen hazır iken diğerinde ciddi anlamda uğraşmalı. Uğraş gerektiriyor yani kuruması hemen olmuyor, ilk kat derzi vurduktan sonra beklemen lazım. O hidrolik kirecin kuruma süresi biraz uzundur, onu beklemen lazım. Bir hafta sonra tekrar diğer katı atman lazım. E bunda o yok, bir saat içerisinde iki katı da vurabilirsin. Çünkü hemen kuruyor, çimento esaslı malzemedir yani” (M5).

Konaklama yapılarının restorasyonu esnasında kullanılan malzemelere ve bu malzemelerin uygulanmasına dair ifade edilen sorunlardan biri, artan maliyetler sebebiyle teminde sıkıntılar yaşandığıdır (M2). Mimarların bir kısmı malzeme teminine yönelik büyük bir problemle karşılaşmadığını, Mardin veya ilçelerinde malzemenin bulunabildiğini ifade ederken (M1, M2); görüşme yapılan mimarların çoğunluğu belli süreçlerden geçirilip elde edilerek kullanılan Mardin taşının günümüzde artık daha zor bulunduğunu ifade etmektedir (M3, M4, M5). Kurullardan alınan kararların kullanılan malzemede etkili olduğu, daha kolay ulaşılabilen malzemelerle ilgili kararların uygulamada kolaylık sağladığı fakat örneğin Mardin kesme taşı diye belirtildiğinde teminde zorluklar yaşandığı anlaşılmaktadır (M4). Malzemeyi uygulayan işçilerin, inkara harcı, Mardin taşı yapımı gibi durumlarda daha kolay ve hızlı çözümler alabildikleri yollara başvurmaları, yapılarda uygulama aşamasında karşılaşılan bir diğer problem olarak saptanmıştır (M4, M5). Yapıda kullanılan ahşap vb. diğer malzemelerin üretim biçiminin değişimi, özgün ceviz ahşabı bulunamaması gibi durumlar; yapılarda dönüşüm esnasında özgün yapı malzemelerinin kullanımını güçleştiren durumlar olarak saptanmıştır (M5).

5- Yapıların otel olarak dönüştürülmesinde yerel halkın yaklaşımı/tercihleri ne şekilde olmaktadır?

“Yani şöyle düşünebilirsiniz; mesela diyelim ki çoğunlukla yukarıda terk edilmiş evler falan vardı, oraya bir otel yapıldığı zaman en azından o mahalle birazcık canlanıyor, birazcık hani sokakları da o civarda biraz daha temiz oluyor. Ve o yukarıdaki şehrin ölmemesi açısından iyi bir şeydir. Yani bir de yapıya yönelik de düşündüğümüz zaman ne kadar durursa o kadar çürüyor. O yüzden hani iyi şekilde değerlendirilmesini böyle otel, kafe başka bir şey falan olduğu zaman en azından o binaya birazcık para harcanıyor, kendine geliyor bir şekilde düzeliyor yani, onarım görüyor. O açıdan iyi, yani halk da o yüzden bence çok rahatsız değil bu durumdan” (M1).

“Valla keyif yapıyorlar. Şundan ötürü; adamın evi, örnek veriyorum değeri 100 milyardır, yan ev yapıldığı gibi adam artık 100 milyar değil diyor ki artık bir milyona satıyorum. Eskiden kirası 500 lira iken...yani çünkü dedim ya ekonomik boyutu baya baya etkiliyor. Adamlar eskiden, yani atıl durumda iken -çoğu ev hala atıl

durumda- insanlar orayı bırakmış, çünkü bir yerden sonra çürüyor, bakım yapman gerekiyor, bakım yüksek maliyet gerektiriyor. Ve bunu artık otel sahipleri, işletmeciler yapabiliyor. Ee olunca adamın değeri artıyor, bu onlar için...yani halk olumlu karşılıyor bizim gördüğümüz kadarıyla. Tabi yani onlara etkisi oluyor. Örnek veriyorum, evde işsiz güçsüz insanlar var, yanı otel olunca adam hemen küçük bir yeri dükkâna çeviriyor markete çeviriyor, oradan bile artık geçimini sağlayabiliyor. Öyle bir sirkülasyonu istiyorlar” (M2).

“Ya yerel halk zaten bence parayı verene evini veriyorlar, çok da böyle ileri vadede düşünmüyorlar bence. Yani benim eski Mardin’de bir evim olsa satmak istemem, otele de döndürmek istemem. Çünkü Mardin’in ruhu o insanlarla, o konutlarıdır. Ha ama tabii ki para her şeyi değiştirdiği için, insanlar galiba işte mevcut düzene ayak uydurarak da -mevcut düzen derken yani ticari kaygılarından parasal kaygılarından dolayı- bu şekilde satmak durumunda kalıyorlar.” (M3).

“Ben kendi şahsi fikrimi söyleyeyim. Bir kere böyle eski Mardin gibi tarihî yapısı önemli bir ölçüde olan yerlerde, yerel halkı tümüyle oradan çıkarmamak gerekiyor. Yani yerel halk oradan çıktığı zaman zaten Mardin, Mardin olmaktan çıkıyor. Gelen insanlar oradaki yaşamı da görmek isteyecek. Yani esnaf için inanılmaz bir nimet, oradaki turist oranı kat be kat artmış olacak. Yerel halk, Mardin halkı alıştı gerçekten; alışmış durumda. Turistlerle veya otellerle yaşayabiliyor artık. Eskiden çok daha zor anlaşıyordu, işte eskiden oraya bir otel yapıldığında sanki şeymiş gibi kendi evine soyguna gelinmiş gibi davranıyordu ama yeni yeni alışmaya başladılar. Ama yine de şunu söylemekte fayda var tümüyle butik otel yapamazsın, yapmaman gerekiyor. Bunun bir kotası bir sınırı olması gerekiyor; ne yazık ki böyle şey yok şu anda. Ama işte ne olur belki yüzde altmışlara en fazla gelir, yüzde kırkı yerelde orda tutman gerekiyor. Esnaftan bahsetmiyorum, yaşayan insanlardan bahsediyorum, orada tutmak gerekiyor. Ben yaşayanın bu konuda olumlu düşündüğünü düşünmüyorum. Yani sonuçta orada belli bir saatten sonra her ne kadar müzik kesilmesi gerekiyorsa da kesilmeyebiliyor. Daha fazla gürültü, daha fazla ses,

daha fazla insan kalabalığı. Hiç kimse insan kalabalığı sevmez yani, orada yaşayan bir insan niye sevsin ki. Ama tutmak gerekiyor dediğim gibi, o insanları orada tutmak gerekiyor işte önemli bir şey. Yoksa bir yapının ruhu kalmaz yani; yapıya, yani o Mardin'e o ruhu veren Mardin'deki insanlar, yani oradaki halk" (M4).

"Şimdi şöyle. Yerel halkın mülk sahipleri yani şöyle konak sahipleri bu işten memnun. Ciddi paralar kazanıyorlar ama evlerini konak etmeyenler, bunu da çok ını orada yaşayanlar...Evet çok mustarıpler. Niye bu şekilde oldu diyerek. Çünkü şu oldu iş, gerçekten turizm anlayışı çok değişti. Eğlence kültürüne girdi -ki biz Mardin aslında eğlence turizmi değildir- Din turizmi beklerdim ben Mardin'de. Çünkü gerçekten Hristiyanlığın dönüşü burada, doğuş burada yani. Yani olay silsilesi o kadar şey ki. Yani merkez burası, Mardin merkez. Bu işin merkezi biziz, Suriye'dir. Ama ne yazık ki o noktada çok şey kaldık ya, hemen hemen yok gibiyiz yani ya mesela işte turistik anlayışımız bizde şeydir işte mesela Mardin'deki evler, taşlar, taş, taş yapılar. Hani Mardin'e bir turist niye geldi taş evleri görmek için? Allah Allah o muydu? Biz onu mu anlatıyorduk yani? Taş, sonuçta bir yapısal malzeme yani. Taş olur, ahşap olur, beton olur. Ne farkı var ki? Ama o kültür, ama o inanç; onlar yok oldu yani. Yani onu başaramıyoruz yani. İşte Manzaraya bakmak için geliyorlar. Hayır manzara değil ki bizim amacımız manzara değil. Bizim amacımız bu değildi. Yani en azından öyle söyleyeyim. Ama ne yazık ki iş şöyle. Bu da ne yazık yani yerel yönetimlerin, burada sahip oldukları değeri bilmemelerinden kaynaklanıyor...Orada yaşayanlar genel olarak son durumdan mustarıpler. Çünkü gerçek sahipleri de orada hala yaşıyorlar. Üzgünler, kırgınlar onlar ayrı. Orada Süryaniler var, diğer dinden insanlar var. Çünkü onlar bir de hikâyenin başını da bildikleri için apayrı üzgünler yani. Yani bu değişim süreci onlar için gerçekten bir yıkımdır. Şimdi bazen kültürel yıkımlar depremle olmaz, kapitalist sistemlerle de olur. Yani nitekim olay şu anda o. Yani diyorum ya işin öyle iki farklı boyutu var. Ama ben de otel yapıyorum. Yani mesela benim kaldığım yer ne yazık ki yıkılmıştı, harabe bir şekildeydi. Hani orayı ayağa kaldırmak beni mutlu ediyor. Ayakta tutmak. Ama ticari anlamda bir getirisi olmak zorunda bana. Ama niçin? Keşke öyle bir şey olmasaydı da. Bu iş

devlet eliyle yapılsaydı ve hükümetler bu işe destek verseydi, o yapıları kaldırıp gitseydi. O zaman oradaki insanlar da orada yaşayabilseydi. Bu kültür hala devam etseydi yani” (M5).

Yapılardaki işlev değişikliklerine yerel halkın bakış ve tutumun, iki farklı şekilde geliştiği ifade edilmiştir. Atıl durumda kalmış, zaman zaman yerel halk tarafından artık değersiz gibi görülen yapıların, maddi açıdan getirisi yüksek yapılara dönüşüyor olmasının; yapı sahiplerinin bir kısmının işlev değişimine olumlu bakmasına sebep olduğu ifade edilmektedir (M1, M2, M3, M4, M5). Yapıda işlev değişimi olduğunda çevresinin de canlandığı, bu sebeple de yakınında yaşayan yerel halkın olumlu bakabildiği de ifade edilen görüşlerdendir (M1). Yapılarını konaklama yapılarına dönüştürmeyen ve hala orada yaşayan yerel halk tarafından ise bu işlev değişiminin olumsuz karşılanabildiği; konaklama yapılarından sonra artan gürültü ve kalabalıktan rahatsızlık duyulduğu dile getirilmektedir (M4, M5).

6- İşlev değişikliklerinde karşılaştığınız diğer problemler (varsa) nelerdir?

“...Şöyle problemler oluyor. Mesela diyelim ki tescilli yapılarda böyle çok her istediğimizi yapamıyoruz ya onların içine ıslak hacim, ondan sonra giriş-çıkışlar, aydınlatma, odalarda aydınlatmaları sağlamak, bazen mesela böyle çok uçta olan bir odayı da değerlendirmek istiyorlar ama hani ona aydınlık yok bir şey yok, sağa sola da bir şey açamıyorsun gibi binalarda. Yani tescilli binalardaki müdahaleler sınırlı diyebiliriz yani o açıdan. Burada da o zaman çok her istediğimizi yapamıyoruz yani...Genelde alanlar yetmiyor. Mesela odaların haricinde yapılması gereken bazı yerler var lobidir, resepsiyondur. Millet şeyle çok karşılaşıyor mesela, hani bir güneş paneli koymak istiyor, ısıtma için falan. Buna kurul da pek çok sıcak bakmıyor artık. Artı mesela teras kullanımları biraz sınırlı. Bazı yerlerde terasına çıkabiliyorsunuz ama bazı yerlerde merdiven eklemek istediğin zaman yani çelikten, ahşaptan bir şey, orada da böyle çok güçlükler yaşanıyor. Halbuki adamlar çoğunlukla böyle terasını da kullanmak istiyor, daha çok kafeler için geçerli ama onda da böyle çok zorluklar var yani. Yani en üst dam değil de bir orta kattaki terası daha çok kullanıyorlar ama bizim şimdiki kafe veya otel yapanlar en yukarıya da çıkmak istiyor. Çünkü orada daha büyük manzara var, etraf daha açık. Güneş paneli için de aslında şeye baktığımız zaman toplamda herkes yaparsa bu sefer baya kirli

bir görüntü elde edilecek. Yani çünkü 3-4 tane panel konuyor, yani çirkin bir görüntü sağlar. Aslında başka bir çözüm bulmak lazım. Genelde bazılarına şeyi tavsiye ediyoruz, mesela tescillerinin yan tarafı veya ön tarafı ya da arka tarafına yakın bir yerde tescilsiz falan bir ev varsa ya onu satın alın ya kiralayın; bu gibi mesela personel odaları için, çamaşırhane için benzer yerler için böyle bir alan oluşturabilirsiniz hani daha ucuza da bulursunuz diyoruz” (M1).

“Yani aslında şöyle Yukarı Mardin’deki evler konut olarak kullanıldığında örnek veriyorum belki eskiden orada 20-25 insan, 2-3 ayrı farklı aile yaşıyordu. Bunların hepsi tek bir yerde, bir mutfağı vardı, bir tuvalet-banyosu vardı...Böyle yetersiz bir kapasitesi var...Ve otel olunca her bir odaya -örnek veriyorum, eşler beraber geliyor- her bir odanın içine biz banyo-tuvalet çözmek zorunda kalıyoruz, yani otel konsepti olduğu için. Şimdi bu işlev değişikliği olunca, banyo sayılarımız artıyor. Biz bunların inşaat süreçlerinde, uygulamada sorunlar yaşıyoruz. O da şöyle; yani yaklaşık 200-300 yıl önce yapılmış olan yapılarıdır, şu anda otel olarak dönüştürmemizde uygulama aşaması...ister istemez şu anda çoğu ev bakımsız, bakımsız olduğu için işlev değişikliğe gittiğinde, otel yapıldığında; ciddi bir uygulama yapılıyor, ciddi bir sağlamlaştırma yapılıyor, yani öyle bir saha zorunluluğu oluyor...E şimdi örnek veriyim işletmeci şöyle düşünüyor, yani farklı bakışlardan bakmamız gerekiyor. Adam diyor ki ben yani resepsiyon bana para kazandırmıyor, ben bu işi para için yapıyorum. Ben ayak üstü müşteriye odasına direkt alırım, girişini yaparım; hani benim için bir metrelik bir masa yeterli olur; bana oda lazım. Yani adamların bizden istediği de bu zaten. Örnek veriyorum bir adam on oda bekledi, 12 oda çıkardık havaya uçtu dedi vay be yani böyle keyfi geldi anlatabildim mi? Böyle durumlar var, onun haricinde bizim gözümüze çarpan bir sıkıntı yok...Yani biraz böyle bir tek turizmden turistten ekmek yiyor Yukarı Mardin diyebiliriz...” (M2).

“Mimar olarak da yani şöyle bir sorunlarla karşılaşıyoruz; mesela otele döndüğü için ıslak hacim mekânları oluşturuyoruz ve bu ıslak mekânlarında da çoğu kez işte seramik gibi kaplamalar kullanılıyor. Böyle durumlarda yapının açık taş olan duvarlarına da

zarar veriyor. Yani her ne kadar üç-beş yıl gibi kısa bir mesafede fazla zarar karşımıza çıkmazsa bile, bir on yıl içinde bu yapılarda zaten bozulmalar oluyor ya da çatlaklar oluyor, kullanılan malzemeler sıkıntılı oluyor. Çoğu kez istediğimiz malzemeler kullanılmıyor ama projelendirme aşamasında ben mal sahiplerinin açısından pek bir sıkıntıyla karşılaşmadım genelde bizim yönlendirmelerimiz doğrultusunda hareket ettiklerini gördüm yani en azından kendi işlerimde öyle söyleyeyim” (M3).

“...Şöyle şimdi Mardin evleri zaten biliyorsunuz bazılarının damı diğer bir evin alt katında, şöyle yani üst üste binebiliyor. O üste binen odalarının altındaki odaların pencereleri genelde olmuyor. Biz o odaları genelde ıslak hacim olarak kullanıyoruz. O ıslak hacimlerin havalandırması büyük sorun. Yani her ne kadar bazı yollar bulunsa da hani bazı odalar için bulunsa da -bazıları hiç olmuyor zaten- işte tonozu delelim dışarıya çıkaralım, biz bunları kesinlikle önermiyoruz. Olmaz zaten. O havasız kalan ıslak hacimler biraz sorun yaratıyor. Onun dışında şimdi Mardin’deki evlerde şöyle bir sorun var, yani sorun değil de yapıları öyle, yani birbirlerine geçişleri çok fazla. Şimdi butik otele dönüştüğü zaman hani restorasyon eğer ki restoran şeklinde olursa bu dönüşüm sıkıntılı değil, geçişler olsun -ki bunlar istediğimiz şeyler- ama otelde odaların birbirine bağlantısını kesmek veya ona dışarıdan veya bir holden tabii işte giriş vermek; bazı evlerde sıkıntı oluyor. Yani bu da işte, belki oda sayısını azaltabiliyor; mecbur çünkü o, bir giriş veremiyorsan o odayı aile odası olarak değerlendirmek durumunda kalıyoruz. Ne bileyim bu tarz sorunlar çıkıyor. Yani şöyle eğer ki ciddi bir müdahale gerektiriyorsa bu sıkıntı yaşanıyor yoksa o ciddi kararları alır kurul karar verirse bu şekilde, atıyorum tamam bu duvarı kapatabilirsiniz burada geçiş olmasın veya dışarıdan bu odaya kapı açabilirsiniz kararını veriyorsa her şey çözülür ama bu kararı kurul vermediği zaman sorun oluyor...Bir de yani şeyler önemli bence şimdi butik otelin işlevsel olması önemli. O işleve, butik otel işlevine getirirken biraz zorlaştırıyor planlama açısından. O bir tık sıkıntı yaratıyor mimari olarak baktığımızda. Yani yeniden işlevlendirme öyle basit değil gerçekten. Orada yaşayanlar şimdi bir hiçbir evin tuvaleti bile içeride değil biliyorsunuz. Mardin’deki evlerin tuvaleti dışarıda, ortak bir tane

var avluda. Şimdi sen butik otel yaptığında, her odaya bir ıslak mekân kazandırdığında, eski kanalizasyon hattı da kaldıramayacak. Yeni kanalizasyon hattı...Yani yarın öbür gün o kanalizasyon hattı patlarsa, eskisini kullanmaya çalışırsan, yapıyı komple yıkarsın, bozarsın. O yüzden, özellikle tesisat hatlarına bence böyle yani asla müdahale edemezsiniz tarzında kararlar olmaması gerekiyor. Tabii bunu diyorum ya hiçbir zaman yapıya zarar vermeden müdahalelerin olması gerekiyor” (M4).

“Şimdi onlar zaten otel değildi. Hepsi zaten konak. Hepsi belirli bir yaşam alanı. Bunları şimdi yaparken oradaki en büyük problemlerimizden biri havalandırma sistemleri. Çünkü şöyle; Mardin evlerinin tepe pencereleri ve kendi plan tipolojisi, havalandırmaya uygundur. Oda birimleri...Birimler uygundur. Ancak o birimlere ıslak hacim eklediğimiz için bu ıslak hacmin içerisinde banyo ve wc var. Şimdi orada havalandırma problemleriniz çok ciddi oluşur. Nem ciddi oluşuyor. Çünkü şey yok hani biliyorsunuz yani belirli oranlarda yapılan odalara kütlelere biz orada ekstra bir birim daha yapıyoruz. Havalandırma bizim için ciddi bir problem. Onun dışında tesisat hatlarının çekilmesi, elektrik. İster istemez, orada istemesek de duvarlarda tahribatlar gerçekleştiriyoruz. Tesisat hatları çektiğimizde. Çünkü şöyle yani dediğim gibi bir anahtar, bir priz yer, konumu vs. Yani tabii kesinlikle deliniyor, o hatların bu şekilde ilerlemesi ciddi problem. Tesisatlar en büyük problem bizim için. Özellikle mesela kanalizasyon hattı. Çünkü şöyle; birçok hattı toplayıp bir yerden yani mesela şaft sistemi yok. Mardin’de herhangi bir şaft sistemine ulaşamıyoruz. Onun için tonozların belirli bir parçası kaldırılarak şey yapılıyor. O büyük bir problem...Mardin’in alt yapısında, eski Mardin kentsel sit alanında yağmur suyu hattı yoktur. Yağmur suları serbest akar. Neyin nereye gittiği belli değil. Ki eski sistemde biliyorsun kaleden gelen bizim temiz su hatlarımız vardı. O hatlar yukarıdaki evlerin kuyularına dolar, kuyulardan belirli bir noktaya gelir. O su evin içini dolaşır. Bak bu şekilde. Çünkü biz restorasyon çalışmaları yaptığımızda birçok zemin döşemesini kaldırdığımızda duvarların altında belli bir taştan oyulmuş hatlar vardı. Tesisat hatları gibi hatlar vardı. O hatlardan su gider, o evin kuyusunu doldurur, oradan diğer evlere dolar sürekli böyle bir geçiş vardı. E

ne yazık ki bunu ortadan kaldırdılar ve bu o çalışmalardan (belediyenin altyapı çalışmalarından) yanılmıyorsam 2 yıl sonraydı Mardin’de çok ciddi kış aylarında her kış bir iki tane tarihî yapımız çöktü, yıkıldı. O devam ediyor. Dedğim gibi drenaj çok ciddi problem oldu. Mesela biz restorasyonunu yaptığımız birçok konakta mesela Mardius’ ta falan, şimdi drenaj sistemini uygulamamız gerekiyor. Modern teknikle uyguluyoruz. Mesela biz gidip eskisi gibi a taştan falan o hattı falan düzenleyemiyoruz. Eski sistem izolasyonlu ateş tuğlası, koruge borularla geçirip çözmeye çalışıyoruz. Mardin’deki en büyük problem ne? Zemin kotunun altında 4 metrelik bir birim daha var. Yani ahır birimler, 4 metre altında. Şimdi sen zemin kotundan 4 metre aşağıya doğru bir şev basmaya kalktığın zaman, o şev için sana bir on beş metre-yirmi metrelik bir alan gerekir. Bizim sokakların mesafesi iki metredir. Yani mesela biz en son Tuğmaner Butik Otel’de yaptığımız kanalizasyon çalışmasında iki metreden fazla ilerleyemedik. Yani olmuyor, istesen de olmuyor. Çünkü uygun değil...ki Mardin’de ilk önce alt yapı çözüldü, ondan sonra üzerine birimler çıktı. E artık şu anda zaten bilindiği üzere alt yapı falan yok ortada...Şimdi şöyle planlama aşamasında; evler ters T plan, L plan, U plan tipolojisine uygun olduğu için çok fazla öyle bir problem de yaşamıyoruz. Yani şöyle mesela ben kendi adıma konuşursam uzun süredir, yıllardır bu işi yaptığım için, ya bir alışkanlık var insanlarda, bir nevi onu kabul etti. Mesela eyvan alanlarına odalar falan eklemiyoruz. O eyvanlar hala duruyor. Odalarına kendi içinde birimler ekliyoruz falan. Onlar biraz zorluk yaşıyor ama öyle ciddi, imkânsız noktalar yok. Yani yapılıyor plan çözümlemeleri yani kişisel fikrim gayet rahat yani Mardin evlerinde denebilir...yani çok ciddi tahribat vermeden çözüm yapabiliyoruz -tahribat dediğim tesisat hariç- tesisatlarda tahribat vermemenize imkân yok, ille tahrip oluyordu yani...” (M5).

İşlev değişikliklerinde ifade edilen problemlerin daha çok planlama aşamasında karşılaşılan zorluklar olduğu anlaşılmaktadır. Mardin geleneksel evlerinde; daha önceden birçok ailenin bir evde birlikte yaşadığı, ortak bir banyo-tuvaletin ve mutfağın bulunduğu, ihtiyaçların ortak çözüldüğü bir planlamaya gidilmiş olması; bu yapıların konaklama yapılarına dönüşümünde karşılaşılan bir problem olduğu anlaşılmaktadır. Ortak banyo-tuvaletin olduğu planlamalardan, her odaya ayrı ıslak hacim çözümüne doğru bir değişimin olmasının; yapıda ek tesisat ihtiyacına, nemli-

rutubetli alanın artmış olmasından kaynaklı havalandırma konusunda soruna sebep olduğu ifade edilmektedir (M2, M4, M5). Projelerin bir kısmında, ışık almayan ve oda olarak kullanışsız görülen odaların ıslak hacim olarak değerlendirilmesinin de nem-rutubet ve havalandırma problemine yol açtığı dile getirilmiştir (M4). Islak hacimlerde kaplama olarak kullanılan seramik vb. malzemelerin kısa vadede çözüm sunduğu ancak uzun vadede özgün taş yüzeye zarar verdiği (M3), yapıda tesisat hatlarının benzer şekilde taş yüzeyleri tahrip ettiği düşünülmektedir (M5).

Mardin geleneksel ev tipolojisinde sıkça görülen eyvan ve odalar arası geçişlerin, yeni işlevde birbiriyle bağlantının istenmediği otel odası mekânlarında sorun yarattığı ifade edilmektedir (M4). Plan tipolojisinde bir problem yaşanmadığı, otel odalarına dönüşümler için mevcut oda boyutlarının uygun olduğu görüşü de saptanmıştır (M5).

Yapılarda güneş paneli gibi eklerin damda kullanımının kurul tarafından sınırlandırılabilirdiği, teras kullanımında ve terasa çıkan merdiven eklemelerinde zorluklar yaşanabildiği ifade edilmiştir (M1).

Görüşmelerde karşılaşıldığı ifade edilen bir diğer problem, kanalizasyon hattı ve drenaj sistemi problemidir. Mardin’de mevcut dar sokakların, yeni çözümlemelerde atık suyun tahliyesi için ihtiyaç duyulan şev mesafesini karşılayamadığı dile getirilmiştir (M5). Konutlardan konaklama yapılarına dönüşümün, yapıda ıslak hacimlerle birlikte yapıya ekstra bir yük yüklediği ve mevcut kanalizasyon hattının bunu kaldıramaması ihtimali, görüşmelerde ifade edilen sorunlardandır (M4, M5).

7- İşlev değişikliklerinin olumlu yönleri ve olumsuz sonuçları ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

“Olumlu yanları işte binalara yapılan müdahalelerdir, onarımlardır. Bir taraftan da o mahalleye birazcık böyle bir hayat geliyor oraya. Ondan sonra böyle çalışabilecek insanlar açısından iyi bir tarafı vardır, istihdam sağlar. Ama böyle müzikli bilmem neli kafeler de birazcık insanları orada rahatsız ediyor. Bunu mahalle arasındaki otellerde böyle çok büyük değil sorun çıktığını zannetmiyorum. Ama yani bu iş biraz plansız gidiyor. Hani tam bu işin ihtiyacı ne kadardır, yani biz on kişiye izin verdik de bundan sonrakilere izin vermeyiz ya da toplam yüz tane otel oldu falan ya da bundan sonrası diyelim ki ihtiyaç fazlasıdır sadece birbirlerinin işlerini bozacaklar vs. o anlamda kimse hiçbir şeyi takip etmiyor.

Yani toplam kaç tane otel var, yatak sayısı nedir, ihtiyaç nedir. Mesela büyük otellerin müşteri kapasitesini de bir öğrenmek lazım, yüzde kaç kapasite ile çalışıyorlar. Sonuçta Yenişehir’de de bir sürü otel var. Bazen de şeyi görüyoruz mesela diyelim ki bir ara işte tatlı çok revaçtaydı her tarafta tatlı dükkânları açılıyordu falan şimdi bu oteller de böyle birazcık plansız gidiyor. Yani bu şehrin ihtiyacını çok aştı mı aşmadı mı gibi bir kontrol yok. Mesela kuruldaki gelen giden projelere bir bak kaç tanesi butik otel. Daha doğrusu insanlar dediğim gibi bunu daha çok böyle bir yatırım tam şeyi olarak gördükleri için yani yeri uygun olan da olmayan da bu işte kalkışıyor. Bu işin hesabını yapan da yapmayan da bu işe kalkışıyor. Yani çoğunlukla onlar beklediklerinin çok ötesinde bir masraf yapıyorlar, bu sefer de o işin içine battıkları için bu sefer de yani bırakamıyorlar” (M1).

“Ya ev sayısının azalması anlamında diyorsanız, zaten azalmıştı yani şu anda otele dönüştürülen çoğu şey zaten sahipsiz kalınan atıl kalınan yerlerdir. Ha ev olarak kullanan insanlar hala zaten devam ediyor, ondan elini ayağını çekmeyen bir sürü esnaf insan da var orada. Şu anda aslında atıl durumda bırakılmış, hiçbir kira getirisi olmayan yerlerdir. Ama atıyorum Barış Bey geliyor diyor ki otel var mı diyor benim evim çöp olacağına al sana kiralıyorum ya da sana satıyorum. Yani genelde şu anda atıl durumda olan yerler. Bence hiçbir dezavantajı olduğunu düşünmüyorum, avantaj sağlıyor çoğu insana. Sadece şey yani aslında sadece ticari bir şey oluyor Yukarı Mardin veya mesela eski Kapadokya. Yani sadece ticari amaçla kullanılan bir yer oluyor ama zaten insanlar da artık kalmak da istemiyorlar yani. Yani çökeceğine, atıl durumda kalacağına onu restore edebilecek birine veriyorsun, yapının ömrü örnek veriyorum 100 yılsa 200 yıla çıkıyor. Ciddi bir sağlamlaştırma yapılıyor, yani böyle bir yapı bazında hani halkın dışında yapı bazında da düşündüğümüzde yapının ömrü uzuyor yani. Çünkü yalıtımları yapılıyor, bozulan taşlar indiriliyor, yeni kemerler...yani taşıyıcılığını da korumuş oluyor. Korku ütopyası olarak baktığında da -biz zaten yapınca da söylüyoruz- diyoruz ki biz artık ileride oraya belki biletli şekilde gireceğiz yani bunun da farkındayız çünkü harıl harıl artık dediğiniz gibi artık mesken olarak kalmayacak orası, bir ticari alana dönüşmüş olacak. Eee bu da şeyi yapıyor yani mesela

örnek veriyorum Kapadokya gibi bir yerde, belki ben eskiden burada bir milyara kalıyordum, şu anda 15-20 milyara kalacağım. E bunun maddi boyutu yetmeyince, buraya sadece ultra insanlar gelebilecek anlamına da geliyor. Öyle bir yer oluyor, yani başta da dedim ya burası eski Mardin artık müze olarak sergilenecek, yani hani girişte bilet ücretini vereceksin ve Mardin’in içinde artık böyle gezebileceksin. Ona dönüşebiliyor” (M2).

“...Evet yani benim şahsi görüşüm yapılarda çok fazla işlev değişikliğine gidilmesi taraftarı değilim ben, her ne kadar proje müellifleri de olsam. Çünkü her yapının otel olarak dönüşmesi o bölgenin nasıl desek kimliğinin değişmesi anlamına gelir yani onun yörenin insanına hizmet etmesi yerine artık dışarıdan gelecek insanlara hizmet eden yapılara dönüştükleri için aslında kimliksiz bir şehir olma yoluna gidiyor yavaş yavaş Mardin. Bundan dolayı şahsi fikrim olarak tabii ki çok -bu hani benim piyasa dışındaki, hani mimar olarak düşündüğüm- çok fazla değişmemesi taraftarıyım...Olumsuz yanları...Artık hani Mardin artık Mardinlilerin değil de işte dışarıdan gelenlerin oluyor. Yani otel şehri oluyor, tüm turizm şehirlerinde olduğu gibi. Yani ruhsuz bir yer olmaya doğru gidiyor Olumlu yanlar tabii ki insanlar turizm şehri olduğu için otele ihtiyaçları var ve otele Yenişehir’e gideceklerine butik bir otelde kalmaları da mantıklı. O havayı o atmosferi görmeleri açısından önemli yani dışarıdan gelen bir turist açısından bu kadar otelin olması gayet tabii ki iyi. O anlamda yani dışarıdan gelenler için iyidir ama aslında kentliler için oralılar için çok da iyi değil yani az önce söylediğim gibi. Yani zaten işimiz olmasa ben pek de gelmek istemeyeceğim bir alan, çünkü trafik problemleri vesaire falan, merdivenler falan. Yani iş olmazsa çok da geleceğim bir yer olduğunu da düşünmüyorum. Reklamlarda verilen gibi değil yani maalesef” (M3).

“Olumlu yanları şöyle; mesela bizim yapımız bir sürü proje var gerçekten birçoğu da yıkılmak üzere. Şimdi sen ona işlev kazandırmadığın zaman o bir harabe. Yani 5 yıl 10 yıl 15 yıl sonra yıkılacak. Ve kimse onu ayağa kaldırmayacak. İşlev kazandırdığında, yeni bir işlev kazandığında özellikle; orayı cidden ayağa kaldırıyorsun, yani yıkılmasını önlüyorsun. Eğer ki Mardin

bu şekilde davranmasaydı Mardin diye bir şey belki de kalmayacaktı. Çünkü orada yaşayan insan oradan kaçacaktı; yani çünkü hepimiz biliyoruz işte fareler orada olacaktı, bir sürü şey canlı yaşıyor orada. Sen eğer ki orada yaşamazsan; bir harabe olur ve yıkılır gider, yağmurda, karda, atıyorum olası bir şeyde. O yüzden en önemlisi bence Mardin'i ayakta tuttu gerçekten Mardin'i ayakta tuttu. Bu işlevlerle; özellikle butik otel, restoran bu tarz şeyler Mardin'i ayakta tuttu. Yani yoksa yapılır giderdi ve kimse yani sahipsiz kalırdı. Tabi ikincisi; esnaf için, yerel halk için inanılmaz bir nimet. Türkiye'nin belki hiçbir yerinde böyle bir yer yok yani. Belki Kapadokya o ayrı bir yere doğru gidiyor orada. Ama niye olmasın, niye insanlar buraya balayına gelmesin yani. Tabi eğer ki sen güzel bir hizmet, güzel bir restoran, yani ne bileyim verirsen; gelir niye gelmesin. Yerel halkın maddi açıdan rahatlaması ondan sonra belki de dünyaya kazandırdı yani tarihî yer olarak Mardin'i dünyaya kazandırdı bu insanlar. Avantajları işte; gerçekten Mardin ayakta tuttu ve maddi açıdan yerel halka büyük bir destek sağladı. Bu ikisini sayabiliriz genel itibariyle. Dezavantajları şöyle; şu anlık olmasa da ilerisi için diyorum ben. Bunların sayısı artarsa ve biz oradaki yerel halkı -yaşayan yerel halkı diyorum bu arada bunun altını çizeyim, esnaftan bahsetmiyorum, esnaf da yaşayabilir- yerel halkı tümüyle oradan çıkardığımız an o Mardin'in o ruhunu kaybeder ve tam tersi kötüye doğru gideriz. Artık insanlar buraya böyle bir iki fotoğraf çekip gitmeye gelirler. Şu an öyle değiller, şu anda burayı yaşamaya geliyorlar. İlerisi için dezavantaj; oradaki yaşayan insanları oradan çıkarmak olabilir. Tabii şu da önemli bilmiyorum betonarme ile ilgili bir konuşmak gerekirse yani betonarme yapıların -birçok yapılarımızda betonarme eklentiler var- biz restorasyon projeleri çizdiğimizde; o betonarme eklentilerin hepsini yıkıyoruz, geçiriyoruz. En büyük avantajlarının biri de eklenti ve muhdes ekleri arındırmak yani. Hani çok zor bir şey bu, normal bir insan yapmaz yani restorasyon projesi olmadığı zaman hiç kimse yapmaz. Basit onarım izni olsa bile yapmaz. Esaslı onarımla anca bunları yaparsın. Basit onarım izni var ama adam yapmaz, istemez. Esaslı onarım, işlev değişikliği tarzında bu işlere girildiğinde; artık mecburiyete biniyor. Ve işte PVC'dir başka malzemelerdir, eklenti duvarlardır, betonarme duvarlardır, döşemelerdir... Bunların hepsini arındırıp, temizleyip yok ediyoruz

tarihî yapılardan. Bu çok yani böyle basit görünse de aslında önemli şeyler. Mardin’de genel olarak restorasyon projelerinin uygulanması demek, zaten Mardin’i tümüyle betonarme eklentilerden kurtarmak demek. Betonarme bir sürü yapının yıkım kararı var ama, esaslı onarım-proje işlev değişikliğinde bulunan projeler hayata geçirilmediği zaman orayı kimse yıktıramaz, çok zor yıkarsın” (M4).

“...Yani ben o konuda şey düşünmüyorum; yani yapılar yıkıldı-yıkılacağını bu şekilde en azından ayakta kalması bence gayet uygun. Bu benim kişisel fikrim. Çünkü şöyle mesela Devrimci Konağı vardı çok değerli bir ev. Yani Mardin’de bir dönem Vali Konağı olarak da kullanılan çok değerli bir evdi, şu anda harabe. Şu anda bütün taşları yeni restorasyon çalışmalarında, insanlar o taşları kullanıp kendi evlerinde şey yaptılar. Yani böyle yıkılan çok çok evlerimiz var, yani birçoğu üst katları yıkılıp betonarme dönen evlerimiz var yani hani koruma amaçlı da olsa bence oradaki mekânların ticarethanelere dönmesi gayet mantıklı. Dedğim gibi keşke sosyal bir devlet anlayışımız olsaydı da oradaki onarımların tamamını mevcut yerel yönetimlerle yapılırdı da insanlar orada yatıp kalsaydı, demografik yapı değişmeseydi, o kültürel zenginlik ortadan kalkmıyaydı ancak durumun bir de bu tarafı var yani...Yani olumlu yanları fiziki olarak yapıların ayakta durmasını sağlamak, en azından bir yok oluş sürecine girmemesi. Çünkü bu süreç yaşandı Mardin’de. İşte doksanlarda yapılan apartmanlar var, 2000 yılında yapılan apartmanlar var. Bizim gidip de gördüğümüz, tonozlarını yıkıp beton yapan insanlar var, ya en azından o süreç kesildi, durduruldu. Yani fiziki tahribat durduruldu bir nebze tırnak içerisinde. Yani eskiye göre çok daha iyi. Ha işin sosyolojik boyutu, demografik yapı, kültürel yapı da kökten yok oldu. En kötü yanı da o. O konuyu da kaybettik. Belki yapılarımız ayakta tutabiliyoruz ama insanlarımızı kaybediyoruz. O da var” (M5).

Geleneksel konutların konaklama yapılarına dönüşümünde karşılaşılan olumlu sonuçlar için ifade edilen görüşler şöyledir: Öncelikle yapılarda işlev değişimi için yapılan restorasyon çalışmalarının yapının fiziksel tahribatının onarılması, sağlamlaştırılması, daha kötü hale gelmesinin engellenmesi ve geleceğe aktarımında fayda sağladığı; bu sebeple hem yapı hem kentsel doku ölçeğinde fiziksel olarak

olumlu yönde etki ettiği düşünülmektedir. Maddi kazanç getirecek bir işlev dönüşümü olmadığında, restorasyon çalışmaları için yerel halkın bireysel olarak yapılabileceklerinin sınırlı olması ve yapının muhdes eklerinden arındırılmasında yetersiz kalınacağı ifade edilen durumlardandır (M1, M2, M4, M5). İşlev değişimi ile kenti ziyaret eden turistler için gereksinim duyulan konaklama mekânlarının sağlanmış olması, belirtilen olumlu sonuçlardandır (M3).

Bunun yanında işlevi değişen yapı sayısının plansız bir şekilde gittikçe artmasıyla kentin demografik ve sosyal dokusunun bozulduğu ileri sürülmektedir (M1, M3, M4, M5). Kentin ruhunun yerli halk ve oradaki yaşayışın devam etmesiyle korunabileceği ve kentte yaşayan sayısının gün geçtikçe azalmasının kentin kimliği açısından tehlike oluşturduğu dile getirilmiştir (M2, M3, M4, M5). Konaklama yapılarının artmasıyla kentin kültür, din ve inanç turizmi yerine eğlence-ticaret kentine dönüşmesi; çoğunlukla yüksek gelirli kişilerin ziyaret edebileceği bir alan olacağı fikri ileriye yönelik duyulduğu ifade edilen kaygılardandır (M3, M4, M5).

8- Turizme yönelik yapılan bu değişimlerle ilgili önerileriniz nelerdir?

“Bence ilk ön onay almaları lazım. Burada otel olur mu olmaz mı gibisinden. Yani birkaç tane kriter olması lazım ulaşım ile ilgili, sokakla ilgili, güvenlikle ilgili. Yani böyle alakasız yerlerde de çok olmaması lazım. Yani bir bakıyorsun bina kendi içinde mesela belki şeyi vardır baya bir bozulmuştur, ondan sonra zeminden-arka taraftan bir yerden su alıyor, bir şey oluyor falan filan. Yani biraz da insan sağlığıyla ilgili bazı şeyler var. Ön onay için de mesela şey, diyelim ki belediyeden birileri artı mesela otelcilerin de bir derneği-kuruluşu falan varsa oradan birileri ve ondan sonra kuruldan da birileri olması lazım. Yani bir ön onay alsalar çok daha iyi olur. Yani şu an belediye bu işin tam dışındadır alakası bile sanki yok olaylarla. Yani belediyenin de ilgilenmesi lazım, yarın öbür gün orada bir otel olduğu zaman çevresinde diyelim ki o görüntüyü -sonuçta misafir ağırlayacaksın orada- onu bozacak falan bir şeyler var mı yok mu, uygun mu değil mi diye. Yani hakikaten bu iş böyle kendiliğinden gidiyor...Aslında böyle bir harita üzerinde böyle mevcut olanları işaretleyip, bütün bunların yatak sayılarını ne bileyim ortaya çıkarmak lazım. Turizmde mesela bir yılda kaç kişi konaklamış, yıllara göre bir şeyi yapılabilse güzel olur. Artı otellerle birlikte yani kaç kişi mesela iş için geliyor kaç kişi gezme amaçlı geliyor, bunların istatistiklerini biraz tutmak lazım. Bir de mesela sadece

yani şehirde yapılması gereken başka şeyler de var diyelim ki, hani turistlere yönelik yani bu gibi konular da aslında önemli. Yani bu adamlar sadece yatmaya gelmiyor ki...” (M1).

“Yani şu anda mevcut potansiyel ihtiyacı karşılıyor. Yani örnek veriyorum; bir insanın uyuma- dinlenme açısından yeterli, yemek açısından yeterli. Sadece ulaşım anlamında eski Mardin’in bayağı sıkıntısı var. Yani hatta araçla çıktığımızda diyoruz ya şimdi aracımızla çıkmayalım şehir içi otobüsüne binelim çünkü park edeceğin alan yok. Alternatif ulaşım ağları düşünülebilir öneri olarak. Veya mesela yılda bir mi iki yılda bir mi bienal falan oluyor ama o bu gibi etkinlikleri artırırlarsa...eski Mardin için sadece bir konut-konut-otel değil de ne bileyim bir müze, Sabancı Müzesi orda güzel bir örnek mesela yaşayan müze açıldı. Yaşayan müze ve orda böyle reyhani oyunudur, işte kurşun dökme, ondan sonra uzun hava, Dengbej¹⁴ gibi buraya özgü gelenekleri orada da sergiliyorlar. Bu gibi yerler belki arttırılabilir eski Mardin’de otelden ziyade... Onların aslında boyutu şey yani sıkıntı değil, her ev otele dönüştürülebilir yani işlev değişikliğine gidilebilir. Hani uygun görülmeyen yerler muhakkak ki vardır, örnek veriyorum; biz diyoruz ki burası özgün bir odadır, ortadan ikiye böleceğim -çünkü işletmeci çok oda istiyor- kurul diyor ki, sen ikiye bölemezsin buranın özgünlüğü tek bir oda olacak. Yani bu gibi şeyler de vardır, haklı yanları da vardır kurulun mesela. Her yer dönüştürülemez zaten yani az önce de dediğim gibi. Aslında hani otel de değil de yani başka şeye de dönebilir hani tamam kafe falan zaten dönüyor, Mardin’in yerel halkı da yaz aylarında çıkıp kafede onlarla değerlendiriyor, herkes oteli değerlendiremiyor Mardin halkı falan. Ama kafe dışında da -çünkü kafeyi sevmeyen insanlar için mesela- acaba ne olabilir; daha önce sinema falan vardı, açık hava sinemaları yapılan yerler Kasımiye¹⁵ bazen öyle oluyor. Hani o tarz fonksiyonlar tabi düşünülüp tartışılıp tasarlanması gerekiyor bu düşüncelerin. Bunlar belki olabilir...Yani bunlara zaten bunlara butik otel diyorlar, pansiyon diyorlar, bazılarını misafir evi diyorlar. Yani böyle farklı farklı isimlendirme oluyor, yani lüks bir şey

¹⁴ Dengbej: Kürt sözlü edebiyatında, genelde toplumun gelenek-görenek ve yaşam biçimini yansıtan hikâyelerin anlatıldığı ve enstrümansız icra edilen türkülerini seslendiren sanatçılara verilen isim

¹⁵ Mardin’de bulunan önemli turizm destinasyonlarından biri olan ‘Kasımiye Medresesi’ kastedilmiştir

istiyorsan yani şeyler de var Hilton otelimiz de var yani Yenişehir’de dediğiniz gibi otel olarak inşa edilen yerler zaten var. Yenişehir’de çok var ama dediğim gibi işte mesela dışarıdan bir insan gelince burada kalmaktansa yukarı Mardin’de kalmayı tercih ediyorlar...” (M2).

“Şimdi bu soruya direkt öyle bir cevap veremem doğrusu, bu böyle bir kent planlamaya da giren bir konu olduğu için belki hani sınırlı sayıda otelin yapılmasına izin verilebilir ama o da çözüm olmaz, çünkü talep var sonuçta. Yanılmıyorsam doluluk oranları da epey fazla ve hani talep de oluyor. Ondan dolayı yani bu soruya cevap veremeyeceğim galiba. Belki de belediye bu konuda bir şeyler yapmalı” (M3).

“Şimdi buraya şöyle bir defa Mardin’de bir park sıkıntısı ve araba sirkülasyonu açısından sıkıntı var gerçekten ciddi anlamda. Buraya gelen insanları tamam yürütsünler yürütmesinler demiyorum ama bir defa öncelikle kim çözüyorsun çözsün gerçekten Yukarı Mardin’in bir trafik sorununu çözsünler. Ve insanlar daha rahat ulaşsınlar otellere, herhangi bir yere. Şu olursa daha iyi olur; burası bir eğlence turizmi değil, burası tarihî bir yer. Ve sarı tabela dediğimiz bir olay var. Bir insan bir otele gittiğinde neyi ödeyeceğini bilmeli, ne kadarına yemek yiyeceğini bilmeli. Sadece oteller için demiyorum; restoran da olur, hani kafe de olur; herhangi bir yere bir turist geldiğinde işte beşe alacağına yirmiye almamalı. Bu insana güven verir ve insanlar daha rahat bir şekilde burada dolaşmaya başlar. Restorasyon çalışmasından ziyade burada işletmecilerin artık bir şekilde bunu uygulaması gerekiyor. Gerekiyorsa valilik işte “Biz bu atıyorum A, B, C, D falan otellerini biz denetliyoruz; bunun fiyatlarını biz denetliyoruz, bu otellere işte sarı tabelayı biz veriyoruz; buralara gidebilirsiniz” reklamını dahi yapabilir ki güven versin. Yani Valilik böyle bir güven verdiğinde, dışarıdan adam der ki; Vali bunu denetliyorsa bu benim için tamamdır der ve gider. Bu işlev değişikliklerinin bir yerde durması gerekiyor -ki duracak zaten. Çünkü Mardin bir turist potansiyeli var ve otel sayısı da bir şekilde duracak yani. Durmasa bile, yapılmaya devam edilse; bir yıl sonra bu yeni açılan oteller veya herhangi bir tasarımla iç mimarla-mimarla çalışmayan oteller; bir şekilde

müşteri oraya gitmeyecek o zaman boş kalacak ve kapatıp gidecek. Ama duracak yani bundan eminim. Çünkü bir defasında şöyle; biz bazı evlere gidiyoruz, işte bizimle konuştuklarında işte butik otel yapalım dediklerinde biz yok yapamayız diyoruz. Çünkü ona uygun bir yapıda değil. Yani sen butik otel yapamazsın veya restoran yapamazsın; bu otel buna uygun değil, bu senin kişisel hayatını sürdürebileceğin bir yapı anca olabilir. Yani bu şekilde bir sürü işi geri çevirdik. Çünkü otel olabilecek yapı var restoran olabilecek yapı var. Senin kafa dinlemek için, sadece sana ait olabilecek bir yapı var. Mardin’de zaten bütün evler böyle oturup otel olacak bir düzeyde değiller o yüzden illaki bir yerde durulur” (M4).

“Ya kesinlikle bir dönüşüm gerekiyordu. Restorasyon o yüzden var. O yüzden bir mimarlık döneminde veya mimarlık eğitiminde restorasyon diye bir kavram var, illa olmalı. Ancak bunu ben cümle arasında da sürekli söylüyorum. Yerel yönetimlerin desteğiyle oradaki yerel halkı, oradaki demografik yapıyı değiştirmeden, insanları orada tutarak bu restorasyon çalışmalarının yapılması gerekiyordu. Evet, butik otel yapılsın mı? Yapılsın. Kafe, restoran ihtiyacı var mı? Yapılsın. Bunda yanlış şeyler değil. Ama her yer değil yani belirli mesela benim kişisel fikrim. Mesela Mimarlık Fakültesi’nin¹⁶ de projesi bizdeydi, müellifi bizdik. Mesela Mimarlık Fakültesi’nin oraya taşınması benim için çok mutluluk verdi. Yani. Mimarlık Fakültesi sit alanında olması lazım. Birçok kamu kuruluşlarının sit alanda olması gerekiyor. Mesela evleri otel olarak dönüştürmek yerine kamu kuruluşlarını orada duran yerlerde dönüştürmek. Bence daha doğru olan oydu. Yani evi otele çevirmek yerine, mevcut Cumhuriyet Dönemi dönemlerimiz var, diğer dönemlerimiz var oradaki yapıları; hani kamulaştırma mıdır, satış mıdır, hani işin o devletle ilgili bürokratik kısmı artık nasıl çözülebiliyor ise çözülüp onları öyle bir konaklamaya geçilmesi. Bir pansiyon kültürü, bir Mardin evi kültürü, müzeler... Yani mesela Mardin gibi bir yerde sadece bir tane genel bir müzemiz var, yani Mardin Müzesi adlı bir müzemiz var. Yani işin içinde rantın bu kadar dönmemesi lazımdı. Tarihe biraz saygınız olmalı yani. Yani

¹⁶ Sit alanı içinde yer alan ve bir dönem Hükümet Konağı olarak kullanılan yapı restore edilerek “Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi” ne döndürülmüş yakın zamanda ise fakülte başka yere taşınmış ve proje müellifinden izin alınmadan mevcut binanın Mardin Müzesi olarak kullanılacağı yönünde karar verilmiştir

bir düşünün bir de bu adamlar bir eser bıraktılar, o eseri yok etmek de bize düşmesin...Şimdi mesela insanlar otele dönüşmek istediğinde devlet eliyle bunun engellenmesi normalde mümkündür. Yapabilir de. Kurul ilke kararıyla bu yapılabilir. Bu şey bir olay değildir...Koruma amaçlı imar planıyla devreye girer o, yapabilir. Şimdi biliyorsunuz koruma amaçlı imar planında ticarethaneye dönüştürülen kısımlar var, ticari kısımlar var, konut kısımları var. Yani nasıl bir şey? Sen bir arsa aldığında o arsanın imar durumuna bakarsın değil mi? Orada ticaret de olabilir, konut da olabilir. Şimdi mesela burada böyle bir sistem olabilirdi. Koruma amaçlı imar planı da aslında değiştirilirken de gerekli fizibilite çalışması yapılmalıdır. Çünkü normalde şöyle bir olay işte o yüzden koruma amaçlı imar planları gerekiyor ya. Mesela koruma amaçlı imar planında orasının tespit edilip yapılması gerekiyor değil mi? Burası kardeşim otel olamaz. Burasını ticarethaneye döndüremezsin sen burayı. Burası konuttur, restorasyonu konut olarak olacak bitti vb. Ama ne yazık ki koruma amaçlı imar planımızı da burayı hiç bilmeyen insanlar tarafından vaziyet şeklinde aks çizilip burası ticarethane burası konut alanı diye yapıldı. Mardin’i hiç bilmeyen bir insan bunu hiç istemez yani” (M5).

Mardin kentinde geleneksel evlerin konaklama yapıları yönünde işlev değişiminin plansızlığının olumsuz olduğu ve bunun denetlenmesi gerektiği ifade edilen ortak görüşlerdendir. İşlev değişimlerine yönelik sunulan önerilerden biri, yapıların dönüşümü öncesi farklı kurumlardan görevlilerin yer aldığı bir ön onay ekibinin oluşturulması ve ekibin proje öncesi karar verici olması yönündedir (M1). Yöneticiler tarafından denetlenmiş ve denetlendiği bir belge tarafından gösterilmiş yapılara yer verilmesi böylece ücretlendirme ve kalite konusunda ziyaretçilere güven verilmesi, dile getirilen bir diğer öneridir (M4). Kentte yapıların fiziksel korunumu için restorasyonun şart olduğu ancak işlev değişikliklerinin yalnızca otel olarak tercih edilmesi yerine, sosyal yapılar veya kamu kurumları şeklinde işlevlendirilmesi saptanan bir diğer öneridir (M2, M4, M5).

Kentte, her yapının detaylıca incelenmesiyle hazırlanacak bir koruma amaçlı imar planına ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Hazırlanacak bu imar planı ile kentsel sit alanında hangi yapıların ticarethaneye dönebileceği hangi yapıların konut olarak kullanımına devam etmesi gerektiğinin belirlenmesi böylece plansız dönüşümlerin önüne geçilebileceği ifade edilen önerilerden biridir (M5).

5.2 Yerinde Gözlem ve Fotoğraflama Verileri

Yapılarda yerinde gözlem ve fotoğraflama yoluyla yapılan tespit ve yorumlar bu bölümde açıklanacaktır. Yapı sahiplerinden alınan izinler doğrultusunda gözlem yapılabilen mekânlarda; yapının özgün malzemelerine aykırı duran veya zarar veren malzeme uygulamaları, yapı elemanlarının kullanım biçimi, özellikle odalarda ıslak hacim bölümü için yapılan eklentiler tespit edilmiştir. Karşılaşılan problemler/sorunlar ölçeklerine göre ayrı başlıklarla kategorize edilerek değerlendirilmiştir.

1. Çevresel Ölçekte

Yapıların işlev değişimiyle oluşan, çevresel ölçekte gözlemlenebilen birtakım durumlar irdelenmiştir. Otele dönen yapının bulunduğu konuma en yakın olan anıt yapıyla ilişkisi ve turizme etkisi değerlendirilmiştir.

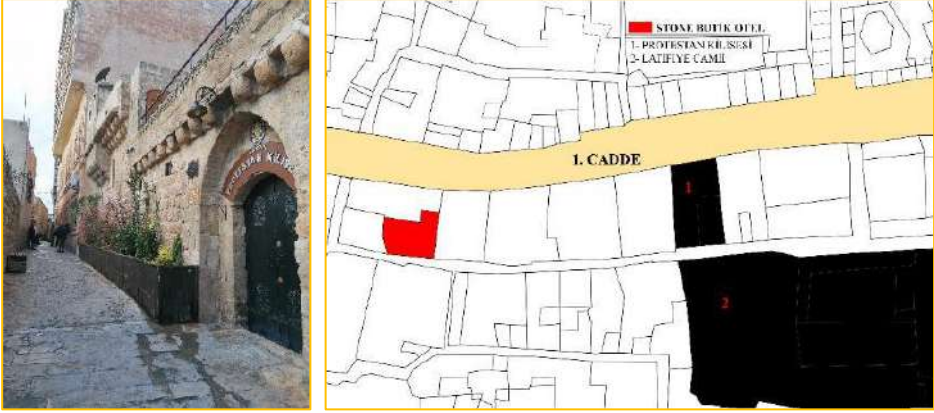
1.a. En Yakın Anıtsal Yapıyla İlişki

Çalışmada; yer alan otellerin bir bölümü kent için önemli ziyaret noktalarından olan anıtsal bir yapıya veya mekâna çok yakın konumda bulunmaktadır. Mardin eski kent merkezi; çok sayıda kültürel miras unsuru barındırdığından, bazı miras öğeleri daha çok bilinirken bazıları ise sıkışık doku içinde gözden kaçabilmekte veya turistler tarafından daha az ziyaret edilebilmektedir. Anıtsal yapılara yakın konumda bulunan bir yapının otele dönmesiyle; konaklamak için gelen turistlerin otelin bulunduğu mevkiyi güzergâhına katması ve bu sebeple bu güzergâh üzerindeki daha az bilinen diğer anıtsal yapıların da bilinirliğinin arttığı düşünülmektedir.

Kentte daha önceki bölümlerde bahsedildiği gibi en sık kullanılan güzergâh 1. Cadde iken; daha içlerde kalan sokak, abbara¹⁷, yapı, yapı adaları sıkışık kent dokusu içinde yer alan oteller yoluyla keşfedilebilmektedir.

- Stone Otel, Protestan Kilisesi ile aynı sokak üzerinde ve Latifiye Camii'ne yakın bir konumda bulunmaktadır (Şekil 4.4). Protestan Kilisesi 1. Caddeden doğrudan girişi olmayan ve Stone Otel ile ortak sokaktan girişi yapılabilen bir konumda bulunduğundan bu otelde kalmak isteyen kullanıcıların aynı sokak üzerindeki bu yapının girişini (Şekil 4.3) daha iyi algıladığı düşünülmektedir.

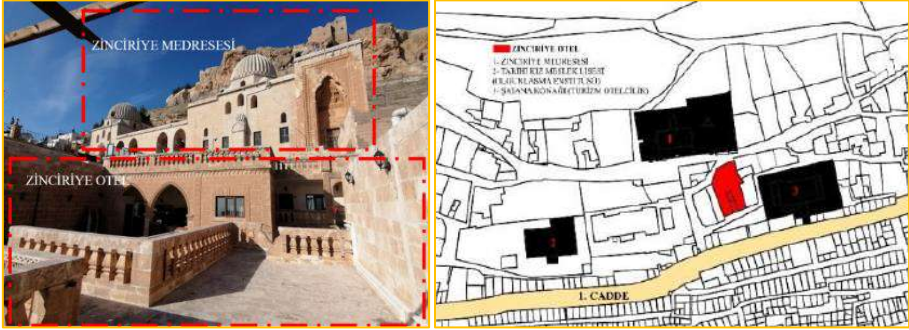
¹⁷ Abbara: Eğimli topoğrafyaya yerleşmiş Mardin kent dokusunda; sokaklar ve yapılar arasındaki bağlantıyı sağlayarak çıkmaz sokak oluşumunu engelleyen ve sokak devamlılığını sağlayan; üstü özel mülkiyet, altı kamuya ait kentsel geçiş elemanı



Şekil 5.1 Protestan Kilisesi ve Stone Otel'e giden sokak

Şekil 5.2 Harita üzerinde Protestan Kilisesi ve yakın çevresindeki yapılar

- Zinciriye Otel; Zinciriye Medresesi'nin bir alt sokağında yer almaktadır (Şekil 4.6). Otelin dam-teras katından Zinciriye Medresesi güney cephesi görülebilmektedir. Otelin kullanan ziyaretçiler, Mardin için en önemli mimari yapılarda biri olan Zinciriye Medresesi'nin güney cephesi, taç kapısı ve dilimli kubbelerini ve Mardin Kalesi sur kalıntısını çok yakından izleyebilmektedir (Şekil 4.5).



Şekil 5.3 Alttaki Zinciriye Otel 3. Katı ve terası, üstte Zinciriye Medresesi güney cephesi en üstte Mardin Kalesi

Şekil 5.4 Harita üzerinde Zinciriye Otel ve yakın çevresindeki anıtsal yapılar

1.b. Turizme Etkisi

Yapıların dönüşmesindeki en etkili sebeplerden biri kentteki turizm hareketliliğidir. Önceki bölümlerde (4.1 Mardin Kenti Turizm Verileri bölümü), işlevi değişen konaklama sayısındaki değişimin yıllar içinde artan turist sayısı ile

doğru orantılı olduğu saptanmıştır. Turizm, yapıların işlevini değiştirirken aynı zamanda işlevi değişen yapılardan da etkilenmektedir. Kenti ziyaret eden kişilerin geceleyeceği yapıların, kent merkezinden daha uzakta bulunan bir yerleşimde olması yerine destinasyonu oluşturan tarihî kent merkezinde bulunması; turizm açısından olumlu bir durum olarak görülmektedir. Kentsel sit alanında yer alan ve ziyaretçilere açık olan endüstri, kamu, dinî mimari gibi tarihî yapılar dışında; özgün hali konaklama olan ve uzun süre kullanılmış bir yaşam alanından izler taşıyan yapılarda geceleme; kentin tarihî dokusunun kısa süreli deneyimlenmesine olanak vermektedir.

2. Kent Ölçeğinde

Konutların otel şeklinde işlev değişimi sonrası, kent ölçeğinde karşılaştıkları otopark ihtiyacı, bu ihtiyacı ne şekilde gidermeye çalıştıkları vb. durumlar irdelenmiştir.

2.a. Otopark durumu

Yapıların yer aldığı tarihî kent; eğimli topoğrafyası ve topoğrafyaya lineer yerleşmiş kent dokusu sebebiyle bir otopark problemi yaşamaktadır. Kentte bulunan genel otopark problemi çalışmaya konu olan konaklama yapılarının yoğunluğu için de geçerlidir. Yapılardan Gazi Konağı Otel, yanındaki boş alanı (Şekil 4.7) otopark olarak kullanabilmekte ve yakın çevresinde yer alan otellere ücretli otopark sağlamaktadır. Günümüzde Mardin Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu olarak kullanılan tarihî yapı, Sakıp Sabancı Müzesi ve eski Hükümet Konağı binaları önündeki boş alanlar (Şekil 4.8); Cumhuriyet Meydanı kapalı otoparkı ve yetersiz olsa da 1. Cadde otopark için kullanılabilen alanlardandır.



Şekil 5.5 Gazi Konağı Otel yanındaki otopark (KA, 2023)



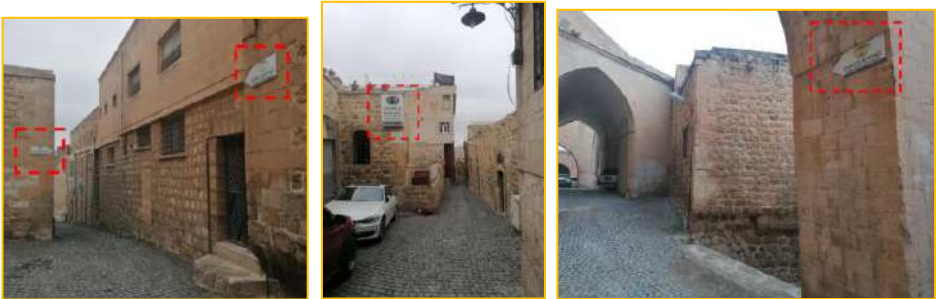
Şekil 5.6 Solda Eski ‘Hükümet Konağı’ Binası (günümüz Mardin Müzesi) önünde, sağda Eski ‘Valilik Binası’ (günümüzde Koruma Kurulu) ve Sabancı Müzesi önünde bulunan ve otopark olarak kullanıldığı görülen cadde

3. Cephesel Sorunlar

Konut iken otel olarak işlev değişikliğine uğramış yapılarda, dönüşümle birlikte; gerek yapıyı kentsel doku içinde görünür kılma, reklam-tanıtım amaçlı tabela kullanımına gerek de cephede klima dış ünitesi, tesisat boruları gibi elemanların kullanımına rastlanmaktadır. Bu kullanımların kent içinde veya yapıda oluşturduğu durumlar örneklerle açıklanmıştır.

3.a. Tabela Kullanımı

Mahalle aralarında yer alan yapılarda; gelen ziyaretçiler için konum belirtme amacıyla otele yakın sokak araları ve yapılara bir dizi tabela asma gereksinimi duyulmaktadır. Darius Konağı (Şekil 4.9) ve Mardius Tarihî Konak (Şekil 4.10) özelinde bakıldığında yapıya giden çeşitli yollar üzerinde yer alan bina cephelerine yönlendirici küçük tabelalar asıldığı görülmektedir.



Şekil 5.7 Otele yakın yapı/yüzeylerde tabela kullanımı Darius Konağı örneği



Şekil 5.8 Otele yakın yapı/yüzeylerde tabela kullanımı Mardius Tarihi Konak örneği

Otellerin bir bölümünde yapı üzerinde yer alan tabela dışında, başka bir yapı veya yakın konumda koydukları tabela sayısı minimumda tutulmuştur (Şekil 4.11). Otellerde yapıya yakın bir konumda ek bir tabela ile yönlendirme yapıldığı görülmektedir. 1. Caddenin bir alt veya bir üst sokağında bulunan ve konumu daha kolay bulunabilen (Zinciriye Otel, Stone Otel gibi) otellerin dikkat çekme ve yönlendirme amaçlı 1. Cadde'ye bir tabela koyma ihtiyacı duydukları görülmektedir (Şekil 4.12).



Şekil 5.9 Tabela kullanımı örnekleri: soldan sağa Fairouz Otel, Şahmaran Konağı



Şekil 5.10 Tabela örneği; soldan sağa Stone Otel, Merdin Butik Otel, Zinciriyce Otel

Bazı yapıların yoğun yapı stoğu içinde kendilerini gösterme ve bulundukları sokaktan geçen ziyaretçiler için dikkat çekici olma amacıyla; sokak veya yakın bina cephelerine çeşitli nesneler ekledikleri tespit edilmiştir. Örneğin Tuğhan Otel'in zemin katta bulunan restoran bölümü, kent dokusunun en sık kullanılan aksı olan 1. Cadde'nin alt kotunda kalmaktadır. Alt sokaktan giriş sağlanan restoran bölümüne dikkat çekmek ve reklamını yapmak amacıyla restorana inen sokak girişine dikkat çekici, büyük bir tabela asıldığı görülmektedir (Şekil 4.13).



Şekil 5.11 Tuğhan Otel restoran tabelası

Otellerin dikkat çekme amaçlı tabela veya çeşitli süsleme öğeleri kullanımına bir diğer örnek Darius Konağı giriş sokağında tespit edilmiştir. Yapının kuzey cephesinde girişin sağlandığı sokağa nazar boncukları ve çeşitli süslemeler asılarak dikkat çekilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır (Şekil 4.14). Bahsi geçen sokakta otel cephesi karşısında yer alan duvarın çeşitli renklerle boyandığı da görülmektedir.



Şekil 5.12 Darius Konağı giriş sokağına eklenen süslemeler

3.b. Tesisat-klima ünitesi vb. ekler

Yapılarda ısıtma-soğutma genellikle klima ile sağlanmaktadır. Klimaların dış ünitelerinin cepheden algılanabilen ve görüntü kirliliğine neden olabilecek şekilde sokak cephesinde; daha az görünür olan avlu ya da teras cephesinde veya görünmeyecek şekilde damda konumlandırılabilirdiği tespit edilmiştir.

-Klima dış ünitelerinin terasa veya sokaktan algılanmayan-daha az görünür olan bir cepheye konmasına örnek olarak:

Fairouz Konağı'nda, yüz yüze görüşme esnasında da belirtildiği üzere bilinçli olarak terasın nispeten daha az görünür bir bölümünde, Mardin Osmanlı Konağı Otelde ise hem teras hem de damda klima dış ünitelerinin yerleştirildiği görülmektedir (Şekil 4.15). Maridin Otel'de de bu ünitelerin görünür cepheler yerine avluda daha az görünen bir teras üzerinde yerleştirildiği (Şekil 4.15) saptanmıştır. Su deposu ve güneş panellerinin Fairouz Otel'de olduğu gibi Maridin Otel'de de damda kullanıldığı tespit edilmiştir (Şekil 4.16).



Şekil 5.13 Klima dış üniteleri konumu soldan sağa; Fairouz Konağı, Mardin
Osmanlı Konağı Otel, Maridin Otel



Şekil 5.14 Damda su deposu ve güneş panelleri; Solda Fairouz Konağı, Sağda
Maridin Otel

-Klima dış ünitelerinin sokak cephesinde ve görüntü kirliliğine sebep olabilecek şekilde konumlandırılmasına örnek olarak:

Stone Otel'e giriş, sokağa verdiği tek cephe olan güney cephesinden sağlanmaktadır. Bu yapıda klima dış ünitelerinin güney cephesinde yerleştirildiği görülmektedir (Şekil 4.17). Yapının bulunduğu dar sokak üzerinde klima dış ünitelerinin sokak cephesinde bulunmasının, kentte yük taşıma amaçlı sıkça kullanılan merkeplerle¹⁸ geçişi zorlayabildiği ve görüntü kirliliğine yol açtığı düşünülmektedir.

¹⁸ Kentte sokakların dar ve dik olması sebebiyle araçların giremediği sokaklarda, yük taşımak amacıyla veya belediye görevlileri tarafından çöp toplama vb. temizlik işlerinde merkepler sıkça kullanılmaktadır



Şekil 5.15 Solda ve ortada, Stone Otel güney cephesi klima dış üniteleri; sağda 2. Kat terası güney cephesi klima motorları

Kasrı Abbas Pansiyon kuzey cephesinde hem klima dış ünitesi hem de tesisat borularının açıktan yerleştirildiği tespit edilmiştir (Şekil 4.18).



Şekil 5.16 Kasrı Abbas Pansiyon kuzey cephesi tesisat boruları ve klima dış ünitesi kullanımı

Dara Konağı'nda iklimlendirme amaçlı kullanılan klimaların dış üniteleri hem zemin katta avluya bakan cephede, hem yapı girişinin sağlandığı güney cephesinde kullanılırken; ünitelerin çoğunluğunun nispeten daha az görünür olduğu düşünülen ve dar bir sokağa bakan doğu cephesinde konumlandırıldığı (Şekil 4. 19) görülmektedir.



Şekil 5.17 Soldan sağa; Dara Konağı giriş cephesinde, avluya bakan cephede, doğu cephesinde klima dış ünitesi kullanımı

-Yapılarda hem görünür cephede hem de terasın daha az görünür bir bölümünde yerleştirilmiş oteller de mevcuttur. Zinciriye Otel bu duruma örnek oluşturmaktadır (Şekil 4.20).



Şekil 5.18 Zinciriye Otel solda güney cephesinde klima üniteleri, sağda terasa bakan cephede klima üniteleri

-İşlev değişikliğiyle birlikte Mardius Tarrihi Konak doğu cephesine havalandırma bacası eklendiği tespit edilmiştir (Şekil 4.21).



Şekil 5.19 Mardius Tarihî Konak doğu cephesi havalandırma bacası eki

4. Yapısal Ölçekte

Araştırma kapsamında incelenen otellerde, kullanım amacı genellikle kafe, restoran veya kahvaltı salonu olan ek mekânlara ihtiyaç duyulduğu saptanmıştır. Yapının plan tipini ve özgün cephesini değiştirebilen bu ek mekânlar genellikle camekân yapılmaktadır. Terasta konumlandırılabilen bu mekânlar, bazen özgün haliyle açık olan damların kapatılmasıyla da oluşturulabilmektedir.

4.a. Teras/Damda veya Avluda Ek Mekân

Otele dönüştürülen yapılarda; genellikle otel müşterileri için kullanılan, kısmen otelden bağımsız kullanılabilen restoran-kafe mekânlarına yer verilebilmektedir. Yapıdaki mekânların büyük çoğunluğunun otel odalarına dönüştürülmesi ve kapsamlı bir mutfak mekânının olmaması; teras veya damda bu ihtiyaca yönelik ek mekân oluşturulmasına yol açmıştır. Her mevsim kullanılabilmesi amacıyla kapalı tercih edilen camekân alan oluşturulmasının; yapının cephe ve plan tipinde özgün halinin değişmesine yol açtığı düşünülmektedir.

4.a.1. Damın kapatılıp camekân kafe/restorana çevrildiği örnekler

Darius Konak (Şekil 4.22) ve Gazi Konağı Otel’de (Şekil 4.23) damın restorasyon sonrası camekân olarak kapatılıp kahvaltı salonu-kafe olarak kullanıldığı görülmektedir.



Şekil 5.20 Darius Konağı damı camekân alanı; soldan sağa kuzey cephe, güney cephe görünümü ve iç mekânı



Şekil 5.21 Gazi Konağı Otel damının sonradan camekân alana dönüştürülmesi

Benzer şekilde Merdin Butik Otelde, yapının teras-damını oluşturan katın özgünde açık olduğu ve restorasyon sonrası ilk zamanlar açık kullanıldığı (Şekil 4.24) fakat günümüzde kapatılarak ek bir kat elde edildiği (Şekil 4.25) ve girişinin bu kattan sağlandığı görülmektedir. Kapatılan bu katın otel müşterileri için kullanılan bir kafe-kahvaltı salonuna dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır (Şekil 4.25).



Şekil 5.22 Merdin Butik Otel restorasyon sonrası ilk durumda açık olan dam katı



Şekil 5.23 Soldan Sağa; Merdin Butik Otel günümüzdeki girişi, kapatılan damın zemin kat terasından, iç mekândan görünümü

4.a2. Terasta konumlandırılmış ek mekânlara örnekler

Mardius Tarihi Konak'ın 1. kat terasında, güneyine (restoran-kahvaltı salonu olarak kullanılan özgün mekâna ek olarak) benzer işlevde kullanılmak üzere bir camekân alan oluşturulduğu (Şekil 4.26) görülmektedir.



Şekil 5.24 Mardius Tarihî Konak restoran-kahvaltı salonu amacıyla kullanılan ek mekânın; soldan sağa güney cepheden, 1. Kat terasından, iç mekân görünümü

Terasında ek mekân oluşturulan otellere bir diğer örnek ise Stone Otel'dir. Yapının 1. kat terasında, cepheden algılanan güney bölümün camekân şeklinde kapatılmasıyla, cephenin özgün görünümünün değiştiği belirlenmiştir (Şekil 4.27).



Şekil 5.25 Stone Otel 1. Kat ek camekân kahvaltı bölümü

4.a3. Avluda konumlandırılmış ek mekânlara örnekler

Yapılardan Mardin Osmanlı Konağı'nda zemin katın güneyinde yer alan avluda özgün halinde mevcut olmayan ve restorasyon sonrası eklenen oda mekânları tespit edilmiştir (Şekil 4.28). Avlunun doğu ve batısına ikişer katlı yapılar eklenmiş ve ek odalar bu katlarda çözülmüştür. Batıda yer alan eklentinin terasına camekân kat eklenerek kafe vb. amaçlarla kullanıldığı ortaya konmuştur.



Şekil 5.26 Mardin Osmanlı Konağı avlusunda yer alan ek oda mekânları

5. Mekânsal Ölçekte

Yapılarda işlev değişimi sonrası zaman zaman mekânsal müdahaleler görülmektedir.

5.a. Muhdes Mekân Eklentileri (Cam Tavan, Sundurma, Merdiven vb.)

- Yapıların ikisinde, cephe hareketlerini doğrudan etkilemeyen fakat işlev değişikliği ile birlikte yapıya eklenmiş bölümler saptanmıştır.

Gazi Konağı Otel kahvaltı salonu (Şekil 4.29) ve Maridin Otel restoranı (Şekil 4.30) olarak kullanılan mekânların bir bölümünde, üstü özgünde açık olan alanlara, her mevsim kullanılabilmesi amacıyla açılır kapanır cam tavan yapıldığı tespit edilmiştir.



Şekil 5.27 Gazi Konağı Otel açık büfe alanı üstünde cam tavan uygulaması



Şekil 5.28 Maridin Otel restoran bölümünde üstü cam tavanlı bölüm (soldan sağa; damdan, terastan, iç mekândan görünüm)

Mardin Butik Otel 1. kat terasında da ahşap bir sundurma yapıldığı saptanmıştır (Şekil 4.31).



Şekil 5.29 Mardin Butik Otel 1. Kat terasındaki ek ahşap sundurma

Dara Otel’de; damın müşteriler tarafından kullanılabilmesi amacıyla 1. kat terasa betonarme kolon-döşeme ve metal merdiven eklendiği görülmektedir (Şekil 4.32).



Şekil 5.30 Dara Otel 1. Kat eki

Yapılardan Kasrı Abbas Pansiyon'un 2. katında yapı sahibi/işletmeciden alınan sözel ifadeler doğrultusunda terasta bulunan betonarme ekin (Şekil 4.33) restorasyon öncesinde de mevcut bulunduğu, restorasyonla kaldırılması halinde eklendiği taş döşemenin çökme tehlikesi olduğu öne sürülerek kaldırılmadığı dile getirilmiştir.



Şekil 5.31 Kasrı Abbas Pansiyon 2. Kat terasındaki betonarme eklenti

5.b. Resepsiyon Bölümü Oluşturulması

Yapılarda resepsiyon biriminin mekân ihtiyacı farklı şekillerde çözülmektedir. Mevcut odalardan küçük boyutta olanların veya yarı açık eyvan gibi alanların resepsiyon ve lobi olarak kullanıldığı görülmektedir. Böyle bir alanın bulunmadığı veya oda sayısının artırılması için her alanın otel odası olarak kullanıldığı bazı otellerde, kemerli yarı açık (zaman zaman eyvan) alanların camekân şeklinde kapatıldığı ve resepsiyon olarak kullanıldığı saptanmıştır (Şekil 4.34).



Şekil 5.32 Kapatılarak resepsiyon olarak kullanılan alanlar soldan sağa; Stone Otel, Maristan Tarihi Konak, Fairouz Otel

5.c. Otel Odalarının Oluşturulması

Yapılarda mekânlar yeni işleve göre uyarlanırken olabildiğince bütün mekânların otel odası olarak dönüştürüldüğü, konaklayan kişi kapasitesinin artırılmaya çalışıldığı saptanmıştır.

Oda boyutu büyük olan odaların 5 kişilik odalar olarak kullanıldığı (Şekil 4.35, Şekil 4.36 sağda), bazı otellerde oda boyutu 2 kişilik bir oda için uygunken fazladan yatak konarak (Şekil 4.6 solda) kapasitenin artırıldığı tespit edilmiştir.

Restorasyon projesinin koruma kurulunda onay aşamasında, özgünde birbirine geçişlerin olduğı odalarda plan tipinin bozulmaması amacıyla geçişlerin kapatılamaması, büyük boyutlarda mekânların oluşmasına sebep olmaktadır. Oda sayısından feragat edilmek istenmemesi ve her mekânın otel odası olarak kullanılmak istenmesi sonucunda bu geçişli alanlar birlikte bir oda olarak tasarlanmaktadır. Böyle alanlara sahip bazı otellerde 5-6 kişilik odaların oluştuğı ve aile odası olarak sunulduğı görülmektedir (Şekil 4.37 ve Şekil 4.38).



Şekil 5.33 Darius Konağı'nda 5 kişilik oda örneğı



Şekil 5.34 Solda Dara Konağı, sağda Fairouz Otel’de oda örneği



Şekil 5.35 Darius Konağı’nda geçişli oda örneği; solda ilk bölüm, sağda ilk bölümden geçilen oturma alanı



Şekil 5.36 Darius Konağı geçişli odada oturma alanı bölümünden geçilen üçüncü bölüm

5.d. Islak Hacim Oluşturulması

Geleneksel ev odalarının otel odasına dönüşmesiyle sonradan eklenen ıslak hacimlerde; duvar ve tavan olarak kullanılan malzemelerde çeşitlilik görülmüş; lavabo-klozet-duş teknesi gibi elemanların uygulama örneklerinde dokuya müdahaleler tespit edilmiştir. Islak hacimler için ya odanın içindeki mevcut arka bölümler kullanılmakta veya ek mekân oluşturulmaktadır.

-Otel odasına dönüştürülen odalarda, mevcutta (eskiden kiler vb. sebeplerle kullanılan) ek küçük bir mekânının bulunması durumunda bu mekânlar ıslak hacim olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.39, Şekil 4.40).



Şekil 5.37 Soldan sağa; Stone Otel, Gazi Konağı Otel, Mardius Tarihî Konak otel odasında ıslak hacim olarak kullanılan mevcut arka bölümler



Şekil 5.38 Soldan sağa; Dara Konağı, Tarihi Selçuklu Konağı Otel, Darius Konağı otel odasında ıslak hacim olarak kullanılan mevcut arka bölümler

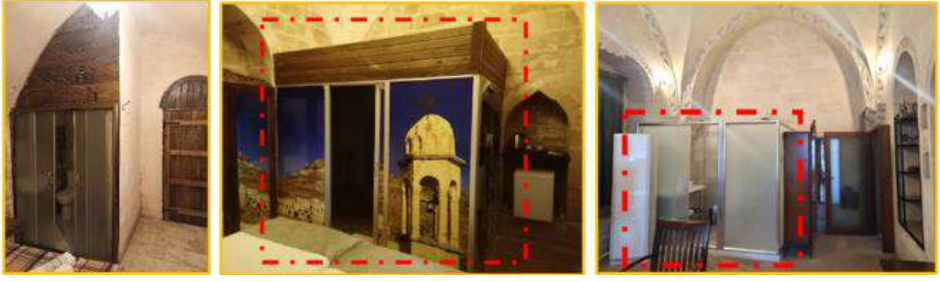
Bu durumda odanın içinde ek mekân gerekmemekte, oluşturulacak ek mekânın malzeme tercihinde mevcut taş yüzeye uyum veya ıslak hacmin odada niş oluşturması gibi problemler çıkmamaktadır.

-Odalarda bir arka bölüm veya ek mekân olmaması durumunda, ıslak hacmin odanın bir bölümünde ek olarak yapılmak zorunda kaldığı anlaşılmaktadır. Bahse konu ek mekânın duvarları için kullanılan ve ıslak hacim ile oda arasında ayırıcı görev gören malzemelerin; PVC, alçıpan bölme, cam (buzlu cam, renkli cam, üzerine duvar kâğıdı yapıştırılmış cam) gibi çeşitlendiği belirlenmiştir.

Ek mekânların bazı örneklerde oda içinde dış oluşturduğu (Şekil 4.41, Şekil 4.42, Şekil 4.43) bazılarında ise duvar yüzeyinin tamamında çözülüp dış oluşturmadığı (Şekil 4.44) görülmektedir.



Şekil 5.39 Oda içinde dış olmuş örnekler soldan sağa; Zinciriye Otel, Stone Otel, Şahmaran Konağı



Şekil 5.40 Odada dış oluşmuş örnekler soldan sağa; Merdin Butik Otel, Dara Konağı, Mardin Osmanlı Konağı



Şekil 5.41 Odada dış oluşmuş örnekler soldan sağa; Maristan Tarihî Konak, Kasrı Abbas Pansiyon, Dara Konağı



Şekil 5.42 Odada dış oluşturmamış ıslak hacim örnekleri; soldan sağa Gazi Konağı Otel, Fairouz Otel, Mirsoum Otel

-Konaklama yapılarından Fairouz Otel ve Tarihî Selçuklu Konağı'nda odada bulunan boyutu büyük bir niş veya açık ek bölüm, cam malzeme ile kapatılarak bir bölüm oluşturulmuş ve bu alan ıslak hacim olarak kullanılmıştır (Şekil 4.45).



Şekil 5.43 Odada bulunan nişin kapatılarak ıslak hacim oluşturulması örneği;
soldan sağa Osmanlı Konağı Otel, Fairouz Otel

- Islak hacim için mevcut bir arka bölümün olmadığı ve ek mekân yapılmak zorunda kalındığı odaların bir bölümünde; oda boyutları küçük olduğundan bu ek ıslak hacim odanın farklı yerlerinde birden fazla bölümde çözülmüştür. Bütün şekilde planlanamaması durumunda ıslak hacmin; genellikle duşluk odanın bir bölümünde, klozet-lavabo başka bir bölümde olmak üzere iki ayrı bölümde çözüldüğü gözlemlenmiştir (Şekil 4.46, Şekil 4.47). Üç ayrı bölümde çözümlenmiş ıslak hacim uygulamaları da tespit edilmiştir (Şekil 4.48)



Şekil 5.44 Islak hacmin odada 2 ayrı bölümde çözülmesi Mardius Tarihi Konak
örneği



Şekil 5.45 Islak hacmin odada 2 ayrı bölümde çözülmesi Mirsoum Otel örneği



Şekil 5.46 Islak hacmin odada 3 ayrı bölümde çözülmesi Mirsoum Otel örneği

5.e. Kullanılan Malzeme – Uygulama Yöntemleri

Islak hacim oluşturulduktan sonra bu alanda zemin, duvar ve tavan için kullanılan döşeme malzeme ve uygulamaları farklılaşmaktadır. Yüzeyleri özgün haliyle taş olarak kullanan oteller bulunurken; seramik, boya, granit kaplama gibi uygulamaların var olduğu da tespit edilmiştir.

Islak hacim döşeme-kaplama malzeme uygulamaları

-Yapıların bir bölümünde ıslak hacimde taş duvar yüzeyler herhangi bir malzeme ile kaplanmamış ve özgün haliyle kullanılmıştır (Şekil 4.49). Yapıların bir bölümünde ise ıslak hacim taş duvar yüzeylerinin kısmi olarak (genellikle duş alanında) seramik veya mermer ile kaplandığı, geri kalan yüzeylerin özgün bırakıldığı görülmektedir (Şekil 4.50).



Şekil 5.47 Islak hacimde taş yüzeylerin özgün şekilde kullanılması örnekleri soldan sağa; Fairouz Otel, Maristan Tarihî Konak, Şahmaran Konağı



Şekil 5.48 Islak hacim taş yüzeylerinde kısmi kaplamanın uygulanması soldan sağa; Mardius Tarihî Konak, Darius Konağı, Merdin Butik Otel

-Bazı yapılarda zemin ve duvar; rutubetten korunması amacıyla özgün taş yüzeye uyumsuz duran, seramik veya PVC ile döşenebilmektedir (Şekil 4.51).



Şekil 5.49 Islak hacimde seramik zemin kaplamaları örnekleri; soldan sağa Zinciriye Otel, Stone Otel, Kasrı Abbas Pansiyon

-Islak hacim iç mekân yüzeylerinde rutubetten korunmak için kullanılan zemin-duvar kaplama malzemelerinde özgün taş duvarla uyumlu ahşap veya taş malzemenin kullanıldığı yapılar mevcuttur (Şekil 4.52).



Şekil 5.50 Islak hacim ahşap-taş kaplama malzeme örnekleri sağ Fairouz Otel, diğerleri Mirsoum Otel

Islak hacimde klozet, evye gibi elemanların kullanım biçimleri:

-Yapıların çoğunluğunda ıslak hacimde lavabo, lavabo, duşluk gibi elemanların doğrudan taş malzemeye monte edildiği görülmektedir. Bununla birlikte raflar ve dolapların da doğrudan duvara takıldığı tespit edilmiştir (Şekil 4.53).

-Otellerden Tarihî Selçuklu Konağı ve Mardin Osmanlı Konağı'nda bu elemanların doğrudan taş yüzeye monte edilmediği, bir cam yüzey kullanılarak lavabo ve klozetin bu cam yüzeye monte edildiği görülmektedir (Şekil 4.54).



Şekil 5.51 Islak hacimde elemanların doğrudan duvara monte edilmesi; 1-2 Darius Konağı, 3 Maristan Tarihî Konak, 4 Dara Konağı, 5 Merdin Butik Otel, 6 Fairouz Otel



Şekil 5.52 Islak hacimde evye-lavabo gibi elemanlarla taş duvar arasında cam uygulaması; solda Tarihî Selçuklu Konağı, ortada ve sağda Mardin Osmanlı Konağı

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Çalışma kapsamında özgün durumu geleneksel ev olan yapılarda konaklama yeni işlevi sonrası gerek karşılaşılan sorunlar gerek kentte/çevrede yarattığı durumlar irdelenmiş ve birtakım sonuçlara varılmıştır. Ulaşılan sonuçlara ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

6.1 Sonuçlar

Mardin kentsel sit alanı somut ve somut olmayan kültürel miras öğeleri bakımından oldukça zengin bir alandır. “Mardin Kültürel Peyzaj Alanı” adıyla UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi’ne alınan kentte turizm hareketliliği görülmekte, kentin sahip olduğu kültürel yapı, sosyal ve fiziksel doku kullanıcıların dikkatini çekmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı yıllık verileri incelendiğinde (KTB YİGM (a), n.d.) yapılan değerlendirmeler sonucunda kentte yıllar içinde yerli ve yabancı ziyaretçi sayısının arttığı (Tablo 4.1, Tablo 4.2), buna bağlı olarak turizme yönelik konaklama sayısında da artış olduğu (Tablo 4.3, Tablo 4.4) tespit edilmiştir. Kentte sayısı her geçen gün artan konaklama yapılarında karşılaşılan ve bu dönüşümlerin, kentte yarattığı durumlar irdelenmek istenmiştir. Çalışma kapsamında özgün kullanımı konut olan, kentsel sit alanı içinde bulunan, tescilli ve Kültür Turizm İl Müdürlüğü’ne kayıtlı 17 konaklama yapısı belirlenmiş; izin alınmayan 1 yapı sebebiyle çalışma 16 yapıyla sınırlı tutulmuştur. Çalışmada yer alan 16 yapının kentsel sit alanı planında işaretlendiği bir harita oluşturulmuştur. Yapılarda yerinde gözlem ve fotoğraflamayla tespitlerde bulunulmuş, yapı sahipleri/işletmeciler ve restorasyon projesini hazırlayan mimarlarla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

Yapıların restorasyon proje müellifi mimarlar ve yapı sahibi/işletmeciler ile yapılan görüşmeler ve yerinde gözlem sonucunda birtakım sonuçlara ulaşılmıştır.

Kentsel sit alanındaki tarihî yapıların değişen yaşam koşullarına cevap verememesi, ısınma, ıslak hacim gibi temel ihtiyaçlar için gerekli konforu günümüzde yeterince karşılayamaması gibi sebeplerle atıl duruma geldiği anlaşılmaktadır (Şekil 5.1).



Şekil 6.1 Kentte çeşitli sebeplerle terk edilmiş-atıl duruma gelmiş yapılar

Kentte artan turist yoğunluğu ve ziyaretçilerin tarihî dokuda yer alan taş yapılarda kalma isteği sebebiyle konaklama yapısı ihtiyacı duyulmaktadır. Katılımcılardan alınan görüşler doğrultusunda, kentteki yöneticiler tarafından turizmin desteklendiği ve kente gelen ziyaretçilerin olabildiğince kentte kalmasına, konaklamasına yönelik görüşlerin ifade edildiği anlaşılmaktadır. Atıl durumdaki yapıların işlev değişikliği ile hem tahribatlarının önlendiği hem de artan turizme bağlı konaklama mekânı ihtiyacını karşıladığı saptanmıştır. Benzer sebeplerle tarihî yapılarda turizme yönelik diğer işlev değişiklikleri de (restoran, kafe, konaklama yapısı, hediyelik eşya atölyeleri) görülmektedir (Şekil 5.2).



Şekil 6.2 İşlev değişiklikleri ile kentte kafe ve restorana dönüştürülmüş yapı örnekleri

Konut olarak kullanılmış fakat sonrasında terk edilme, eskime gibi çeşitli sebeplerle tahrip olmuş yapıların dönüşümünde—yapılan ilk işlem restorasyon projelerinin çizilmesi ve yapılardaki muhdes eklerin belirlenmesini sağlamaktadır. Yapılan restorasyon uygulamaları ile yapıların bu muhdes eklerden arındırılması, - gerekli durumlarda- taşıyıcı sistemlerinin sağlamlaştırılması, onarımlarının yapılması ve aslına uygun hale getirilmesi hem yapı hem de kent ölçeğinde dokuya uyumsuz eklentilerin temizlenmesinde büyük rol oynamaktadır.

Yapıların restorasyon sonrası maddi kazanç getirecek, işletme olarak kullanılabilecek işlevlere (otel, restoran vb.) dönüşümü, yapı sahiplerinin bireysel olarak konutların restorasyonunu sağlayacak maddi gücünün sınırlı olmasıyla da ilişkilidir.

Böylece dönüşümler yapıların fiziksel olarak devamlılığı ve geleceğe aktarımında fayda sağlamaktadır.

Konaklama yapılarına dönüşen konutlara işlev değişiklikleri ile birlikte çeşitli müdahaleler yapılmaktadır. Yeni işleve uygun mekânların eklenmesi, ısıtma-soğutma ve havalandırma gibi ihtiyaçlar için tesisat eklentileri bunlardan bazılarıdır. Yapılara işlev gereği resepsiyon, depo/kat ofisi, kahvaltı/yemek salonu gibi mekânlar eklenmektedir. Söz konusu mekânların olabildiğince minimum alanda çözülmeye çalışıldığı ve maksimum oda sayısı elde edilmesinin amaçlandığı saptanmıştır.

İşlev değiştiren yapılarda yeni işlev gereği bazı mekânlar eklenmektedir. Yapıların restorasyon projelerinde yeni işlevle birlikte eklenen mekânların yanı sıra projede yer almayan ve yapı sahibi/işletmeci tarafından kullanım sonrası ihtiyaca binaen eklenen bölümler de mevcuttur. Genellikle kahvaltı salonu için ya avlu/terasa ek camekân yapılmakta ya teras/dam camekân ile kapatılarak bu amaçla kullanılmaktadır.

Özgün hali konut olan yapıların konaklama yapısı şeklinde işlev değişikliğinde, iç mekânda planlamaya yönelik problemlerin yaşandığı belirlenmiştir. Mekânların dönüşümünde ortaya çıkan en büyük problemlerden biri; özgünde genellikle bir adet olan ve teras ya da avluda bulunan tuvaletler yerine işlev gereği her bir odaya eklenmesi zorunlu ıslak hacim alanıdır. Islak hacim alanları için yapıdaki odaların boyutları önem göstermekte, özgünde kiler, depo vb. amaçlarla kullanılan bir arka bölüm veya ek alana sahip odalarda problem yaşanmazken oda içlerine ek olarak yapılması gerekli durumlarda problem yaşandığı anlaşılmaktadır. Islak hacimlerde çeşitli şekillerde tercih edilebilen bir malzemeyle ayırıcı duvar oluşturulmaktadır. Ahşap, PVC, cam, alçıpan gibi malzeme çeşitliliği olması ve malzeme konusunda sınırlılıkların yeterli düzeyde olmaması, özgün taş yapıya uyumsuz malzeme seçilebilme ihtimalini de beraberinde getirmektedir.

Konaklama yapılarında otel odası olarak kullanılacak oda boyutlarının, önceki bölümlerde bahsi geçen olumsuz durumların oluşmaması amacıyla, işlev için yeterli

büyükölükte olması önem göstermektedir. Küçük bir alana sahip odalar ıslak hacim alanı oluşturulmasında, özgünde eyvan veya ortak yaşam alanı olarak tasarlanmış büyük mekânlar ise ihtiyaç duyulandan fazla metrekareye sahip olması sebebiyle sorun oluşturmaktadır (Şekil 5.3, Şekil 5.4). Planlama aşamasında Mardin geleneksel konutlarında bulunan eyvan, revak gibi geçiş alanlarının; birbirinden bağımsız olması gereken otel odalarını tasarlarken sorun yaratabildiği anlaşılmaktadır. Boyutun yanı sıra otel odalarındaki hava-ışık alımının da önem gösterdiği, minimum hava ve ışık alan kışık odaların dönüşümünün zorlayıcı olduğu varılan sonuçlardandır.



Şekil 6.3 Fairouz Otel büyük metrekareli odalara örnek 5 kişilik odası



Şekil 6.4 Darius Konağı'nda birbirine geçişi olan 3 odanın 5 kişilik aile odası olarak kullanılması

Islak hacimlerde hem mimarlar hem de yapı sahipleri/işletmecilerin ortak olarak belirttiği üzere havalandırma, ısıtma-soğutma, su gideri vb. sebeplerle kullanılacak tesisat bağlantı çözümlerinde sorunlar yaşanabilmektedir. Bazen 2 metreyi bulan duvar kalınlıklarında tesisat için duvarı kullanmak zorlaşabilmekte, tescilli yapılarda kısıtlı müdahale sebebiyle tavanı kullanmak mümkün olmadığından genellikle tesisat bağlantıları için zemin tercih edilmektedir. Mevcut zemin döşemesinin çimento şap vb. sonradan eklerle tahrip olması sebebiyle tesisatın restorasyon esnasında değiştirilecek yeni döşeme altından uygulanması mümkün olmaktadır.

Tesisat çözümlemelerinde ve yapıdan pis suyun tahliye edilmesinde planlanan kanalizasyon hat ve drenaj sistemlerinde, önceki dönemlerde belediye tarafından yapılmış yer altı çalışmalarıyla özgün taş kanalizasyon hatlarının değiştirilmiş olduğu yüz yüze görüşmelerde dile getirilmiştir (K15, M4, M5). Bu durum yapıyı restore ederken çözülmesi gereken bir soruna dönüşmüştür. Ayrıca yapıların, az sayıda ıslak hacim alanına sahip olduğu konutlardan, her oda için ıslak hacim gerektiren otellere dönüştürülmesi; yapıya ekstra yük olmakta, otel sayısı arttıkça kentteki mevcut kanalizasyon hatlarının bunu karşılayamama tehlikesini beraberinde getirmektedir.

Özellikle ışık ve hava almayan mekânların ıslak hacim olarak kullanılması, nem-rutubet gibi problemlere yol açmaktadır. Konaklama sahipleri/işletmeciler de yapılan yüz yüze görüşmelerde benzer konulardan mustarip olduklarını dile getirmiş, zaman zaman ıslak hacimlerden kaynaklı koku problemlerinin yaşanabildiği ifade

edilmiştir. Ayrıca ıslak hacimlerde kaplama olarak kullanılan seramik benzeri malzemelerin uzun vadede özgün taş yüzeye olumsuz etkide bulunduğu, yapıda yeni işlev için gerekli tesisat hatları, kablo, anahtar, priz vb. ile aynı şekilde taş yüzeyin tahrip edildiği belirlenmiştir. Dönüşümlerde restorasyon aşamasında karşılaşılan diğer problemin, hasar görmüş özgün malzeme değiştirilmek istendiğinde malzeme bulunmasında ve yığma yapım sistemine sahip yapının taşıyıcıya denk gelen bölümlerinde yenilemelerde karşılaşılan zorluk olduğu tespit edilmiştir.

Projelerin uygulanması esnasında özgüne yakın malzeme temin edilmesi, özellikle taş malzemenin uygulanmasına yönelik nitelikli usta-işçi bulunması, inکارا sıva gibi yere özgü harçların hazırlanmasında yeni yöntemlerle kolayca kaçılması gibi konularda zorluk yaşandığı belirlenmiştir.

Oda havalandırmalarının mümkün olduğunca doğal havalandırma (mevcut pencere-kapı açıklığı) yoluyla sağlandığı anlaşılmakta, bu sebeple bahsi geçen mekânlarda pencere açıklıklarının yeterli düzeyde bulunması önem göstermektedir. Doğal havalandırmanın yetersiz olduğu mekânlarda fan vb. mekanik havalandırmalar kullanılmakta zaman zaman her iki yolla da yeterince havalandırma sağlanamamaktadır. Odalarda rutubetin taşta kokuya sebep olması, yapı sahipleri/işletmecilerin ticari kaygılarla dile getirmediği ancak yerinde gözlemle varılan sonuçlardır.

Yapılarda ısıtma-soğutma klima ile sağlanmaktadır. Şömine veya zaman zaman ek konvektörün kullanıldığı tekil örneklerle de rastlanmaktadır. Isıtma-soğutma sebebiyle kullanılan klimaların dış motor ünitelerinin yapıdaki konumu önem göstermektedir. Yapıda görselliği bozabilecek şekilde avluda veya görünür bir yüzeyde konumlandırılması, sokaktan geçişi zorlayabilecek, sayıca fazla kullanıldığında kent dokusunda görselliği bozabilecek şekilde dış cephelerde konumlandırılması (Şekil 4.17, Şekil 5.6) problem yaratmaktadır. Otellerin bir bölümünde birkaç oda için ortak bir dış ünitenin kullanılabildiği sistemlerin bilinçli olarak uygulandığı böylece dış ünite sayısının minimum tutulduğu (Şekil 4.15, Şekil 5.5) ancak bu sistemlerin ekonomik sebeplerle her otel için tercih edilmediği (Şekil 4.18, Şekil 4.19) anlaşılmaktadır. Kurul tarafından damda güneş paneli gibi eklerin kullanımının sınırlandırılabilirdiği, teras veya dama çıkma amaçlı merdiven eklemelerde sıkıntıların yaşanabilirdiği ifade edilmiştir.



Şekil 6.5 Klima dış ünitesinin teras veya damda konumlandırıldığı yapı örnekleri; soldan sağa Maristan Tarihî Konak, Gazi Konağı Otel cephesi, Gazi Konağı Otel damı



Şekil 6.6 Klima dış ünitesinin görünür cephelerde olduğu örnekler; soldan sağa Kasrı Abbas Pansiyon, Darius batı ve doğu cephesi

Çalışma kapsamında incelenen yapılar çoğunlukla akşam yemeği hizmeti vermemekte, yalnızca kahvaltılık hizmeti verecek bir mutfaka sahip oldukları görülmektedir. Kenti ziyaret eden turistlerin kentteki mahalli yemek ve farklı tatları bir arada bulabileceği yöresel restoranları tercih etmesi sebebiyle kentte konaklama amaçlı kullanılan yapılar için büyük mutfak mekânlarına ihtiyaç duyulmadığı anlaşılmaktadır.

Kentte konaklamak üzere gelen ziyaretçiler için araba park etmek için otopark problemi yaşanabilmektedir. Kendine ait otoparkı bulunan az sayıda konaklama yapısı dışında diğer konaklama yapılarında yapı sahipleri/işletmeciler tarafından bu durum sıklıkla dile getirilmektedir.

Yapıların sıkışık bir kent dokusunda yer almaları nedeniyle, konaklama yapıları sahipleri kendilerini kentte görünür kılmak için yönlendirici tabela ve tanıtım panolarına ihtiyaç duymaktadır. 1. Cadde üzerinde veya 1. Cadde'nin bir alt/bir üst sokağında yer alan, daha kolay bulunur yapılarda tabelalar minimum tutulurken;

daha mahalle içinde yer alan yapılar başka yapıların cephelerine ve sokaklara bir dizi yönlendirici tabelalar yerleştirmiştir. Bu durum kentte görüntü kirliliği yaratmaktadır. Konum işaretli haritalar ve tarif yoluyla ziyaretçilerin yönlendirildiği anlaşılmaktadır.

Konutların, konaklama yapılarına dönüştürülmesinde restorasyon projelendirme aşamasında değerlendirmeyi yapan ve karara bağlayan “Kültür Varlıklarını Koruma Kurulları” etkin bir rol oynamaktadır. Mardin ilindeki tescilli yapılara ilişkin kararlar, önce Diyarbakır sonrasında Şanlıurfa’da yer alan, yakın bir dönemde ise Mardin’de faaliyete başlayan koruma kurulunda görüşülmektedir. Bahsi geçen farklı üç şehirde işlev değişiklikleriyle ilgili kararlara yönelik farklılıkların yaşanması, kullanılan malzeme veya uygulama yöntemlerinin değişmesi karşılaşılan problemler olarak saptanmıştır. Restorasyon kararlarında söz sahibi olması sebebiyle, kurullarda görevli uzman mimarların kent plan tipolojisinde bilgi, donanım ve deneyime sahip olmaları büyük bir önem göstermektedir. Çalışmada yüz yüze görüşme yapılan restorasyon proje müellifi mimarların, kurullarda görev alan mimarlara yönelik bahsi geçen durumla ilgili eleştirilerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Yapı sahipleri ise koruma kurul kararlarının uzun sürdüğünü düşünmekte, kararların sonuca bağlanma süresi uzadığında kaçak uygulamalara gidilebildiğini ifade etmektedir. Yıkılma tehlikesi olan yapılar veya daha acil restorasyon gerektiren yapılarda sürecin hızlandırılması gerektiği, yüz yüze görüşmeler yoluyla varılan sonuçlardandır.

Kent ölçeğinde düşünüldüğünde yapılan işlev değişikliklerinin yakın çevre açısından sorun teşkil edebildiği görülmektedir. Kentte tarihî yapılarda yaşamına devam eden kişi sayısının azalıp kenti yalnızca turizm amaçlı ziyaret eden kişi sayısının artması, kentin demografik ve sosyal yapısını etkilemektedir. Maddi getirisi yüksek otel işletmelerinin artması sonucu kentte yaşayanlarının kullanımına kapalı yapılar artmaktadır. Bu duruma bağlı olarak kent, içinde yaşanılan bir alan yerine gezilip-görülen ve ardından gidilen bir müzeye dönüşme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Kentin, kültür ve inanç turizmi kentinden çok eğlence-ticaret kentine dönüşme riski ileriye yönelik duyulan kaygılardandır.

Turizme yönelik işletmeler sebebiyle artan gürültü (canlı müzik, kalabalık turist turları, gece geç saatlere kadar devam eden etkinlikler) sebebiyle, eski kent merkezinde tarihî konutlarda yaşamına devam eden halkta rahatsızlık oluşabilmektedir.

Çalışmada yapılarla ilgili varılan sonuçlarda; ulaşılan problemler/sorunlar ölçeklerine göre ayrı başlıklarla kategorize edilerek özetlenmiştir (Tablo 5.1).

Tablo 6.1 Yapıların Karşılaştığı- Yarattığı Sorunlarda Farklı Ölçeklerde Ortaya Çıkan Başlıklar

Çevresel Ölçekte	En Yakın Anıtsal Yapıyla İlişki	Turizme Etkisi (Olumlu/Olumsuz)		
Kent Ölçeğinde	Otopark Durumu	Yakın Çevre Sorunları		
Cephesel Sorunlar	Tabelalar	Tesisat-Klima Ünitesi vb. ekler	Havalandırma Bacaları	Ek Mekânların Cepheye Etkisi
Yapısal Ölçekte	Teras/Dam /Avluda Ek Mekânlar	İşlevi almasındaki öneri		
Mekânsal Ölçekte	Muhdes Mekân Eklentileri	Islak Hacim Oluşturulması	İklimlendirme /Havalandırma	Kullanılan Malzeme / Uygulama Yöntemleri
Kurumsal Sorunlar	Projelendir me Sorunları	Koruma Kurul Karar Değişiklikleri	Koruma Kurul Karar Süreleri	Koruma Kurul Üyeleri

6.2 Öneriler

Kentteki taşınmazlara ilişkin kararlarda; Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu ile Belediye'nin Koruma Uygulama ve Denetim Büroları (KUDEB) çeşitli görevler almaktadır.

Özgün hali konut olan ve turizm sebebiyle işlev değişikliğine uğrayarak konaklama yapılarına dönüştürülen mekân sayısı gün geçtikçe kontrolsüz şekilde artmaktadır. İşlevi yerine getirebilecek yapıların, mekân boyutu, sayı ve niteliğine bakılmaksızın dönüşümlerin gerçekleştirilmesinin önünde bir engel olmaması kullanım sonrası problemler doğurmaktadır.

Bu sebeple yapıların dönüşümleriyle ilgili karar alabilecek bir ön onay biriminin oluşturulması gerekmektedir.

Önerilen birimin iki kurumdan (Belediyelerin KUDEB birimi ve Mardin Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'ndan) bağımsız fakat onlarla koordineli

çalışabilecek bir birim olması önerilmektedir. Yalnızca konaklama yapısına dönüştürülmek istenen yapılarla ilgilecek bu birimin; henüz restorasyon projesi tasarlanmadan -yapı özelinde- incelemeler yaparak ön kararı vermesi düşünülmektedir.

Yapının dönüştürülmesi düşünülen işlev için uygunluğu, mekânların gerek boyut gerek niteliğinin yeni işlevdeki mekânsal ihtiyaçları karşılayabileceğinin irdelenmesi gibi görevleri üstelenmesinin olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. Restorasyon projelerinin koruma kurulu onayı sonrası, söz konusu birimin uygulama dönemlerinde projeye uygunluğun kontrolü ve kullanım sonrası belirli periyotlarla denetimini sağlaması önerilmektedir. Böylece konaklama yapısı şeklinde işlev değişikliklerinde tarihî dokuya uyumsuz uygulamaların önlenebileceği, otel fonksiyonu için yetersiz alana sahip yapıların işlev değişiminin engellenebileceği planlanmaktadır. Yapılar için hangilerinin ticari işleve hangilerinin özgün konut kullanımına uygunluğu belirlenmiş olacaktır.

Kentteki yapıların restorasyonunda projelendirme aşamasında karar merci olan koruma kurullarında yer alan mimarların görevlendirilmesinde daha seçici olunmalıdır.

Kentlerdeki taşınmaz kültür varlıklarının restorasyon ve korunmasıyla ilgili konularda verilen kararlarda söz sahibi olan Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu uzmanlarının söz konusu yapıların yer aldığı kentin konut plan tipolojisiyle ilgili bilgi ve tecrübe düzeyleri önem göstermektedir. Kentte söz konusu işlev değişiklikleri kararlarında görev alacak uzmanların özellikle tarihî kentle ilgili uzun yıllar çalışmış, kentteki tarihî yapıların plan tipi ve mekân organizasyonuna hâkim olan kişiler arasından seçilmesi gerekmektedir. Bu konuda bir diğer öneri görev alacak uzmanların gerekli durumlarda kentle ilgili bilgilendirildikleri bir sürecin oluşturulmasıdır. Bu durum yapıların işlev değişimine yönelik restorasyonlarında alınacak kararlar açısından önem taşımaktadır.

Bir konut yapısının konaklama yapısına dönüştürülmesinde, ilgili konularda uygulanan ilkeleri belirleyen koruma kurullarının göz önüne alacağı ve mimarlar tarafından getirilecek kararlarda kriterler şu şekilde önerilmektedir;

a) Yapının bulunduğu konum, ada ve çevresindeki yapıların durumu/ bunlara etkisi:

- İşlev değişikliği sonrası çevre yapıların kent içindeki görünürlüklerine ve en yakın anıtsal yapıya etkisinin irdelenmesi ve

olumsuz durumların önüne geçilmesi gerekmektedir. Yapının konaklama yapısına dönmesi çevresel ölçekte olumsuzluk yaratıyorsa sebeplerin ortadan kaldırılmasına yönelik öneriler sunulması veya yapının bu yöndeki işlev değişiminin reddedilmesi (çalışma kapsamında önerilen ön onay birimi bu konularda söz sahibi olabilir)

- Yapıya ulaşım sağlayacak yolların ziyaretçiler açısından güvenli-konforlu yollar olup olmadıklarının sorgulanması, ulaşımın zor sağlandığı yapıların dönüştürülmesinin engellenmesi-kısıtlanması veya gerekirse belediye ile iş birliği içinde çevre düzenlemesinin şart koşulması önerilmektedir.

b) Yapının kentsel dokuda kendini gösterdiği cephelerinde tarihî dokuya uyumsuz müdahale ve eklerin olmaması amacıyla daha ayrıntılı kriterlerin belirlenmesi:

- Doğalgaz altyapısının tarihî kent merkezinde bulunmayışı sebebiyle ısıtma-soğutmalar mekanik sistemlerle sağlanmaktadır. Yapıda, klima sistemlerinde özellikle dış ünitelerin yerleştirilirken özgün dokuya zarar verilmeyecek şekilde konumlandırılması gerekmektedir. Maddi kaygılarla klima dış ünitesi sayısının çok olduğu küçük klimaların seçimi yapıdaki görüntü kirliliğini artırmaktadır. Bu sebeplerle daha az sayıda klima dış ünitesinin kullanımı şart koşulmalı, bu dış üniteler yapıda doğrudan algılanabilecek görünür cepheler yerine; mümkünse damda, dam kullanılamıyorsa teras/avlunun daha az görünür bölümlerinde -bölümler her yapıya özel önceden belirlenerek- konumlandırılmalıdır.

- Konaklama yapılarında özellikle kafe/restoran amaçlı camekân eklentileri sıkça görüldüğünden yapı içinde bu işlevde kullanılabilecek mekânların belirlenmesi ve bütün odaların otel odası olarak kullanılması yerine kafe/restoran mekânlarının işlevini yerine getirecek mekânlar belirlenmelidir.

- Görüntü kirliliğini önlemek, dar sokak yapısındaki kent dokusunda olumsuz etki yaratmamak amaçlı cephelerde olabildiğince az tabela kullanılmalı, dikkat çekme amaçlı süsleme öge kullanımının önüne geçilmelidir.

c) İşlev değişimine bağlı yeni mekân önerileri:

- Yapının dönemini yansıtan, mimari ve mekânsal özelliklere saygı duyulan, mimari diline katkı sağlayacak öneriler sunulması; resepsiyon, çamaşır odası, yönetim odası, depo/kat ofisi ve özellikle otel odaları gibi

mekânların oluşturulmasında mevcut plan tipolojisi ve mekân bütünlüğü bozulmamalıdır.

d) İşlev değişimine bağlı yeni mekân önerilerinde kullanılan malzemeler:

- Kullanıcı isteğine bağlı olarak değişen malzeme çeşitliliğinin bazı durumlarda sınırlandırılması (örneğin dokuya uyumsuz PVC malzeme kullanımının önüne geçilmesi, ıslak hacimlerde rutubetin engellenmesi için döşenen seramik vb. malzemelerin yüzeye vereceği zararın minimuma inmesi için sınırla alanda tutulması) gerekmektedir.

e) İşlev değişimine bağlı yeni mekân önerilerinde malzeme uygulamaları:

- Lavabo, klozet, duşluk, ayna, yatak, raf gibi eklentilerin özgün dokuya doğrudan sabitlenmemeli, yapının taş yüzeylerindeki tahribat minimuma indirilmelidir.

Kentsel sit alanı içinde bulunan yapıların tahribatının önlenmesi, fiziksel varlığını sürdürmeleri ve korunması için restorasyonları ve bazı durumlarda işlev değişikliğine uğramaları gereklidir. Ancak konaklama yapısı şeklinde işlev değişimlerinin kontrolsüz şekilde artması olumsuz bir durumdur. Yapılan çalışma sonucunda sunulan bir diğer öneri, işlev değişikliklerinin yalnızca konaklama yapısı şeklinde olmasının öne geçilmesi ve farklı ihtiyaçlara yönelik işlev değişikliklerinin de denetimli biçimde yapılmasıdır. Örneğin resmî kurumlara ait çeşitli birimlerin kentsel sit alanında bulunan tahrip olmuş yapıları restore ederek kullanması, sosyal aktiviteler için terk edilmiş yapıların kullanılması; tarihî yapıların geleceğe aktarımını sağlayarak kentin sürdürülebilirliğine katkı sunacağı düşünülmektedir.

Koruma amaçlı dönüşümler- işlev değişiklikleri kentteki koruma ve kullanma düzeylerinde denge gözetilerek yapılmalıdır.

İncelenen yapıların çalışma kapsamında irdelenen ölçeklerdeki mevcut durumları ve buna bağlı öneriler tablolştırılmış (Tablo 5.2)

Tablo 6.2 Çalışma Yapıları Mevcut Durumları ve Öneriler

Yapı No.	Yapı Adı	Evk. No	Ada/ Parşel	Plan	Cephe	Avlu	Revak	Eyvan	Teras	Kat Sayısı	Otopark Durumu	Mühür Ek Durumu	Banyo Ekintisi	Klima Dış Ünitesi Konumu	Dış Ünitelerde Çerçeri	Eldier için öneri
1	Mardiyus Otel	342	550/4			+	-	+	+	Z+2	+	Restorana ağırlık kapandı	-	Avlu, İç Cephe	-	Mühür tavan kaldırılmalı
2	Stone Otel	523	597/3			-	-	+	+	Z+2	-	Terasın camkırın kapatılması	Bazı odalarda aşıca bölün, boununda ek alan alın	Teras Cephesi, Sokak Cephesi	İç cephelede konumlandırılmalı	Teras dışıya ağırlık konursa asitizlenmeli
3	Tuğhan Otel	509	9633-1			+	+	-	+	B-Z+2	-	Çalır balkon ek, dante camkırın ek	Bazı odalarda aşıca bölün, boununda ek alan alın	Dış Cephe, Teras	İç cephelede konumlandırılmalı	Çalır balkon ve dante camkırın ek
4	Mirzoun Otel	311	742			+	-	-	+	Z+1	-	-	Mercutörler, odaya ek alan	Dan	-	-
5	Zincirye Otel	12	(100/3			+	-	+	+	Z+2	-	Teras ek oldu, ek katvalı	Bazı odalarda aşıca bölün, boununda ek alan alın	Teras Cephesi, Güneş Cephesi	İç cephelede konumlandırılmalı	Ekletti bölünler kaldırılmalı
6	Sahmaran Konak	40	102/14			+	-	-	+	Z+1	-	Terasa betonarme	Odalarda ek alan	Dan, Teras	-	Mühür AS kaldırılmalı
7	Mardin Osmanlı Konak	69	349/20-21			+	-	+	+	Z+2	-	Avluya ek odalar ve camkırın	Bazı odalarda aşıca bölün, boununda ek alan alın	Dan, Teras	Terasların bir bölümü dışa alınmalı	Avludaki ekletmeler kaldırılmalı
8	Mardiyus Otel	211	371/1			+	-	+	+	Z+2	-	Terasa camkırın ek katvalı salom	Bazı odalarda aşıca bölün, boununda ek alan alın	Dan, Dış Cephe (1 adet)	Sokak cepheledeki 1 inite	Mühür kaldırılmalı
9	Mardiyus Tarihî Konak	638	372/2			+	-	+	+	Z+2	-	-	Bazı odalarda aşıca bölün, boununda ek alan alın	Dan, Avlu Cephesi	Avludaki inite terasta konumlandırılmalı	-
10	Abbıs Padişah	186	385/4			+	-	+	+	Z+2	-	Terasa ve dante betonarme	Odalarda ek alan	Dış Cephe, Teras Cephesi	Dan veya terasta gününseren	Mühür ekletmeler kaldırılmalı
11	Tarihî Selsuklu Konak	160	409/10-11			+	-	+	+	2B-Z+2	-	-	Mercutör ni kullanımı, arıza bölün, ek alan	Dan, Dış Cephe	-	-
12	Dara Konak	11	335/14			+	-	+	+	Z+1	-	Terasa betonarme ekletti	Bazı odalarda aşıca bölün, boununda ek alan alın	Güneş Cephesi, Dış Cephe, Avlu Cephesi	Dan veya terasta	Mühür ekletmeler kaldırılmalı
13	Gazi Konak	507	336/4-5-6-7			+	-	+	+	B-Z+2	+	Terasa camkırın ek, restorana cam	Bazı odalarda aşıca bölün, boununda ek alan alın	Dan, Teras Cephesi	-	Camkırın ek ve cam tavan kaldırılmalı
14	Merdin Butik Otel	677	340/11			+	-	-	+	Z+2	-	Danun camkırın kat yapılması	Mercutörler, odaya ek alan	Teras Cephesi, Bitişik Konuş Cephesi	Terasaki bitişik cepheye alınmalı	Danun açılması, abşap suodmanan
15	Darius Konak	47	114/5			+	-	+	+	Z+2	-	Giriste maruz bonuğu şilemeleni	Mercutörler aşıca bölün	Dış Cephe, Teras Cephesi	Dış cepheledeki dante teras	Cepheledeki mühür ekletmeler kaldırılmalı
16	Mardiyus Otel	64	513	140/1-2		+	-	-	+	Z+2	-	-	Bazı odalarda aşıca bölün, boununda ek alan alın	Teras	-	-

KAYNAKLAR

Akmeşe, H. (2018). Somut Kültürel Mirasın Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Mardin İli Örneği. *International Journal of Social Humanities Sciences Research (JSHSR)*. 5 (29), 3598-3607.

Alioğlu, E. F. (1993). Koruma Konusunda Genelleştirilmiş Yaklaşımlar ve Mardin Örneği. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 36 (1-2), 263-280.

Alioğlu, E. F. (2000). Mardin Şehir Dokusu ve Evler. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını.

Arabacıoğlu, F. P. ve Aydemir, I. (2007). Tarihî Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı. *MEGARON*, 2 (4), 204-212.

Aslan, Z. ve Ardemagni, M. (2003). *Introducing Young People to the Protection of Heritage Sites and Historic Cities*. Roma: MAXSTUDIO, ICCROM

Atsız, O. ve Kızıllırmak, İ. (2017). Mardin'in Doğal ve Kültürel Çekiciliklerinin Destinasyon Pazarlaması Kapsamında İncelenmesi. *Mukaddime*, 8 (1), 25-41. doi: 10.19059/mukaddime.296624

Azimli, M. (2006). Klasik İslam Kaynaklarına Göre İlk Fetihden Artuklulara Mardin. *I.Uluslararası Mardin Tarihî Sempozyumu Bildirileri*, 26-28 Mayıs, 2006, (43-50). Mardin.

Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 368-388. doi: 10.31592/aeusbed.598299

Büyükarıslan, B. ve Güney, E. D. (2013). Endüstriyel Miras Yapılarının Yeniden İşlevlendirilme Süreci ve İstanbul Tuz Ambarı Örneği. *Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 6(2), 31 – 58.

Can, M. (2009). *Kültürel Miras ve Müzecilik Çalışma Raporu*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, Yurtdışı Çalışma Raporları website: <https://teftis.ktb.gov.tr/Eklenti/1279,muserrefcanpdf.pdf?0>.

Canatan, R. (Ed.). (2012). *Geleneksel Mimari ve Şehircilik*. Ankara: Tauma.

Cöhce, S. (2006). Türk Hâkimiyetine Geçiş Döneminde Mardin ve Çevresi. *I.Uluslararası Mardin Tarihî Sempozyumu Bildirileri*, 26-28 Mayıs, 2006, (1-18). Mardin.

Çağlayan, M. (2021). Mardin'in UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne Alınma Süreci. *International Journal of Mardin Studies*, 2 (2), 7-16.

Çağlayan, M. (2022). Cumhuriyet Taşrasında Geleneksel Üzerine Modern Şehirleşme: Mardin Örneği, *Uluslararası Medeniyet, Şehir ve Mimari Sempozyumu Bildiriler*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, s. 635-653.

Çevik, A. (2006). Üçyüz Yıllık Bir Başkent: Mardin. I.Uluslararası Mardin Tarihî Sempozyumu Bildirileri, 26-28 Mayıs, 2006, (63-78). Mardin.

Çiçek, R. ve Ilgaz, A. (2015). Destinasyonların Pazarlanmasında İmaj ve Markanın Rolü: Nevşehir Örneği. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (48), 171-183.

Darius Konağı. (n.d.). Hakkımızda. Retrieved from <https://www.dariuskonagi.com/web/hakkimizda> (Erişim Tarihi: 20.04.2023)

Düzenli, H. ve Düzenli, E. (2019). 100 Yıl Önce-100 Yıl Sonra Mardin: Birinci Cadde ve Halkevi Binası Üzerinden Bir Modern Kent Okuması. MEGARON, 14(1), 103-12. doi: 10.5505/MEGARON.2018.46704.

Egeplan. (n.d.). Mardin Koruma Amaçlı İmar Planı. Retrieved from <https://www.egeplan.com.tr/project/mardin-koruma-amacli-imar-planı/> (Erişim Tarihi: 11.02.2023)

Eyüboğlu, H. ve Faiz Büyükçam, S. (2022). Sosyal sürdürülebilirliğin yeniden işlevlendirilen tarihî yapılar üzerinden okunması: Samsun örneği. Journal of Humanities and Tourism Research, 12 (4): 728-739. doi: 10.14230/johut1279

Gabriel, A., 1940, Voyages Archeologiques Dans La Turquie Orientale, E. De Boccard, Paris.

Geyik, N. E. (2020). Mardin'in UNESCO Dünya Miras Listesi Adaylık Sürecinin Değerlendirilmesi. Yerel Kimlik Dergisi, (62), 30-35. (erişim: <https://online.fliphtml5.com/fvgh/eiuj/#p=32>)

Günel, V. (2006). Mardin İlinde Kültürel Çekicilikler ve Turizm Amaçlı Kullanım Olanakları (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi: Ankara.

Günel, V. (2013). Turizmin Olumlu Etkileri ve Midyat İlçesindeki Geleneksel Taşçılık Sanatı Örneği. Marmara Coğrafya Dergisi, 0 (24), 433-470.

Gürbüz, A. (2006). 16-17. Yüzyıllarda Mardin Kalesi. I.Uluslararası Mardin Tarihî Sempozyumu Bildirileri, 26-28 Mayıs, 2006, (301-308). Mardin.

Işık, G. ve Güneş, M. (2014). Çok Kültürlülüğün Mirasını Geleceğe Taşımak: Mardin Örneği. TÜCAUM VIII. Coğrafya Sempozyumu. Bildiriler Kitabı, 23-24 Ekim, 2014, Ankara. Sayfa: 449-462.

Karakaş, A. ve Karakaş, E. (2015). Hanların Turizme Kazandırılması: Mardin, Diyarbakır ve Şanlıurfa İl Merkezlerindeki Hanlar Üzerine Bir Çalışma. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (13), 306-321.

Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 1 (1), 62-80.

Karasu, A. (2013). Türkiye'de İzlenen Turizm Politikaları.

Kaygalak, S. Usta, Ö. ve Günlü, E. (2013). Mardin'de Turizm Gelişimi ile Otantik Olgusu Arasındaki İlişkinin Sosyolojik Açından Değerlendirilmesi. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 24 (2), 237-249.

Kaypak, Ş. (2010). Antakya'nın Kent Kimliği Açısından İrdelenmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(14), 373-392.

Keleş, R. (1980). Kentbilim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Koç, C. (2019). Turizmin Mardin Eski Kent Dokusuna Etkisi. Ege Coğrafya Dergisi, 28 (2), 165-178.

Kuşkun, P. ve Yılmaz, H. (2003). Erzurum Kent Bütününde Donatı Elemanlarının Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 34 (4), 345-351.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (n.d.). Tarihçe. Retrieved from <https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56486/tarihce.html>. (Erişim Tarihi: 21.11.2022)

Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (a). (n.d.). Konaklama İstatistikleri. Retrieved from <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201120/konaklama-istatistikleri.html> (Erişim Tarihi: 17.04.2023)

Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (b). (n.d.). Yıllık Bültenler (İşletme (Bakanlık) Belgeli Tesis Konaklama İstatistikleri için). Retrieved from <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201126/yillik-bultenler.html> (Erişim Tarihi: 17.04.2023)

Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (c). (n.d.). Yıllık Bültenler (Belediye Belgeli Tesis Konaklama İstatistikleri için). Retrieved from <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201129/yillik-bultenler.html> (Erişim Tarihi: 17.04.2023)

Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (d). (n.d.). Tesis İstatistikleri. Retrieved from <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201131/tesis-istatistikleri.html> (Erişim Tarihi: 17.04.2023)

Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurumu Başkanlığı. (n.d.). Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İle Koruma Kurulları Yönetmeliği. Retrieved from <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-264568/kultur-ve-tabiat-varliklarini-koruma-yuksek-kurulu-ile-koruma-kurullari-yonetmeligi.html> (Erişim Tarihi: 30.05.2023)

Mardin Büyükşehir Belediyesi (MBB). (2022). Artuklu Alan Yönetim Planı (2022-2026).

Mardin Osmanlı Konağı. (n.d.). Hakkımızda. Retrieved from <http://www.mardinosmanlikonagi.com/sayfalar-Hakkimizda> (Erişim Tarihi: 17.04.2023)

Mardin Valiliği. (n.d.). Dara Antik Kenti. Retrieved from <http://www.mardin.gov.tr/dara-antik-kenti> (Erişim Tarihi: 23.07.2023)

Mardius Hotel. (n.d.). Mardius Tarihî Konak Hikayesi. Retrieved from <https://www.mardiushotel.com/mardius.html> (Erişim Tarihî: 20.04.2023)

Maridin. (n.d.). Otelimizin Tarihçesi. Retrieved from <http://maridin.com/detay.asp?id=181&kategori=Kurumsal> (Erişim Tarihî: 17.04.2023)

Meydan Uygur, S. ve Baykan, E. (2007). Kültür Turizmi ve Turizmin Kültürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, (2), ss. 30-49.

Özaltaş Serçek, G. ve Akyüz, İ. (2021). Telkari Sanatı'nın Kültürel Miras ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi. International Journal of Mardin Studies, 2 (2), 18-30.

Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11 (1), 323-343.

Özgeriş, M. (2018). Kentsel Donatı Elemanlarının Kent Dokusu Yönünden Değerlendirilmesi: Erzurum İli Örneği. Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 18 (2), 561-574. doi: 10.5578/fmbd.67336.

Özünel E. Ö. 2013. Camekândan Canlı Performansa Somut Olmayan Kültürel Miras ve Müzeler. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği Türkiye Deneyimi. Ankara: Unesco Türkiye Millî Komisyonu Yayınları, 2013, s.65-72.

Pelit, E. ve Türkoğlu, T. (2019). Somut Olmayan Kültürel Miras Değerlerinin Turizme Yansımaları Ebru Sanatı Üzerine Bir İnceleme. Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, 3 (1), 101-118. doi: 10.32572/guntad.463910

Polat, S. ve Aktaş Polat S. (2014). Taşınmaz Kültür Varlıklarının Kültür Turizmi Açısından Önemi: Topkapı Sarayı Müzesi Örneği. 3 (1), 60-80.

Riches. (2014). Tangible and intangible Cultural Heritage. (erişim: <https://resources.riches-project.eu/glossary/tangible-and-intangible-cultural-heritage/>).

Sami, K. (2010). TİLLO: Bir Zamanların “Cas Evler”i. Mimarlık Dergisi, 354, Temmuz-Ağustos 2010, 12-13.

Seçkin Gündoğan, G. (2020). Geleneksel Kent Dokusunun Korunması: Çankırı Örneği. Mimarlık ve Yaşam, 5 (2), 261-275. doi: 10.26835/my.722815.

Selçuklu Konağı. (n.d.). Tarihçe. Retrieved from <https://www.selcuklukonagi.com/sayfa/tarihce.html> (Erişim Tarihî: 20.04.2023)

Taner N. ve Taner P. (1949). Mardin Şehri Kesin İmar Planı İzah Notu. Arkitekt, 1949 (207-208), 66-70.

Tuğhan Hotel. (n.d.). Hakkımızda. Retrieved from <https://tughanhotel.com/hakkimizda/> (Erişim Tarihî: 15.04.2023)

Tunçer, M. (2013). Mardin'in Korunması ve UNESCO Dünya Miras Listesi'ne Girmesi. İDEALKENT, 4 (9), 94-113.

Türk Patent ve Marka Kurumu Coğrafi İşaretler Portalı. (n.d.). Retrieved from <https://ci.turkpatent.gov.tr/cograf-i-isaretler/liste?il=47> (Erişim: 02.02.2023)

UNESCO. (1972). Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme. Paris, 17 Ekim-21 Kasım, 1972. Retrieved from <https://www.unesco.org.tr/Pages/161/177>

UNESCO. (2003). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi. Paris, 17 Ekim, 2003. (Madde 2: Tanımlar) Retrieved from <https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/>

UNESCO. (n.d.). Mardin Cultural Landscape. Description. Retrieved from <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/1406/> (Erişim Tarihi: 21.02.2023)

UNWTO. (2010). International Recommendations for Tourism Statistics 2008 (IRTS 2008). United Nations Department of Economic and Social Affairs. New York: 2010. (https://unstats.un.org/unsd/publication/Seriesm/SeriesM_83rev1e.pdf#page=24)

Usta, Ö. (2014). Turizm Genel ve Yapısal Yaklaşım. Ankara: Detay Yayıncılık.

Wikipedia, 2023. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Mardin>) (Erişim: 21.11.2022).

Yahyagil, M. Y. (2011). Kentlerin Kültürün Gelişmesindeki Etkileri. Istanbul Journal of Sociological Studies, 0 (25), 105-120.

Yakıcı, A. (2013). Bilimsel Kuruluşlarda Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına Yönelik Çalışmalar. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği Türkiye Deneyimi. Ankara (31-40). 2013. (Ankara: Unesco Türkiye Millî Komisyonu Yayınları, 2013, s.31-40.)

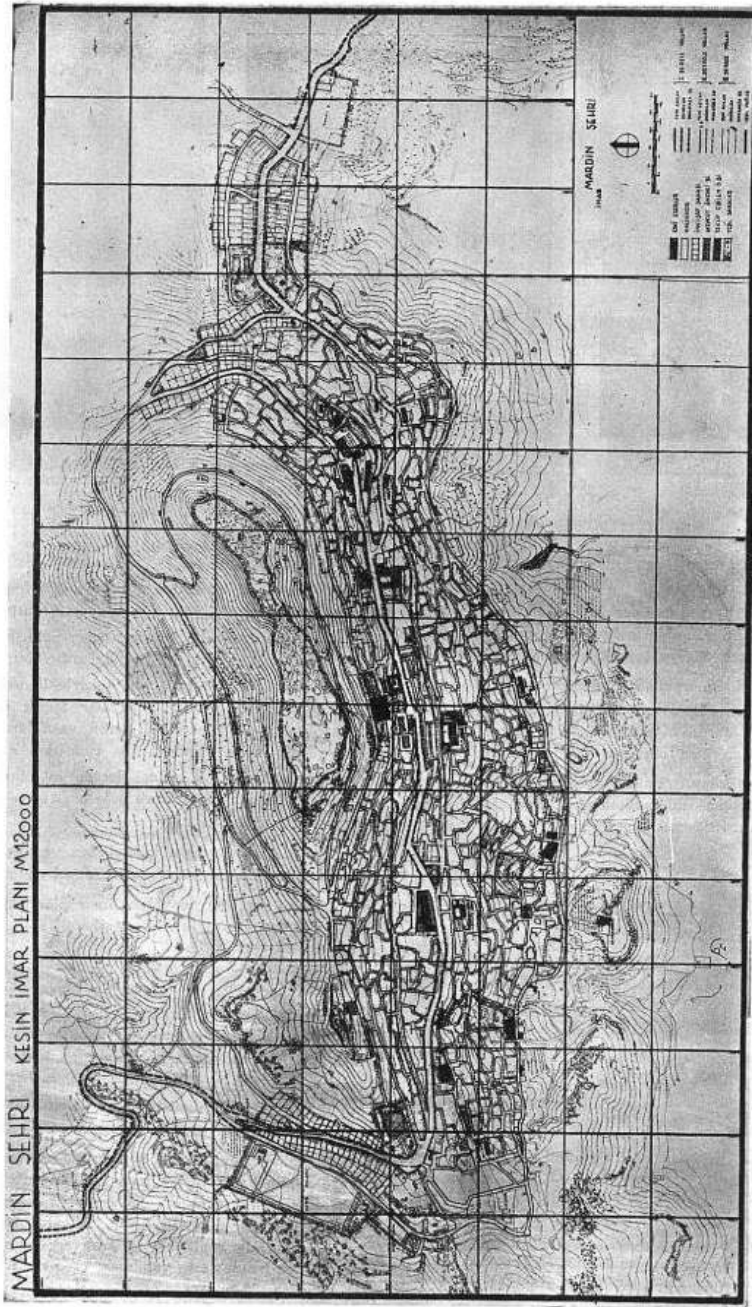
Yaldız, E. ve Asatekin, N. G. (2016). Anıtsal Yapıların Kullanım Sürecinde Değerlendirilmesine Yönelik Bir Model Önerisi. METU Journal of the Faculty of Architecture, (33:2), 161-182. doi: 10.4305/METU.JFA.2016.2.13; Altınoluk, Ü. (1998). Yapıların Yeniden Kullanımı. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi (YEM) Yayınları

Yekbun Aksu, E. ve Altınörs Çırak, A. (2018). Mardin Tarihi Kent Dokusunda Form Değişiminin İncelenmesi. Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı. 31 Ekim-2 Kasım 2018, İstanbul. Sayfa: 725-739.

Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. EĞİTİM VE BİLİM, 23(112). (erişim: <http://eb.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5326>)

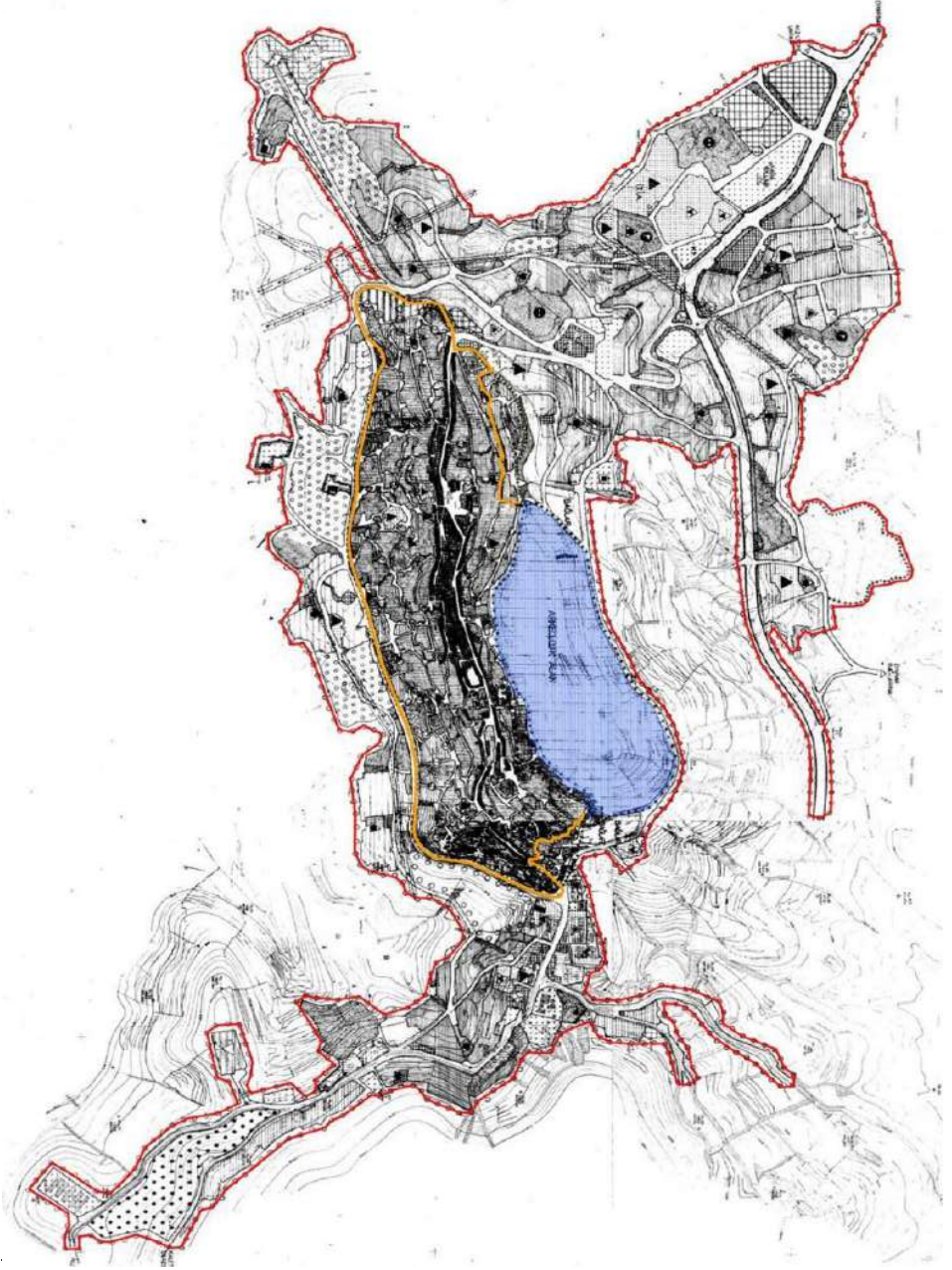
EKLER

Ek 1: Nezihe ve Pertev Taner'in 1952 Onaylı 1/2000 Ölçekli Mardin İmar Planı Haritası (Taner ve Taner 1949)

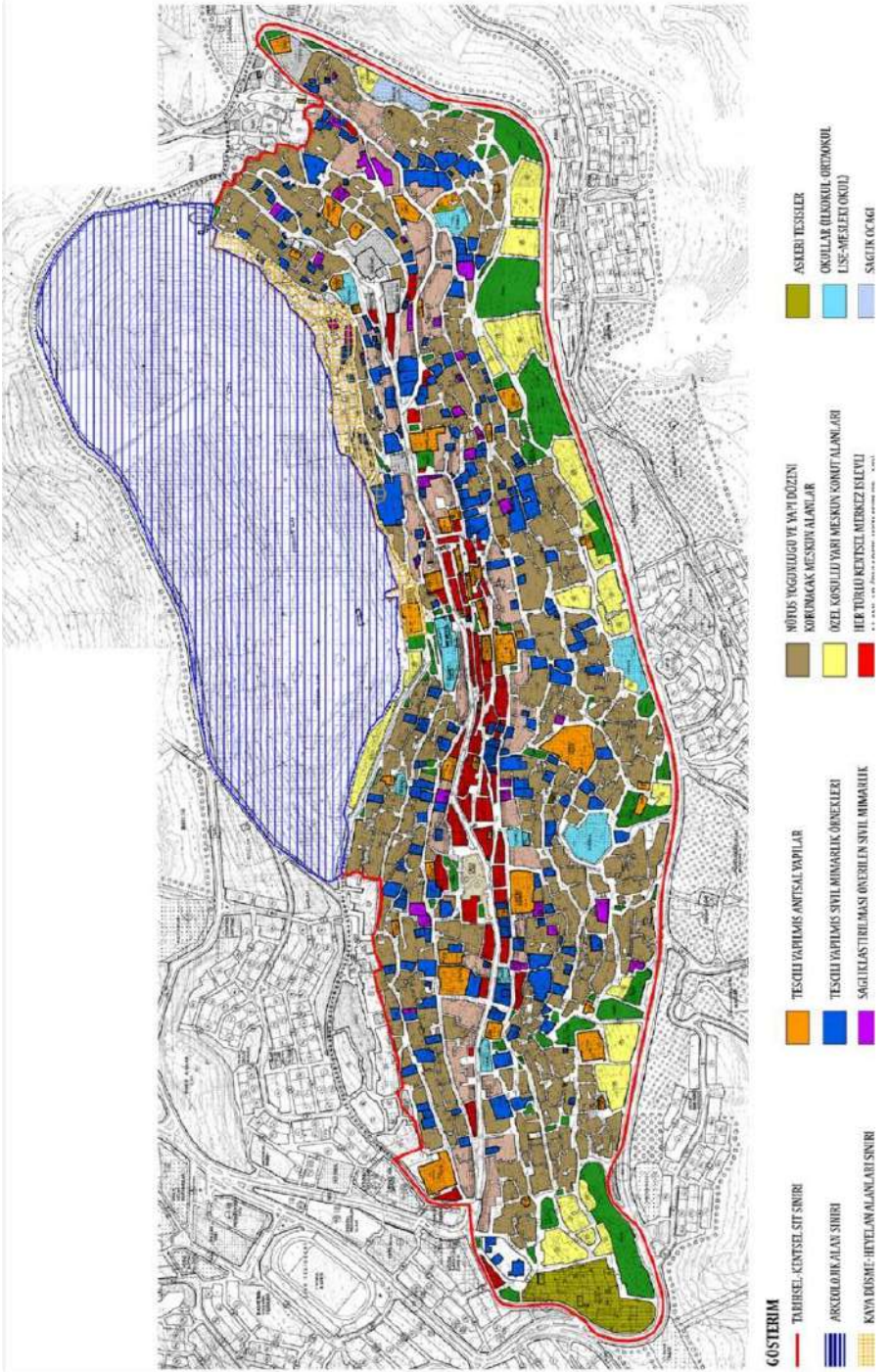


Mardin imar planı..

Ek 2: 1985 onaylı Mardin (Merkez) Nazım İmar Planı (Yekbun ve Altınörs, 2018; Diyarbakır KVK Bölge Kurulu Arşivi, 2017)

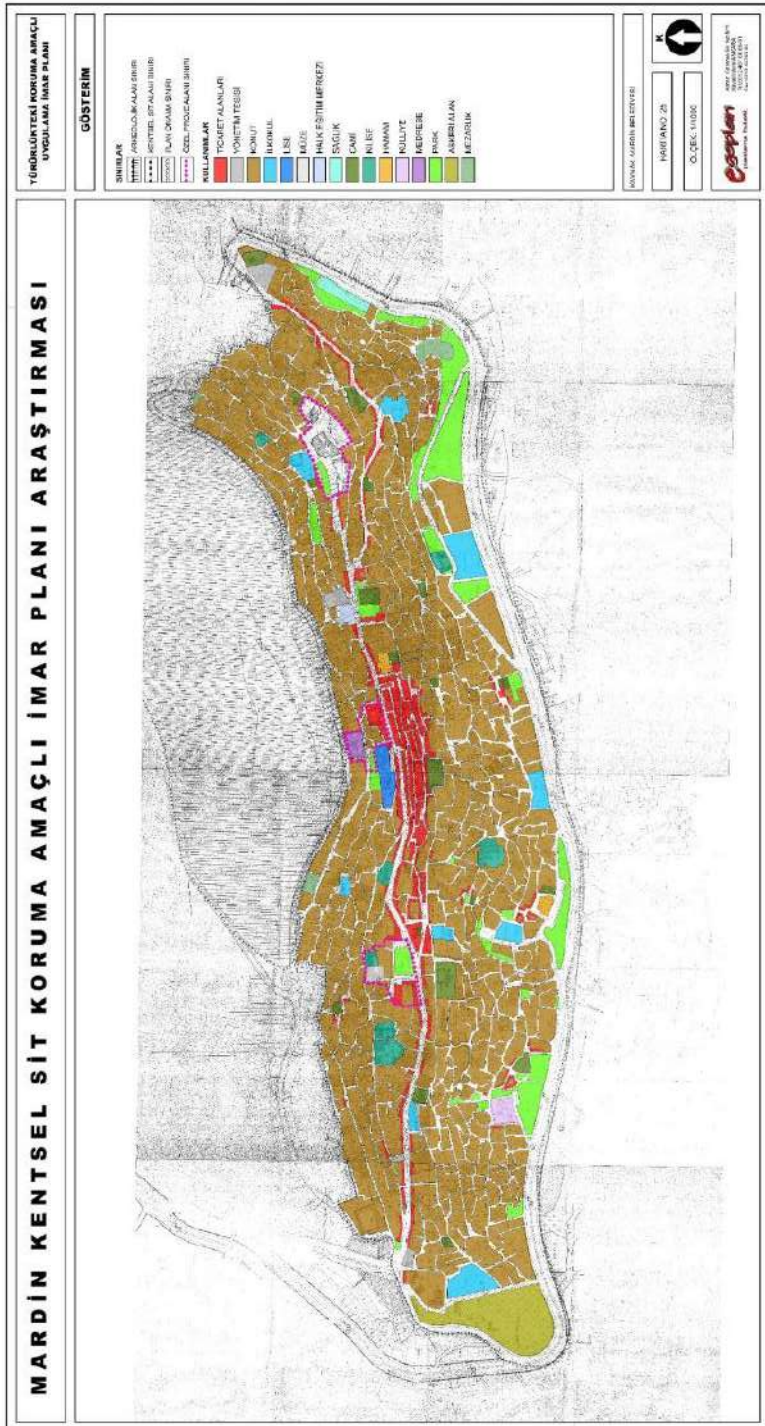


Ek 3: 1985 onaylı ‘Mardin Tarihsel Çevre Koruma İmar Planı’ (Yekbun ve Altınörs, 2018; Diyarbakır KVK Bölge Kurulu Arşivi, 2017)



[illegible]

Ek 5: Yürüklükte Olan Mardin Koruma Amaçlı İmar Planı (MBB)



Ek 6: Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne kayıtlı Basit Konaklama Belgeli Tesisler

23.01.2023 19:53

Basit Konaklama İşletme Belgeli Tesisler



T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Arama

Ara

Anasayfa

Genel Diğiler

Haberler-Duyurular

İletişim

Neredeyim: Turizm Tesisleri ve Turizm Verileri

Basit Konaklama İşletme Belgeli Tesisler

	İşletme Türü	İşletme Adı	İlçe	Oda	Yatak
1	BASİT KONAKLAMA	BİÇEN OTEL	MİDYAT	18	36
2	BASİT KONAKLAMA	METRO OTEL	MİDYAT	8	16
3	BASİT KONAKLAMA	DARİUS KONAĞI	ARTUKLU	12	24
4	BASİT KONAKLAMA	ŞAHMARAN KONAĞI	ARTUKLU	6	12
5	BASİT KONAKLAMA	ARTUKLU KERVANSARAY OTEL	ARTUKLU	50	100
6	BASİT KONAKLAMA	MİDYAT ANTIK OTEL	MİDYAT	25	50
7	BASİT KONAKLAMA	BÜYÜK MARDİN OTELI	ARTUKLU	54	108
8	BASİT KONAKLAMA	BAŞAK OTEL	ARTUKLU	11	22
9	BASİT KONAKLAMA	YAY GRAND OTEL	ARTUKLU	288	576
10	BASİT KONAKLAMA	ARTUKLU OTEL	ARTUKLU	30	60
11	BASİT KONAKLAMA	ASLAN OTEL	NUSAYBİN	24	48
12	BASİT KONAKLAMA	STONE OTEL	ARTUKLU	7	14
13	BASİT KONAKLAMA	MİDYAT KENT OTEL	MİDYAT	26	52
14	BASİT KONAKLAMA	TURABDİN HOTEL	MİDYAT	23	46
15	BASİT KONAKLAMA	NUHOĞLU HOTEL	ARTUKLU	96	192
16	BASİT KONAKLAMA	BAŞAK OTELI	KIZILTEPE	10	20
17	BASİT KONAKLAMA	HOTEL TURİSTİK	NUSAYBİN	30	60
18	BASİT KONAKLAMA	BULVAR PALAS OTEL	NUSAYBİN	36	72
19	BASİT KONAKLAMA	HOTEL DEMİRDAĞ	MİDYAT	37	74
20	BASİT KONAKLAMA	KASHİME HOUSE PANSİYON	ARTUKLU	31	62
21	BASİT KONAKLAMA	MARDİN OSMANLI KONAĞI	ARTUKLU	56	100
22	BASİT KONAKLAMA	KAYA NİNOVA	ARTUKLU	92	184
23	BASİT KONAKLAMA	GAZİ KONAĞI OTEL	ARTUKLU	40	80
24	BASİT KONAKLAMA	MERDİN BUTİK OTEL	ARTUKLU	10	20
25	BASİT KONAKLAMA	DARA KONAĞI	ARTUKLU	10	20
26	BASİT KONAKLAMA	EXPERT OTEL	KIZILTEPE	48	96
27	BASİT KONAKLAMA	H-H BARİL KONAĞI	ARTUKLU	52	104
28	BASİT KONAKLAMA	MARDİN APART OTEL	ARTUKLU	63	126
29	BASİT KONAKLAMA	FAIROUZ	ARTUKLU	16	32
30	BASİT KONAKLAMA	KASRI ABBAS PANSİYON	ARTUKLU	10	20
31	BASİT KONAKLAMA	PAŞA KONAĞI	ARTUKLU	11	40
32	BASİT KONAKLAMA	ZİNCİRIYE KADIN OTEL	ARTUKLU	18	36
33	BASİT KONAKLAMA	ZİNCİRIYE OTEL	ARTUKLU	15	30
34	BASİT KONAKLAMA	ERCAN DİNLENME TESİSLERİ	DERİK	10	20
35	BASİT KONAKLAMA	MARİSTAN TARİHİ KONAK	ARTUKLU	7	14
36	BASİT KONAKLAMA	TARİHİ SELÇUKLU KONAĞI	ARTUKLU	10	20
37	BASİT KONAKLAMA	DARA OTEL	MİDYAT	14	28
38	BASİT KONAKLAMA	KASHİMEÇOPOTAMYA	MİDYAT	9	18

Atatürk

Kültürel Detaylar

Turizm Aktiviteleri

Gezilecek Yerler - Places to Visit

Turizm Tesisleri ve Turizm Verileri

Mardin Tanıtım Filmi - Short Films About

Mardin Tanıtım Broşürü

GO TÜRKiYE

Mardin'in Tesicili Ürünleri

Mardincinogram

Güncel Haberler

Keşfedinizi Göz



CİMERİ

BİLGİ
EDİNME

çrkiye.gov.tr



DiğER BAĞLANTILAR

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Webmail

Intranet
Site Ağacı

SOSYAL MEDYA

Twitter
Instagram

İLETİŞİM

Faaliyet Binası Kat:2
No:4 Yenışehir/Mardin

https://mardin.ktb.gov.tr/TR-327422/basit-konaklama-isletme-belgeli-tesisler.html

1/2

Ek 7: Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne Kayıtlı Turizm Belgeli Tesisler

23.01.2023 19:53

Turizm Tesisleri ve Turizm Verileri



T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Arama

Ara

Anasayfa

Genel Bilgiler

Haberler-Duyurular

İletişim

Neredeyim ;

Turizm Tesisleri ve Turizm Verileri

5 YILDIZLI OTELLER

RAYMAR MARDİN OTEL (ARTUKLU)
RAMADA PLAZA BY WYNDAM (ARTUKLU)
MAHAT OTEL (MİDYAT)
ANEMON OTEL (KIZILTEPE)

4 YILDIZLI OTELLER

MEZOPOTAMA GARDEN OTEL (ARTUKLU)
HILTON GARDEN INN MARDİN (ARTUKLU)
AKITU OTEL (MİDYAT)
MARDİN AIRPORT OTEL (KIZILTEPE)
VAY GRAND OTEL (ARTUKLU)
ROYAL OTEL (MİDYAT)

3 YILDIZLI OTELLER

AVESİS HOTEL (NUSAYBİN)
AZD HOUSE OTEL (ARTUKLU)
KATON HOTEL (MİDYAT)
DUNAYSIR OTEL (KIZILTEPE)
MİDYAT GAP OTEL (MİDYAT)
TUĞHAN HOTEL (ARTUKLU)
KERVAN OTEL (MİDYAT)

2 YILDIZLI OTELLER

AYDINLAR KONAKLAMA TESİSLERİ (NUSAYBİN)

BUTİK OTELLER

İZALA HOTEL (ARTUKLU)
KASR-I SERÇEHAN (NUSAYBİN)

ÖZEL TESİSLER

MARDİN S TARİHİ KONAK (ARTUKLU)
MARDİN OTEL (ARTUKLU)
REYHAN KASRI OTEL (ARTUKLU)
KASR-I NEİROZ (MİDYAT)
KASR-I NEİROZ II (MİDYAT)
SİMAYAA HOTEL (MİDYAT)
MİRSOUM OTEL (ARTUKLU)

BAKANLIK BELGELİ APART OTEL

ÇELİK APART (ARTUKLU)
DARGEÇİT APART OTEL (DARGEÇİT)
MARDİN APART OTEL (DARGEÇİT)
AYNİKASRE PANSİYON (SAVUR)
HUZUR APART OTEL (DARGEÇİT)
PS MİLA APART OTEL (DARGEÇİT)
Z&AKILIÇ APART OTEL (DARGEÇİT)

Atatürk

Kültürel Detaylar

Turizm Aktiviteleri

Gezilecek Yerler -Places to Visit-

Turizm Tesisleri ve Turizm Verileri

Mardin Tanıtım Filmi -Short Film About

Mardin Tanıtım Brosürü

60 TÜRKİYE

Mardin'in Tescilli Ürünleri

Mardin Instagram

Güncel Haberler

Hesabın Gör

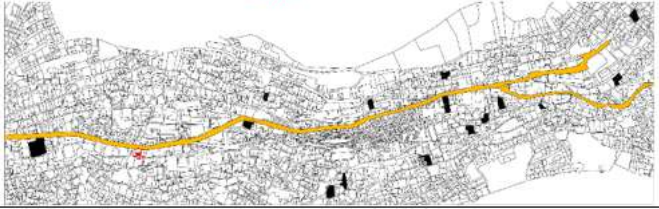
Ek 8: Türk Patent Kurumu'nda Kayıtlı Mardin Tescilli Ürünleri

Coğrafi İşaretin Adı	Dosya No.	Başvuru Tarihi	Tescil No.	Tescil Tarih	Türü	Ürün grubu	İl	Başvuru Yapan/Tescil Ettiren	Durumu
Derik Halıhalı Zeytinyağı	C2019/193	19.11.2019	1249	31.10.2022	Menşe Adı	Tereyağı dâhil katı ve sıvı yağlar	Mardin	Kızıltepe Ticaret Borsası	Tescilli
Kızıltepe Kırmızı Mercimeği	C2019/194	19.11.2019	1234	29.09.2022	Menşe Adı	Diğer ürünler	Mardin	Kızıltepe Ticaret Borsası	Tescilli
Mardin İmlebbes	C2008/010	28.01.2008	124	23.12.2009	Mahreç İşareti	Çikolata, şekerleme ve türevi ürünler	Mardin	Mardin Valiliği	Tescilli
Mardin Bulguru	C2017/013	16.02.2017	463	16.10.2019	Menşe Adı	Diğer ürünler	Mardin	Kızıltepe Ticaret ve Sanayi Odası	Tescilli
Mardin Kaburga Dolması	C2007/015	22.10.2007	123	23.12.2009	Mahreç İşareti	Yemekler ve çorbalar	Mardin	Mardin Valiliği	Tescilli
Mardin Kibe	C2007/022	27.12.2007	122	23.12.2009	Mahreç İşareti	Yemekler ve çorbalar	Mardin	Mardin Valiliği	Tescilli
Mardin Kiliçesi / Mardin Kiliçe Çöreği	C2020/141	24.06.2020	776	28.05.2021	Mahreç İşareti	Fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar	Mardin	S. S. İpekyolu Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi	Tescilli
Mardin Sembusek	C2007/023	27.12.2007	120	23.12.2009	Mahreç İşareti	Yemekler ve çorbalar	Mardin	Mardin Valiliği	Tescilli
Mardin Taşı	C2009/016	22.07.2009	145	15.04.2011	Menşe Adı	Diğer ürünler	Mardin	Mardin Valiliği	Tescilli
Mardin İkbebet	C2007/024	27.12.2007	121	23.12.2009	Mahreç İşareti	Yemekler ve çorbalar	Mardin	Mardin Valiliği	Tescilli
Midyat Acuru	C2019/144	10.10.2019	848	11.08.2021	Mahreç İşareti	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	Mardin	Midyat Belediyesi	Tescilli
Midyat Kavunu	C2019/160	4.11.2019	954	23.11.2021	Mahreç İşareti	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	Mardin	Midyat Belediyesi	Tescilli
Midyat Tandır Ekmeği	C2019/159	4.11.2019	1097	5.05.2022	Mahreç İşareti	Fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar	Mardin	Midyat Belediyesi	Tescilli
Midyat Telkârısı	C2020/430	10.12.2020	837	9.08.2021	Mahreç İşareti	Hallılar, kilimler ve dokumalar dışında kalan el sanatı ürünleri	Mardin	Midyat Kaymaklığı	Tescilli
Midyat Turşusu / Midyat Acur Turşusu	C2021/000162	5.04.2021	1131	1.06.2022	Mahreç İşareti	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	Mardin	Midyat Belediyesi	Tescilli
Midyat Zeynebi Uzumu	C2019/158	4.11.2019	1023	8.02.2022	Menşe Adı	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	Mardin	Midyat Belediyesi	Tescilli
Midyat İnciri	C2019/161	4.11.2019	688	10.03.2021	Menşe Adı	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	Mardin	Midyat Belediyesi	Tescilli
Ömerli Karfoki Uzumu	C2017/024	10.04.2017	663	8.02.2021	Menşe Adı	İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar	Mardin	Ömerli Kaymaklığı	Tescilli

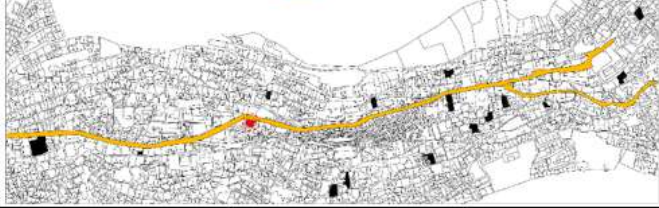
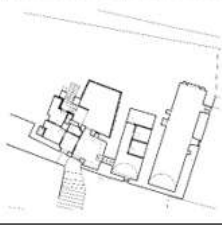
Ek 9: Maridin Otel Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi
1	MARİDİN OTEL (Eny. No.: 342)	550/4	2012
			
			
			
Bodrum Kat: Hamam, Sauna bölümleri, galeri boşluğuna açılır kapanır kayar cam tavan			
Zemin Kat: Odalara WC -Banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
1. Kat: Odalara WC -Banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
Mimarlar/Çizerler	Fethullah Duyan M. Ata İletmiş	Yakın Olduğu Yapı	Şeyh Çabuk Camii
Kat Sayısı	Z+2	Toplu Taşıma ile Ulaşım	+
Oda Sayısı	31	Otopark	Önündeki boş alan otopark olarak kullanılmaktadır
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Kahvaltı ve akşam yemeği
Mutfak	+	Banyo- WC Duvar Kaplaması	Taş Döşeme
Soğutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- WC Zemin Kaplaması	Ahşap parke + seramik kaplama
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- WC Tavan Kaplaması	Özgün tonoz
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Parke kaplama
Hamam	+	Klima Üniteleri	Avlu ve damda
Sauna	+	Terasta/Damda Ek Mekân	-
Koku Problemi	Kısmen		

Ek 10: Stone Otel Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi
2	STONE OTEL (Env. No: 523)	507/3	-
 			
Yapı sahibi ile yapılan görüşmelerde yapıya ait proje çizimlerinin müellifleri hakkında bilgi verilmediğinden yapıya ait herhangi bir projeye ulaşılamamıştır.			
Zemin Kat: Odalara uç-Banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), resepsiyon bölümü için eyvanın bir kolunun kapatılması			
1. Kat: Odalara uç-Banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), terasın camekân kapatılıp kahvaltı salonuna dönüştürülmesi			
2. Kat: Odalara uç-Banyo (lavabo, klozet, duş teknesi),			
Mimarlar/Çizerler	-	Yakın Olduğu Yapı	Protestan Kilisesi, Latîfiye Camii
Kat Sayısı	Z+2	Toplu Taşıma ile Ulaşım	+
Oda Sayısı	7	Otopark	Yakınında Cumhuriyet Meydanı otoparkı bulunmaktadır
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Yalnızca kahvaltı
Mutfak	+	Banyo- uç Duvar Kaplaması	Seramik kaplama
Soğutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- uç Zemin Kaplaması	Seramik kaplama (bazı odalarda belli yüksekliğe kadar seramik devamı taş)
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- uç Tavan Kaplaması	Bazı odalarda özgün tonoz + boya, bazı odalarda asma tavan
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Bazı odalar seramik kaplama, bazıları özgün taş
Hamam	-	Klima Üniteleri	Sokak cephesi ve teras cephesinde
Sauna	-	Terasta/Damda Ek Mekân	1. kattaki terasın kapatılarak camekân kahvaltı alanına dönüştürülmesi
Koku Problemi	Kısmen		

Ek 11: Tuğhan Otel Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi				
3	TUĞHAN OTEL (Env. No.:509)	96/38-1	2014				
							
							
Bodrum Kat: 1. ve 2. bodrum kata mutfak için ek bölümler, odaya wc-banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)							
Zemin Kat: Odalara wc-banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), resepsiyon bölümü,							
1. Kat: Restorasyon ile sonradan eklenen kat (bu kat üzerindeki terasta camekân yemek bölümü eklentisi)							
Mimarlar/Çizerler	M. Ata İletmiş	Yakın Olduğu Yapı	Keldani Katolik Kilisesi				
Kat Sayısı	B+Z+2	Toplu Taşıma ile Ulaşım	+				
Oda Sayısı	24	Otopark	Yakınında Cumhuriyet Meydanı otoparkı bulunmaktadır				
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Kahvaltı ve akşam yemeği				
Mutfak	+	Banyo wc Duvar Kaplaması	Seramik Kaplama				
Soğutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Zemin Kaplaması	Seramik Kaplama				
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Tavan Kaplaması	Asma Tavan				
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Granit Kaplama				
Hamam	-	Klima Üniteleri	Sokak cephesi ve teras cephesinde				
Sauna	-	Terasta/Damda Ek Mekân	Damın bir kısmı kapatılarak camekân kahvaltı-kafe bölümü yapılması				
Koku Problemi	Kısmen						

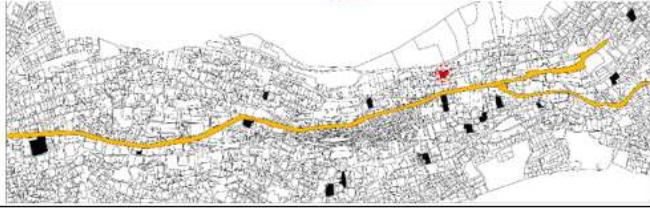
Ek 12: Mirsoun Otel Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi
4	MİRSOUN OTEL (Env. No.:311)	74/2	2021
 			
Yapıya ait çizimlere, proje çizimlerini paylaşmak istemeyen müellif mimarlar sebebiyle ulaşılamamıştır.			
Zemin Kat: Odalara WC -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), eyvanın iki ucunun kapatılıp odaya dönüştürülmesi			
1. Kat: Odalara WC -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
Mimarlar/Çizerler	Mikail Oğuz	Yakın Olduğu Yapı	Keldani Katolik Kilisesi
Kat Sayısı	Z+1	Toplu Taşıma ile Ulaşım	Otobüs ile 1.Cadde'ye kadar gelinmekte geri kalan yaya yürünmektedir
Oda Sayısı	7	Otopark	-
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Yalnızca kahvaltı
Mutfak	+	Banyo- WC Duvar Kaplaması	Granit Kaplama, özgün taş
Sogutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- WC Zemin Kaplaması	Seramik kaplama, ahşap kaplama
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- WC Tavan Kaplaması	Özgün taş + boya
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Taş, Mermer Kaplama
Hamam	-	Klima Üniteleri	Damda
Sauna	-	Terasta/Damda Ek Mekân	-
Koku Problemi	Kısmen		

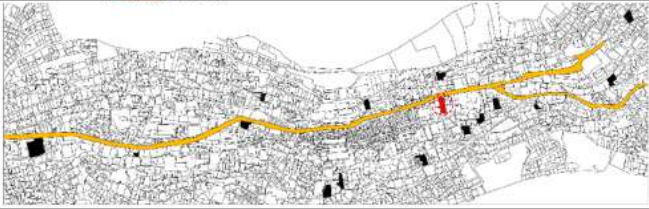
Ek 13: Zinciriyte Otel Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi
5	ZİNCİRİYE OTEL (Env. No.:12)	100/3	2007
			
			
Zemin Kat: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), resepsiyon bölümü			
1. Kat: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), ek kahvaltı salonu mekânı			
2. Kat: Ek odalar, Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
Mimarlar/Çizerler		Yakın Olduğu Yapı	Zinciriyte Medresesi, Olgunlaşma Enstitüsü
Kat Sayısı	Z+2	Toplu Taşıma ile Ulaşım	1 alt sokağına kadar otobüs gelmektedir
Oda Sayısı	15	Otopark	-
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Yalnızca kahvaltı
Mutfak	+	Banyo- wc Duvar Kaplaması	Seramik kaplama
Soğutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Zemin Kaplaması	Seramik kaplama
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Tavan Kaplaması	PVC + kısmi özgün taş
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Parke Kaplama
Hamam	-	Klima Üniteleri	Sokak cephesi ve teras cephesinde
Sauna	-	Terasta/Damda Ek Mekân	1. Katta yemek alanı için taştan ek mekân yapılmış
Koku Problemi	Kısmen		

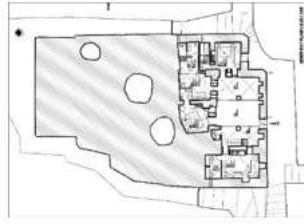
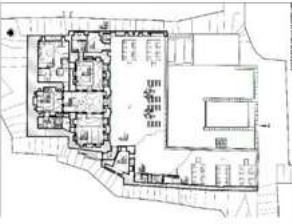
Ek 14: Şahmaran Konağı Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi
6	ŞAHMARAN KONAĞI (Env. No.:40)	102/14	2005
			
Yapıda restorasyon projesi çizilmeden dönüşüm gerçekleştirildiğinden herhangi bir projeye ulaşılamamıştır.			
Zemin Kat: Odalara WC -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), resepsiyon bölümü			
1. Kat: Odalara WC -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), terasa betonarme ek WC			
Mimarlar/Çizerler	-	Yakın Olduğu Yapı	Şehidiye Cami
Kat Sayısı	Z+1	Toplu Taşıma ile Ulaşım	Otobüs ile 1.Cadde'ye kadar gelinmekte geri kalan yaya yürünmektedir
Oda Sayısı	6	Otopark	-
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Yalnızca kahvaltı
Mutfak	+	Banyo- WC Duvar Kaplaması	Özgün taş duvar + boya
Sogutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- WC Zemin Kaplaması	Seramik kaplama
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- WC Tavan Kaplaması	Özgün taş + boya
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Mozaiik seramik kaplama
Hamam	-	Klima Üniteleri	Dam, teras
Sauna	-	Terasta/Damda Ek Mekân	Terasta betonarme WC
Koku Problemi	+		

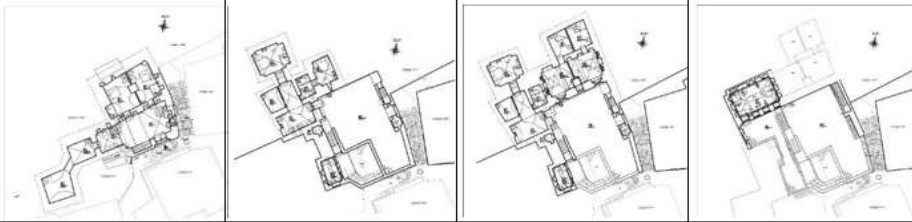
Ek 15: Mardin Osmanlı Konağı Otel Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi
7	MARDİN OSMANLI KONAĞI OTEL (Env. No.:69)	349/20-21	2001
 			
Yapılan görüşmelerde yapının işletmecisi işlev değişiminin yapıldığı dönem görevde olmadığını ve o döneme ait herhangi bir bilgisi bulunmadığını ifade etmiştir. Yapının proje çizimlerine ait herhangi bilgiye ulaşamamıştır.			
Zemin Kat: Ek taş odalar, Odalara WC-banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
1. Kat: Odalara WC-banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), resepsiyon bölümü, terasa camekân bölüm			
2. Kat: Odalara WC-banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
Mimarlar/Çizerler	-	Yakın Olduğu Yapı	Şehidiye Camii Camii, Reyhaniye Camii, Emir Hamamı
Kat Sayısı	Z+2	Toplu Taşıma ile Ulaşım	+
Oda Sayısı	24	Otopark	-
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Kahvaltı ve akşam yemeği (isteğe göre)
Mutfak	+	Banyo- WC Duvar Kaplaması	Seramik kaplama
Soğutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- WC Zemin Kaplaması	Seramik kaplama
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- WC Tavan Kaplaması	Mevcut taş tonoz + boya, Asma tavan
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Traverten, taş, parke kaplama
Hamam	-	Klima Üniteleri	Dam ve teras cephesi
Sauna	-	Terasta/Damda Ek Mekân	Terasta Camekân bölüm
Koku Problemi	-		

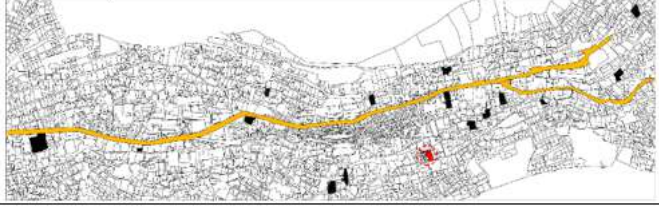
Ek 16: Mardius Konağı Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi		
8	MARDİUS TARİHİ KONAK (Env. No.:211)	371/1	2014		
					
					
Zemin Kat: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), resepsiyon bölümü					
1. Kat: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), ek camekân kahvaltı salonu					
2. Kat: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)					
Mimarlar/Çizerler	Fethullah Duyan Ramazan Karasın	Yakın Olduğu Yapı	Ulu Cami		
Kat Sayısı	Z+2	Toplu Taşıma ile Ulaşım	Otobüs ile 1.Cadde'ye kadar gelinmekte geri kalan yaya yürünmektedir		
Oda Sayısı	11	Otopark	Önündeki boş alan otopark olarak kullanılmaktadır		
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Kahvaltı ve akşam yemeği		
Mutfak	+	Banyo- wc Duvar Kaplaması	Mevcut taş duvar (kısmi mermer kaplama, kısmi boya)		
Sogutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Zemin Kaplaması	Granit kaplama		
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Tavan Kaplaması	Mevcut taş tonoz + boya		
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Granit kaplama		
Hamam	-	Klima Üniteleri	Damda (dış cephede 1 adet)		
Sauna	-	Terasta/Damda Ek Mekân	1. Katta yemek alanı için camekân bölüm eklenmiş		
Koku Problemi	-				

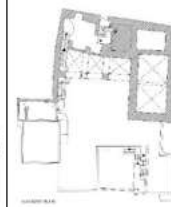
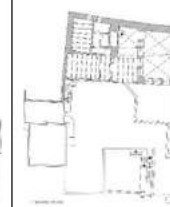
Ek 17: Maristan Tarihî Konak Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi
9	MARİSTAN TARİHİ KONAK (Env. No.:638)	372/5	2020
			
			
Zemin Kat: Odalara WC -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), resepsiyon bölümü			
Ara Kat: Odalara WC -Banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
1. Kat: Odalara WC -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
2. Kat: Odalara WC -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
Mimarlar/Çizerler	Mikail Oğuz	Yakın Olduğu Yapı	Ulu Cami
Kat Sayısı	Z+2	Toplu Taşıma ile Ulaşım	Otobüs ile 1.Cadde'ye kadar gelinmekte geri kalan yaya yürünmektedir
Oda Sayısı	7	Otopark	Yakınındaki boş alanlar otopark olarak kullanılmaktadır
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Yalnızca kahvaltı
Mutfak	+	Banyo- WC Duvar Kaplaması	Mevcut taş duvar (kısmi boya)
Soğutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- WC Zemin Kaplaması	Seramik kaplama
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- WC Tavan Kaplaması	Mevcut taş tonoz
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Kesme taş
Hamam	-	Klima Üniteleri	Avlu, dam
Sauna	-	Terasta/Damda Ek Mekân	-
Koku Problemi	Kısmen		

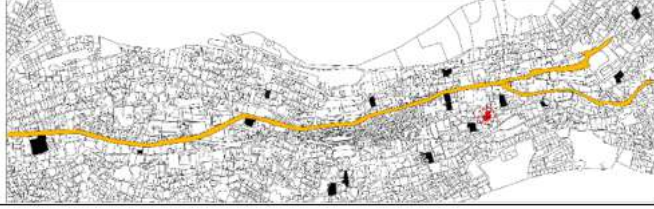
Ek 18: Kasrı Abbas Pansiyon Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi
10	KASRI ABBAS PANSİYON	385/4	-
			
Yapı sahibi ve müellif mimardan yapıya ait restorasyon proje çizimleri ile ilgili paylaşım izni alınmadığından projelere ulaşılamamıştır			
Zemin Kat: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
1. Kat: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
2. Kat: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
Mimarlar/Çizerler	Leyla Aslan	Yakın Olduğu Yapı	Reyhaniye Cami ve Emir Hamamı
Kat Sayısı	Z+2	Toplu Taşıma ile Ulaşım	Otobüs ile 1.Cadde'ye kadar gelinmekte geri kalan yaya yürünmektedir
Oda Sayısı	13	Otopark	-
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Yalnızca kahvaltı
Mutfak	+	Banyo- wc Duvar Kaplaması	Seramik Kaplama
Soğutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Zemin Kaplaması	Seramik Kaplama
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Tavan Kaplaması	Ahşap Kaplama
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Özgün Taş
Hamam	-	Klima Üniteleri	Sokak cephesi ve teras cephesi
Sauna	-	Terasta/Damda Ek Mekân	Teras ve damda betonarme eklenti
Koku Problemi	-		

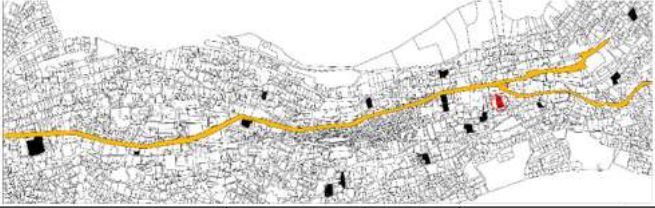
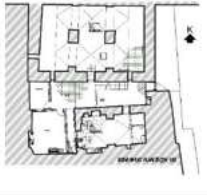
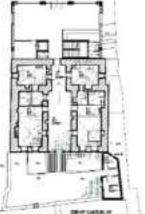
Ek 19: Tarihî Selçuklu Konağı Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi
11	TARİHİ SELÇUKLU KONAĞI	409/10-11	-
 			
    			
Bodrum Katlar: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
Zemin Kat: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
1. Kat: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
2. Kat: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
Mimarlar/Çizerler		Yakın Olduğu Yapı	Selçuklu Cami
Kat Sayısı	2B+Z+2	Toplu Taşıma ile Ulaşım	Otobüs ile 1.Cadde'ye kadar gelinmekte geri kalan yaya yürünmektedir
Oda Sayısı	10	Otopark	Yakınındaki kilise veya Gazi Konağı'nın otoparkı kullanılıyor
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Yalnızca kahvaltı
Mutfak	+	Banyo- wc Duvar Kaplaması	Mevcut taş duvar (kısmi camla ayırım)
Soğutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Zemin Kaplaması	Seramik kaplama
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Tavan Kaplaması	Mevcut taş tonoz + bazı bölümlerde boya
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Parke kaplama
Hamam	+	Klima Üniteleri	Damda ve cephede
Sauna	-	Terasta/Damda Ek Mekân	-
Koku Problemi	-		

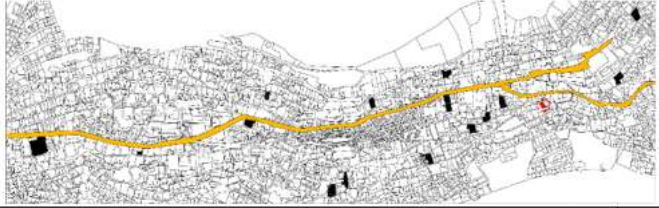
Ek 20: Dara Konağı Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi
12	DARA KONAĞI	335/14	2011
 			
Yapı sahibi ve müellif mimardan yapıya ait restorasyon proje çizimleri ile ilgili paylaşım izni alınmadığından projelere ulaşılamamıştır			
Zemin Kat: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), resepsiyon bölümü			
1. Kat: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), teras çıkan ek betonarme merdiven			
Mimarlar/Çizerler	-	Yakın Olduğu Yapı	Şehidiye Cami
Kat Sayısı	Z+1	Toplu Taşıma ile Ulaşım	Otobüs ile 1.Cadde'ye kadar gelinmekte geri kalan yaya yürünmektedir
Oda Sayısı	10	Otopark	-
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Yalnızca kahvaltı
Mutfak	+	Banyo- wc Duvar Kaplaması	Mevcut taş duvar (kısmi mermer kaplama, kısmi boya)
Sogutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Zemin Kaplaması	Seramik kaplama
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Tavan Kaplaması	Bazı odalarda özgün taş + boya, bazı odalarda ahşap kaplama
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Parke kaplama
Hamam	-	Klima Üniteleri	Sokak cephesi ve teras cephesi
Sauna	-	Terasta/Damda Ek Mekân	Betonarme merdiven Islak hacim
Koku Problemi	Kısmen		

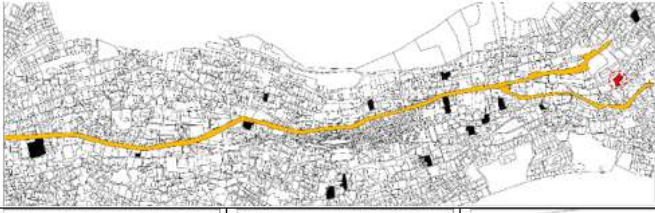
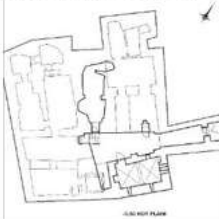
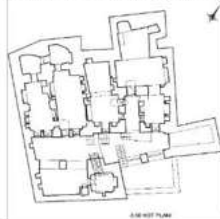
Ek 21: Gazi Konağı Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi
13	GAZİ KONAĞI	336/4-5-6-7	2011
			
			
Bodrum Kat: Odalara wc-banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), restoranın açık bölümüne cam tavan eklenti Zemin Kat: Odalara wc-banyo (lavabo, klozet, duş teknesi) 1. Kat/ 2. Kat: Odalara wc-banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), ahşap sundurma, 2. Kat terasa camekân kafe-restoran alanı			
Mimarlar/Çizerler	İbrahim Duyan	Yakın Olduğu Yapı	Şehidiye Cami, Sakıp Sabancı Müzesi
Kat Sayısı	B+Z+2	Toplu Taşıma ile Ulaşım	Otobüs ile 1.Cadde' ye kadar gelinmekte geri kalan yaya yürünmektedir
Oda Sayısı	40	Otopark	Yakınındaki kilise veya Gazi Konağı'nın otoparkı kullanılıyor.
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Yalnızca kahvaltı
Mutfak	+	Banyo- wc Duvar Kaplaması	Seramik Kaplama
Soğutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Zemin Kaplaması	Seramik Kaplama
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Tavan Kaplaması	Betonarme döşeme, tonoz+boya veya asma tavan
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Bazıları traverten, bazıları parke kaplama, bazıları seramik kaplama
Hamam	-	Klima Üniteleri	Damda ve Yan Cephede
Sauna	-	Terasta/Damda Ek Mekân	Terasın camekân kapatılması
Koku Problemi	-		

Ek 22: Merdin Butik Otel Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi		
14	MERDİN BUTİK OTEL	340/11	2017		
					
					
Zemin Kat: Odalara WC -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)					
1. Kat: Odalara WC -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), terasa ahşap sundurma					
2. Kat (Teras-Dam Katı): Cemeân bölüm – kafe alanı					
Mimarlar/Çizerler	Önder Duyan, Rıdvan Kızıl, Zelaya Kuzu	Yakın Olduğu Yapı	Selâhiye Cami, Sakıp Sabancı Müzesi		
Kat Sayısı	Z+1	Toplu Taşıma ile Ulaşım	Otobüs ile 1. Cadde' ye kadar gelinmekte geri kalan yaya		
Oda Sayısı	10	Otopark	-		
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Yalnızca kahvaltı		
Mutfak	+	Banyo- WC Duvar Kaplaması	Özgün Taş, bazı bölümlerde mermer kaplama		
Sogutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- WC Zemin Kaplaması	Seramik Kaplama (kısmi mermer)		
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- WC Tavan Kaplaması	Özgün taş tonoz + boya		
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Taş Kaplama		
Hamam	-	Klima Üniteleri	Teras cephesi, yan cephe		
Sauna	-	Terasta/Damda Ek Mekân	Damdan sağlanan giriş kapatılarak kafe-kahvaltı salonu yapılması		
Koku Problemi	Bazı odalarda				

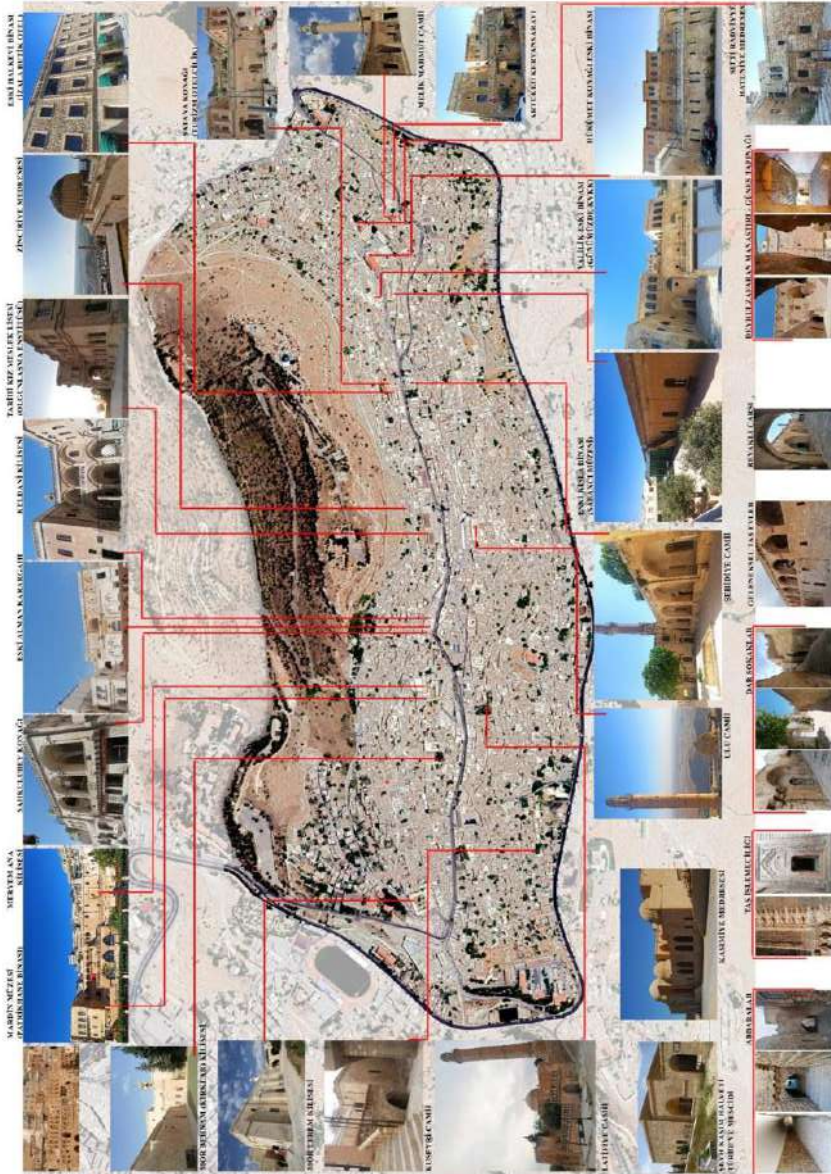
Ek 22: Darius Konağı Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi
15	DARIUS KONAĞI	114/5	?
			
			
			
Zemin Kat: Odalara WC -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
1. Kat: Odalara WC -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
2. Kat (Teras-Dam Katı): Camekân bölüm – kafe alanı			
Mimarlar/Çizerler	Mehmet Şakir Güler	Yakın Olduğu Yapı	Sakıp Sabancı Müzesi, Sıtti Radviyye Medresesi-Hamamı, Mardin Müzesi
Kat Sayısı	B+Z+1	Toplu Taşıma ile Ulaşım	Otobüs ile 1.Cadde'ye kadar gelinmekte geri kalan yaya
Oda Sayısı	12	Otopark	Yakınındaki Hükümet Konağı önü park için kullanılıyor
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Yalnızca kahvaltı
Mutfak	+	Banyo- WC Duvar Kaplaması	Bazı odalarda özgün taş duvar, bazılarında mermer kaplama
Soğutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- WC Zemin Kaplaması	Seramik kaplama
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- WC Tavan Kaplaması	Bazı odalarda özgün taş + boya, bazı odalarda ahşap kaplama
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Mermer kaplama?
Hamam	-	Klima Üniteleri	Sokak cephesi ve teras cephesi
Sauna	-	Terasta/Damda Ek Mekân	Dam kapatılarak camekân kahvaltı-kafe bölümü yapılmış
Koku Problemi	Kısmen		

Ek 23: Fairouz Otel Bina Bilgi Formu

Yapı Kodu	Yapı Adı	Ada-Parsel	İşlev Değişikliği Tarihi
16	FAİROUZ OTEL	140/1-2	2019
			
Yapı sahibi ve müellif mimardan yapıya ait restorasyon proje çizimleri ile ilgili paylaşım izni alınmadığından projelere ulaşılamamıştır			
Zemin Kat: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi)			
1. Kat: Odalara wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), resepsiyon bölümü			
2. Kat: wc -banyo (lavabo, klozet, duş teknesi), ek taş malzeme bölüm (oda)			
Mimarlar/Çizerler	-	Yakın Olduğu Yapı	Sakıp Sabancı Müzesi, Sıttı Radviye Medresesi, Mardin Müzesi
Kat Sayısı	Z+2	Toplu Taşıma ile Ulaşım	Otobüs ile 1.Cadde'ye kadar gelinmekte geri kalan yaya
Oda Sayısı	16	Otopark	-
Resepsiyon	+	Yemek Hizmeti	Yalnızca kahvaltı
Mutfak	+	Banyo- wc Duvar Kaplaması	Mevcut taş duvar
Soğutma sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Zemin Kaplaması	Seramik kaplama
Isıtma Sistemi	Mekanik Sistem	Banyo- wc Tavan Kaplaması	Mevcut taş tonoz + boya
Aydınlatma	Avize	Oda Zemin Kaplaması	Özgün taş kaplama
Hamam	-	Klima Üniteleri	Terasta
Sauna	-	Terasta/Damda Ek Mekân	-
Koku Problemi	Bazı odalarda		

Ek 24: Mardin Artuklu Kentsel Sit Alanı Turizm Destinasyonu Öğeleri
(Çalışma Kapsamında Hazırlanmıştır)



ÖZGEÇMİŞLER

Merve Aydın

Bursa Uludağ Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde 2017 yılında lisans eğitimini tamamlayan yazar, 2023 yılında Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde yüksek lisans programını başarıyla tamamlamıştır. Yüksek lisans çalışmasını “Mardin’de Geleneksel Konutların Konaklama Yapılarına Dönüşümünün Mekânsal/Çevresel/Kültürel İncelenmesi” adlı tez ile tamamlayan yazar, aynı üniversitede doktora programına devam etmektedir. Yazar halen Vakıflar Genel Müdürlüğü Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı bünyesinde Müfettiş Yardımcısı olarak çalışmaktadır. Sinema, Sanat tarihi, Kültürel Miras alanlarına ilgisi olan Aydın, orta derecede İngilizce bilmektedir.

aydin.merved@gmail.com

Orcid Id:<https://orcid.org/0009-0003-9591-5018>

Hale Demir Kayan

Dicle Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde 2003 yılında Lisans eğitimine başlayan Hale Demir Kayan, 2007 yılında Bölüm Birincisi olarak mezun olmuştur. 2013 yılında Yüksek Lisans, 2019 yılında Doktora eğitimini tamamlamıştır. 2021 yılında Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü'nden de mezun olan Demir Kayan, Yüksek Lisans ve Doktora çalışmalarını ülkemizdeki Teknoparklar üzerine tamamlamıştır. Ulusal ve uluslararası birçok makale, kitap bölümü ve bildirileri yanı sıra uygulama projesi çizilmiş ve uygulaması yapılmış 7 adet bina projesi de bulunan Demir Kayan, halen Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde Doçent Doktor ünvanı ile akademik hayatını sürdürmektedir.

haledemirkayan@gmail.com, Orcid Id: 0000-0002-3796-2567

DÖNÜŞEN MİRAS: MARDİN'DE GELENEKSEL EVLERDEN KONAKLAMA YAPILARINA

YÜK. MİMAR MERVE AYDIN
DOÇ. DR. HALE DEMİR KAYAN

Toplumun süreç içinde değişen yaşam biçimine bağlı farklı istek ve gereksinimleri sonucunda anıtsal yapılar özgün işlevini kaybederek; bu işlevden daha farklı bir amaçla kullanılmak üzere uyarlanabilmektedir. Mardin kentsel sit alanında geleneksel konut olarak kullanılan binalar hızlı bir biçimde konaklama yapılarına dönüştürülmektedir.

Bu eserde, Mardin geleneksel konutlarda işlev değişikliklerinde konaklama yapıları tercihinin turizm ile ilişkisi ve işlev değişiklikleriyle yaşanan tasarım problemleri incelenmektedir. Saha çalışması ve yüz yüze görüşmelere dayanan çalışmada karşılaşılan problemlere çözüm önerileri sunmak amaçlanmaktadır.



9 786258 698046

serifika no : 4937

duvaryayinlari.com